

Orlogskaptein J. H. Mægaard
med venlig Hilsen fra
Forfatteren.

Lyse Minder fra Vejen jeg valgte.

*Tilegnet
mine unge Venner
fra Kadetskolen.*

*G*unstig Vind blæste ejheller for Landets Forsvarskræfter, da jeg blev udnævnt til Officer. Udkommandoerne faldt sparsomt, og der søgtes at bøde herpaa dels ved Ansættelse af unge Officerer paa Flaader hjemmehørende i Lande, der gæstfrit aabnede Plads for os, hvilke dengang var Amerika, England, Frankrig, Italien og Rusland, dels ved villigt at tilstaa Orlov i Koffardifart.

Vi hutlede os igennem, men Avancementet var kun langsomt og Lønningen yderst ringe. Aargangene 1884—90 var op til seks Aar Sekondløjtnant og derefter c. 12 Aar Premierløjtnant for endelig at blive Kaptajn i henved fyrretyve Aars Alderen.

Dog saa vi ikke sort, og i det lange Løb opnaaede vi jo ogsaa at kunne samle lyse Minder af lignende Art, som de jeg har forsøgt at skitsere her, og som hjalp godt over Trængslernes Tid.

Nu staar I, mine unge Venner, ligeledes midt i en Nedgangstid for Flaaden, og Forholdene er alt

andet end lyse rundt om Jer. Det er drøjt at holde Modet oppe, men det skal gøres!

Vor Virksomhed var dengang knyttet til et eneste Plan, Havets Overflade; Eders giver Jer tre Planer at tumle paa, og paa hvilke I er tvungne til at følge rivende Fremskridt, nemlig under Havets Overflade, paa denne og i Luften.

Trykket hviler ikke paa Eder, fordi der ikke er Opgaver nok at løse, men fordi det kniber med Penge til at løse dem for. Men det Øjeblik maa vel snart komme, hvor Folket forstaar, at en ansvarlig Flaademyndighed ikke paa en forsvarlig Maade kan udbygge og vedligeholde et Forsvar paa tre saa forskellige Felter, som Luften, Havets Overflade og Havdybet er, for de samme Midler, som der tidligere alene maatte anvendes til Forsvar paa Havets Overflade. Dette er ugørligt, og alle andre Lande forstaar det.

Hold Modet vedlige unge Venner!

Fornuften maa forhaabentlig snart komme til at raade.

Hector Kiær.

Forord.

J Eftersommeren 1934 rettede Berlingske Tidende det Spørgsmaal til en Række betydende Borgere i vort Land, „Hvad betyder Deres Barndoms By for Dem“.

Ligesom det er gaaet mig, er det vistnok gaaet mange andre, at dette Spørgsmaal har manet til Eftertanke, selv om det ikke var rettet direkte til En, og Hovedtanken hos Bladet med at udslynge et saadant Spørgsmaal har vel ogsaa været, at ville opfordre andre end de direkte adspurgte til at dykke ned i egen Erindring for et Øjeblik at samle Tankerne om Barndoms Begivenheder, der hidtil upaaagtet har været medvirkende Aarsag til at vejlede og retlede de ofte vaklende første Skridt paa den tilbagelagte Livsbane.

Men hos mig har dette Spørgsmaal bragt Lysten frem til ogsaa at søge ud over Barndommen og Barndomsbyen og genopfriske saadanne Begivenheder fra hele mit Liv, der hver paa sit Tidspunkt enten har givet min Udvikling et Skub fremad eller

har bremset den, naar den har villet løbe løbsk, har tjent til Opmuntring, naar saadant tiltrængtes, og manet til Eftertanke og Maadehold, naar Medgang fremelskede Overmod.

Jeg har i Tidens Løb haft stor Glæde af at læse adskillige Erindringer, der er blevet forfattede af Mennesker i deres sene Alder, men det er hyppigt forekommet mig, at de indeholdt for meget af rent personlige og ofte underordnede Data, der virkede trættende overfor Helhedsindtrykket.

At undgaa dette er vistnok meget vanskeligt og lykkes næppe ejheller for mig, men jeg har tænkt mig, at en Serie af betydelige Begivenheder, der har spillet en Rolle for min Udvikling, fortalt som isolerede Oplevelser under en ret lang Tjenestetid, dels under Virksomhed paa Søen og dels knyttet til en offentlig Gerning i Statens Tjeneste ude som hjemme, kunde fortjene at blive fæstet til Papiret før de ganske svinder ud af Erindringen, og maa-ske under denne Form lettere undgaar at blive behængt med kedelig Fyldekalk.

Blot dette nu maatte være lykkedes mig!

Barndommen.

Hvor var den lille fynske By Faaborg, hvis Huse kransede en lun Bugt skærmet af to Rækker frugtbare og træklædte Øer med Sejlløb imellem, som skabt til at fylde en Drengs Bryst med Lyst til Sølivet, og her faldt mine lykkelige Barndomsdage fra Midten af Tredserne til Midten af Halvfjerdserne. Jeg var ikke født her, men mine Forældre flyttede til Byen Aaret efter vor ulykkelige Krig, og Tabet af Sønderjylland med Indtrykkene netop paa denne Bys Befolkning af Flugten fra Als og Overførelsen af de slagne Tropper til Fyen prægede endnu Livet her. Fra Vinduerne kunde vi se Husene i Mommarmark, og Folk fra Als søgte endnu mit Hjem, et Lægehjem, i disse Aar. Saa sent som i den strenge Vinter 1870—71 har jeg været med Far paa Slædetur over det tilfrosne Belt, hvor udkastede Bøgefavnestykker afmærkede en vaagefri Vej.

Barndommens Skolegang blev for mit Vedkommende dels i Byens Realskole med sine 6 Klasser fra mit 6' til 12' Aar, og dels i Borgerskolens Betalingsklasse, da en Strid mellem Realskolens Ejer og Bestyrer paa den ene Side og min Far paa den anden medførte, at vi Drengene, fem ialt, kom ud af Realskolen. Af Brødrene kom to paa Herlufsholm, en til København og en paa Sorø, medens jeg, der vilde tilsøes, som nævnt kom i Borgerskolen, hvad kun var til mit Bedste. Aarsagen til Striden var ringe, men Bølgerne gik højt.

Da Bestyreren, ogsaa benævnt »Assessoren«, var ivrig national, hvad Far egentlig ogsaa var, medens Assessoren tillige var ivrig militaristisk, vilde danne et Ungdomskorps af de større Drengene i Skolen, hvilket Korps som Uniform under Øvelser skulde bære hvidt Lærredstøj med røde Kantebaand, kaldte

Far under en Samtale denne for en Karnevalsdragt, hvad afstedkom et uopretteligt Brud mellem de to Hjem. Først langt senere fik jeg at vide, at »Assessor« egentlig kun var Slutningen af Skolebestyrerens Titel, der i sin Helhed var »Krigsassessor« og vistnok en Belønning fra Krigens Tid.

Borgerskolens Betalingsklasse, i hvilken man lærte Engelsk og Fysik ud over de almindelige Drengeskolefag, havde ualmindelig gode Lærerkrafter, og jeg holdt egentlig meget af at gaa i denne Skole. Dette havde maaske sin Aarsag i, at medens jeg havde været en ret Middeltype i Realskolen, saa gik det let for mig i den nye Skole, fordi Undervisningen i Realskolen paa en Maade havde været videregaaende i sine Fag, saaledes at jeg, der havde gennemgaaet alle dens seks Klasser, nu ganske uforskyldt opnaaede at være lidt af et Lys med svag Tane.

En Side af Skoleombytningen var ikke helt attraaeværdig, idet de uundgaaelige Fejder mellem Drenge fra to saadanne Skoler i en lille Provinsby jo i Begyndelsen berørte mig noget pinligt. De gamle Skolekammerater var jeg knyttet til gennem den fortsatte Omgang i Hjemmene, medens mine nye Kammerater kom fra noget andre men dog ligeledes pæne Hjem. Disse sidste blev saaledes nok mine Skolekammerater, men i de fleste Tilfælde aldrig mine Omgangsfæller uden for Skolen.

Efterhaanden faldt jeg dog i Hak med det nye, og jeg er ikke i Tvivl om, at da mit Barndomshjem var et af de største og mest selskabelige i Byen, saa havde jeg rigtig godt af de halvandet Aar, hvor jeg fik min daglige Omgang i et andet Lag, og jeg regner denne Begivenhed med Skoleskiftet som en Lykke for mig i den Gerning, som jeg senere i Livet traadte ind i.

Mine Barndomsaar omfattede netop den Periode, hvor Partsrederi florerede i Provinsbyerne. Alle Folk med lidt Penge satte disse i Sejlskibe, hvad Fader ogsaa gjorde. Byen havde et godt Skibsbyggeri, og Partsrederierne dannedes som Regel, før Kølen blev lagt til Skibene. Hjemmene fulgte senere Skibenes Fart med Interesse, og vi Knægte fulgte godt med. Naar Skibene lagde op for Vinteren i Hjemmehavnen, eller naar de kom

hjem med Tømmer eller Kullast, blev de Tumbleplads for Drengene, og Ejernes Drenge følte sig næsten som Ejere selv. Men næsvise eller ulydige over for Kaptajns eller Mandskabets Ordre, naar vi legede paa Skibet eller havde laant Jolle til at vrikke i eller lignende, maatte Datidens Drenge vel vogte sig for at være. Et Par paa Kassen faldt øjeblikkeligt, og de sad der. Meddele Fortrydelse i Hjemmene herover faldt os aldrig ind, da det uvægerligt vilde paadrage os et Par alvorlige til fra Far, eller en Dags Arrest i hans Venteværelse efter Konsultationstid.

Hvor længtes man efter den Dag, da man selv skulde tilsøs, thi der maatte min Livsvej falde, det nærede jeg ingen Tvivl om. Kun seks, syv Aar gammel blev jeg grebet i at have pjækket fra Skolen i et Par Dage, ved at Skolen henvendte sig i Hjemmet for at høre til mit Helbred, da man gik ud fra, at jeg var syg. Kalorius var hver Morgen Kl. 8 gaaet hjemmefra med Madkasse og Bøger, men i Stedet for til Skolen gik Vejen til Havnen, hvor jeg opholdt mig blandt Folkene i Skibene. Mor, der var en resolut Dame, havde ikke lang Vej fra vor Have ned til Havnen, og begav sig paa Vej med sin Ridepisk i Haanden. Resultatet blev for mig først kort og godt Klø paa Havnen for aabent Tæppe og dernæst en ikke kortvarig men hyppigt gentaget Haan fra Skolekammeraternes Side med Opsang: »Æh! Hector, der har faaet Klø af sin Mor!«

Drengelivet i en dansk Provinsby ved Kysten var omkring Halvfjerdserne et rent Slarafenliv. Om Vinteren laa Isen Maaned efter Maaned fast mellem Øerne, og vi færdedes her saa nogenlunde farefrit for Vindvaager, medens de talrige Aalestangerhuller tvang os til at se os for. Her var ikke afspærret for trange Skøjtebaner, men lange af Vinden blankfejede Strækninger stod til Raadighed og blev ivrigt benyttede til i en Svip at naa over til de omliggende Øer, hvor man altid, som en af Doktorens Drenge, blev mødt med den største Gæstfrihed.

Fra mit tolvte Aar havde vi selv Baad, en af de paa disse Kanter gængse tosmakkede Fiskerbaade med Dam midtskibs og derfor med Huller i Fartøjsbunden, hvorved der fremskaffe-

des en solid Vandballast til at sejle paa foruden den reglementerede Stenballast, som Fartøjet blev trimmet med. Far var selv en dreven Mand ved en Rorpind og gav os selv Skole, saa der næredes ingen Ængstelse i Hjemmet for os, selv naar vi sejlede paa egen Haand.

Af Erindringerne fra Barndomsaarene staar som et uforglemmeligt Minde den 13' November 1872, da Stormfloden brød ind over Danmarks sydlige Kyster og særlig hjemsøgte mit Barndomshjem.

Da vi gik til Skole, — det maa have været d. 12' Novbr., — var det nok et usædvanligt Højvande, men Vandet var dog intet Sted naaet op til Stenglaciernes Overkant.

Vort Hus laa saaledes, at en Aa, der løb fra en Indsø kaldet »Sundet« bag ved Byen, førte lige forbi vor Have og faldt ud i Havbugten. Foran Huset, og skilt fra dette ved en ret bred brolagt Gade, laa Byens Anlæg, der paa sin modsatte Side naaede Havbugten og var skærmet mod denne med et langt sten-sat Glacis.

Højvandet om Morgenens havde allerede skiftet Vandet i Aaen til at blive ret stærkt indgaaende op mod »Sundet«, hvad jeg ikke mindedes at have set før.

Læger med stor Landpraksis havde dengang Heste for at kunne befordre sig selv, og Far, der var Distriktslæge, som det hed den Gang, var tillige en ivrig og god Rytter, og Mor red meget hyppigt i Praksis med ham. Vi havde derfor to Køreheste og to Rideheste. Disse havde fra den tidlige Morgen været meget urolige i Stalden, der var beliggende ved Haven, og vor Kusk, Lars, var gnaven over at være blevet vækket flere Gange af deres Stampen og Prusten i Løbet af Natten. »Der er novet i Vente,« sagde Lars, »de bli'r ikke saa tovl'e ellers!«

Vor Skole laa noget bag ud i Byen, altsaa nær ved »Sundet«, og det stærke Pres af Vandet op gennem Aaen var begyndt at få »Sundet« til at gaa over sine vante Bredder, og den stadige Stigning i Vandstanden ude mellem Øerne paa Bugten lod befrygte, at Byen kunde blive omkredset af Vandet, der da vilde oversvømme den lavere liggende Del af Byen.

Skolegangen var hos os fra 8—12 Fm. og fra 2—4 Em. daglig med Frihed Lørdag Em. Den 12' Novbr. fik vi fri før Middagstid med Meddelelse om at skulle være fri om Eftermiddagen.

Paa hvilken Tid af Dagen Havet steg op over Glaciet, husker jeg ikke, men jeg erindrer, at det blev bestemt, at Mor og vi Børn skulde forlade Huset lige før Mørkningen, og da var Vandet allerede saa højt, at det omflød hele Huset, og Aa, Have og Gaden med Anlægget var et sammenhængende Hav. Der var blevet sat Stiger opad en lavere Bygning til Nabohuset paa den indre Side af vor Gaard, og vi blev baaret af Far og Lars over Gaarden over til Stigerne, ad hvilke vi kravlede over Taget ind til Naboen og derfra kom videre op til en stor højere liggende Købmandsgaard, hvor vi fik Husly. Far og Lars blev i Hjemmet. Hestene var allerede om Formiddagen blevet fjernede fra Stalden og trukket op i Byen.

Jeg skal ikke tvære Sagen længer ud, men samme Nat lagde Baade an ved Hjemmets ret høje Stueetages Vindueskarme for at bede Far og Lars komme med, da Huset kunde styrte sammen, men da det kun var et Aar gammelt og meget solidt bygget af Far, mente han, at det skulde nok staa.

Stormen drev paa, og Vandet skruede et Hul i Haven udfor Husgavlen, der senere viste en Dybde af 5—6 Alen, og da Vandet efter 4 Dages Forløb atter var faldet, saa man kunde se Bund, lignede vor store Have fuldstændig en regulær Strandbund med Skaller, Sand og Smaasten, og med det smukke Anlæg lige overfor var sket samme Forvandling.

For os Børn blev det en oplevelsesrig og fornøjelig Begivenhed, medens Stormskaderne jo var legio paa alle Kanter af Landet og for mange Mennesker havde katastrofale Følger. For os blev det tillige Ekstraferie!

En anden Begivenhed blev for mig af afgørende Betydning, medens den for alle andre maa synes kun at have ringe Værd.

I 1875 løb den fikse lille Skonnert »Eliezer« af Stablen fra Byens Skibsværft, og stolt var jeg, da jeg havde faaet Lov til at staa med paa dens Dæk, da den gled i Søen.

Hvorledes det gik til, ved jeg ikke, men Far maa have faaet Indtryk af, at min Kærlighed til Søen ikke blev saa let at forandre, hvorfor han begyndte at tale med mig om Spørgsmaalet. Han mente, at jeg saa skulde begynde at være flittig med at læse for at kunne blive Søofficer engang, men jeg holdt paa, at jeg vilde ud og sejle, saasnart jeg var konfirmeret, og det skulde være med Koffardiskibe. Jeg antager da, at han har gaaet og spekuleret ud, at det saa var bedst, at jeg blev prøvet praktisk, om al det Søludder ikke kun var Barnevrøvl og Ulyst til Bøger og Lærdom, hvorfor han aftalte med Kaptajn Birkholm paa den nyafløbne Skonnert, at jeg skulde ud med ham som Kahytsdreng. Der maatte gerne tages lidt strengt paa mig, men der skulde alligevel huskes paa, at jeg kun lige var fyldt 13 Aar, og derfor ikke havde udviklede Kræfter til at udføre alt Slags Arbejde. Til Gengæld skulde jeg ikke have Løn af Skibet men kun Kosten. Fader skulde — mig uafvidende — refundere Skibet min Hyre, men jeg skulde have det Pres paa mig at vide, at jeg maatte gøre mit bedste, da Kaptajnen gav mig Beløning for mit Arbejde, og at han derfor ogsaa kunde forlange at faa dette udført.

Summa Summarum! Jeg var tretten Aar, Kahytsdreng, 4 Rigsdaler i Hyre.

Kaptajn Birkholm! Røde Birkholm til Forskel fra sorte Birkholm, der var hans Broder, og som førte Skonnertbriggen »Najaden«, der gik paa Langrejser.

Ja, hvor var røde Birkholm en flink Mand mod denne Spire, der var betroet til hans Omsorg, og kendte jeg Far ret, var der sikkert givet et stille Vink om ikke at lægge Fingrene imellem, om der kom Nykker eller Trods frem.

Vi var foruden ham 1 Styrmand, 1 Matros, 1 Letmatros, 1 Kokkedreng og jeg.

I Begyndelsen var jeg nærmest sat til at passe Kaptajnens Kahyt og var paa hans Vagt, men senere blev jeg Allemandsdreng, hvad den Yngste jo altid bliver i et mindre Skib. Men alle var de gode mod mig. Nogle paa Kassen faldt der, men mindst fra Kaptajnens Side, og de faldt da for at faa mig til

at tænke mig om og at huske de Smaating, som engang hører til en opvartende Genstands Pligter. Om Plagerier var der aldrig Tale, hverken fra Styrmandens eller Mændernes Side.

Jeg havde det godt, lærte godt, — ogsaa at koge, — og min Kærlighed til Søen voksede paa Togtet i Stedet for efter Fars Mening vistnok at skulle være bremsset.

Hvad kan jeg erindre af Begivenheder, der er værd at fortælle, fra dette mit første Søtogt? Jo! der er en, der falder mig i Hu, og som er karakteristisk for Datidens Tænkemaade.

Vi kom hjem med en Last Smedekul fra Sunderland paa Englands Østkyst til vor egen By, og kravlede med smaa Sejl gennem et smalt Sejlløb mellem nogle Stenrev, der skød sig ud fra to af de mange Øer, der skærmede vor Havbugt, og kun fjernet godt en dansk Mil fra Byens Havn. Paa Vejen fra Løbet og ind til Havnen var en mindre Landingsplads beliggende, fra hvilken der kun var en god Fjerdingvej til Byen. Vi kunde saamænd godt være naaet ind, men til vor Forbavselse vilde den »Gamle«, som selv en ung Skipper altid kaldes ombord, hellere ankre op her og gjorde det.

Lidt efter kaldte han paa mig og spurgte, om jeg ikke havde Lyst til at komme hjem i Aften, for saa kunde jeg blive roet i Land og løbe hjem med det samme og møde ombord, naar Skonnerten var i Havn. Jeg fandt, at det var en udmærket Ide og sagde Tak dertil.

Snart stod jeg i Landgangstøjet, og til min Forbauselse var der to Mand paa Jollen for at ro mig ind, hvad der forekom mig ganske overflødigt, da jeg kunde have roet den ene Aare.

Alt gik, som det skulde, og jeg kom overraskende hjem til Kys og Klap.

Senere fik jeg at vide, at aldrig saa snart var jeg kommet afsted ad Byen til, og Mørket indtraadt, før de to Mænd steg i Land fra Baaden med en stor Hankekurv, der bl. a. indeholdt sort Silketøj til Kaptajnens Brud og et engelsk Fajancestel til hans tilkommende Hjems Udstyr, hvilken de derpaa travede ad Byen til med. Kort sagt havde jeg været Skalkeskjul for et oplagt Smugleri, der dengang mere end nutildags kun blev anset

for en legen Kispus med Toldvæsenet, hvorfor ogsaa et heldigt Udfald blev nydt baade af Hjælperne og den, der sparede Tolden.

En anden Erindring har jeg ogsaa fra mit Togt med den lille fikse Skonnert »Eliezer«.

Vi kom med Trælast fra Wiborg i Finland bestemt for Löwen i Belgien. Fra Antwerpen var det Kanalfart trukket af Hest, medens vi dels krydsede og dels blev slæbt op ad Schelden.

Medens vi laa en Dag ved Antwerpen, havde jeg Landlov sammen med Matrosen og Letmatrosen. De var vældig flinke mod mig, og selv om jeg Dagen i Forvejen havde været et Trip ude med Kaptajn Birkholm, saa var der nok at se paa alligevel.

Ud paa Eftermiddagen kom vi ind et Sted, hvor jeg syntes, at mine Kammerater maatte være gamle Bekendte med Familien, saa venligt blev der taget imod os. Der var nogle unge Piger, vistnok Døtre af Huset, net og nystrøget paaklædte og søde mod mig. Vi fik Kaffe og Kager, og der blev spøgt og let. Selv om jeg en enkelt Gang blev lidt alene med et Par af Døtrene, saa gik Tiden rart for mig, medens de Andre luftede sig.

I Brev senere til Mor havde jeg ogsaa fortalt om dette Besøg og disse rare Mennesker.

Først Aaringer efter gik det op for mig, at jeg sikkert ved den Lejlighed for første Gang havde besøgt et mindre pænt Sted, men den tretten Aars Dreng var blevet holdt saa fuldstændigt udenfor al lummer Affaire ved smukt fælles Virke af baade de to Søfolk og de unge Piger, saa han kun havde Opfattelsen af den reneste ydede Gæstfrihed.

Jeg nævner denne Episode her, fordi den ikke saa sjældent senere i Livet, og særlig under min Virksomhed som Formand for Foreningen for Oprettelsen af Skandinaviske Sømandshjem i Udlandet, har bragt mig til at bryde en Landse for Søfolkene, naar Missionsfolk af forskellig Afskygning har villet stemple disse Mænd som særlig depraverede Væsener paa Moralens Omraade.

Af gamle Breve fra Mors Skuffe ser jeg, at mit Togt med

Eliezer maa være sluttet de sidste Dage af September, hvorpaa Skolegangen i Betalingsklassen optoges igen i Forbindelse med »at gaa til Præsten«, hvilket jo i de Tider var en alvorlig Sag, nemlig 6 Maaneder med 2 Gange om Ugen.

Jeg blev Konfirmand d. 23' April 1876 med Biskoppens Dispensation, som der staar saa smukt paa Attesten, hvilken Dispensation maatte til, da jeg medio Maj skulde ud at sejle med Fregatten »Jylland« og først fyldte 14 Aar d. 7' Juni.

I dette Halvaar har der maaske nu og da været rejst Spørgsmaal fra Fars Side, om min Hu fast stod til Søen endnu, men min Udkommando som frivillig Lærling var jo givet Tegn paa, at det fjerne Maal skulde være at blive Søofficer. For at kunne indstille sig til Datidens Adgangsprøve ved Kadetskolen maatte et ungt Menneske have sejlet enten 9 Maaneder med Orlogsskib eller 18 Maaneder med Koffardiskib, eller en hvilken som helst Kombination af disse Farter i Forholdet 1 til 2. Dog medregnedes ikke Søfart før det fyldte 14' Aar. Altsaa min Tur med »Eliezer« gjaldt ikke og ej heller min Sejlads med Fregatten »Jylland« fra medio Maj til 7' Juni.

Kortelig skal jeg nævne, at min Lærlinge-Sejlads faldt paa et Sommertogt med Fregatten Jylland, hvor vi var i Eskadre med Kongeskibet »Slesvig« og Kadetskibet, Korvetten »Hejmdal« for at overføre Hs: Maj: Kong Christian d: IX med Kong Georg af Grækenland og Familie til Besøg i St: Petersborg. Kongefamilien var indlogeret paa Fregatten »Jylland«, der endnu havde sin Apterling, hvad Kahytindretning angik, fra dens Togt til Island i 1874 med Hs: Majestæt Kongen.

Paa Vintertogt samme Aar med Fregatten »Jylland« gik Turen til Vestindien, hvor vi havde Station ved de danske Besiddelser kun afbrudt af et kortvarigt Togt til La Guaira for at presse Venezuela til at afgøre et Mellemværende af finansiell Art, der pudsigt nok ikke var kommet et Skridt videre, da jeg i 1897 atter kom til Venezuela med det daværende Inspektions-skib ved de vestindiske Øer, Skonnerten »Ingolf«, i samme Øjemed.

Om end min Søfart ikke nød godt talmæssig af mit Togt med

Skonnerten »Eliezer«, saa havde dog min Erfaring derfra som Kahytsdreng givet mig en god Indstilling over for den Beskæftigelse, der endnu i Midten af Halvfjerdserne dannede Hovedopgaven for en ung Fyr under Tjenesten som frivillig Lærling i dansk Orlogsskib, nemlig som Officersoppasser, ligesom jeg var vant til at gaa tilvejs og arbejde med Sejlene baade i godt og daarligt Vejr.

Saa vel paa Sommer som paa Vintertogtet med Fregatten var vi c: 30 Lærlinge om Bord. Af disse anvendtes c: en Trediedel til Oppassere. Paa Sommertogtet var der et Overtal af Lærlingene, der frivilligt meldte sig som Oppassere, medens de Frivilliges Antal var utilstrækkeligt ved Vintertogtets Begyndelse, hvorfor vi blev hilst af Næstkommanderende med følgende Salut: »Ja! vil I Kaninrakkerpukler ikke være det frivilligt, saa blir der trukket Lod mellem Jer, og saa kan I dele halvt om Tiden.«

Naa, da det jo ikke var behageligt heller for Officererne, at skulle vænne sig til nye Oppassere midt paa Togtet, saa blev Sagen endelig ordnet med, at et tilstrækkeligt Antal meldte sig frivilligt.

Tjenesten var ikke let for saadan en fjorten Aars Spire. Vi blev fritaget for Nattevagt, men blev hver Morgen purret ud Kl. 5. I Middagsstunden var vi til Opvartning i Messen ved Officerernes Frokost og maatte vaske alting op og ordne saa vel Messe som Stirrids inden Udskejning. Det samme ved Middagsmaaltidet, og derpaa havde nogle Stykker af os Tjeneste i Messen om Aftenen indtil Visitationen Kl. 10 for Ild og Lys. I øvrigt deltog vi fuldt i Øvelsestiden med vore Lærlingekammerater d. v. s. fra 9—11½ F.M. og fra 2—5 Em., og skulde holde vore respektive Officerers Lukafer og Effekter i Orden, banke Klæder, pudse Støvler etc., samt havde Morgenrengøring af Messe, Stirrids og Skylighter til Kahytterne.

Paa Sommertogtet var jeg Oppasser for Premierløjtnant J. Th. Olsen, Afsked med Kommandørs Karakter 1899, medens jeg paa Vintertogtet var Oppasser i et Dobbeltlukaf for Sekond-

løjtnanterne N. Th. Olsen, Afsked som Kaptajn 1905, og Edwin A. C. Jessen, Afsked som Kaptajn 1902.

Prlt: Olsen var Elskværdigheden selv og meget lidt fordringsfuld, men zirlig og nøjagtig til Kedsomhed. Seklt: Olsen var fornøjelig og slagfærdig, heldigvis det sidste kun med Tungen, medens Seklt: Edwin Jessen, nogen Læspen til trods, var slagfærdig baade med Tungen og Næven, hvorfor man var henrykt for, at Døren til Lukafet var en Skydedør, saa man kunde aabne den passende for at naa hen til Køjen og ruske Løjtnanten i Ærmet, naar gentagne Praj, om at han skulde op, ikke havde frugtet, og saa alligevel naa at faa Døren skubbet til for en Sko, Klædebørste eller andet Kastevaaben, der blev bragt i Anvendelse.

I det Store og Hele var man dog aldrig udsat for Plagerier eller Trakasserier af nogen Art. Man var jo som saadan en Splejs, en noget ufuldstændig Erstatning for en virkelig Oppasser, hvad ogsaa blev Aarsag til, at Lærlingene fra Slutningen af Halvfjerdserne blev fritaget for denne Gerning, hvorved Lærlingeinstitutionen først blev den rette Forskole for den senere Kadetskole.

Da disse Togter fik Slut, var Barndommen endt, og de slid-somme Læseaar, for paa Grundlag af Lærdommene fra Borger-skolens Betalingsklasse at naa til at faa Adgang til Kadet-skolen, begyndte.

Barndomsbyens Betydning for mig var saa ogsaa Slut, da den kun i et Par Aar endnu blev Rammen om en enkelt munter Sommerferie med hjembragte Kammerater eller en hyggelig og festlig Juleferie med alle Søskende samlede om Juletræet. Dog har den sikkert sat sit Præg paa mit Sind, og gennem det Friluftsliv, som vi førte under dens beskyttende Vinger, rent fysisk tjent til at udvikle mig i gunstig Retning og rustet mit Legeme til at komme friskt ud af Ophold snart i Troperne og snart højt mod Nord gennem tredsindstyve Aar.

Jeg føler Taknemlighed over for min Barndoms By, der nu atter kan sende venlige Nik til sine Landsmænd paa det generhvervede Als.

Læreaarene.

Henved tredsindstyve Aar er henrundne siden Overgangen fra det stramt diciplinære, men saa friske Friluftsliv om Bord i Skibene til Skolebænken fandt Sted for mit Vedkommende, og det vil være stik mod Sandheden, om jeg erklærede, at jeg følte mig tilfreds ved den.

I alle Retninger var Forholdene nye og ukendte for den ikke 15 Aar gamle Dreng, der dog allerede havde tilbragt en god Stund borte fra sit Barndomshjem og maatte være vænnet til at færdes mellem Fremmede.

Selv om der er en himmelvid Forskel mellem København fra 1877 og vore Dages København, saa var Byen jo alligevel drabelig set med en Provinsdrengs Øjne, og alle andre Forhold var desuden ganske nye for mig.

Endnu betragtedes det dengang som ønskeligt, at en udenbys Dreng, der skulde forberede sig til Kadetskolen, kom i Huset hos en Søofficer, saafremt han ikke havde Familie eller nære Paarørende i Byen. Mine Forældre havde derfor i Tide sat sig i Bevægelse for at finde en saadan Søofficersfamilie, der var villig til at optage mig i sit Skød, hvad var lykkedes, men jeg var ellers i alle Retninger en fuldstændig Fremmed for dens Medlemmer.

Daværende Kommandør L. C. Braag, senere Kontreadmiral og Chef for Orlogsværftet, og hans elskværdige Frue aabnede deres Hjem for mig, og deres to Sønner var omtrent jævnaldrende med mig og blev mine gode Kammerater. Jeg var der i Huset i næsten to Aar, indtil mine Forældre flyttede herover, og hvad angik Opsyn med mig, da var der absolut intet at klage herpaa. Kommandøren kørte sine Sønner i saa stramme Tøjler paa Omraader, hvor de selv burde have haft Lov til at bestemme, saa jeg, efter i nogen Tid at have haft lignende skarpt Bidsel og Stigtøj paa, slog bag ud, hvad der bragte Røre i Ande-

dammen, og først blev bilagt efter adskillig Forhandling, hvor de ældre Hoveder paa begge Sider blev lagt i Blød. Trods denne Episode blev vi de bedste Venner for Livet, og baade Kommandøren og Fru Braag betragtede mig som en af deres egne Dreng, for den sidstes Vedkommende lige til jeg stod ved hendes Dødsleje i 1930, da hun var 92 Aar.

Naa, Opsyn maatte der til, thi at gaa paa Bokkenheusers Kursus i Midten af halvfjerdserne var at gaa fra Fag til Fag i Lærernes private Hjem, og kun for Matematikens Vedkommende fandt Undervisningen Sted i Efterslægtens Skole paa Østergade, hvor Kursusbestyreren var Matematiklærer og Skolens Inspektør.

Gud bevares, hvor vi drev og pjækkede fra Timerne. Et Billardlokale i Tornebuskegade var et yndet Fristed, og flere af os var virkelig dygtige Billardspillere i en ung Alder. Samme gamle Hus havde desuden det Trækplaster, at der var en privat Pigeskole paa en eller to af Salene, i hvilken bl. a. min egen senere Hustru var Elev.

Der var virkelig meget for mig at skulle indhente, først paa Grund af den spredte Skolegang i Barndomsbyen og dernæst den megen Sejlads i mit 13'—15' Aar, et Tidspunkt, hvor der i de højere Skoler lægges saa betydelig Vægt paa Undervisningen. Jeg var klar over, at jeg ikke kunde naa at gaa op til Kadetskolen Adgangsprøve paa et Aar og tog det derfor lidt mageligt paa Kursus, idet jeg besluttede at prøve mine Kundskaber først det andet Kursusaar ved at gaa op til den store Præliminæreksamen ved Universitetet umiddelbart før Adgangseksamenen ved Kadetskolen i Foraaret 1879. Jeg bestod begge Eksaminer, men blev Nr. 12 ved Kadetskolen, hvor der kun blev antaget 10.

Anstrengelserne havde altsaa været forgæves, og jeg var rasede. Nu skulde det være Koffardiliv og ikke Orlogsliv for Fremtiden. Et Par Dage efter rejste jeg til Norge og mønstrede i Kristiania ud som Jungmand med Barken »Astracan«, der laa i Frederiksstad.

Paa dette Tidspunkt var jeg næsten 17 Aar, af Mellemstør-

relse og kraftig bygget, men uvant til egentlig legemligt Arbejde. Af Sømandsarbejde havde jeg jo nok lært en Del under Lærlingetiden, men stadig under Form af Skole og Undervisning. Her var Forholdene anderledes, hvad der hurtigt gik op for mig. Ikke saa snart var jeg krøbet i Arbejdstøjet paa Astracan, før 1' Styrmand sendte mig til Vejrs for at skære løbende Gods. Der hang Mærker ved Kvajlerne, der lakonisk antydede, hvad det var, saasom Bras, Gaarding, Givtoug o. s. v., men hvorledes det farede i Skuden Astracan, gik Styrmanden ud fra, at ethvert Fjols maatte vide, altsaa ogsaa jeg. Naturligvis erindrer jeg ikke mere, hvad de forskellige Sproglblomster hed paa Norsk, som skraaledes op til mig i Løbet af den første Dag om Bord, men jeg havde inden Aften en bestemt Fornemmelse af, at Et var at kalde sig Jungmand, et andet at være det.

Astracan var en tidligere amerikansk Fuldrigger, der paa sine gamle Dage havde strøget sine Ræer paa Mesanmasten, men dog beholdt Merset paa, hvad alligevel ikke kunde forhindre, at den nu var reduceret til at sejle rundt som gemen Bark. Til Gengæld havde den anskaffet sig en respektabel Vindmølle midtskibs, hvad vi i Løbet af Togtet var taknemmelige for, thi foruden dennes støtte Lænsning, naar Vinden var gunstig, maatte vi mindst 2 Gange i Døgnet ved Vagtskifte slaa læns $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ Time ved Haandpumpen. Skibet var c: 800 Tons og havde en Besætning, foruden Kaptajnen, paa 2 Styr mænd, 1 Baadsmand, 1 Tømmermand, 1 Kok, 3 Matroser, 1 Letmatros, 2 Jungmænd og 1 Dreng, hvilket gav 1 Styrmand og 4 Mand paa hver Vagt, medens Kok og Dreng var Frigængere. Riggeren var tung og gammeldags. Spil og Blokkegrej udslidt og forældet. Der var nok at rive i, og mangel Gang har man under friskende Kuling kunnet holde den gaaende hele Vagten med at beslaa Røjler, Bramsejl, Mellemstagejl m. m., og dette var altid Jungmandsjob, da Matroserne var for fine til at komme højere op end til Merssejlene. Men saadan var det nu, og saa skænkede man ikke det en Tanke mere.

Af Besætningen var Letmatrosen finsk, en af Matroserne svensk og vi to Jungmænd danske, Resten Nordmænd.

Mandskabets Dækshus stod lige agten for Fokkemasten og var solidt og rummeligt. Døren ud til Dækket var naturligvis paa Agterkant, og ligesom de gammeldags Stalddøre paa Landet delt halvt over paa tvers. Herved opnaaedes, at man selv med daarligt Vejr kunde faa Lys og Luft ind gennem den aabenstaaende Overhalvdel, medens Dørken forblev tør, selv om der ikke stod saa lidt Søer ind over Dækket. Ellers var Lukafet i det Store og Hele noget af en Svinebutik, hvad nærmest skyldtes os Beboere, hvoraf de mest soignerede, til hvilke jeg hørte, snart hyggede sig ret godt med Snavset paa. Vi skiftedes til at have Lukaførn, men da denne udføres paa Frivagten, naaede man jo ikke langt ind i Krogene, ligesom man daarligt nok turde lade Kosten passere langs Køjekanten af Underkøjerne, der var optagne af de ældste af Besætningen, og hvorfra der uvægerligt blev langet et beskidt Ben med paatruckne sure Strømper i Fjæset paa En, om man var saa interesseret at ville pille Snavset op mellem Skibskisten og Køjebraædtet. Nej, klogest var det, at holde sig til Midten af Dørken og Udfejning under Skaffebordet.

I det Store og Hele var Forholdet godt imellem os sammenstuede Mennesker. Vistnok var der Karakterforskel, og baade Kundskabs- og Dannelsesstandpunkt varierede en Del, men nationalt set var der aldrig en Mislyd, i ethvert Tilfælde ikke naar vi alle var ædru, men da hverken Øl eller Spiritus hørte til Traktementet om Bord i Søen, var det kun ved Land, at Hjerneerne kunde blive lidt omtaagede. Gik Mundhuggeri engang imellem over til Haandgemæng, blev begge de krigeriske Parter lettede ud gennem den aabentstaaende Halvoverdel af Døren og kunde da klø løs paa hinanden, til de blev trætte, eller den slagne Part gav op, hvorpaa Lukafdøren gæstfrit igen aabnedes af Kammeraterne. Jeg mindes kun, at jeg en Gang selv blev hevet ud paa Dækket for at tage Tag med den finske Letmatros, men hverken Aarsag til eller Resultatet af Kampen kan jeg huske nu.

Naturligvis var Konversationen ikke altid af fineste Slags, og Historierne, der fortaltes, hyppigt saftige, men meget værre, end

hvad man som Dreng havde hørt i Fregatten, naar Mændene laa og slangede sig paa Dækket i Fritiden, var de saame end ikke.

Jeg mindes saa godt en af de norske Matroser ved Navn Ingvar, med hvem jeg blev fine Venner. Han kom i Begyndelsen paa Vagterne hen til mig og sludrede ved en Pibe, naar vi ikke havde Tørn, og i Begyndelsen drejede Konversationen sig ofte om lidt slibrige Emner. Manden var dog baade intelligent og videbegærlig, og efterhaanden drejedes Samtalerne ind paa Naturfænomener, f. Eks. paa, at Vand var sammensat af to Luftarter, paa Samfundsforeteelser og lignende, og da hans Spørge- syge først var vakt, blev vore Samtaler en ren Fornøjelse for os begge.

Kokkens og hans Kones Korrespondance foregik mellem Skolelæreren hjemme og mig. Naar Kokken fik Brev, læste jeg det gerne op for ham, hvorpaa han kortelig angav mig de Hovedpunkter, der henholdsvis skulde besvares af ham eller af hende og føjede dertil følgende Opfordring til mig, »og saa skriver Du nok, Hector, om hvordan vi har det, og saadan hvad Du vil og hilser hende fra mig«. Jeg antager Skolelæreren paa Hjemstedet har opnaaet lignende Frisprog af Konen. Det bør huskes, at der paa det Tidspunkt, hvor Kokken var Dreng, neppe har været almindelig Skolegang oppe i Landbygderne, thi da jeg traf ham, var han vistnok midt i Trediveerne og altsaa født omkring 1840.

Af Brevvekslingen erindrer jeg endnu, at en stor Del af Indholdet angik Grisens Trivsel, hvorfor jeg engang sagde i Spøg til ham, at han maatte sørge for at være hjemme, naar den skulde forvandles til Julegris. Svaret var: Nej, Du, den skal sælges, for der gaar jo lidt rigeligt med Penge til Gryn og Sukker og hvad andet, der skal til ved Julehelg. Nej, Kors, en hel Gris til os selv! Nej! Du!

Datidens norske Søfolk var knusende nøjsomme; Spisetakst var der ingen af i norske Skibe endnu, og vi fik vanlig Kost i den Udstrækning, som Kaptajnen bestemte. Jeg tror, at han havde Kostpenge for os af Rederiet.

Vi fik Kaffe paa Dagvagten, altsaa hver anden Dag. Ellers kun altid The eller Drikkevand ad libitum. Øl smagte jeg ikke i det Skib. Brændevin fik jeg en Gang, hvor vi af en Storm var drevet ind mod Yarmouth Banker og prangede Sejl for at krydse ud. Da skørede vor Fore-Over-Merseraa, og vi maatte ligge og skifte Raa og slaa Merssejl baade fra og under, alt mens vi krydsede paa. Ved saadan en Lejlighed følte man, at Grejerne var tunge og Besætningen lille, men hvor kunde man alligevel bruge Neglene i de Tider, naar det kneb.

Den gamle, d. v. s. Kaptajn Walle, var ikke altid ganske ædru, men Kors, hvor var han Sømand til Fingerspidserne under Situationen om Natten paa Yarmouth Banker, og det var vistnok i høj Grad hans Skyld, at gamle Astracan naaede ind til London med sine Masser af Stander høvlede Brædder, som vi havde lastet i Svartvik op ad Indalselven i Sverrig.

A propos Svartvik! Vi laa en hel Flaade af norske ældre Trælastslæbere af Astracans Art samlede paa Elven og ventede paa Tørn ved Tømmerudskibningen.

Skipperne var jo gamle Kendinge, og der festedes i de lyse Juninætter. Vor Kaptajn var i Land med flere andre, og ved Midnat løste jeg af for at tage Hundevagt. Vi gik kun Enmandstørn, og paa saa sikker Ankerplads var der jo ikke meget andet at gøre end at passe paa, naar der blev prajet fra Land efter Fartøj, og saa jumpe i Prammen og vrikke ind efter Skipperen.

Da Prajet lød henad Slutningen paa min Vagt, vrikkede jeg ind, og jeg ser endnu de to støtte Skikkelser staa mod den lyse Dagbrækning i kærlig Omfavnelse. Den ene var min Kaptajn, den anden Kaptajnen paa »Admiral Tromp« en Bark lidt mindre end vor. En Pram er jo nok et godt og nemt Fartøj, men det var et farligt Mas at faa disse to ned paa saadanne Pladser, saa Prammen var til at vrikke i. Hertil skulde jeg jo staa op agter selv, og følgelig de to Kaptajner anbringes paa Tofterne. Naa, det gik, og vi satte af.

Undervejs gav min Kaptajn mig Ordre til, først at ro til »Admiral Tromp« og sætte Kaptajnen af der, medens denne,

der var den mest ædru, først vilde se Kaptajn Walle frelst om Bord i »Astracan«, saa kunde jeg bagefter færge ham over i eget Skib. Naa, han sejrede, og vi fik Kaptajn Walle med Besvær op ad Lejderen og ned ad den faste Trappe, der paa Lønningens Inderside førte ned paa Dækket. Opad Trappen stod min Kaptajn og vinkede, da jeg vrikkede over til »Admiral Tromp«, hvor jeg let kom af med dennes Chef.

Ved min Tilbagekomst var det mig umuligt at se min Kaptajn nogetsteds, hvorfor jeg var sikker paa, at han var gaaet tilkøjs. Jeg gjorde Prammen fast agter, og lidt efter vilde jeg gaa hen til Lukafet for at purre min Afløser for Dagvagten, da jeg ved at passere det Sted paa Kobryggen, hvor Falderebet i Lønningen var, saa Kaptajn Walle ligge og snorke med den væltede Trappe over sig. Rokke ham kunde jeg ikke alene, og purre Vagtmanden ud for at hjælpe mig, syntes jeg var urigtigt overfor Kaptajnen.

Nu var 1' Styrmand Kaptajnens yngre Broder, om end en moden Mand, og jeg besluttede at purre ham og sætte ham ind i Situationen. Kort og godt! Vi tog Kaptajnen ved Skuldrene og ved Benene og fik ham med nogen Anstrengelse baksel ind gennem Kahytsdøren og anbragt paa en Sofa i Kahytten. Saa forsvandt jeg, blev afløst og gik til Køjs.

Op paa Formiddagen, medens jeg arbejdede nede i Lasten, hørtes pludselig Kaptajnens Røst oppe ved Lugekarmen: »Hector, kom op!« Da jeg stod paa Dækket lød den næste Ordre: »Tag de Blokke og følg med i Land.« Jeg skuldrede op med en Kvajl Blokkegods og sprang ned og halede Prammen op for at vrikke os i Land. Herpaa tøflede jeg et Par Skridt bag ved Kaptajnen med mine Blokke, og han sagde ellers intet, før Blokkene var afleverede hos Smeden. Da vi kom derfra, vinkede han mig op paa Siden af sig og sagde: »Den var jo ikke saa god i Nat!« hvortil jeg svarede: »Kaptajnen har vel ikke slaaet sig, da De gled?« »Nej!!« sagde han. Lidt efter kom der: »Har Du fortalt noget derom forude?« »Nej!« Hvad jeg naturligvis heller ikke havde. »Vil Du ha' en Øl, Hector?« »Ja, Tak!« Dermed gik vi sammen ind paa en Shop ved Havnen og fik den

drink, hvorpaa jeg beordredes til at gaa ombord med Prammen. Han skulde nok praje, naar han vilde hentes.

Det var baade den første og den sidste Øl, som jeg fik udleveret under min Tjeneste i »Astracan«.

Næste Gang vi kom til London med »Astracan«, var det et Stykke ind paa Efteraaret. Rejsen havde været haard, og Pumpningen ved Vindmøllen var langt fra saa effektiv som under Sommerrejserne, og det gamle Skib arbejdede haardt med stor Dækslast i Efteraarsstormene, hvorfor det trak som et Sold. Vi kunde ofte have 3 à 4 Timers Pumpning med Haand i Døgnet, hvad jo var et surt Efterjob, naar man havde haft haard Sejlsregering Vagten igennem.

Jeg og et Par af de andre mønstrede derfor af i London, idet vi derfra vilde søge ud i Langfarten, og Paamønstring til Klipperskibene havde gode Chancer fra det norske Konsulat, hvor engelske Kaptajner gerne saa sig om efter skandinaviske Søfolk. Hjemover vilde jeg under alle Omstændigheder ikke, thi Orlogsvejen var skrinlagt for stedse. Og saa skete det ikke værre eller bedre, end at Kaptajnen paa D.F.D.S. gamle spids-snudedè Damper »Dagmar« kom op i Konsulatet for at faa en Mand, da en af hans var kommet fra Borde, og denne Mand blev mig.

Om det var Hjemmet, der stiltiende trak i mig nu opad Juletid, eller om det var den nylig overstaaede sure Tur med »Astracan« i Efteraarsstormene, der fremtryllede lysere Dage i Dampskib end i Sejlskib Vinterdage, ved jeg ikke, men dette kan jo være ligegyldigt, da Resultatet blev, at jeg valgte Hjemmets Kødgryder for en Stund og virkelig nød at have Ferie igen.

Livet i »Astracan« har i flere Retninger været en god Skole for mig, og jeg fik i det nære Samliv i et godt halvt Aar med disse forskellige Mennesketyper Blikket op for meget i Livet, der ellers bliver skjult for unge Mænd af mine ligestillede i Samfundet (efter Datidens Begreber).

Denne Tid i Hjemmet benyttede Far til at foreholde mig, at da jeg havde bestaaet Adgangseksamen til Kadetskolen, maatte jeg jo ved at læse 3 à 4 Maaneder om paa Kursus let kunne

opnaa et højere Nummer ved en ny Adgangsprøve og derved opnaa at blive Kadet.

Jeg protesterede og holdt paa, at jeg vilde rejse til Hamborg og gaa i Langfart derfra og havde faaet nok af Læsning. Desuden var jo mine egentlige Kammerater fra Lærlingetiden kommet ind før mig, og dem kunde jeg jo aldrig indhente.

Far sejrede til Slut; jeg kom ind paa Kadetskolen og bør vel egentlig prise mig lykkelig herfor, thi hvem ved, om jeg moralsk set vilde have været stærk nok til ad Koffardivejen at være kommet ovenpaa, eller om jeg hele Livet havde bevaret Pladsen »before the mast«.

Kadetskolen og Livet inden dens Døre har jo desværre flere Gange i det sidste halve Aarhundrede været Genstand for Almenhedens Interesse og er med pinlig Nøjagtighed blevet diskuteret for aabent Tæppe, for derigennem baade at give Politik og Journalistik en fri Tumbleplads for Spilfægteri og rig Lejlighed til at forvandle Myg til Elefanter. Men trods alt dette er og bliver Kadetskolen og Livet derinde altid et rigt Minde for enhver gammel Kadet af den rette Støbning, idet han senere i Livet takker for den Gavn, han føler, han har haft gennem det gode Kammeratskab og det trofaste Sammenhold, som Kadetskolen gav ham Lejlighed til at gennemleve derinde med ligestillede. Baade til Glæder og til Modgang, mødt derinde, har der været knyttet Erfaring og Klarsyn over mangt, som først Livet paa et senere Tidspunkt afslører eller stiller En over for.

Saaledes er det gaaet mig og vistnok langt de fleste.

Jeg vil ikke spille Blæk paa at beskrive Livet paa Kadetskolen med sin regelmæssige Vekslen fra Landtjeneste til Søliv gennem 4 Vintre og 5 Somre, hvor en ung Mand i min Tid i hvert Fald holdtes under skarp Kontrol baade af sine Foresatte og Lærere gennem et ret effektivt Tilsyn, men ogsaa under Kontrol af sig selv, gennem Lydighed over for en Række skarpe Instrukser, paa hvilke Brud medførte ubehagelige Følger.

Hvorfor ikke lade Modgangen være glemt og nævne nogle af de fornøjelige Erindringer.

I de Tider var det obligatorisk, at Kadetchefen var Kadet-

skibets Chef hvert andet Aar, medens Kadetskolens Næstkommanderende var Chef for en Kanonbaad, med hvilken vi Kadetter øvedes i Farvandskendskab, og i hvilken al Underofficers-tjeneste blev udført af de ældre Kadetaargange.

Gennem hele min Kadettid var Kommandør Carstensen Skolechef og i 1881 og 83 Kadetskibschef. I 1880 var Kaptajn P. F. Giødesen, i 1882 Kommandør G. J. J. P. Jacobson og 1884 Kaptajn P. U. Bruun Chefer for Kadetskibet, der hvert Aar var den fra Slaget ved Helgoland bekendte barkriggede Korvet »Hejmdal«. Kanonbaadene Falster, Marstrand og Krieger var skiftevis udrustede til Kadetternes Brug ved Farvandskendskab.

Tre Uger paa Doggerbanken var en aarlig gentaget Stroppe-tur i Sejlmanøvrene fra Morgen til Aften, og et svimlende Antal Manøvrene blev det, før enhver Kadet og Aspirant havde faaet sit normale Antal mere eller mindre ubehjælpssomme Øvelser i Sejlsregering, Rejsningsøvelser og egentlige Sejlmanøvrer. Man erindre, at endnu i den Tid var Sejlene Hovedfremdrivningsmidlet i Skibe af »Hejmdal«s Klasse, medens Skruen betragtedes som et Hjælpemiddel. Dette maa dog forstaas saaledes, at som Krigs- eller Kampskib, — om man vil benytte dette Udtryk om »Hejmdal« — var Korvettens Skrue Hovedfremdrivningsmidlet og Korvettens officielle Titel »en Dampkorvet«, hvis Brugbarhed blev bevist ved Helgoland.

Datidens Kadetter maatte derfor endnu fuldt uddannes som Sejlskibsførere ved Siden af deres Uddannelse som tjenstgørende Officerer i og senere Førere af vore forskellige Typer af Krigsfartøjer, Panserskibe, Monitorer, Kanonbaade, Minefartøjer og Torpedobaade.

Naar Træningen paa Doggerbank var Slut gik det mod udenlandsk Havn og de morsomste af disse Ture faldt altid paa de Aar, hvor Kadetchefen var Skibschef. Selv havde denne i sine unge Dage været i fransk og russisk Tjeneste, var født Sprog- og Selskabsmand og havde et klart Blik for, hvilken Gavn hans unge Mennesker havde af at se fremmede Forhold, fremmede Krigshavne og frem for alt lære Sømandslivet at kende ogsaa paa de store Have.

Kommandør Carstensen var Sømand og som Chef fast, bestemt og tildels frygtindgydende, men han havde Evnen til at glæde sig med sine Unge og elskede Liv og Foretagsomhed. Dog havde han maaske i en noget for udpræget Grad Følelsen af, at naar hans Vimpel var hejst, da var Togt, Kadetskib og Kadetter koncentreret i Personen Carstensen, om hvem det hele drejede sig. Men dette havde han jo noget tilfælles med de fleste af sine Jævnaldrende, idet man i vor lille Marine var tilbøjelig til dengang at benytte Udtryk som f. Eks. »da Braag var med Vinterskibet«, eller »da Caroc var i Vestindien«, i Stedet for, da Korvetten »Dagmar« var Vinterskib eller, da Fregatten »Fyen« var i Vestindien med den og den som Chef.

Et staar i ethvert Tilfælde fast, at vor Kadetchef dengang var en Personlighed og en gennemdannet Mand med en hel Del Livserfaring, der omfattede sin Livsgerning med stor Kærlighed, og som indgød sine Kadetter dyb Respekt.

Carstensens politiske Virksomhed og store sociale Interesser drog maaske hans Hjerte noget fra Skolegerningen paa de senere Aar af hans c. 20aarige Virksomhed som Kadetchef, men efter sin Afgang fra Marinen med Admirals Karakter fulgte han sine gamle Kadetter, der bestod af langt over Halvdelen af Søofficerskorpsen, med usvækket Interesse og Velvilje.

For os blev han altid den gamle Chef!

Under vor Kadetchefs Vimpel besøgte vi de engelske Kanalhavne, Cadix, Gibraltar og Tanger samt Madeira, medens jeg blandt de andre særlige Kadettogter bedst mindes, da vi i 1882 var tilstede i Stockholm i Anledning af Kong Oscar d. II's Sølvbryllup, en Begivenhed, der særlig blev banket ind i Hovedet paa mig ved, at vi Kadetter, der under Landloven havde festet med de svenske Landkadetter og var kommet noget anstrengte ombord om Aftenen, den næste Morgen Kl. 6 fik en Omgang »Sejl los«, »Sejl fast«, »Reb ud« og »Reb ind« i et Par Timer. Jeg skal aldrig glemme den Fornemmelse, det var, da den af svensk Punch forgiftede Hjerne under Entringen skulpede op og slog imod min ømme Hjerneskal. Min tørre Tunge, brændte

i Munden af Tørst, trods jeg havde en Lommeklud stukket mellem Tænderne.

Jeg kan nemt tælle de Glas svensk Punch, som jeg har drukket siden da.

Eksamen fulgte paa Eksamen gennem denne lange Skolegang, og de skulde tages in legio baade i Land og om Bord. Men endelig oprandt den Dag, da vi fik Ret til at anlægge den danske Marines Officersepauletter.

Den 28' August 1884 var vi syv, der blev Officerer, og af disse har de fire i Aar 1934 kunnet fejre 50 Aars Mindedag sammen.

Traditionen tro blev de første Numre af det nye Officershold udkommanderet paa Vintertogt. Var Vinterskibet en Fregat, kunde op til fire Stykker blive de lykkelige. I 1884 var der to Vinterskibe, nemlig Skonnerten »Fylla« til Middelhavet inklusive Konstantinopel og Skonnerten »Ingolf« til Vestindiestationen. Paa hvert af disse Skibe kom en Officer af vort Hold, medens vi andre blev fordelt paa Inspektionsskibene i vore egne Farvande eller paa Skoler ved Artilleri og Søminevæsenet.

I 1885 var vor smukke og nye Fregat »Fyen« udrustet, i hvilken vi var ikke mindre end 5 Sekondløjtnanter udkommanderede. Kommandør H. L. M. Holm var Chef og senere Viceadmiral C. F. Wandel Næstkommanderende.

Kaptajn Wandel havde i sine yngre Dage været tre Aar i fransk Tjeneste, og denne nye og tidssvarende Fregat fristede ham til at gøre et Forsøg paa at organisere Tjenesten for den c. 400 Mand store Besætning og det talrige Officerskorps i Lighed med, hvad han havde set udført paa den franske Flaade. De fire af Sekondløjtnanterne blev fordelt hver til sit Vagtskifte, medens jeg blev ansat hos ham som »Officier de detail«, hvad vil sige det samme som hans Næstkommanderende ved al Organisation af den indenbords Tjeneste, medens jeg tillige var Skoleofficer for de frivillige Lærlinge af Kongens Kvarter.

Hvor var det en Fryd at gøre Tjeneste i et saa fint Skib som Fregatten »Fyen«, der var tip-top fra Køl til Fløjknep. Dette var ikke alene vor Mening herhjemme, men i Vinteren 1885-86

laa jeg i Alexandrias Havn med S/S »Erik«, og saa Fregatten komme ind og ankre. Der var baade engelske og franske Orlogsskibe paa Reden og alle faldt de i Beundring over det smukke Skib med sin slanke Rejsning og sine elegante Linier.

Vi unge Sekondløjtnanter fik ikke saa lidt af Kadetskibsupuddannelsen om igen her ombord. Vi var stukket ud til Rejsningen, og ved større Arbejder, saasom Rejsningens Strykning, Rebning af Merssejlene, Skiftning af de sværere Sejl eller Rundholter maatte vi med til Vejrs paa den Top, vi hørte til. Under Sejlmanøvre hed det ofte Sekondløjtnant N. N. Agter, Sekondløjtnant P. P. For, vil De stagvende, vil De kovende eller endog maatte vi op til Ombakning. Men vi nød at faa Lov til at tumle med en Besætning af en saadan Størrelse.

Togtet gik til Portsmouth, Madeira og hjem over Vliessingen, hvorfra der foretoges Rejser op til Verdensudstillingen i Antwerpen.

Efter Hjemkomsten overgik de fleste af Officererne til Efteraarseskadren under Kommandør J. S. Meldal og bestaaende af »Odin«, »Gorm«, »Esbern Snare«, »Falster« og 3 Torpedobaade. Jeg kom i »Falster«, der var blevet forsynet med Grejer til at udkaste Miner, og det var første Gang, at den Slags Øvelser blev foretaget i udrustet Fartøj under Eskadreøvelser. Selve Chefen for Søminekorpsets 1' Afdeling, Kaptajn François Lund, var Chef for »Falster«, der tillige var Eskadrens Tender. Vi var kun to Officerer foruden Chefen, saa der var nok at rive i for os, da vi kunde ligge og samle op og fiske løsrevne Kabler, naar de store Skibe efter Gennemsejlingsøvelser holdt Fyraften. Som Regel maatte vi derpaa Kl. 6 Morgen afgaa med Hovmestre og Posten til nærmeste Havn for atter at være ved Eskadren til Øvelsestidens Begyndelse.

Men Chefen var en dejlig Mand, og vi havde det godt hos ham.

Da Eskadren var Slut søgte jeg Orlov i Koffardifart og blev 3die Styrmand i S/S »Erik«, Kaptajn Herman Wriesberg, Søn af Viceadmiral Wriesberg.

Jeg havde her en i mange Retninger lærerig Tur paa et godt

halvt Aar, dels paa Fart i Østersøen og dels i Middelhavet og Sortehavet, hvor jeg gjorde selvstændig Vagttjeneste og erhvervede en god Ven i den dygtige og retlinede Sømand, som min Kaptajn var, et Venskab, der varede til hans Død for ganske faa Aar siden.

I Januar 1886 blev jeg udnævnt til Premierløjtnant, medens jeg var ombord i »Erik«, og efter Hjemkomsten kom jeg med Kanonbaaden »Grønsund« paa Opmaaling af Isefjorden med min gamle Næstkommanderende fra »Fyen« Kaptajn Wandel som Chef.

Kaptajn Wandel var tillige Chef for Marineministeriets Sekretariat og Kommandokontor, hvorfor han nu og da i de første Uger af Togtet var inde i København.

Jeg havde vel været en tre Ugerstid i »Grønsund«, da Chefen, efter at være vendt tilbage fra en Tur til Byen, kaldte mig ind til sig.

Hør, Kiær, har De ikke Lyst til at gaa i fransk Tjeneste i tre Aar? Jo! Hvorfor har De saa ikke søgt, naar Ministeriet i Kundgørelse siger, at der ønskes to Officerer ansat paa den franske Flaade for et Tidsrum af tre Aar? Ja! Jeg mente, at det ikke kunde nytte en saa ung Officer, som jeg var, at ansøge, naar saa mange ældre end jeg søgte. Det er jo ingen Grund eller i hvert Tilfælde en, som De kan overlade til Ministeriet at afgøre.

Har De Lyst saa skriv en Ansøgning, som jeg saa vil anbefale, men det maa være med det samme, thi Fristen er snart udløben.

Jeg skrev Ansøgningen, og i næste Kundgørelse stod der, at Premierløjtnanterne Konow og Kiær var blevet antagne til dette Job.

Vi afgik fra vore respektive Udkommandoer med det samme og beordredes til et Kursus paa Torpedostationen i Bramsnæs-vig og skulde iøvrigt benytte vor Tid til at forberede os saa godt som muligt til at tage den nye Opgave op, og afvente nærmere Besked om Afrejsen fra Legationen i Paris.

Hs. Majestæt Kong Christian d. IXde var paa sin aarlige Bade-

rejse, og da Greven af Paris paa dette Tidspunkt var udvist af Frankrig, og man ikke vidste, om duc de Chartres vilde komme til at dele samme Skæbne, ønskede Hs. Majestæt, at vor Afrejse stilledes lidt i Bero, hvorfor vi først kom afsted i Begyndelsen af Juli Maaned.

Disse Aar i Frankrig er saa rige paa Begivenheder og danner en saa straalende Buket af Minder, saa jeg kun vilde trætte udenfor staaende Mennesker ved at indlade mig paa at fortælle Løst og Fast fra den Tid og sikkert ogsaa vilde snuble alvorligt, naar jeg skulde bedømme, hvad der var værd at trække frem af Erindringen. Nej! jeg maa holde mig til enkelte Episoder, som kan rumme lidt usædvanlige Oplevelser eller belyse lærerige eller fornøjelige Emner.

Nu vil jeg kile paa!

Fransk Tjeneste.

Marineministeriet.

København, den 20' Juli 1886.

I Henhold til den Hr. Premierløjtnanten ved allerhøjeste Resolution af 28' Maj d. A. meddelt Orlov i indtil 3 Aar for at ansættes paa den franske Flaade afrejser De herfra saa betids, at De vil kunne være i Paris den 1ste næste Maaned sammen med Premierløjtnant Konow.

Ved Ankomsten dertil melder De Dem til den Kongelige Danske Gesandt, der er underrettet om Deres Rejse dertil, og som er anmodet om at være Dem behjælpelig med at bringe Dem i Forbindelse med de franske Marineautoriteter.

Ministeriet forventer, at Hr. Premierløjtnanten af yderste Evne bestræber Dem for at føre Dem den ved Opholdet i de franske Krigsskibe givne Lejlighed til at høste Erfaring og Kendskab i Deres Fag til Nytte, og at De ved Deres hele Færd søger at vinde Deres Foresattes Agtelse og Velvilje og at gøre Deres Fædreland og Deres Stand Ære.

Ligesom De vil have stedse at holde Ministeriet underrettet om Deres Opholdssted, imødeser man jævnlig Indberetning fra Dem, og paalægges det Dem at søge al den Lejlighed, som er at erholde, til at skaffe Oplysninger af sømilitær teknisk Interesse. Mindre kostbare Tryksager omhandlende saadanne Forhold, som maatte udkomme under Deres Ophold, vil De være bemyndiget til at anskaffe og indsende.

Dette meddeles tjenstligst Hr. Premierløjtnanten til Efterretning.

N. F. Ravn.

Med en lignende Instruks i Premierløjtnant Konows Lomme drog vi til Paris og meldte os i det franske Marineministerium ledsaget af den danske Gesandt Grev Moltke Huitfeldt den 1.

August 1886, og modtog her Ordre om at gøre Tjeneste i Middelhavseskadren og støde til denne i Toulon.

Den 8' August kom jeg om Bord i Panserskibet »Amiral Duperré« Capitaine de Vaisseau Barréra. Skibet var paa 10.500 Tons, havde 4 Barbettetaarne, hvert armeret med en 34 cm B.K. og et Batteri paa 14 Stk. 14 cm B.K. samt en Del lettere Skyts og Torpedoarmering. Besætningen bestod af Chefen, Næstkommanderende, 6 Premierløjtnanter, 6 Sekondløjtnanter og 8 Kadetter samt 710 Underofficerer og Menige.

Skibet havde været længe under Kommando og var udmærket organiseret.

Jeg nævner her disse Data om Skibet, da jeg tilbragte min største Del af Eskadretjeneste i »Amiral Duperré« dog i to Omgange, idet Kommandoen allerede blev strøget d. 1' Oktober, og jeg da blev tjenstgørende i Panserskibet »Le Redoutable«, Capt. de Veu Mac Guckin de Slane. Ej heller her blev jeg længe, idet en paa Eskadren udbredt Tyfusepidemi ogsaa ramte mig, og fik til Følge, at jeg afgik til Hospital midt i Oktober, og efter 6 Ugers Ophold der af Conseil de Santé blev sendt paa Rekonvalescens til Aarets Udgang.

I Frankrig passerer eller passerede dengang enhver sygemeldt lige fra Admiral til Skibsdreng et permanent Sygeraad, der bestemmer Arten og Længden af Rekonvalescens, inden Indtrædelse i aktiv Tjeneste maa finde Sted.

Da vi nåede 1' Februar 1887 hejste »Amiral Duperré« atter Kommando, og allerede under Klargøringen var jeg tiltraadt Tjeneste ombord og blev der indtil medio Januar 1888.

Det var et meget interessant Aar, idet Middelhavs-Eskadren blev bragt op til det største Antal Skibe og Fartøjer, der samlet havde løst Opgaver i Farvandet mellem Frankrig og dets Kolonier paa Afrikas Kyst i Nord og Syd og Korsika og Port Vendre ved Spaniens Grænse i Øst og Vest.

Jeg stod ganske anderledes rustet til at kunne drage Lærdom af Øvelserne nu efter over et Aars Ophold, baade sprogligt og tjenstligt set, og regner derfor, at denne lange Eskadretjeneste har haft stor Betydning for mig senere i Livet.

Omtrent samtidig med Konow og mig var der adskillige andre fremmede Officerer tjenstgørende paa den franske Flaade baade i Hjemmefarvandene og paa de fjerne Have.

Hvad Skandinaverne angik, fik vi ganske anderledes Lejlighed til at deltage i Vagttjeneste og i Vaabnenes Specialtjeneste end Tilfældet var for de rumænske, græske, japanske og syd-amerikanske Landes Søofficerer, men iøvrigt blev danske, norske og svenske Officerer slaaet i Hartkorn, og var for det almindelige franske Søofficersbegreb Skandinaver. Og mærkeligt nok blev Resultatet, at vi levede os saadan ind i denne Opfattelse, saa vi, da vore Boliger i Land tillige laa klos op ad hverandre, bogstavelig altid var sammen, og vort daglige skandinaviske Talesprog blev et Fællessprog i den Forstand, at enhver Nation brugte sit, uden at de andre tænkte et Øjeblik paa at oversætte, hvad der blev sagt.

Vi var ikke alle kommet samtidig til Frankrig, hvorfor vor Tjenestetid var forskudt indbyrdes, men vi blev saa gode Venner, saa vi hele Livet igennem har holdt Bekendtskabet vedlige.

Fra Sverige var udsendt de senere Kontreadmiraler *Sten Ankerkrona* og *af Klint* samt Kommandørerne *Ekstrøm* og *Munthe*.

Fra Norge senere Kommanderende Admiral *Berglund* og Kommandørerne *Gade* og *Rosenquist*.

Herhjemmefra altsaa senere Viceadmiral *Konow* og jeg.

Af disse har Admiralerne været de mest sejlivede, idet *Ankerkrona*, *Berglund* og *Konow* er i bedste Velgaaende, medens jeg er den eneste tilbageblevne Kommandør.

Den Plan for Uddannelsen af de fremmede Officerer, der kunde følges, blev i videste Forstand overladt til os selv, men faldt nærlig ens ud for os alle, idet den kom til at bestaa af Eskadretjeneste i Middelhavs- eller Kanalflaaden, en eller anden Gennemgang af Specialskole og endelig Togter i oversøiske Farvande.

Februar 1888 opnaaede jeg Tilladelse til at gennemgaa Torpedoskolen ved La Défense sousmarine i Toulon, der sluttede i

Juni Maaned og efterfulgtes af et Kursus ved l'Ecole pyrotechnie paa Arsenalet.

En Torpedobaadstaktik var i sin Vorden ved la Défense Mobile i Toulon, og ved Foredrag paa Skolen blev gennemgaaet en Del af de udarbejdede Regler, der i Praksis senere gennemarbejdedes med de Torpedobaade, der var stillede til Skolens Raadighed til Indøvelse af de nye Torpedoofficerer. Vi førte Baadene paa Tur, og der gjordes ingen Undtagelse for mit Vedkommende.

I det Store og Hele maa man sige, at vi Skandinaver under Tjenesten derude blev fuldt respekterede som uddannede Søfolk, og paa begge mine oversøiske Togter blev jeg selvstændig Vagthef og behandlet af Cheferne ganske i Lighed med de franske Officerer.

Paa Grund af de store Flaadestyrker i østkinesiske Farvande og de intense Øvelser med store Styrker af Hjemmeflaaden, var der langtfra Overkud af tjenstgørende Officerer, hvilket medførte, at for Skandinavernes Vedkommende kom vi ikke ud som Overtallige i Officersbesætningerne, men gik i Nummer.

Forinden Torpedoskolen sluttede, havde jeg gennem den danske Gesandt i Paris søgt om Tilladelse til at foretage en Jordomsejling med Fangetransportskibet »Le Calédonien«, men paa Grund af Sygdom mellem Straffefangerne ude i Nouvelle Calédonie blev Transporten udsat nogle Maaneder, og jeg derved tvunget til at søge anden Udkommando.

Medio Juni kom jeg ombord i Transporten »l'Orne« et fuldrigget Sejlskib med en svag Hjælpeskrue til c. 6 Knobs Fart. Maalet var atter en Straffekoloni, men denne Gang Guyane paa Syd-Amerikas Østkyst.

I Tidsskriftet »Museum« Aargang 1893 har jeg begaaet en Artikel kaldet »En Fangetransport til Guyane og Livet derude«, og vil derfra fiske nogle enkelte Tildragelser af særlig Interesse, medens jeg skal udelade alt det historiske og specielt organisatoriske ved denne gamle Fangekoloni, saa meget mere som der for ikke et Aar siden, er udkommet en Bog »Helvedet hinsides Havet« ved Krarup-Nielsen, skrevet af en ulykkelig

Landsmand, der ikke som jeg hørte til Fangetransportskibets Skandse, men derimod var indespærret i et af dets Fangebure.

Jeg skal dog her tilføje, at der tilsyneladende er ringe Forskel mellem min Beskrivelse af Forholdene derude i 1888 og hans af 1932, hvad angaar Fangernes Behandling og Levebetingelser ude i denne sørgelige Koloni, trods de er set fra saa forskellige Stillinger som en Fangevogters og en Fanges.

»L'Orne« var et ældre Træskib paa 3300 Tons og indrettet til at tage 500 Fanger paa øverste og underste Batteri samt desuden Tropper og Materiel. Naturligvis fordrer en saadan Ladning en speciel Aptering af Skibet, som jeg vil omtale med et Par Ord.

Øverste Batteri er ved tverskibs Skodder delt i tre Dele, hvoraf den forreste er til Mandskabet, den midterste til Fangerne, og den agterste indeholder Kahytter, Passagermesse og aller agterst Officersmesse. Her har jo nærmest det midterste Rum Interesse.

Fem Fangebure er beliggende ude i Borde fordelt paa begge Sider af en ti Fod bred Midtergang. Størrelsen er forskellig, og det rummeligste Bur kan tage c. 100 Fanger, og de er alle forsynede med Jernstænger fra Dæk til Dæk ud imod Gangen. En smal Siddebænk løber langs Burenes tre Sider. En Ballie midt paa Gulvet med Drikkevand og Kroge i Dæksbjælkerne til Fangernes Sovesejl om Natten og til deres Tøjposer om Dagen udgør hele Møblementet.

Underste Batteri er indrettet nogenlunde paa samme Maade, dog kun med tre Bure; forude bor Tropperne.

Fra Burene, der faar Lyset fra talrige smaa med Jernstænger forsynede Sideporte, fører en Aabning i Skibssiden ud til nogle kasselignende Udbygninger, der just ikke tjener til at hæve Skibets Ydre, og som paa fransk Sømandssprog kaldes »les pou-laines« paa Dansk »Gallioner« (Latriner). Jeg nævner dem, da de spillede en Rolle i et Flugtforsøg paa Togtet. De er foroven forsynede med meget solide Jernstænger og ellers opbyggede af Jernplader.

Alle Dørene, der er af Jernstænger, fører fra Burene ud til

den midtskibs Gang, i hvilken der tillige findes Installationer til to Revolverkanoner.

Skibets Stuvning med Proviant til saa mange Sjæle tog ganske vist nogen Tid; dog var det ikke dette Arbejde, der opholdt »L'Orne«, men Indladningen af noget svært Artilleri til Havnebefæstningerne ved Fort-de-France paa Martinique, hvilken Ø vi skulde anløbe efter Guyane. Af min Dagbog ser jeg, at først den 30' Juni fik vi 210 Mand »infanterie de la marine«, 27 Fangevogtere med 7 Kvinder og 10 Børn samt 26 levende Stude ombord, og var saaledes klare til at tage Fanger.

Dagen forud hændte en lille Begivenhed, der gav Stof til livlig Diskussion i Messen under Overrejsen.

Jeg havde Tjeneste om Eftermiddagen, da den vagthavende Underofficer kom hen og meldte, at en Herre og Dame bad om Tilladelse til at bese Bagnoerne. Vel forekom denne Anmodning baade Næstkommanderende og mig lidt mærkværdig, men Tilladelsen blev givet.

Noget efter kom de tilbage, Damen meget forgrædt og Herren takkende for den udviste Velvilje, samtidig med at han anmodede om at faa Chefen i Tale. Denne var imidlertid ikke ombord, hvorfor min Ringhed blev indviet i den alt andet end glædelige Anledning til Besøget ombord.

De var Forældre til en af vore sørgelige Passagerer, en ung Mand fra Lyon dømt for Mord til tyve Aars »travaux forcés«. Faderen overrakte mig samtidig nogle Eksemplarer af en Pjece, han havde forfattet, der skulde bevise, at Sønnen var uretfærdig dømt. Desværre er dette Skrift bortkommet paa mine Rejser, men Hovedgangen i Sagen staar dog noteret i min Dagbog.

Faderen var en bekendt Sagfører i Lyon, Sønnen var, da Forbrydelsen blev begaaet, indkaldt som Infanterist ved et Regiment, der garnisonerede i St. Etienne. I Sagførers Hjem kom en ældre Herre som Husven og mangeaarig Bekendt af Familien. Under Sønnens Opvækst havde han stedse vist denne stor Venlighed og Interesse. En Formiddag blev han, der boede ene med en gammel Pige, fundet myrdet i sin Lejlighed. Pigen havde været en god halv Time fraværende for at gøre nogle

Indkøb, og i den Tid var Forbrydelsen blevet begaaet. Den unge Militær, der var hjemme med Orlov, blev mistænkt, jeg kan ikke erindre af hvilken anden Grund end, at han samme Aften ved Ankomsten til St. Etienne efter Orloven var godt forsynet med Penge c. 200 frc., medens han havde været blank Dagen i Forvejen og ikke havde modtaget Penge af Faderen. Under Forhørene kunde han give Oplysning om sin Færden undtagen netop om en halv Timestid ved det Tidspunkt, hvori Mordet var blevet begaaet. Han nægtede stadig, trods lang Arrest, at opklare dette, »parceque l'honneur d'une femme était engagé«.

Juryen havde dømt ham fra Livet, men ved Faderens Anstrengelser, dels hos Præsidenten, dels hos den offentlige Mening gennem dette Forsvarsskrift, hvori han med stor Dygtighed ledede Undersøgelsen af og fremførte Beviser for, at Sønnen ikke kunde være Morderen, blev Sagen atter optaget, men med det Resultat, at han dømtes til 20 Aars »travaux forcés«.

Ombord læste vi Skriftet og debatterede det meget nøje, og jeg maa tilstaa, at baade jeg selv og de fleste af Messens Medlemmer ansaa ham for uretfærdig dømt. Kun syntes det os, at vedkommende »femme«, hvis »honneur« var saa stærkt engageret ikke har været en saa vældig Kærlighed værd, naar hun rolig har kunnet se paa en saa uretfærdig Dom.

Manden viste sig iøvrigt skikkelig ombord og blev anvendt som Sygepasser i Fangehospitalet, nærmest for at afsondre ham fra de øvrige Fanger, der et Par Gange havde pryglet ham om Natten, fordi han, efter deres Mening, var ukammeratlig og storsnudet. — Mon ikke her lidt Afsky for Homoseksualitet har været den virkelige Aarsag? Vi mente det da!

Det var en af disse Sydens henrivende Sommermorgener, Havblik, Solblink og dog friskt endnu, da vi endelig tog Fangerne ombord. Klokken præcis 6 gled den første Slæbedamper rundt om Pynten ved Mourillon med en stor Pram fortøjet paa hver af sine Hjulkasser. Ombord hos os var hver Mand paa sin Post. Militæret dannede Spalier fra Falderebet forefter til Stormasten og tvers over Skibet. Paa Hytten stod en Række Soldater med ladte Geværer og paasat Bajonet. Ved Burene

Skibets næstkommanderende, Skibssergenten og den Øverste for Fangevogterkorpset klare til at indskrive Fangens Nummer ved Indtrædelse i Buret.

I Almindelighed klæder Fangen sig af udenfor Buret og gaar nøgen ind i denne sin foreløbige Bolig. Derefter gennemser nogle Underofficerer Tøjet Stykke for Stykke, hvorpaa det kastes ind til Fangen. Denne Fremgangsmaade er nødvendig, da der ellers indsmugles Vaaben, Værktøj og Ild. Da »l'Orne« imidlertid kun skulde tage 250 Fanger i Toulon og Resten i Algier, lukkedes alle ind i de styrbords Bure, og Eftersynet foretoges senere i Søren.

Roligt og uden Vrøvl foregik Indskibningen af de værste Forbrydere, hvoriblandt 19 Mordere. Kun En havde gjort Kvalm paa Vejen fra Fortet ned til Baaden, hvorfor han blev anbragt mellem to Soldater og belagt med Haandjern. Ved Ankomsten ombord blev han straks indsat i mørk Arrest, som han ikke forlod, før vor Ankomst til Guyane en Maaned senere. Straffen er næsten umenneskelig haard, idet Arresten er anbragt helt nede ved Kølsvinet og kun smaa 2 Meter høj og 3 Meter lang, daarlig ventileret og utaalelig hed, men dog neppe for streng for denne Fanges Natur. Hans Forbrydelse staar saa tydelig for mig, da jeg paa en Maade var nærværende ved den, og jeg vil derfor omtale den med et Par Ord.

I Oktober 1887 gjorde jeg Tjeneste ombord paa Panserskibet »Amiral Duperré« i Middelhavseskadren. En Nat kom paa min Hundevagt et Fartøj langs Siden ovre fra Panserskibet »Dévastation« for at forhøre, om nogen var faldet i Vandet fra os, da Nødraab var blevet hørt af Skildvagterne ombord hos dem, og det udsendte Fartøj intet havde opdaget paa sin Ronde. Efter afholdt Mønstring af Vagtmandskabet svarede jeg benægtende, og dermed var den Sag tilsyneladende endt.

Dagen efter meldte en Fisker fra Kysten ved St. Mandrier, Toulons Yderred, til Politiet, at hans to Sønner var roede ud sammen Aftenen i Forvejen paa Fiskeri, men kun den ene var vendt hjem og havde meddelt, at Broderen var falden overbord. Faderen nærede ingen Tillid til denne Beretning, da den

efterlevende Søn var af en heftig og ond Karakter og stedse havde været misundelig paa den forsvundne Broder, der var Faderens Yndling. Politiet tog sig af Sagen, og ved nærmere Eftersyn af Baaden og Redskaberne viste der sig Blodpletter paa den ene Aare. Sønnen blev anholdt, men nægtede alt, idet han fastholdt, at Broderen var falden overbord paa Reden i Nærheden af »Dévastation«. Der blev nu trukket Vaad og dykket i flere Dage med det Resultat, at Liget fandtes med forslaaet Hoved. Ved Konfronteringen viste den formentlige Morder sig rolig og fastholdt sin tidligere Forklaring, men blev alligevel dømt til tyve Aars Strafarbejde i Guyane.

Over for en saa farlig Ladning maa der naturligvis tages strenge Forholdsregler og udvises særlig Paapassenhed. For et Skib af »L'Orne«s Størrelse var selve Besætningen efter danske Forhold kun ringe og bestod af Chef, Næstkommanderende, 4 Vagtofficerer og 220 Mand. Hertil kom altsaa Fangevogterkorpset paa 27 Mand og 210 Soldater kommanderede af en Stabssergent.

Til Fangernes Bevogtning benyttedes ikke Skibets Besætning, men kun Marineinfanteri og Fangevogtere. 50 Soldater var under Vaaben ad Gangen og udstillede to Poster ved hver Ende af de midterste Gange mellem Burene. Desuden patrouillerede stadig 2 Fangevogtere i hver Gang. Disse sidste var bevæbnede med Revolvere, Soldaterne med Rifler og Bajonet. Hver Morgen Kl. 8 ved Afløsningen marcherede det nye Hold ned i Midtergangen og ladede Revolverkanoner, Geværer og Revolvere i Fangernes Paasyn.

For Revolte eller Uro i Burene blandt Fangerne var følgende Forholdsregler trufne.

Fra Skibets almindelige Trykværker kunde Vandslangerne naa hen i Burene og for mindre Uro udslynge en kølende Douche, medens der for de alvorligere Tilfælde var ført Dampledninger op til hvert Bur fra Maskinrummet. Meningen hermed var dog ikke at skolde de Opsætsige, men kun at vanskeliggøre dem Oversigten over Situationen ved at fylde Rummet med Damp, hvilket i Praksis har givet udmærkede Resultater. Des-

uden er jo, som tidligere omtalt, den Del af Skibet, hvori Burene befinder sig, adskilt fra For- og Agterskibet ved Tværskodder af Jern. I hvert af disse er kun en Dør med Skildvagt ved, og alle Vaabnene er anbragt agter ude ved Officersmessen. Skibets Officerer og Mandskab var paa Forhaand fordelt til »Post under Oprør«, for hvilket Tilfælde der havdes eget Signal. Den vagthavende Officer og Dæksmandskabet havde altid de ladte Vaaben i Bestiklukafet, ligesom enhver Officer skulde have sin Revolver ladet i sit Lukaf.

Saasnart Fangerne var kommet ombord, udsattes Posterne, og den daglige Tjenestegang indførtes. I Løbet af Dagen blev vi inspicerede af Værftchefen, og Kl. 3 faldt Skuddet til Afgang.

Som tidligere anført skulde vi den ikke ringe Omvej til Algier for at komplettere Ladningen, men Vinden var gunstig, og allerede d. 3^e Juli ankrede vi udfor Matafore for næste Morgen at staa i Havn. I Løbet af samme Dag indskibede vi 250 afrikanske Fanger, der fordeltes i et Bur paa øverste og tre paa underste Batteri.

Hvis man kan tale om Sympathi for Fanger og Forbrydere i det Hele taget, saa maa jeg sige, at min gik absolut i Retning af Afrikas Beboere. Europæerne var gennemgaaende præget af en ond Samvittighed, Laster og Lidenskaber havde trukket deres Furer i disse Ansigter. Afrikanerne derimod, blandt hvilke der fandtes 91 dømt for Mord, var livlige og elskværdige. Jeg er overbevist om, at de fleste af disse sidste egentlig ansaa sig for uretfærdig dømt. Mange af disse Mord var maaske begaaet i Slagsmaal, under Paavirkning af Folkets ejendommelige Sæder, Ucivilisation og ubændige Karakter? Mon man altid kan anvende Civilisationens Love med Retfærdighed overfor uciviliserede Folkeslag, selv om disses Fædreland er et Departement, der sender Deputerede til Paris?

Blandt disse sidst ankomne mindes jeg en slank, udmærket smuk Mand af Blandingsracen, halvt Araber, halvt Europæer. Han saa altid sørgmodig ud, men alligevel med noget trodsig bittert i Blikket, der ligesom afspejlede en Følelse af uretfærdig Behandling. Senere paa Turen lagde jeg hyppigt Mærke til

ham og fik da en Dag Lyst til at se hans »dossier«, 3: Dokumenterne vedrørende hans Sag, igennem.

— Indkaldt ved et Zouavregiment havde han gjort 1½ Aars god Tjeneste. Engang i Hidsighed slog han en Sergent med knyttet Haand i Ansigtet og dømtes efter militær Straffelov til Døden. Præsidenten »Le bon père« Grévy havde benaadet ham, ligesom alle andre Dødsdømte, og nu var han sendt paa Livstid til Guyane. — Mon han ikke selv havde foretrukket Kuglen?

En mere retfærdig dømt gjorde ligeledes Rejsen med os, og jeg anfører ham til Sammenligning med den nysnævnte Zouav. — Tjenestgørende i et Spahisregiment havde han af en eller anden Grund fattet Nag til sin Lieutenant og flere Gange over for sine Kammerater ladet sig forlyde med, »at han nok skulde vide at ramme den Fyr«. Lieutenanten, der var kommet under Vejr hermed, omtalte til sin Kaptajn, at han nærede Frygt for, at Manden ved en eller anden Lejlighed vilde ham tillivs, hvilket Kaptajnen besvarede med en let Haan for utidig Frygt. Nogle Dage efter skød Spahien Lieutenanten i Kasernegaarden. Straffen blev Døden, formildet til livsvarig Fængsel.

Reglementet for Fangernes Behandling om Bord er alt andet end strengt. Kosten er omtrent som Mandskabets med halv Ration Vin. I Hold paa 50 Mand kommer Fangerne i Luften en Time daglig. Mellem to Rækker Soldater med ladte Vaaben og opplantet Bajonet vandrer de op paa Bakken, hvorpaa Soldaterne slutter Geled tvers over Dækket. For nogle faa Aar tilbage, dengang regnet, fik Fangerne ingen Vin, da denne altid fratages Soldater og Matroser under Afsoning af Straf; men efter at forskellige Folkeførere, Henri Rochefort etc., havde været forviste til Ny Caledonien efter Kommunen 1871, havde de Radikale i Deputeretkammeret faaet fremtvunget, at Fangerne ikke alene nu fik Vin, men at der endog uddeltes Tobak og Cigaretpapir til dem, naar de luftede sig deres Time. Myndighederne var alt andet end glade ved sidstnævnte Bestemmelse, da det jo var meget vigtigt at forhindre, at Ild sniges med ned i Bagnoerne. Der blev flere Gange om Bord mærket Tobaksrøg om Natten i Burene, og det er konstateret, at Fangerne har lavet Æsker,

hvor i en tændt Lunte eller Værk kan holdes længe brændende. I den tidligere nævnte i 1933 udkomne Bog »Helvedet hinsides Havet« omtaler vor Landsmand, Straffefangen, et Hylster under det franske Navn »plan«, hvori Fangen opbevarer sine Relikvier, og som han skjuler, vistnok i sin Endetarm. Der er jo Mulighed for, at det er i en saadan Beholder vore Fanger bevarede Ilden fra Fritimen, og senere vedligeholdt den skjult et eller andet Sted i de ovenomtalte »poulaine«. Kedsomhed lærte dem meget, og alt Arbejde ud over Burenes og den personlige Renlighed var jo strengt forbudt. Jeg har selv ejt ganske brugelige Tobakspiber lavede af tygget Brød, og som har været benyttet i Smug ved Tobaksrygning. Endnu laa i mange Aar i mit Skrivebord som Kuriosum en Genstand, der blev Aarsag til en lille Uenighed mellem Chefen og den Øverste for Fangevogterkorpsen, der havde Officersgrad.

Den sidste var lidet afholdt af Fangerne, og hans Hustru var med ombord. En af de sidste Dage overrakte en Fange ham en lille Figur, lavet af Brød og farvet rød hist og her, rimeligvis med Blod, og forestillende en nøgen Dame i en mindre net, men meget naturlig Situation. Fornøjjet kom han ind i Messen for at vise os Gaven, men Glæden forandredes pludselig til Vrede, da vor Læge udbrød: »Men det ligner jo paafaldende Deres Kone!« Manden blev rasende og vilde have Fangen straffet, hvad Chefen dog ikke vilde indlade sig paa.

Hver Morgen Kl. 9 under hele Overrejsen foretog Chefen personlig en Ronde i alle Burene, hvor Fangerne da var opstillede paa Geledder med tre Skridts Afstand. Næstkommanderende, Lægen, Intendanten og Fangevogternes Øverste fulgte med, og der blev spurgt, om nogen havde Klager at fremkomme med, hvilket dog aldrig blev bejaet.

Den almindelige Straf for Forseelser mod Ordenen eller Uforsømmethed mod Fangevogterne var Bøjestrafpen. Burets Jernstænger var forneden befæstede i en Bjælke, hvis Overkant vel var c. 20 cm over Dækket. Straffefangen maatte strække det ene Ben ud mellem Jernstængerne, og en Bøjle blev da udefra lagt om Smalbenet og løb paa en med Buret parallelt farende

til Dækket boltet Jernstang. Stillingen blev nødtvungent enten liggende eller siddende inde i Buret med Læggen ridende over Bjælken. Straffen idømtes til Maksimum 3 Uger med en Times Frihed daglig, men var som Regel betydelig kortere.

Paa Teneriffa, som vi anløb paa Overrejsen, skulde vi blot have Vand og Kreaturer til Skibets 1100 Sjæle, men vi blev opholdt en Dag længere end beregnet paa Grund af et Flugtforsøg.

Foruden de almindelige Forsigtighedsregler toges end yderligere en, der ikke tidligere er nævnt, naar Skibet laa tilankers. Et Fartøj med bevæbnet Mandskab roede uafsladelig rundt om Skibet fra Mørkets Frembrud til Dag gry, i en Afstand af en Snes Meter. Trods dette vovede dog nogle Fanger at undfly.

Kl. 11½ Aften hørte Skildvagten ved Styrbords Faldereb et Plask og saa dernæst noget bevæge sig bort fra Skibet i Retning af en ankerliggende Skonnert. Efter at have raabt »qui vive« tre Gange uden Svar fyrede han to Skud, og da Svømmere-tilsyneladende opgav at hale ud, naaede Rondefartøjet ud til ham. Det var en Fange, der døde, da han kom op i Fartøjet. Begge Skuddene havde ramt, det ene som Streifskud i Hovedet, det andet i Ryggen mellem Skulderbladene. Da Baaden kom til Falderebet, forbød Chefen Mandskabet at røre ved Liget, hvori- mod fire Fanger fra det Bur, hvorfra Flugten havde fundet Sted, beordredes op at hente det.

En Deling Infanteri marcherede under Officers-Kommando ned paa Batteriet. Næstkommanderende aabnede Buret og gik ind mellem Fangerne. Fire valgtes ud og førtes mellem Soldaterne op til Falderebet, hvor Liget endnu laa i Fartøjet. De løftede det, lagde det op paa deres Skuldre, og Fod for Fod trak det sørgelige Ligtog forbi alle Burene eskorteret baade foran og bagved af Soldater med opplantet Bajonet og skarpladte Geværer. Tilslut henlagdes den Døde paa en Pressenning udfor Hospitalet, og Ligbærerne førtes tilbage til deres Bur.

Hele denne maaske lidt teatraliske Scene gjorde stor Virkning paa Fangerne, og jeg tror, at den var baade berettiget og klog.

Fartøjet foretog straks efter en grundig Ronde helt inde under Skibet. Henne ved Roret i Vandgangen syntes Fartøjsunderofficeren at se noget mistænkeligt; han raabte an, fik intet Svar og stødte saa ud med sin Baadshage. Herpaa blev svaret med et Skrig, og snart efter havde Folkene endnu en Synder fat, desværre med et alvorligt Hul i Hovedet af Baadshagen, hvilket dog senere lægtes. Ved en Mønstring af Fangerne viste det sig, at endnu to manglede fra samme Bur.

Ved Forhøret kom følgende frem, der viser, hvilken indbyrdes Disciplin der kan herske mellem Fanger, og hvilken Karakterstyrke der kan findes hos dette Udskud af Menneskeslægten.

Buret rummede c. 100 Fanger, og disse var allerede straks efter Afgangen fra Toulon blevet enig om at gøre et Flugtforsøg ved første Ankerplads inden Guyane. Anføreren var en lille Vindspiller, Urmager af Profession, og dømt for 16 Fosterfordrivelser ved ydre Vold.

Som tidligere nævnt fandtes en Udgang fra Buret til »les poulaines«, der jo var en lukket Udbygning med svære Jernstænger i Loftet. For daarligt Vejr og i Almindelighed til Ankers om Natten lagdes Jerndæksler over Stængerne, men de blev kun lukkede paa Halv den Nat, da Vejret var utaalelig hedt og »les poulaines« kun lidet vellugtende. Vidden mellem Stængerne var vel godt 18—20 cm, og denne forøgedes af Fangerne paa følgende Maade. Et Par sammensnoede Lærredsbukser lagdes om to af Jernstængerne, og ved Hjædp af et afbrækket Bænkeben som Vrider, lykkedes det at bøje dem næsten klods sammen. Paa samme Maade bøjedes de to næste Stænger, hvorved der fremkom Passage for en middelsvær Mand.

Forud bestemtes og blev svoret til følgende Punkter, som nøjagtig blev overholdt:

- 1) at der skulde forløbe $\frac{1}{2}$ Time mellem hvert Flugtforsøg,
- 2) at Touget fra Jernstængerne til Vandet, hvilket var lavet af sammensnoede Busseronner, skulde hales op efter hvert Flugtforsøg.
- 3) at Forsøg kun maatte foretages umiddelbart efter, at

Ronderingsfartøjet, efter Lyden af Aareslagene at dømmе, var passeret tvers af Buret.

Tre Forsøg paa Flugt var lykkedes, men ved det fjerde smøgede Touget af Jernstangen, og den uheldige Fange plumpede i, hvorved alt opdagedes.

Manden paa Roret havde øjensynlig ved Udsigten til at slippe fri glemt en væsentlig Hindring for et lykkeligt Udfald, nemlig at han ikke kunde svømme. Først da han naaede Vandet, randt denne Mangel i Uddannelse ham i Hu, og han halede sig da, delvis dukket ned under Vand, langs med Waterlinen hen til Roret, hvor han blev opdaget. De to sidste Fanger svømmede de c. 1500 Meter til Land, men blev næste Dag grebet af Øens Politi og mod'en klækkelig Dusør afleveret om Bord.

Straffen for dette Flugtforsøg kunde ved Dom ombord næppe være blevet mindre end Døden, men Chefen foretrak at lade Administrationen i Kolonien dømmе dem efter Ankomsten dertil. Foreløbig kom de to ned i Arresten ved Siden af Synderen fra Rejsens første Dag, medens den tredie hvilede paa sine Laurbær i Skibets Hospital.

Medens der tidligere kun havde været posteret Skildvagter med ladt Gévær i Falderebene og paa Bakken, placeredes der nu to til paa Kommandobroen lige over »les poulaines«.

Rejsen tvers over Atlanterhavet var meget heldig i alle Retninger og Livet ombord saa ensformigt, som nu engang Passaten har Evnen til at gøre det. Af Dagbogen ser jeg, at vi den 29' Juli mistede en af Fangerne, en Araber, der næste Dag sættes i Sjøen uden Ceremonier, medens Chefen dog havde tilladt fire af hans Kammerater at synge Klagesange ved hans Baare en Timestid.

Hvor jeg husker disse dræbende Vagter i Passaten med alle Læsejl til, solvarme og uden Afveksling, hvor disse fire Timer sneglede sig hen uden anden Beskæftigelse end Cigaretrulning, Tænding og Rygning, nu og da et Blik paa Sejlene og saa et paa Kompasset, men i det Store og Hele uden at røre en Bras eller et Skøde. Halvt døsende passerede Børnenes Pludren nede fra deres Legeplads paa Fordækket ind af det ene og ud af

det andet Øre, indtil man pludselig vaagnede op, rystet af en hjertelig Latter over et eller andet, som Hjernen, En selv ubevidst, havde opfattet, og saa gav man sig til at lege med oppe fra Kommandobroen. Ja, disse Unger skyldte man virkelig Tak for, at man ikke døde af Kedsomhed paa Kvældsvagterne i Passaten. Det var nu heller ikke Sorg, der spejlede sig paa disse Børns Ansigter, da de gik over Falderrebet ved Les Isles du Salut noget senere.

Allerede d. 28' Juli skiftede Vandet Farve, Tegnet paa, at vi nærmede os Landet med de store Floder, og d. 1' August ankrede vi ved Les Isles du Salut.

Smukke og maleriske dukke de op af Vandet, sikkert af Naturen bestemte til at huse en anden Befolkning end Frankrigs Forbrydere. Grønne, bevoksede med Palmer og Sydamerikas hele rige Vegetation, ligge de velgørende for Øjet, der saa længe har søgt efter andet end det blaa Hav og den klare, tropiske Himmel.

Øgruppen bestaar af tre Øer, der ligger i en Halvkreds med Krumningen mod Fastlandet og i følgende Orden tagne nordfra: Île du Diable — Île Royale — Île St. Joseph. Den vigtigste, største og højeste er l'Île Royale, hvor saavel Kommandanten over Tropperne som Administrationen har sit Sæde.

Det hører ikke hjemme her at trætte med en Beskrivelse af Koloniens Administration eller af Straffesystemet. Hvem, der interesserer sig herfor, kan læse det af gode Kilder, og ønsker man at lære det at kende set med en Straffefanges Øjne og opfattet gennem egne drøje Erfaringer for ham, da vil jeg anbefale den tidligere nævnte Bog »Helvedet hinsides Havet«.

Den første Baad, der kom ud til os, var Karantainen. Roet af fire Fanger og styret af en Surveillant — det franske Ord for Fangevogterne — med den uadskillelige Revolver, lægger den til som en anden civiliseret Havnebaad, og ingen tænker paa, om alle fire eller kun en af Rorkarlene er Morder.

Faa Timer efter kom Prammen paa Siden, og en Time efter betraadte vore 498 Passagerer den Jordbund, som kun Døden

vil befri dem fra, og dog saa de glade ud ved at komme bort fra de mørke, uhyggelige Bure og ind under Træer igen.

Dagen efter vor Ankomst kom den ved Kolonien stationerede Kanonbaad »Oyapock« og en Damper ud til os for at tage de Soldater i Land, der var bestemte til Garnisonen i Cayenne, og vi var nogle tjenestefri Officerer, der benyttede Lejligheden til at aflægge Byen Cayenne et Besøg.

Denne By gør kun et lidet imponerende Indtryk. Skønt gammel af Aar, har der aldrig været rigtig Trivsel i den. Landets faa Produkter egner sig ikke til Udførsel, og Besejlingsforholdene er meget uheldige, idet Floden fører en Masse Dynd med sig. En Kaj var dengang bygget ud for en Snes Aar siden, men allerede var der kun nogle faa Fod Vand ved den. Som Administrationens Sæde, med sin Guvernør, sit Hospital og sin Bank, er den dog stadig Koloniens betydeligste Plads. Guldfeberen, der i saa utrolig kort Tid overbefolkede Californien og bragte Ladning paa Ladning af begærlige Sjæle til det fjerne Australien, har ikke engang her mærkeligt kunnet forøge Indvandringen. Og dog findes meget Guld i Guyane. Grunden dertil maa vistnok søges i det usunde Klima og de elendige og vanskelige Samfærdselsforhold. Desuden er Livet i de guldrige Egne anstrengende og farefuldt. De Folk, der bedst taaler Guldgraverlivets Strabadser herude, er Negrene, men de heldige blandt dem, der vender tilbage med Guld, bruger det hurtigt i Cayennes Knejper, hvad vi straks saa i den første Kafé nede ved Havnen, da vi efter Sejlturen ind fra Les îles du Salut følte Trang til en Forfriskning.

I det forreste Værelse gik et Par Negere og spillede Billard, medens seks andre sad eller stod omkring, drikkende og vædende om Spillet's Gang. Flot klædte var de særlig i Sammenligning med os, der jo ikke havde det Bedste med paa et saadant Togt; Penge var der nok af, og skinnende Kæder med massive Guldklumper hang dem ned over Maverne. Det spraglende, skinnede og pralende ligger nu engang for Negeren, og Tilfredsstillelsen af denne Trang er stærkere end han selv. Først sælger han Guldstøvet og de mindre Klumper, medens de store

Guldklumper »les pépites« omdannes til Breloques, skønt de alt andet end tager sig ud i denne Form. Men inden ret længe ryger »les pépites« ogsaa, og Staklen maa atter op til det anstrengende Liv i Minerne. Væddemaalene gjaldt ikke Smaasummer, men Guldgraveren søger hyppigst paa den Maade Erstatning for de udstaaede Strabadser oppe i Guldlejerne, og megen anden Adspredelse byder Cayenne nu heller ikke paa.

Medens Byen hovedsagelig bestaar af lige Gader med smaa Træhuse, er dens Centrum ganske imponerende. En stor Plads, »Les Palmistes«, med de højeste og skønneste Palmer i Verden begrænses paa den ene Side af det store Stadshospitals Bygninger, paa den anden af Guvernementsbygningen, medens Klubben og de mere Velhavendes Villaer ligger langs de to andre Sider.

Som Officerer var vi naturligvis selvskrevne Medlemmer af Byens Klub i de Tider, men da vi skulde have Nattelogis paa Hospitalet, syntes vi passende, at de varmeste Timer kunde benyttes til at aflægge vore Værter den skyldige Visit.

Overalt, hvor det dengang kunde lade sig indrette, havde de franske Hospitaler i Kolonierne et stort overbygget Badebassin vel godt 50 til 60 Kvadratmeter stort. Ved Ledninger gennem Murene fra en eller anden Kilde skiftes Vandet uophørligt, ja, bliver egentlig talt rindende, og holdes derved relativt køligt. Den, der har levet i Troperne, lærer først ret at skatte et Bad, og vi, der var solidt indpudrede i Guyanes væmmelige, gulbrune Støv, følte os fuldstændig som genfødte, særlig da de elskværdige Æskulapsønner afstod os en Sofa til Siesta og en Cock-tail som Læskedrik.

Godt var det, at vi paa den Maade var kommet til Hægterne, thi ellers havde vi neppe haft Mod til at træde op mod den Fare, der truede vor hyggelige Aften i Cayenne.

Vi havde vel næppe haft en lille Times Fred, førend vor ærværdige Chef, Capt. de frég: Magnon Pujo, viste sig i Hospitalsgaarden og snart efter oppe hos os ved en velvillig Sygepassers Hjælp. At intet Godt var i Vente, anede os, men i hvad Retning Ondet gik, vidste vi ikke, saa vi kunde jo daarligt tage

Precautioner; imidlertid naaede vi at blive enige om, at vor Skibslæge, der var den Ældste, svarede for alle. Det frygtelige var en Invitation til Middag hos Guvernøren. Havde det nu endda været en almindelig Guvernør, men han her var næsten Neger og oven i Købet gift med en helt sort Madame, der havde begaaet en Mængde smaa sorte Guvernørspirer, som havde haft en noget uheldig Indvirkning paa hendes ydre Former. Desuden var der to kulørte Svigerinder i Huset, hvad just ikke forbedrede Udsigterne til videre Fornøjelse. Vor brave Læge erklærede imidlertid straks, at vi ikke var paaklædte til at modtage en saa overvældende Ære, hvilket sandelig ikke var nogen Løgn, da hverken han eller jeg havde et saa nødvendigt Klædningsstykke paa som en Skjorte, men Chefen riposterede med, at denne Eventualitet var taget i Betragtning, og de behørigte Undskyldninger gjorde paa Forhaand. Kampen var haard, men Sejren blev vor brave Doktors.

Da vi efter Middagen i Klubben nød Cigaret og Kaffe paa Altanen, blev vi Vidner til vor ophøjede Chefs Anstrengelser for at underholde den mørkladne Guvernørfrue sekonderet af Guvernørens Adjutant, en fransk Capitaine de l'infanteri de la marine, der anstrengte sig med den vistnok daglige Opgave at more Svigerinderne efter Taffelet.

Medens vi havde været i Land, var der ankommet en broget Skare til »L'Orne«, der, hvad jeg ikke vidste den Gang, skulde blive mine Skibsfæller den halve Jord rundt. Det var 17 Anamiter, Mænd og Børn, der nu skulle hjem efter 15 Aars Forvisning for politisk Forbrydelse. Deres Stilling i Cayenne havde nærmest været som »relégués individuels«, d. v. s. kun tvungne til at opholde sig i Kolonien under et vist Politiofsyn, men kunde ellers foretage sig, hvad de vilde. Lidt Penge havde de jo faaet samlet sammen i den Tid, men rigtignok altsaa ogsaa Børn, alle fødte herude, om af anamitiske eller indianske Mødre skal jeg lade være usagt, da Selskabet aldeles manglede voksne, kvindelige Individuer. Et Bagno blev dem anvist til Opholdssted, men naturligvis med aaben Dør, og snart havde de indrettet

sig hyggeligt med Maatter og Tæpper, alt zirligt og pænt, som deres Race egen.

Kun et Par Stykker af dem havde lært en Smule Fransk, men en af »L'Orne«s Officerer, der under et toaarigt Ophold i Cochinchina og Tonkin havde lært deres Sprog, blev deres Tolk og gode Ven under Hjemrejsen.

Ved Ankomsten til Toulon blev de midlertidig indlogerede paa et af Forterne for at afvente Transporten til Tonkin i Oktober Maaned. Tilfældigvis blev jeg tjenstgørende Officer paa denne, og deres Glæde over at se et bekendt Ansigt der ombord, skal jeg aldrig glemme, saalidt som de Gamles straalende Ansigter, da vi stod op ad Floden til Saigon, og de kunde vise den opvoksende Flok alle de kendte og mindere Steder.

En gammel hvidskægget Araber fulgte ogsaa med hjem til Frankrig efter 22 Aars uforskyldt Fangenskab paa Grund af Navneforveksling. Han fik nok senere en livsvarig mindre Pension af den franske Stat som Erstatning.

Endnu et Par Dage gik med Omskiftning af Tropper ved de forskellige Stationer, men forholdsvis hurtigt oprandt den Dag, da vi satte Kursen mod Nord til de franske Kolonier i Vestindien, glade ved at byde Farvel til denne triste Koloni.

Som bekendt ligger Cayenne paa c. 4° N. Br., medens Guadeloupe, vort første vestindiske Stoppested, ligger paa c. 17° N. Br. Det tog os som Sejlskib en Ugestid at komme op til denne Ø's Hovedstad, Basse-Terre, hvor vi dog kun gjorde Ophold tilstrækkeligt til at udveksle nogle af de c. 200 Soldater, vi havde taget ombord i Cayenne, mod Folk, der skulde afløses for at vende hjem til Fædrelandet. Jeg var ikke engang i Land.

Turen gik derpaa Syd paa igen til Martiniques Hovedstad, Fort-de-France, hvor vi opholdt os en halv Snes Dage for at losse Artillerimateriel, hovedsagelig til 27 cm B.K. Model 1875 af hvilke 6 Stkr. blev opstillet paa Øens Forter.

Hjemrejsen blev lang og besværlig. Vor Chef havde i en Række af Aar været knyttet til La Défense sousmarine i Lorient og var tilsyneladende noget ude af Øvelse med, i det mindste Sejlskibssejlads. Vi havde ikke faa, og ejheller lydløse, Me-

ningsudvekslinger med ham angaaende Opfattelsen af forskellige Situationer, der kan falde for under Tjenesten som Vagtkonstabel i Søen, og jeg gik langt fra Ram forbi. Han havde en utrolig Tillid til Barometret, der hyppigt ogsaa blev læst af personligt inde i hans Kahyt om Natten, naar vi troede, han hvilede paa sit grønne Øre, og det var ved at tage Livet af ham, da vi paa Hjemrejsen fik meget haardt Vejr under en Cyclon. Hans Teori og Praksis angaaende Barometerbevægelserne under en saadan lettede os ikke Opgaven, at manøvrere os fra den.

Af min Dagbog ser jeg, at en Overmatros faldt Overbord fra Fokkevant, og jeg har ved den Lejlighed taget Tiderne for hans Bjergning. Vi havde lige sat Maskinen i Gang og var ved at beslaa Sejlene, altsaa næsten Vindstille. Data var: Kl. 7,10 Mand overbord. 7,21 firede Redningsbaaden af. 7,22 Baaden fra Borde. 7,37 tog Manden op i Baaden. 8,05 Baaden langs Siden. 8,15 Baaden var hejst. Yderligere er der tilføjet i Dagbogen: Chefen manøvrede ikke. Baaden havde c. 1 Sømil at ro med 2 Redningsbøjer paa Slæb. Stille. Smukt Vejr.

Vi var Alle ombord ængstelige for, at en Haj skulde nappe vor Overmatros i den lille halve Time, han laa i Vandet.

Den 24' August afgik vi fra Fort-de-France og tog Bøje paa Toulon Red d. 26' Septbr. Kommandoen blev strøget d. 1' Oktober, og jeg overgik til Transportskibet »Bien-Hôa«, der var under Udrustning til Extrême-Orient.

Vagttjenesten paa et fuldrigget Skib som »L'Orne« var en udmærket Skole for en ung Officer, og jeg lærte meget der ombord, som har været mig til Gavn senere i Livet. Det maa jo erindres, at vi endnu i en Række af Aar herhjemme benyttede Skibenes Sejlrigning til Fremdrivning, og i min Lod faldt det senere at være udkommanderet 5 Gange med Skonnerten »Ingolf« og 2 Gange med Skonnerten »Diana«, dels til Island og dels til Vestindien, samt at være Chef for vort sidste Sejl-orlogsskib Briggen »Ørnen« som Kadetskib i 1904. Jeg har paa disse Togter været glad ved mine Erfaringer fra den franske Tjeneste.

Transportskibet »Bien-Hôa« var en hel anden Type Skib end

»L'Orne«. Dets Maskine gav 12 Knob som Marchfart og kunde drives op til godt 13 Knob, og desuden var det barkrigget, men Sejlene var kun til Gavn med Maskinen i Gang. Skibet var bygget til Troppetransport for Kolonierne, og af denne Klasse Skibe fandtes der 5 i den franske Flaade paa c. 6000 Tons. Besætningen var c. 250 Mand. Chefen, capt. de frégate Caillard, Næstkommanderende, 4 Vagtchefer med mig, 3 Enseigne de Veu samt 2 Læger, 1 Maskinmester og 1 Intendant dannede Officersbesætningen.

Vi forlod Toulon d. 20' Oktober 1888 og havde c. 300 Mand Tropper ombord samt en hel Del Funktionærer fra Kolonierne i Østen, der skulde enten ud for Nyansættelse eller som havde været hjemme med Orlov. Der var baade Kvinder og Børn imellem, og alle Passagererne var fordelt efter Stand paa en I og II Klasse.

Gennem flere Aar var der blevet kæmpet ude i Bagindien, hvorfor Frankrig havde udsendt betydelige Stridskræfter baade til Sø og til Lands og paa et givet Tidspunkt var c. 50.000 Mand europæiske Tropper og Orlogsmandskaber samlede derude. Anam var erobret, men der kæmpedes stadig mod Kina og det sorte Flag oppe i Tonkin.

Vore Tropper fra Toulon var Infanteri de la marine, medens vi skulde indskibe andre i Nordafrika fra Mers-el-Kebir ved Oran, hvorhen Kursen blev sat.

Blandt de Tropper vi indtog, dannede Fremmedlegionen Hovedposten, medens der ogsaa medfulgte et Par Kompagnier Spahis. Indladningen af de godt 1200 Mand tog ikke mange Timer, hvorpaa vi dampede videre paa vor lange Tur ud til Saigon og Hai-phon, hvor Troppeudskibning skulde finde Sted, i ethvert Fald for Fremmedlegionens Vedkommende.

Fremmedlegionen optog i sig Elementer fra de fleste europæiske Stater. Prægtige Folk mange af dem, men en yderst broget Blanding af dels dannede, men i Kampen for Livet harvarede Eksistenter, og dels Folk ganske blottede baade for Kultur og Moral. Der skulde en fast Haand til at styre disse Folk.

Søfolk var de ikke, men i Overensstemmelse med det gamle

Ord, at »Lediggang er Roden til alt Ondt« blev de inddelt i Hold paa c. 200 Mand, der gjorde Nattevagt paa Dækket i Søen, en Vagt, der dog nærmest bestod i at ryge og nikke eller at spadserere rundt i smaa Grupper afvekslende sludre eller skændes. Denne delvise Uvirksomhed, udover Rengøringsarbejder paa deres Opholdssteder og faa Timers daglig Eksercits og lettere Øvelser, gjorde hverken Soldaterne lydige eller militæriske paa den lange Sejlads, og ikke alle Nattevagter gik af uden en Skærmydsel mellem Befalingsmænd og Menige.

For mit Vedkommende var det her ombord den eneste Gang under min lange franske Tjeneste, hvor der forsøgte at opponere mod mig som fremmed Officer.

En Nat ved min Overtagelse af Hundevagten i Søen forløb der en Snes Minutter, uden at den ældste Underofficer af Soldatesken havde været oppe og melde mig, at hans Mandskab var mødt. Jeg kaldte ham op og spurgte om Grunden, som han angav at være, at de langt fra alle var mødt paa Vagt, og han kunde jo ikke gaa ned og trække dem enkeltvis ud af Køjerne.

Efter at have besluttet mig til at ville sætte den Sag igenem alene, purrede jeg det nylig af Vagt gaaede Mandskab ud og kaldte begge Holdene til samtidig Mønstring. Da dermed disse alle var paa Dækket og mødt fuldtallig, sendte jeg atter Frivagten tilkøjs, medens jeg beordrede Vagten til at blive staaende paa Plads foreløbig og gik atter op paa Kommandobroen.

Nogen Tid efter gik jeg ned paa underste Bro og saa da adskillige Lysglimt fra tændte Cigaretter, samt en alt andet end snorret Linie af Folk.

Sammen med den vagthavende Skibssergent og den ældste Landunderofficer blev der pillet en halv Snes af Cigaretrygerne ud og sendt i Arrest med det samme, medens de andre beordredes til paany at staa ret den fastsatte Tid ud.

Næste Dag faldt der alvorlige Straffe, der ikke blev formildede ved, at de tillod sig at bemærke, at jeg jo var »Officier titre etranger«, hvortil Chefen svarede: »et qui porte l'uniforme française«.

Spøgen gentoges ikke senere.

Rejsen gik sin rolige Gang ad den kendte Rute via Port Saïd, Suez og ind i det Røde Hav.

En smeltende varm Dag her, hvor jeg gik paa Kommando-broen, der laa højt oppe over de dobbelte Solsejl, der var spændt fra den ene Ende af Skibet til den anden, traadte en lyshaaret, smuk og ung Fyr i Tropehjem og hvide Benklæder op til mig og sagde hilsende: »Pardon, mon Capitaine, je suis danois«. »Saa snak Dansk« faldt jo som et naturligt Svar fra mig, »og snak fra Leveren!«

Jeg ser ham endnu for mig, hed i Hovedet af Varmen og missende med Øjnene ved det skarpe Lys, der kastedes ham i Ansigtet fra de hvide Solsejls Overflade. Han stammede lidt i det, men kom saa frem med sit Ønske.

»Vil Kaptajnen ikke skaffe mig fri for at slagte,« sagde han. »Jeg befinder mig ellers godt om Bord, men jeg kan ikke holde ud at være med hertil!« Dette lovede jeg ham og holdt Ord.

Sagen var nemlig den, at der med Skibet var c. 50 Okser som fersk Proviant, og af disse slagtedes der 2 à 3 om Dagen, et Arbejde, der udførtes skiftevis af de forskellige Soldaterbakker. Nu var Turen kommet til hans Bakke, og den væmmelige Blodlugt, Fluesummen og Affaldssvineri i nogle og fyrretyve Graders Varme var blevet ham for meget.

Min Interesse var nu blevet vakt, og jeg spurgte baade ham selv og hans Officerer ud om ham.

Han havde været Sekondløjtnant herhjemme og ligget paa Sølvgadens Kaserne. Af en eller anden Grund søgte han ud af Landet, da hans Læselyst ikke var tilstrækkelig til at føre ham ind i de faste Officerers Række. Han havnede i Fremmedlegionen fuld af Lyst til Soldatens omskiftende Liv, og han fik sin Lyst styret senere. Men bundet var han ved et 4aarigt Engagement, og den Tid maatte tjenes ud. Nu var han altsaa paa Vejen til det nordlige Tonkin med os, og da han af sine Foresatte var anset som en flink og dygtig Mand, maatte der kun et lille Skub og en varm anbefaling fra min Side til for at forskaffe ham den første Befalingsmandssnor.

Mangen en Sludder fik vi os paa den lange Tur via Obock i

Østafrika, Mahé paa Malabarkysten og Singapoer. I Saïgon inviterede jeg ham i Land med mig, og vi skiltes først en pragtfuld Morgen inde mellem Bai-d'Along's grønklædte Basaltklipper, han for at kæmpe i Tonkin, jeg for at fortsætte Rejsen.

Nogle Maaneder senere fik jeg i Paris følgende Brev fra ham, som jeg haaber ikke vil trætte at citere, ligesom jeg synes, at denne Mands Skæbne, som jeg har haft spredt Lejlighed til at følge, godt nu kan fortjene at blive fæstnet til Papiret. Brevet er gengivet ordret.

San Tay, d. 16. December 1888.

Hr. Premierløjtnant!

Ankommen til Tonkin vil jeg ikke undlade at tilskrive Dem et Par Ord for at takke Dem for Deres Godhed for mig, og Deres mange Opmærksomheder imod mig skal jeg aldrig glemme. Jeg takker Dem endvidere for, hvad De har villet udrette for mig, for at hjælpe mig, til snarest at opnaa en passende Grad i den franske Armee. Men desuagtet maa jeg bede Dem om ikke at tænke mere derpaa. Jeg er nu engang af Skæbnen kastet saaledes ud i Verdenen uden Familie og uden Venner. En ufravigelig Skæbne tvinger mig til at leve saa langt borte fra mit Fædreland.

Ombord i »Bien-Hôa« sagde jeg Dem allerede, at jeg ikke mere vilde vende tilbage til mit Fædreland. Og min Beslutning er urokkelig. Jeg har været Soldat. Jeg er Soldat, og jeg vedbliver at være det, indtil en Kugle eller Choleraen gør Ende paa mit Liv. Det, som jeg har været, tænker jeg ikke mere paa. Det Navn, jeg har baaret, har jeg heller ikke mere. Det Navn, jeg bærer nu, er ikke mit eget. De vil maaske engang søge efter mit Navn og min Herkomst, men De vil aldrig kunne finde det. Det er skjult for alle. Her i Fremmedlegionen spørges ikke om Navn og Stand. Det er et Hjemsted for alle. Der er alle Slags Folk her imellem os. Det er som et Asyl for Fredløse. Man er intet her. Men jeg resignerer. Jeg finder mig i det. Jeg har lært at være taalmodig. Maaske er der intet mere tilbage af mig, naar først Koleraen kommer. Maaske er man heldig. Lykken er ikke ens for alle.

Derfor maa jeg bede Dem om Tilgivelse, fordi jeg ikke har sagt Dem mit virkelige Navn. Men De vil kunne forstaa, at det Navn, som jeg er engageret med, er jeg nødt til at beholde. Jeg stred en haard Kamp med mig selv undervejs til Tonkin. Jeg vidste ikke, om jeg skulde opgive Dem mit Navn straks. Men senere besluttede jeg mig til at skrive Dem til. Nu har De altsaa Sagen for Dem og kan bedømme den fra Deres Standpunkt. Jeg er nu engang enig med mig selv om, at jeg vil blive her, og som De ved, jeg altid sagde Dem, trænger jeg til intet.

Hvis De endnu engang vil opfylde mig et Ønske, da beder jeg Dem om ved Ankomsten til København at gaa op til Hr. T. . . ., Østergade 5, og hilse dem allesammen fra mig. Men som De vil kunne forstaa, beder jeg Dem om ikke at sige andet end, at jeg har det godt og er tilfreds. Det vil glæde dem mere at høre det af Dem, end naar jeg skriver det til dem.

Altsaa lad mig for Dem som for min Familie stedse forblive Deres altid taknemlige

Legionair.

Endnnu engang min hjerteligste Tak for alt godt, hvad De har gjort for mig. Lev vel og hav det godt.

Inden vi skiltes ude i Bai-d'Along, bad han mig ogsaa om at opsøge hans Bedstemoder i Frederik d. VII' Stiftelse og bringe hende en varm personlig Hilsen fra den Dreng, hun altid havde elsket og forkælet. Denne Bøn opfyldte jeg og fortrød det ikke, thi et gammelt rynket Ansigt lyste op, og et Par milde Øjne mere end duggedes under den Samtale, jeg havde i den gamle Stiftelse i Foraaret 1889.

Haiphong le 15. janvier 1890.

Hr. Premierløjtnant.

Jeg tager mig den Frihed at tilskrive Dem et Par Ord, hvis det maaske kunde have Interesse for Dem at vide, hvorledes det er gaaet mig herovre.

Jeg kan med faa Ord lade Dem vide, at jeg har erhvervet mine Corporalsgalloner paa Valpladsen, og at jeg har faaet Medaille.

Jeg har kæmpet med Kinesere og Anamiter. Jeg har lidt Hunger og Tørst, men jeg har endnu ikke været alvorlig syg. Jeg troer, at jeg kan taale Klimaet herovre, og jeg tænker saa smaat paa at gøre et Aars frivillig Tjeneste udover det reglementerede.

Jeg haaber, at De er tilfreds med Udfaldet. Jeg har nu endda Chance for at passere Sergent, inden jeg gaar hjem. Og det vilde jo være en stor Glæde for min Familie.

Hvad De troede om Tonkin er ganske rigtig. Tænk Dem i en Colonne af 180 Mand, havde vi opnaaet 53 Døde og Saarede. Det største Tab har dog været vor elskede Kapitain Mr. le Nourrichels Død. Han er faldet i Stormen paa Byen Thony Lam d. 3die Septbr. 1889. Det var en stolt Sejrr, men den var dyrekøbt. Jeg var selv paa Nippet til at blive skudt. Men Kuglen har gennemboret min Kasket i Stedet for mit Hoved. Næste Dag havde jeg Ret til at sætte min Gallon paa Armen.

Jeg vil nu slutte mit korte Brev for denne Gang. Hensigten var, at jeg kun vilde vise Dem, at jeg ikke havde glemmt Dem og Deres Godhed for mig under Rejsen herover. Jeg hilser Dem paa det venligste fra

Deres altid taknemlige

Jules Emile Steené,

Caporal du 2 R. Etr. 3. Battl. 3. Coie.

a Tuyen Quan.

Der gik vel et Aar igen, da jeg fik et Par Ord fra min Landsmand og deri et Udklip af en Avis, hvori han stod anført for Mod og Snarraadighed belønnet med »la medaille militaire«.

Atter et Par Aar, og som Sergent bad han mig intervenere for, at han kunde faa Lov til at blive ansat paa ny for en femaarig Periode. Jeg skrev til hans Kaptajn, — han var atter den Gang vendt tilbage til Algier og laa i Garnison inde i Landet —, og bad for ham. Hans Ønske blev opfyldt, og allerede faa Maaneder efter blev han sammen med 11 andre Underoficerer af Fremmedlegionen udtaget for, som særlige Elite-

folk, at gaa med Kolonialinfanteri-Tropperne til Felttoget i Dahomé paa Afrikas Vestkyst.

Seks Maaneder senere fik jeg Brev fra hans Kaptajn om, at han var faldet under Stormen paa en af de Indfødtes Lejre, berømmet for Mod og Snarraadighed som Fører, og indstillet til Officersepauletterne af sit Regiment, de Epauletter som han altid havde drømt om at bære med Ære under sit nye Navn.

Han gjorde ikke gamle Danmark Skam!

Æret være hans Minde!

Under denne lange Historie om min Ven Jules Steené har »Bien-Hôa« altsaa ligget og dogget i Rødehavet, og det er vistnok bedst at følge den videre paa sin lange Rejse, hvor Kulspørgsmaalet havde været af stor Betydning for den franske Flaade, dog særlig paa Grund af, at England nægtede Frankrig Kulfyldning i sine Kolonier af Hensyn til Kina, saalænge Frankrig var i Krig med dette Land, og som derfor kunde forlange, at Kul betragtedes som Krigskontrabande.

Aden paa Arabiens Sydkyst havde derfor været lukket for os, men Somaliland paa Afrikas Kyst lige overfor Aden er en fransk Besiddelse, og Havnebyen Obock havde den Gang ret store franske Kuloplag tilbage, men var desuden et af de franske Forvisningssteder, til hvilket vi medførte en Gruppe Fanger, foruden nogle Funktionærer og Afløsningstropper. Saa snart disse Opgaver var udførte, dampede vi atter afsted mod vort næste Kuloplag ved den franske Station Mahé, beliggende paa Forindiens Vestkyst lidt Nord for Byen Calicut, hvor vi tog c. 400 Tons af ikke altfor gode Kulrester ombord.

Vi laa ret langt fra Kysten, da Vanddybden tager meget jævnt af. De Indfødte betjener deres Fartøjer med stor Rutine, og Øvelse er haardt nødvendig, da Baadformen er lang, smal og med kun ringe Dybgaaende, saaledes at de oven i Købet maa være forsynede med en Slags Flyder paa den ene Side forbundet til Fartøjet med to Udliggere. Uden en saadan kunde de ikke klare sig i Brændingen.

Jeg har aldrig set smukkere Mandstyper end paa denne Kyst. Høje, slanke og muskuløse med en lysebrun Kropfarve bevæger

de sig med en usædvanlig Gratie, og alle Omgivelserne klæder dem, baade naar de færdes i deres Fartøj, og naar man ser dem inde mellem deres spidsformede Boliger under Palmer og Løvhaeng. I Land saas nok af Børn af begge Køn, men deres Kvinder forblev i Boligerne, i det mindste naar vi færdedes i disses Nærhed.

Guvernøren og Havnekaptajnen aflagde Besøg om Bord. Vi laa her i tre Dage, og Chefen samt de tjenstfri Officerer var Gæster i Calicut, hvor der ved Festen for dem optraadtes med baade Bajaderedans, Slangetæmmere og Fakirer, men jeg var ikke tjenestfri.

Efter endt Kulfyldning stod vi Syd paa langs en af de smukkeste Kyster, som jeg har set, hvor der laa spredt mindre Byer hele Vejen halvt skjult i den herligste Vegetation.

Fra Cap Comorin, der er Forindiens sydligste Forbjerg, stod vi over langs Ceylons Kyst, der jo er berømt for sin Skønhed, og passerede Colombo uden at anløbe denne nu saa stærkt frekventerede Havn.

I min Dagbog staar anført for d. 16' Novbr.: Kl. 7,30 F.M. sprang en Soldat af Fremmedlegionen ud fra en af underste Batteriporte. Stoppede. Bak fuld Kraft. Affiredede Redningsbaad. Manden reddet paa 6 Minutter.

Sammenlignet med Redningsforetagendet ombord i »L'Orne« omtalt tidligere, var dette jo et smukt Udfald, men Capt. de fré. Magnon Pujo kan heller ikke taale Sammenligning med Capt. de fré. Caillard, hvad Sømandsskab angaar.

Jeg erindrer ikke, hvad der blev gjort ved den stakkels Fyr, men jeg husker, Chefen sagde: »Han var nok ked af det Hele, det vilde jeg vistnok ogsaa være i hans Sted.« Men en lille Disciplinærstraf har vel nok fulgt paa Handlingen.

Livet ombord i »Bien-Hôa« var jo uligt muntre end Tilfældet havde været i »L'Orne«. Hvad Bekvemmelighederne angik, var disse fyrstelige i Sammenligning med det ældre Sejl-skibs, og Passagererne paa I Kl. opholdt sig i disse Tropefarvande mere end Dagen lang paa Hyttens Dæk, hvor særlig Kvinderne laa henslængt i Liggestolene eller laa og legede med

deres Børn paa Dækket. Naar man gik fra Vagt, faldt man hyppigt ned ved en eller anden Gruppe, og Rejsens Længde gav jo god Tid til at stifte Bekendtskab.

Som Nordbo og forholdsvis nygift Mand var der paatrykt mig et Slags Paalidelighedsstempel, der beskyttede mod en fejl Udlægning, om jeg holdt mere til det ene Sted end det andet under de smaa Hvilestunder i Passagerernes Kreds.

Adskillige saadanne Stunder tilbragte jeg i en Liggestol ved Siden af en lille fransk Dame, der var Enke med to 8 à 9 Aars Dreng og skulde ud til Cochinchina for at være Postmester i en mindre By noget fra Saïgon.

Smuk var hun egentlig ikke, og ren i Kuløren var hun heller ikke, men kvik, dannet og elskværdig. Tillige en sød Mor overfor sine Dreng. — Da min Kone ventede sig vor første Baby omkring denne Tid, er det jo muligt, at denne lille og søde Mor ubevidst faldt i min Smag, netop fordi hun var saa sød i sit Moderskab. — Hvem ved! —

Hendes Skæbne var ikke saa let! Hun var af et blandet Ægteskab. Faderen Amerikaner og Moderen Siameserinde. Hvor hendes Vugge havde staaet, ved jeg ikke, men hendes kulturelle Standpunkt var absolut et saadant, saa hun maatte være udgaaet fra et godt Hjem.

Hun blev gift med en fransk Embedsmand eller Funktionær, der var død under deres Orlov i Frankrig, og som kun efterlod hende en yderst lille Pension, men som Skik er i Frankrig, søges der at hjælpe paa saadanne Tilfælde ved at anbringe Enken i Stats- eller Kommunaltjeneste.

Hun var ikke glad ved det Job, hun havde faaet, for sine to Drenges Skyld, og saa sort paa Mulighederne for deres Opdragelse senere, men hun var en lille modig Kvinde, der fuldt paaskønnede den Hjælp, der var blevet ydet hende gennem den erhvervede Ansættelse.

Med hendes amerikanske Opdragelse fulgte jo, at hun talte flydende Engelsk, og vi benyttede hyppigt dette Sprog, særlig naar Konversationen gjaldt »present company«, hvad Fransk-mændene ikke holdt af.

Foruden mit Venskab havde hun ogsaa vundet Chefens, og vi havde det hyggeligt sammen alle Tre og spiste ikke saa sjældent inde hos ham, der var en fornøjelig og glimrende Vært.

Vi var begge ved Faldrebet, da vor lille Veninde gik i Land i Saigon, og da jeg sagde Farvel til hende strakte hun sig op og kyssede mig paa Kinden, hvorpaa jeg kyssede hende paa Panden. Chefen, som hun jo havde trykket Haand med først, udbrød »mais rien pour moi?« Hvorpaa hun svarede: »Vous n'etes pas un homme du Nord!« »Mais presque!« svarede han, der var blond og fra Nordfrankrig.

Men til Straf for den ulige Behandling maatte hun indvillige i, at være vor begges Gæst ved Middag samme Dag paa Hotellet og gaa i Teatret med os.

Hun modtog Straffen, og vi havde en hyggelig Slutning paa et fornøjeligt Samvær.

Det er nu fem og fyrretyve Aar siden. Drengene er rundet de halvtreds, og om Mor lever, er hun vel overflødig? De Gamles Lod!

Sejladsen fra Passet mellem de tidligere danske Øer Nicobarerne og Sumatras Nordspids og ned til Singapore, kun beliggende en halv Grad fra Ækvator, er i ret smult Vand, og paa den sydligste Del gaar Kursen tæt opad Malaccas Kyst. Vi var imidlertid naaet hen i Slutningen af November, hvorfor disse Egne havde talrige Regnskyl af en Voldsomhed, der er ukendt herhjemme, og som tvang Passagererne til Ophold under Dæk og skjulte al Udsigt til Land.

Selve Singapore er saa kendt af Beskrivelser og selv saa præget af at ligge ved Alfarvej, saa jeg skal ikke spille Ord paa det korte Ophold her, hvor vi tog 500 Tons Kul ind med Haandkraft paa 6 Timer. Det foregik ved, at en ubrudt Kæde af halvnøgne Indfødte løb i en Rundkreds den ene klods i Hælene paa den anden, med en relativ lille Kurv fyldt med Kul paa Hovedet. De for op ad den ene Landgang, hen over Dækket, tømte Kurven med et raskt Sving lige over Kulhullet til Bunkers og kilede ned ad den anden Landgang. Da de bogstavelig

talt alle saa ens ud, var det ikke muligt at se, naar nye Folk traadte ind og trætte Folk traadte ud, men at de samme kunde blive ved i dette Tempo maatte være umuligt.

Saasnart Kullene var inde, dampede vi atter af, og nu gik det mod Nord de c. 10 Breddegrader op til Saigon, Residensstaden for Guvernøren over de franske Besiddelser i Bagindien kaldet Indo-Chine.

Byen ligger et betydeligt Stykke op ad en Flod, der skærer sig ind mellem sumpede og bevoksede Bredder af alle de Strømme, der gennemfører Mekongflodens mægtige Delta. Befolkningen i selve Byen var paa det Tidspunkt vel c. 40.000, hvoraf maaske et Par tusinde Europæere, de hvide Tropper og Orlogsbesætninger ikke iberegnet. En Slags Forstad til eller en Aflægger af Saigon ligger c. 5 à 6 km fjernet og er forbundet med den ved Sporvej. Befolkningen i Cholan, der er dens Navn, bestaar af hovedsagelig asiatiske Folkeslag som Anamitter, Indere, Malajer og Kinesere. Særlig disse sidste har flere betydelige Forretningsmænd i deres Midte. Jeg var Gæst en Gang i et saadant Hjem sammen med en af mine Kammerater fra »Bien-Hôa«, der fra tidligere Tjeneste herude havde lært denne Familie at kende.

Vi blev modtaget med stor Elskværdighed og Gæstfrihed, og selv om Arrangementet og særlig Traktementet var præget noget af, at der var Europæere tilstede, saa har det dog sin store Interesse at have deltaget i et saadant Gæstebud.

I selve Saigon findes af særlige Bygninger Guvernørens Palads, hvor jeg var Deltager i en Middag, Citadel, Arsenal, en zoologisk og en botanisk Have samt religiøse Hjemsteder af mange Arter, saasom Kirker, Moskeer, Templer og lignende.

Varmt var der om Dagen, men fra Kl. 5 E.M. begyndte Folk at faa Tøj paa og komme ud dog helst ikke tilfods.

Promenaden var af rectangulær Form og nogenlunde beskygget af Allétræer. Køretøjer af alle Arter bevægede sig i passende Tempo, og Maalet var jo ogsaa kun at faa en Mundfuld forholdsvis frisk Luft ovenpaa den lange hede Dag tilbragt indenfor tætte Jalusier.

Vor Vagttjeneste paa Skibet tilankers paa den mudrede Flod varede for Officerernes Vedkommende 24 Timer, med efterfølgende 2 Dage fri. Hviletiden om Natten tilbragtes under Vagttjenesten gerne i en Liggestol paa Hyttens Dæk, da der var uhyggeligt varmt i Lukaerne med lukkede Koøjne. Lod man disse staa aabne, begyndte en ulige Kamp med Mosquitoer, særlig om der vistes den mindste Lyskilde indenfor.

Var man tjenestefri, toges Værelse i Land paa Hotel for at faa sovet ud.

Vi laa her kun et Par Dage, da vi skulde videre med vore Tropper til Anam og Tonkin, og hilste med Glæde en stiv N.E. Monsun, der blæste os i Næsen, da vi rundede Cap St. Jacques ved Flodens Udløb i Havet.

Hovedstaden i Anam ligger lidt oppe i Landet og bærer Navnet Huë, hvorfor vort Bestemmelsessted var dens Havneby Turan, hvor Opholdet blev yderst kortvarigt, da det kun gjaldt Landsættelse af Passagerer og Tropper.

Atter nogle faa Dages Sejlads langs Kysterne, hvorpaa vi drejede ind i en af de smukkeste Skærgaarde, man kan tænke sig. En Mængde Smaaøer af Basalt rager lodret op af Vandet, grøntklædte og træbevoksede, med et rigt Dyreliv, repræsenteret ved skrigende Aber og spraglede Fugle. Der er dybt Vand lige ind til Øerne, saa vi passerede mange af dem saa tæt, at man saa at sige kunde se Aberne i Øjnene, hvad havde til Følge, at de skældte os Huden fuld hele Vejen.

Tonkins Hovedstad, Hanoi, ligger et betydeligt Stykke opad en Flod, og dens Havnestad, Hai-phong, ligger, hvor Floden falder ud i Skærgaarden Bai-d'Along, der et Stykke ude blev vor Ankerplads for en lille Ugestid.

Her maatte vi altsaa skilles fra vor Fremmedlegion, og min nyerhvervede Ven Steené drog afsted til de Egne, hvor han efterhaanden i bogstavelig Forstand tilkæmpede sig Evnen og Retten til at se lidt lysere paa sin Fremtid.

Officererne fra »Bien-Hôa« foretog flere Gange Udflugter til Hai-phong paa et Par Dage, men jeg syntes, at Ankerpladsen og dens Omgivelser var saa tiltalende, at jeg ærlig talt ikke

følte mig oplagt til at tørne rundt i en Havnebys, og oven i Købet en østerlandsk Havnebys Knejper og Forlystelsessteder, selv om Temperaturen om Dagen var betydelig lavere her paa 20° N. Br. end nede i Saigon eller Singapore.

Men maaske var den sande Aarsag den, at vor første Babys Ankomst hjemme i København kunde forventes omkring denne Tid, og jeg vilde da gerne være om Bord, naar Telegram indtraf. Vi afgik fra Bai-d'Along d. 8. Decbr. 1888, og d. 7. Decbr. fik jeg Telegram — og endda optisk herud —, om at en lille Pige havde set Lyset Dagen forud.

Jeg blev naturligvis straalende glad og følte mig lettet ved ikke atter at skulle sejle afsted, uden at være i Stand til at faa Forbindelse med Hjemmet. Der forløb jo mange Aar, før Radio-telegrafien løste dette Spørgsmaal.

Naar jeg nu her ved at nævne min lille Piges Fødsel bryder med den Bestemmelse, som jeg fra første Øjeblik, jeg begyndte at nedskrive Erindringer fra min Livsgerning, havde sat mig for at overholde, nemlig ikke at trætte med at berøre private Anliggender, saa vil jeg fortsætte med at røbe en virkelig Skuffelse, der mødte mig herude i Østen, nemlig at jeg ikke traf sammen med min kære Kammerat Henri Konow.

Vi havde været sammen paa Panserskibet »Amiral Duperré« til den strøg Kommando 1. Oktbr. 1886, hvorefter vi begge overgik til Panserskibet »Le Redoutable«, i hvilket Skib han forblev, medens jeg kort Tid efter fik Tyfus og laa meget syg paa Hospitalet St. Mandrier ved Toulon sammen med adskillige Ligestillede fra l'Escadre d'Evolution.

Under denne Tid var Premierløjtnant Konow mig en trofast Ven, og da jeg i en ret lang Tid først var bevidstløs og siden for kraftløs til at sende Meddelelser hjem, overtog han dette, og mit Hjem og særlig min Kæreste glemte ham det aldrig. Jeg har endnu saa sent som efter hendes Død i 1929 gennemlæst hendes Breve til mig under denne Periode, og paa det vanskeligste Punkt af Sygdommen og senere ved et kortere Tilbagefald klamrede hun sig til Tanken om, at Konow var hos mig, og at Konow ikke vilde skjule noget for hende.

Da hun senere kom ud til Frankrig til mig, blev de gode Venner, et Venskab der først sluttedes, da han selv i vort Hjem lagde en Bouket paa hendes Kiste, der fulgte med den ned i hendes Grav.

Konow gik paa Artilleriskolen efter sin Eskadretjeneste, i Lighed med da jeg gennemgik Torpedoskolen i Toulon, hvorefter han søgte Tjeneste paa Flaadedelingen i Extrême-Orient og gjorde Tjeneste som Artilleriofficer i den Panserkrydser, der var Flagskib i Eskadren.

Ja, hvor havde jeg glædet mig til at se den gamle Dreng igen, og saa vilde Tilfældet, at han laa i japanske Farvande, da jeg foer paa Indo-Chines Kyst.

Vi mødtes ikke mere i fransk Tjeneste, idet han først kom til Frankrig efter jeg var gaaet hjem i Marts 1889, medens han blev derude til hen paa Sommeren.

Fra Bai-d'Along gik Rejsen atter Syd paa, men vi var deroppe fra Troppetransportskib delvis blevet forvandlet til Hospitalsskib og skulde bringe dels saarede og dels forhenværende af andre Sygdomme haardt angrebne, nu Rekonvalescenter, hjem som uskikkede til fremtidig Militærtjeneste.

Som man har kunnet se af de tidligere meddelte Breve fra Legionaire Jules Steené, kæmpedes der stadig oppe i det nordlige Tonkin med Kineserne, d. v. s. »Det sorte Flag«, og ikke med Kina officielt. Med dette Land var Freden sluttet, men over Grænsen mellem dette og Tonkin gik Folk, Vaaben og Subsidier som en stadig Strøm. Der havde lige staaet et større Slag ved Langsoon, og Hospitalet i Hanoi og Hai-phong var fyldt med Værkbrudne. Vi tog over Hundrede Saarede med os foruden andre Rekonvalescenter. Desuden Funktionærer med eller uden Familie, der skulde hjem og nyde deres Orlov i Frankrig.

Igennem mange Aar havde der været kæmpet med Anam, der maatte afstaa sine sydligste Provinser til Frankrig, dels i 1862 og dels i 1867, hvilke blev Grundlaget for »Cochinchine française« med Saigon som Hovedstad. Senere kastede Fransk-mændene Øjnene paa Anams Nordprovins Tonkin og maatte

kæmpe mod det gule og sorte Flag, der bestod af Resterne af de kinesiske Tappingrebeller, som var trængte frem fra Kinas Sydgrænse, og Kina protesterede mod Frankrigs Fremtrængen, da Anams Kejser Tuduk bad det himmelske Rige om Beskyttelse.

Efter talrige saavel militære som diplomatiske Sammenstød stod Admiral Courbet i 1883 med en Eskadre op for at bekæmpe Søbatterierne ved Anams Hovedstad Huë, hvilket resulterede i, at Frankrigs Protektorat udstraktes til hele Tonkin, og Anam maatte afstaa tre af sine nordligste Provinser til Frankrig. Først i 1884 blev Anam et Protektorat af Frankrig.

I 1885 blev der gjort et Forsøg paa at overrumple de franske Tropper under General Courcy i Huës Citadel, men det mislykkedes, og Anstifterne flygtede med den unge Konge Ham-nghi. Dennes Broder, der var venligsindet mod de Franske, besteg Tronen under Navn af Dong-Khank.

I et Par Aar flakkede Ham-nghi rundt i Bjergene med en Del af sine Tilhængere, men stadig jaget af franske Tropper, hven det lykkedes i Eftersommeren 1888 at fange ham.

Vi havde jo allerede paa Oprejsen været inde i Huë's Havne-
stad Turan, men fik Ordre til atter at anløbe denne Plads for at tage Ham-nghi ombord og føre ham til Algier, hvor han skulde interneres som Frankrigs Statsfange.

Der var blevet klargjort et Sovelukaf og en Dagligstue til Eks-Monarken foruden Lukafer til hans Tolk, to Tjenere og Kok. Der afgaves en Skildvagt som Geværpost foran hans Dør, medens han ellers havde fri Passage paa Skibet under sit maanedlange Ophold i dette.

Ham-nghi var en ganske køn, slank, ung Mand paa henved en Snes Aar, uden Særpræg af nogen Art. Om at skaffe ham Kultur eller Opdragelse under disse Aar tilbragte under usle Forhold i Indlandets vilde Egne havde der naturligvis ikke kunnet være Tale, men han kunde dog forstaa og tale lidt Fransk. I Begyndelsen holdt han sig for sig selv, men da vi havde kvitteret det sydkinesiske Hav og Bagindiens Farvande,

begyndte han nu og da at komme i Officersmessen og morede sig meget over vort daglige Kammeratliv derinde.

Tolken fulgte ham da gerne og var høflig i sin Optræden overfor os, og forstod ogsaa ganske godt at holde paa sin Rejsefælles Værdighed.

Saïgon blev igen anløbet paa Hjemturen baade for at tage Passagerer, Tropper og Syge med hjem, og Opholdet strakte sig over en lille Uge. Guvernøren over Cochinchine var ombord paa en officiel Visit i en af indfødte Matroser roet pragtfuld Sampan men i en Varme, som vi Officerer i den franske guldbroderede, stramtsluttende Gallakjole fandt rent djævelsk.

Paa Ruten mellem Saïgon og Singapore ligger en lille Klippeø med en velbeskyttet Havn, der er valgt som Deportationssted for fortrinsvis anamitiske og malaiske Fanger. Da vi havde en lille udsøgt Samling af disse med os fra Saïgon, stoppede vi nogle Timer op her for at landsætte disse, men modtog til Genæld fra Fangedepotet her 150 Fanger, der dels skulde hjem efter udstaaet Straf, da de var af fransk Herkomst, og dels overføres til den Fangekoloni, som jeg tidligere har omtalt, nemlig Obock paa Afrikas Østkyst.

Blandt de Fanger, der kun havde været med os fra Saïgon, var der en lille nydelig Kvinde, der hver Dag sad og syede flittigt flere Timer i et af de indsatte Fartøjer. Klædt i en blaalig Bomuldskjole lignede hun en adstadig ung Husmoder, og et venligt Smil besvarede vort Nik til hende, naar vi passerede den Vej. Ingen vilde ane, at hun i Hidsighed havde overhældt sin utro Elsker under hans Søvn med Petroleum og stukket ham i Brand.

Selv om Forholdene paa en længere Sørejse maatte anses for gunstige for Reconvalescenter paa et stort Hospitalsskib, var der dog adskillige af de Saarede, hvis Tilstand var alt andet end god, og adskillige af dem holdt kun ud ved den altbeherskende Tanke om at gense Hjemlandet. Dødsfald og den paafølgende Overbordsættelse af Ligene var ingen Sjældenhed, og denne sidste fandt i Almindelighed Sted lidt tidligt paa Dagvagten, hvor vor Skibspræst forrettede Tjenesten ved Baaren.

Vi gjorde derfor undervejs kun de nødvendige Ophold i Singapore, Colombo paa Ceylon, ved Obock, i Port Said og i Algier.

Ved Penetencieet i Obock landsatte vi 39 Fanger, der skulde udstaa deres Straf der.

Da vi nærmede os Algier havde vi i flere Dage ikke haft Dødsfald og haabede derfor at kunne slippe for Karantaine ved vor Ankomst. Saa hændte det, at en Soldat udaandede Aftenen før vor Ankomst, og da jeg kom paa Vagten Kl. 4 Morgen, lød Ordren paa at sætte ham over Bord, saasnart han var kold. Dette skete ved 6 Tiden, men alligevel fik vi 3 Dages Karantæne ved Kap Matafore, før vi maatte gaa ind.

Saadan Karantæne skulde man jo tro maatte omfatte hele Skibets levende Besætning, men op ad Dagen kom der Ordre fra Guvernøren om at udske Eks-Kong Ham-nghi med Følge, hvad Cmd. Caillard blev rasende over men maatte adlyde.

Helt idyllisk var nemlig Forholdet mellem Chefen og Kongens Følge ikke løbet af, og Hr. Tolken befandt sig i Bøjearrest, da Udskebningsordren indløb. Historien var kortelig følgende:

En Dag kort efter Afgangen fra Port Said havde Skildvagten ved Kongens Dør meldt, at der mellem Kongen og Tolken var forefaldet en Scene, der stred stærkt imod, hvad man efter vore Begreber regner for tilladeligt i det mindste for aabent Tæppe, og som maa betragtes som i høj Grad vækkende offentlig Forargelse, selv om det blandt eksotiske Folkeslag kan tage sig anderledes ud.

Kort og godt vilde Chefen ikke tillade det indenfor Skibsborde og smed Hr. Tolken au fer.

Nu blev han løsladt og sluttede sig atter til Kongens Følge.

To Dage efter bragte den stedlige Algieravis den Meddelelse, at saavel Kongen som Tolken Dagen forud havde deltaget i en Reception hos Guvernøren, hvor Tolken bl. a. havde ført en Dame af den højere Elite til Bords.

Chefen gned sig i Hænderne ved Tanken om, at han ved første Lejlighed en passant kunde meddele Guvernøren, fra hvilket Hvilested Hr. Tolken var blevet udrevet i Anledning af Festen i Land.

Iøvrigt var Kongens fremtidige Opholdssted bestemt til at være et Hotel i Algier med en aarlig Subvention fra den franske Stat paa 50.000 Frc.

Han var interneret, men maatte ligesom den afsatte Dronning over Madagaskar bevæge sig frit omkring. Mon han ikke sidder der endnu?

Rejsen fra Algier til Toulon var meget stormfuld, og endnu tre af vore Syge bukkede under uden at have set Fædrelandet, men deres sidste Hvilested blev dog den fædrene Jord i Stedet for Havet.

Min franske Tjeneste sluttede kort Tid efter, og jeg har hele mit Liv næret dyb Taknemlighed overfor dette Land, der gav mig Lejlighed til at faa et Indblik i en stor Marines Virksomhed, og som viste mig den Tillid og den Ære at maatte bære dens Officersepauletter og dens Æreslegions Kors.

Hjemmetjenesten.

Forholdene var trykkende indenfor Flaaden herhjemme, og i de ca. tre Aar, som min Fraværelse havde varet, var jeg avanceret fem Numre i yngste Premierløjtnants Klasse, hvor Lønningen var Kr. 900 aarlig.

Sejlads var her ikke meget af, men deraf havde jeg jo haft tilstrækkeligt i Udlandet. Jeg blev derfor glad ved, faa Dage efter min Hjemkomst, at blive beordret til Tjeneste som Adjudant hos Marineministeren, Admiral Ravn, hvor jeg tilbragte et Aar og fik god Lejlighed til at lære vor Organisation at kende set fra dette Sted.

Nu og da var der blevet foretaget sporadiske Opmaalingsarbejder rundt Islandskysterne, men mest med Anløbsforhold til Havnestederne som Opgave.

Kaptajn C. F. Wandel, der havde været Fører for Orlogsskonnerten »Diana« da den som det første Postskib blev sat i fast Fart mellem Island og København, var det lykkedes at faa paabegyndt en regulær Opmaaling af de islandske Farvande, dog nu under den Form, at der tillige skulde udføres Fiskeriinspektion og Stationstjeneste ved vort nordlige Biland al samme Skib.

I April 1890 hejste Skonnerten »Ingolf« Kommando med Kaptajn Wandel som Chef, og jeg blev Navigations- og Opmaalingsofficer om Bord. Hermed begyndte en længere Virksomhed for mig, dels i Land paa Søkortarkivet om Vinteren og dels i de forskellige Opmaalings-skibe under Island.

Kaptajn Wandel blev ogsaa Chef for »Ingolf« i 1891, og her foretoges det store Arbejde med Opmaaling af Skagestrandsbugt og Skagafjord paa Islands Nordland, hvor Grønlandsisen det Aar næsten laa helt til Land fra Kap Nord mod Vest til Melrakkesletten mod Nordost.

Vi havde det herligt indenfor denne Barriere, der holdt Havdønningen ude, og som hyppigt, naar man havde passeret Grønlandsisens trofaste Følgesvend Istaagen, bragte os ind i Farvand med blaa Himmel og Sol, hvor Arbejdet i vore to Dampbarkasser fra Kl. 6 Morgen og ofte til 8 à 9 Aften lettedes ved rolig Sø.

Livet her tiltalte mig i høj Grad, og Fjeldturene op til Varderne paa Ørken, Spaakonen og hvad de nu hed, ofte i Selskab med Chefen og altid i Selskab med Bøsse og Patroner, var i høj Grad tiltalende om ogsaa til Tider udasende.

I 1893 laa jeg paa Fiskeriinspektion i Nordsøen med Esbjerg som Station. Vor Chef var den mest entusiastiske Søofficer, som jeg har kendt; han elskede Marinen og alt, hvad der havde med den at gøre, og vilde ofre alt for dens Vel, men han var det mest trættende Menneske at leve sammen med i det lange Løb. Vilde man begynde at fortælle om hans barokke Ideer, blev man aldrig færdig. Han døde ogsaa sindssyg.

Der tilbød sig en Lejlighed til at gennemgaa Stabsklassens geodætiske Afdeling paa Frederiksberg Slot, og jeg meldte mig til dette, hvorved jeg slap fra Esbjerg efter $\frac{1}{2}$ Aars Tjeneste der og meldte mig til Tjeneste ved Hærens Officerskole, hvor jeg var fra 1893 til Foraaret 1895.

Kaptajn Wandel havde i sin Tid været i fransk Tjeneste i tre Aar, hvorunder han var med ude i Meksiko, da den ulykkelige Kejser Maximilian blev skudt. Senere havde han deltaget i hydrografiske Arbejder fra amerikanske Orlogsskibe, der var med i det internationale store Opmaalingsforetagende og Havundersøgelser af Verdenshavene.

Det var da naturligt, at Wandel, der i 1892 var blevet udnævnt til Kommandør, blev Chef for den saakaldte Ingolfekspedition, der i Aarene 1895 og 1896 udførte Havundersøgelser og Dybdemaalinger i Farvandsafsnittet fra Meridianen gennem Færøerne til Iskanten ved den amerikanske Labradorkyst.

Ekspeditionens Stab bestod af Videnskabsmænd og Søofficerer under samlet Ledelse af Kommandør Wandel.

Videnskabsgruppen var: Professor Hector Jungersen, Zoolog,

Dr. phil. H. Hansen, Zoolog, cand. mag. Wesenberg-Lund, Zoolog, cand. mag. Lundbech, Zoolog, cand. mag. Martin Knudsen, Fysik og Hydrografi og cand. phil. Ostensfeld-Hansen, Botanik og Plankton.

Søofficersgruppen: Kaptajn A. F. Evers, Næstkommanderende, Premierløjtnant Kiær, Navigationsofficer og Vagtcchef, Premierløjtnant Ravn, Vagtcchef og tillige Observationsofficer, Maskinmester A. C. Otzen og Skibslæge Thulstrup.

Vi blev alle gode Kammerater og Venner gennem det lange Samliv om Bord, og skønt Arbejdet ofte var strengt, levedes Livet i Messen altid under fornøjelige Former.

Skonnerten »Ingolf« var en gammel Kending paa disse Breddegrader, men et af Skibets svage Punkter var, at det ikke havde dobbelt Bund og saaledes maatte benyttes med en vis Varsohmhed i isfyldt Farvand oppe i Davisstrædet, hvorhen Farten gik det første Aar.

Vi var lange Tider tilsøs ad Gangen, og Vagttjenesten derfor ret anstrengende. Næstkommanderende havde fast Dagvagt, medens vi to andre delte de resterende fem Vagter. Stationerne med at tage stilleliggende Dybdelodskud, hvoraf vort største var Vest for Kap Farvel med 3520 Meter, at paanaje Lodlinjen, Vandhenter og Vendetermometer for hver 100 Meter tog ofte 6—10 Timer iberegnet Slæbning med Dybdetrawl. Vagtcchefen sad under Lodning overskrævs paa Lønningen for at paanaje og aflæse Termometrene og løsgøre dem og Vandhenterne fra Staalloddeline. Paa de Bredder gjorde dette ikke altid godt i Fingrene. Desuden toges stadig Observationer, da Skibet drev under Udstikning af Trawlen og Arbejdet med at trække denne over Havbunden. For at fiksure en saadan Station maatte ofte tages og beregnes et halvt Dusin Stedlinier. Var man endelig ved Land, var der altid nok at gøre ved Urstandsobservationer, da der jo ikke var Telegraf endnu oppe i vore nordlige Bilande, hvorfor man var henvist til selv at passe sine Ure. Men det var da ogsaa et stolt Øjeblik, naar man havde bragt sine tre Kronometre ind paa Søkortarkivet efter endt Togt, og man blev komplimenteret for det gode Resultat.

Det var ikke alene Urene, der kunde have haft Brug for en Telegraf i de Tider, men den kunde ogsaa have trøstet en ængstelig Fader, som Tilfældet var med mig, hvis Familie d. 3. Juni var blevet forøget med en ny Pode, hvis Eksistens jeg først erfarede, da »Ingolf« d. 18' August anløb Færøerne.

Maa jeg saa bede om Bai d'Along, hvor den optiske Telegraf dog inden 24 Timer meddelte mig i 1888, at Familien havde faaet et nyt Skud paa sin Stamme.

Ravn og jeg havde et lille Ekstrajob, da vi kom ind paa Kolonien Sukkertoppen, hvor vi maatte sidde Nat og Dag og skrabbe paa en magnetisk Theodolit for at bestemme Misvisningen ved en fast Mire, der var benyttet der til samme Art Maaling i 1881 af Professor Adam Poulsen, i 1888 af senere Admiral Th. V. Garde og altsaa nu af os i 1895. Ud af disse tre Observationsserier med 7 Aars Mellemrum beregnedes da den aarlige Forandring af Misvisningen paa denne Breddegrad. Jobbet var ikke grinagtigt, selv om Resultatet interesserede os. Vi havde jo begge to lige afsluttet vor geodætiske Uddannelse paa Frederiksberg Slot.

En lidt morsommere Opgave faldt i min Lod en anden Gang heroppe.

»Ingolf« havde tillige den Opgave her i de vest-grønlandske Farvande at se efter de talrige Helleflynderfiskere under amerikansk Flag, der fiskede med Lorger ude paa Bankerne, hvad der var tilladt, men som desuden gik i Land paa vort lukkede Distrikt mellem 60° og 70° N. Br., hvad der var forbudt.

Nutildags, hvor et Havfiskeri af Verdensformat finder Sted heroppe, vil det maaske have Interesse at faa fæstnet til Papiret en Fiskeriinspektion ved Grønland for fyrretyve Aar siden med Datidens Midler og efter Datidens Lovbestemmelser.

Under afvekslende Vejrforhold med hyppig Taage, særlig ved Iskanten, havde vi banket os op til Holstensborgs Bredde og glædet os til et lille Besøg ved denne Koloni. Vejret var straalende, og lutter glade Smil hilste os Velkommen fra smykkede Kvinder paa Klipper og Skær. Kun Kolonibestyrerens Ansigt laa i alvorlige Folder, hvilke hurtigt smittede mit Ansigt, da hans

Samtale med Chefen resulterede i, at jeg faa Timer efter Ankeringen ved Kolonien atter var i Gang udefter som Chef for en mindre Ekspedition, hvis Formaal ikke alene kunde medføre Ubehag for Deltagerne, men hvor braadne Pander end ikke var udelukkede.

Kolonibestyrerens Meddelelse til Chefen om Brud fra amerikanske Fiskeres Side paa vore Afspærringsbestemmelser var Aarsag til, at denne lille Ekspedition blev iværksat.

Da Skib og Maskine tiltrængte nogle Dages Eftersyn, og Videnskabsmændene dels havde fuldt op at gøre fra de sidst tagne Dybhavsstationer og dels ønskede at foretage nogle Land- og Fjordture, maatte Opgaven over for de fremmede Fiskere løses ved en Baadeekspedition.

De samme rigoristiske Bestemmelser for Afspærringen paa Grønland gælder endnu den Dag i Dag og er kendt af hver Mand hernede. Diskussionen staar jo i disse Dage om, hvorvidt det er nødvendigt at vedblive ad denne Vej under Betragtning af de civilisatoriske Fremskridt, som Befolkningen deroppe siges at have gjort. Men for at afgøre dette Spørgsmaal maa der vel ogsaa tænkes alvorligt over, om de Folk, der lukkes ude af Afspærringen, ogsaa i den forløbne Tid har gjort saadanne civilisatoriske Fremskridt, at de ikke længere er en Fare for den grønlandske Befolkning.

Da min lille Baadeekspedition drog ud, var de Folk, der holdes ude af Afspærringsbestemmelserne, eller som rettere burde være holdt ude af disse, alt andet end ufarlige. Der er ingen Tvivl om, at Besætningerne paa de i disse Farvande arbejdende amerikanske Hellefiske-Skonnerter og skotske og engelske Sæl-fangerskibe ikke altid førte Opdragelse og god Tone i deres Skjold, hvorfor de trufne Bestemmelser maatte haandhæves med de til Raadighed staaende Midler.

Paa enkelte Steder af Kysten var det tilladt de fremmede Skibe at ankre for Vandfyldning, men uden at have Samkvem med Befolkningen. Et saadant Vandfyldningssted var Nepiset-Havn, der omtales i det følgende, medens Itivdlek var en grønlandsk Boplads med en lille Handel.

Min Instruks lød saaledes:

- 1) Afgaa til Nepiset, hvor Amerikanere har Tilladelse til Vandfyldning, og undersøg, hvorvidt der tillige findes Depoter lagt i Land fra disses Skibe. Saafremt dette er Tilfældet, og amerikanske Fiskeskibe er paa Havnen, beordres det disse at tage Depoterne ombord; hvis ingen Skibe paa Havnen ødelægges Depoterne;
- 2) afgaa til Itivdek og undersøg, hvorvidt amerikanske Depoter findes her. Forefindes fremmede Skibe paa Ankerpladsen, beordres disse til øjeblikkelig at forlade Pladsen uden at medtage de eventuelle Depoter, der efter Skibenes Afgang ødelægges. Findes ingen Skibe paa Havnen ødelægges Depoterne.

Uden en bevæbnet Styrke vilde en Opgave af denne Art være uløselig, særlig da disse Fiskeskonnerter havde en Besætning hver paa op til 24 Mand og hyppigt sejlede 3 à 4 Skibe i Følge. At de taalmodigt skulde bivaane, at en lille Flok isolerede Folk ødelagde deres Gods og Varer var utroligt.

Under Baadfartens Begyndelse arbejdede mine Tanker med Spørgsmaalet om, i hvilken Udstrækning der skulde skrives ind for at udføre den givne Ordre, saafremt der blev gjort Modstand, og Vaabenmagt maaske maatte anvendes.

Paa en klar og smuk Morgen gled Dampbarkassen med Skibets Travaille paa Slæb ud fra Holsteinsborg og stod under en grønlandskfødt Kendtmands Vejledning ind mellem Skærene sydover. Afstanden til Nepiset-Havn var c. 13 Sømil og derfra til Itivdek c. 16 Sømil, saaledes at Dampbarkassen frem og tilbage skulde tilbagelægge c. 60 Sømil. Nogen Væddeløber havde den aldrig været, og med det tungtlastede Fartøj paa Slæb drev den det næppe til mere end 4 Knobs Fart.

I Dampbarkassen var vi 1 Assistent fra Kolonien, Kendtmanden, 1 Maskinist, 2 Menige og jeg, medens Travailleurs Besætning bestod af 1 Underofficer og 10 Mand bevæbnede med Karabin, Sabel og Revolver. Ammunition, Kul og Proviant udgjorde Travailleurs Last.

Jo nærmere vi kom Nepiset, desto ivrigere spejdede vi alle

efter Mastetoppe, endskønt den Passus i Ordren, at det tillodes Amerikanerne inden Letningen at medtage deres Depoter, om saadanne var lagt i Land, beroligede os meget, da den værste Anledning til Skærmydsel jo derved var blevet bortfjernet. Skibe var her imidlertid ingen af, medens der efter nogen Søgning opdagedes et Depot mellem nogle Klipper.

Dette Depot bestod udelukkende af Genstande, der af Fiskerne benyttes ved Fiskens Vask inden Saltning, og som henstuede ombord belemrer Skibene meget under Fiskeriet.

Her sønderlages og opbrændtes 26 Fiskekar, 4 tomme Tønder, 6 store Vaskekar og 5 Vaskebrædter. Sager der alle var af ringe Værdi nede i Amerika, men uerstattelige i disse Breddegraders træfattige Land.

Medens dette Arbejde stod paa, kom 3 Kajakmænd fra en overfor beliggende grønlandsk Sommerteltlejr hen til os og meddelte, at endnu et amerikansk Depot fandtes paa den ved Nepiset-Havnens Sydside beliggende Ø Narsak. Da Ilden havde faaet godt fat i det første Depot, stod vi sammen med Kajakmændene ned til dette andet Depot.

Baade den Omhu, der var anvendt paa at dække Varerne, og den Omtanke, der var vist ved Valg af Stedet, røbede, at Depotet maatte indeholde mindre holdbare Sager. Undersøgelsen godtgjorde ogsaa, at Fiskerne maatte have været i Forbindelse med den indfødte Befolkning, idet de ved Tuskhandel havde forskaffet sig flere af Grønlændernes Husflidsarbejder. Jeg mistænkte stærkt netop Beboerne af Sommerlejren for at have været den ene handlende Part, og de sukkede meget dybt, da de saa Varerne gaa op i Luer i Stedet for at blive foræret dem.

Depotet indeholdt 3 Par smukt broderede Kamikker, 3 Par broderede Morgensko, 2 broderede Livbelter, 1 Par Vanter, 1 Hue, 2 Muffer og 4 ret store Skind af garvede Edderfugleham, forskellige Smaating udskaarne i Ben, 14 tomme Fisketønder og en halv Tønde Tran, alt overdækket med et næsten nyt Stor-sejl.

Saa meget vidste dog Kajakmændene, at den Kaptajn, der

havde udlagt Depotet, hed Rasmus Madsen og rimeligvis var en dansk Sømand, der sejlede under amerikansk Flag.

Til Afsked fortalte de 3 Fyre mig yderligere, at Kajakposten fra Kolonien Sukkertoppen, der var passeret forbi Teltlejren nogle Timer i Forvejen, havde meddelt, at der laa syv amerikanske Skibe tilankers ved Itivdlek.

Denne Meddelelse gav mig noget at tænke paa, da saa mange Skibes Tilstedeværelse paa Ankerpladsen repræsenterede en Styrke paa c. 150 Mand af den kradseste Slags mod mine 15 Gutter, hvorfor mine Ordre sikkert ikke vilde blive saadan at udføre ganske efter Bogstaven.

Efter at have indtaget et Maaltid i det grønne, hvilket Kajakmændene allernaadigst deltog i, medens en Konebaad fra Teltlejren heldigvis kom for sent til Festen og nøjedes med nogle Rundenommer Rugbrød med Smør og Puddersukker paa, satte vi Kursen videre sydpaa og ankom efter en Vandfyldning undervejs ved Øen Dessilik til Itivdlek udpaa Eftermiddagen.

Det lettede svært paa Sindet, da vi rundede det sidste Skær inden Havnen og saa denne forladt. To hvide Sejl ude tilsøs fortalte, at Kajakposten dog ikke ganske havde løjet, selv om Tallet syv havde været en almindelig grønlandsk Overdrivelse.

Paa den lille Ø Sutukujak, der særlig er egnet for Landing ved en lille Sandbred, fandtes et Depot bestaaende af:

28 nye Tønder fyldt med Salt, 1 Tønne saltet Laks, 2 Tønder fyldt med kløvet Fyrrebrænde, et meget stort Vaskefad, 2 nye tomme Tønder, en Del godt Tougværk og Rundholter, alt overdækket med et godt Storsejl.

Salttønderne rullede ned til Strandbredden og sønderstoges, saa Saltet kunde styrtes i Søen. Alt det øvrige antændtes, og den fede Laks spruttede kraftigt paa Baalet, hvorfor enkelte ganske velmagende Stykker af den atter pillede ud af Baalet og spistes med stor Appetit af os med alle 10 Fingre.

Da her ikke fandtes andre Depoter, stod vi over til Udliggerstedet Itivdlek for at tale med Bestyreren, der er Handelens Repræsentant og altsaa Øvrighed her.

Hans Journal angav, at d. 16. Juni var amerikansk Fiske-

skonnert Carry W. Bobson, Kaptajn I. Larsen, kommet ind og havde nedlagt ovennævnte Depot, hvad denne Kaptajn iøvrigt har gjort Aar efter Aar, men han er den eneste, der har haft Oplag ved Itivdlek. Kapt. Larsen havde ligeledes sine Folk i Land ved Udliggerstedet, men paa Bestyrerens Anmodning om at gaa om Bord adlød han.

Den 5. Juli havde yderligere 3 amerikanske Skibe været til Ankers ved Itivdlek.

Vi havde nu udført vore Ordre og dampede tilfredse nord-paa, hvor jeg dog lod Bøssen knalde nu og da paa det fredelige Fuglevildt. En pragtfuld Tur hjemover mellem Skærene uden Tanker om blodige Skærmydsler, og næste Morgen laa vi atter langs »Ingolf«s Side og naaede at nyde Kolonibestyrerens elskværdige Gæstfrihed sammen med de øvrige Skibskammerater.

For Fiskerne er Ødelæggelsen af disse Depoters Indhold et alvorligt Tab, idet Fisken er ganske, eller var den Gang ganske værdiløs, naar den ikke kan saltes, ligesom Tabet af Vaskeredskaberne medfører alvorlig Ulempe for dem. Hverken Sejl eller Tougværk kan erstattes heroppe, og Mangelen af dem kan blive skæbnesvanger for Skibet under Nedrejsen til Amerika.

Imidlertid ansaa den danske Regering Afspærringen nødvendig af Hensyn til den grønlandske Befolknings Trivsel, hvorfor de andre Hensyn maatte vige.

En større Ekspedition med alle Videnskabsmændene til det Indre af Ameralikfjorden naaede jeg at gøre med, og vi slog paa den Telt ved en ret udstrakt grønlandsk Skov, hvor Trævæksten naaede os godt til Halsen.

Ingolfekspeditionens andet Aar var knyttet til Danmarksstrædet, hvor vi var heldige med at træffe Jan Mayen isfri, saa vi kunde lande i Drivtømmerbugten. Videnskaben fik Lov til at slaa sig fri her paa Øen en Snes Timer, hvor jeg var med dem, og den østrigske Hussamling fra Venuspassagen i 1882, hvilken var overdraget til Danmark, og som var beliggende paa den modsatte Side af Øen, blev besigtiget og repareret af vor Tømmermand, da den havde været Genstand for Molest baade fra Vejr- ligets og de blaa Ræves Side.

Øen var den Gang Ingenmandsland, medens Østrigerne vel havde betragtet den, som beliggende mellem to danske Bilande, som nærmest tilhørende os, og derfor overladt os Tilsynet og Benyttelsen af deres Stationsbygninger.

For ikke ret mange Aar tilbage blev Øen Genstand for en Slags Inspektionsbesøg af daværende Forsvarsminister Hr. Rasmussen og Direktør Rechnitzer, der vel sagtens, i Overensstemmelse med deres Indstilling overfor danske Interesser, har sagt Farvel til Øen paa det danske Samfunds Vegne.

Norsk Flag vajer nu over Øen.

Det Maal, som Kommandør Wandel havde sat sig for at naa med Ingolfekspeditionen, lykkedes det ham at udføre. Zoologisk Museum fik en rig Høst at arbejde med, og endnu udkommer der hvert Aar nye omfangsrige Hefter af »Ingolfekspeditionens Beretning«, efterhaanden som Materialet bearbejdes. Det samme gælder for Udarbejdelsen af Botanik- og Plankton-Samlingerne samt Professor Martin Knudsens store Arbejder med de indsamlede Vandprøver og Temperaturer gennem Havdybet.

Det var en stor Glæde at arbejde sammen med disse, hver paa sit Omraade fremragende Mænd, og kun gode og lyse Mindebevarer man fra de mange Timer, hvor vi i »Ingolf«s forholdsvist begrænsede Messe dyrkede et kammeratligt Samliv.

Begge disse Aar arbejdede Premierløjtnant Ravn og jeg ved Søkortarkivet med Bearbejdelsen af det indhøstede Materiale vedrørende Havdybder, Strøm og Temperaturer, der ved Snit viste Kold- og Varmtvandsstrømmenes Løb i Havene om vore nordlige Bilande.

I Forsommeren 1897 var en ny Type Skib blevet færdigbygget ved Orlogsværftet og skulde paa et 2 Maaneders Prøve- og Be-sejlingstogt. Skibet var en Mellemtogt mellem et Panserskib og en Monitor, der af finansielle Hensyn kun var paa c. 2000 Tons, armeret med en svær 24cm B.K. og tre 12 cm B.K. alle monterede i Enkeltpaarne og uden Torpedoarmering. Den bar det stolte Navn »Skjold« og oplevede senere de fire Krigsaar knyttet til 2' Eskadre i Storebelt.

Under Kommandør Bardenfleths Kommando afholdtes en stor

Del Prøver af alle Slags i Sundet og Kattegat, samt Sødygtighedsprøver i Skagerak og ved norske Kyst, under hvilket Oslo blev anløbet, hvilket Sted »Skjold« vakte en Del Interesse som en billig Type for et Skærgaardsfartøj, men fandtes dog senere at være for ringe sødygtig til Bevogtningstjeneste paa den barske norske Vestkyst mod det aabne Nordhav. Selv for danske Forhold ansaas Skibet for svagt, og vore senere Kystforsvarsskibe af Herluf Trolle Typen fik jo mere end en halv Gang større Drægtighed.

Samme Efteraar fik jeg Udkommando til Stationen i Vestindien, og det var atter Skonnerten »Ingolf«, der maatte holde for. Det var femte Gang, jeg foer med dette Skib, og som et Tegn paa, hvor langsomt Avancement foregik i de Dage, kan noteres, at jeg var Indehaver af samme Lukaf alle fem Aar, trods Lukaernes Fordeling skete i Overensstemmelse med Officerernes gensidige Anciennitet.

Bedre Kammerater kunde jeg ikke ønske mig end de, jeg fik paa dette Togt. Kaptajn Schultz, Næstkommanderende, Ego, som Navigationsofficer, og Premierløjtnant Scheel, Artilleriofficer. Der var kun faa Aars Aldersforskel mellem os, og vi var gamle Kadetkammerater. Den fjerde Officer var en Del yngre, men gik syg i Land paa Teneriffa, lidende af Tyfus, og blev først erstattet senere ude i Vestinden af Premierløjtnant Tvermoes. To unge Sekondløjtnanter paa deres første Officers-togt blev skrupforkælede om Bord, men de var ogsaa et Par livlige og elskværdige Mænd, den senere Frihavnsdirektør Bergsøe og Baron Dirckinck-Holmfeld.

Om de Døde skal man ikke tale ondt, og jeg haaber blot, at Chefen er nemmere at have at gøre med, der hvor han nu er, end han var paa dette Togt.

Men hvor var det en dejlig Tid den Vinter ude i Vestindien, og hvor var alle Mennesker derude elskværdige mod os.

Fra mit tidligere Togt, som frivillig Lærling med Fregatten Jylland i Vinteren 1876—77, stod Vestindien endnu som en Drøm, men endnu efter seks og tredive Aars Forløb overstraa-

ler Minderne fra Ingolfstogtet 1897—98 om Øerne derude langt Drømmen.

Vi havde blandt andet den Opgave at opmaale og skrabbe i Grækerierne, der ved en kun for Baade passabel Rende var i Forbindelse med Bunden af Havnen ved St. Thomas, en Passage, der senere ved Sprængning er udvidet betydelig.

Disse Morgener, hvor man krydsede med Fartøj mellem Lagunens Smaaøer og Skær i krystalklart Vand, med Udsigt eller Nedsigt til en Havbund bestaaende af Koraller og Vegetation, hvorimellem Fisk og Havdyr tumlede ud og ind, er uforglemmelige. Jeg drog afsted fra Skibet ved 6 Tiden, naar Mandskabets Øvelser begyndte, da disse var henlagt til 6—9 Morgen af Hensyn til Varmen, medens Skibets Rengøring fandt Sted fra Kl. 9—11, og hvor misundte de andre mig. Naar Varmen blev for ondartet, vendte jeg hjem med fyldte Glas af opskrabede zoologiske Vidundere til mine gamle Kammerater fra Ingolfekspeditionen og særlig til min Navne, Professor Hector Jungersen. Tankerne gik ved dette Arbejde hyppigt til Ingolfekspeditionen, da jeg saa tydelig kunde indbilde mig, hvor Videnskabsmændene fra den og det kolde Nord vilde have frydet sig, om de havde kunnet tilbringe Timer herude i disse lune og solfyldte Omgivelser.

Men udover Tjenesten om Bord var Gæstfriheden i Land den altovervejende.

En virkelig Ven fandt vi Officerer i Øernes Guvernør, Oberst Hedeman, hvis Dør altid stod gæstfrit aaben til hans Ungkarlehjem. Ofte har jeg faaet en Billet sendt ud med Meddelelse om, at Middagen stod paa den eller den Yndlingsret, som jeg var velkommen til. Det blev da, baade hvad Mad og Drikke angik, en culinarisk Nydelse og bagefter en baade hyggelig og underholdende Kaffetime ved en glimrende Cigar. Naar Tiden saa nærmede sig, hvor Guvernøren vidste, at Ungdom var samlet i den ene eller anden Familie, hvor Skibets Officerer altid kunde falde ind efter Aftenkøligheden havde indfundet sig, var han altid den første til at give Tegnet til Opbrud af Hensyn til sin langt yngre Gæst, medens han sjældent selv gik med ud.

Chefen var yderst sjældent Guvernørens Gæst udover ved slørre Festivitas.

Guvernementssekretær Schultz var en Broder til vor Næstkommanderende, og hans Hjem stod os altid aabent, hvad ligeledes var Tilfældet hos den gamle Ungkarl, Landfysikus Mortensen, fhv. Overlæge i Marinen. Dog trak de Steder mest, hvor der var kvindelig Ungdom tilhuse, og det blev da særlig to Hjem derude, hvortil Traadene blev fastest knyttet, nemlig hos Apoteker Riise og hos Storkøbmanden Konsul Delinois, hvis Villa laa op ad Bjergskraaningen. Vore tidlige Rideture med de unge Damer ved Solopgang var ganske henrivende og ikke mindre Traktementet efter Turen hjemme i Villaen.

Udflugter med pic-nic, Tennisspil og Dans baade i Land og om Bord i de forskellige Orlogsmænd, faldt hyppigt for, og man tør vel nok sige, at vi kedede os ikke.

Efter et Par Maaneders Ophold ved Øerne afgik vi til Puerto Cabello paa Venezuelas Kyst, hvor der af mine Erindringer dukker Minder frem om en bedaarende Balnat paa en Hacienda, tilhørende vor danske Konsul paa Pladsen, og beliggende inde i eller ved en Skov, et Par Timers rasende hurtig Kørsel fra Byen. Vor Musik fra »Ingolf« var med, og det er Mindet om Musikernes Beklagelser, da de efter Ankomsten til Hacienda'en steg af Vognene og skulde strække Halepartiet, som var blevet gennembanket undervejs, der bestyrker mig i at anvende Udtrykket »rasende hurtig Kørsel«.

Det blev en Festnat under en Sydens smukkeste Stjernehim-mel og under eksotiske Indtryk fra alle Sider. Vort Orkester og et indfødt Strengeorkester afløste hinanden, og europæiske Melodier vekslede derfor med de herlige spanske Sange og Danse-melodier. Efterhaanden blev det til en Slags Dansestrid mellem os Officerer og de civile Gæster, hvilke sidste var vore absolutte Overmænd, hvad Gratie og Føring angik for de spanske Danses Vedkommende.

Damerne var søde og venlige samt dansede glimrende og ofte under en vis Ekstase, der virkede bedaarende.

Jeg ved ikke, fra hvem Ideen kom, men lige paa Slutningen

af Ballet spillede vort Orkester op til en Champagnegalop, og som stejlede Gangere greb hver Officer sin Dame og gennemførte denne Dans med hjemlig Kraft og Voldsomhed uanfægtet af, at de spanske Damer næsten hang livløse i vore Arme og sank gispende hen i Liggestolene, da vi slap dem.

De spanske Herrer gloede forfærdet paa os, medens vi for en Gangs Skyld kroede os som Sejrherrer.

Kort Tid efter vor Tilbagekomst til St. Thomas hændte der en Begivenhed af uanet Omfang. Vor syv og tredive aarige Næstkommanderende og vor fire og tredive aarige Artilleriofficer havde fundet deres Overmænd i Vestindien og forlovede sig.

Ja, der er ikke noget at sige til det. Trods Charmen og Varmen derude paa vore dengang danske og herlige Øer, havde mine to gode Kammerater virkelig vedligeholdt sund Fornuft, thi begge fandt de der den rette Ven for Livet, og de unge Damer tror jeg sikkert aldrig har fortrudt, at de maatte omskifte deres solfyldte og herlige Hjemsted med vort ofte barske og foranderlige Klima.

Personlig havde jeg jo gaaet saadan og kroet mig ved at være den eneste gifte Officer i Messen og set lidt ned paa mine to Sidekammerater, der hidtil havde svoret til Pebersvendenes Organisation. Den Sludder var endt nu, og der faldt i Løbet af den resterende Tid derude ikke saa faa Ekstratørne paa min Kappe af Hensyn til at give de to Nyforlovede Lejlighed til at være saa meget som muligt sammen med deres Veninder, før den lange Skilsmisse indtraadte.

Forlovelserne gav Anledning til nye Fester og Dans, saa det var ikke saa urimeligt, at vore to Sekondløjtnanter faldt hinanden om Halsen og lykønskede hinanden den Dag, da vi stod ud af St. Thomas Havn for Hjemgaaende, og til at de under dette herlige Togts Sus og Dus havde holdt Hjernen saa klar, at de ikke var blevet bundne for Livet derude.

I Løbet af det næste halve Aar var begge Ingolfs nyforlovede Par hyggeligt installerede i deres Hjem i København, i hvilke jeg gennem en Menneskealder altid har følt mig velkommen inden Døre.

Hvem havde tænkt sig, at gamle Dannebrog en Snes Aar senere frivilligt blev strøget paa St. Thomas Flagbatteri! Her, hvor der endnu i Vinteren 1897—98 paa vor trygge Havn samtidig vajede russisk, italiensk, fransk, amerikansk, svensk og østrigsk Flag fra Orlogsskib, og gamle Dannebrog altsaa var Værtsflag og vi Stationsskib. Hvorfor skal vi Danske altid gøre os mindre betydende, hvor Lejlighed gives med Realiteter, medens vi gennem vor hjemlige Journalistik saa ubeskedent skryder som Førstemænd, naar det gælder rene Bagateller?

Togtets enkelte sorte Punkter vil jeg lade hvile og glæde mig over efter saa mange Aars Forløb at kunne leve endnu i en Verden af lyse Minder fra mit sidste Togt til Dansk Vestindien.

Paa Hjemrejsen anløb vi Punta Delgada paa Azorerne og Plymouth i Kanalen, hvor der laa Kundgørelse om, at jeg ved Kommandoens Strygning i »Ingolf« skulde tiltræde Tjeneste som Næstkommanderende i Skonnerten »Diana«, der under Kaptajn Gustav Holm skulde udføre Opmaaling paa Islands Østkyst ud til 100 Favne Kurven, samt udarbejde Fiskerikort og foretage Fiskeriundersøgelser paa Østlandets Fjorde og Bugter. At min Kone ikke vilde være glad ved denne Ordning, vidste jeg, thi det vilde jo med andre Ord sige en Fraværelse fra Hjemmet ud i et i ca. 16 Maaneder, og selv om hun var nogenlunde vænnet hertil, baade fra fransk Tjeneste og de mange Islandstogter, trængte Hjemmet nu med vore opvoksende Smaaafolk nok til, at Far ogsaa var lidt hjemme.

Men en Ordre er en Ordre!

Turen hjem over Nordsøen med »Ingolf« blev ualmindelig spydsk. Vi dampede, drev og røg fra Hollands Kyst til de engelske Banker, ja var helt oppe ved Humberens Munding, og naar Vinden havde tudet et Par Dage fra den ene Kant, for den om og faldt i fra den anden Side. Vi laa og tumlede saadan rundt i en halv Snes Dage, før vi kom Skagen ind, og af Skibe og Menneskeliv gik der adskillige i Løbet under disse Dages Storme.

Tre forladte Vrag passerede vi undervejs. Et Skib laa vi og saa blusse med Nødsignaler en mørk Nat under den engelske

Kyst, hvor vi forsøgte for Damp og Sejl at æde os op til den, men trods haarde Bestræbelser blev alt forgæves, og længe før det blev lyst, holdt Nødblussene op, hvad vi regnede som Bevis paa, at Skuden var gaaet under med Mand og Mus. Med den kommende Dag saa vi talrige mindre Vragrester rundt om os, hvad nok kunde tyde paa, at en Ulykke havde fundet Sted.

Op ad Dagen, hvor Søen endnu var høj men Vinden mere moderat, passerede vi et afmastet Sejlskib med Nødflag, og det lykkedes os efter nogle Timers Anstrengelser at bjerpe Besætningen, 8 Mand, herfra i meget forkommen Tilstand.

Chefen voksede ikke i vore Øjne under denne noget vanskelige Rejse.

Kommandoen blev strøget i »Ingolf« Kl. 10 Fm. en skønne Dag, og Kl. 1 samme Dag begyndte Ekviperingen af »Diana«.

Hvor har disse Smaaskonnerter som »Fylla« og »Diana« været benyttede i Aarenes Løb og endda til meget forskelligartet Tjeneste. Drægtigheden var c. 500 Tons og Dybgaaendet kun ringe, hvorfor de ligefrem nød at slaa Skruen ud af Vandet ved den mindste Lejlighed. Dog havde de baade Vestindie-, Islands- og Middelhavsture paa Bagen. »Diana« havde endda været om-apteret til Passagerbaad i henad en halv Snes Aar og var som saadan den første faste Dampskibsforbindelse mellem Kongeriget og Island, hvor den i Slutningen af Halvfjerdserne blev afløst af Skib fra Det Forenede Dampskibsselskab. Den førtes af Søofficerer, hvad der blev Aarsag til, at et af D. F. D. S.s Islandsskibe stadig er blevet ført af en Søofficer lige til Krigens Udbrud 1914.

Denne ret udstrakte Opmaaling af Havet omkring Island og Færøerne var en større Opgave, der mange Steder gik langt ud over Territorialgrænsen, hvorfor Stedbestemmelserne paa Skibslinierne dels maatte blive terrestriske og dels astronomiske. »Diana«s Spring og Rulninger i saavel Dønning som i krap Sø, fremtvang ikke altid smigrende Udtryk fra Observatørernes Side, men Livet ombord gik under elskværdige Former under vor venlige og forstaaende Chefs Ledelse.

Vor anden Opgave, Fiskeriundersøgelser og Fiskerikorts Ud-

arbejdelse, var nærmest en Opgave stillet af Landbrugsministeriet, under hvem Fiskeriopgaver lededes af en Fiskerikonsulent, der dengang var Kaptajn i Marinen Drechsel.

Vi havde Trawl og Snurrevaad med et Par Skagensfiskere som Fiskemestre ombord paa »Diana«, og lige fra den yngste Matros op til Chefen blev vi saa rasende forvante med udsøgt og frisk gratis Fisk, saa vi f. Eks. aldrig nedlod os til ved Frokost at spise Fisk, der var halet ind over Rælingen tidligere end Kl. 6 Morgen. Men aldrig blev vi ked af den Spise.

I to Aar var jeg Næstkommanderende i »Diana«, og den mellemliggende Vinter udarbejdede jeg Fiskerikortene paa Søkortarkivet sammen med daværende Premierløjtnant Wolfhagen.

Desværre beholdt vi kun vor afholdte Chef det første Aar, da han blev udnævnt til Kommandør og Direktør for Søkortarkivet, idet den tidligere Direktør, Kommandør Wandel, blev udnævnt til Kontreadmiral. Kaptajn R. Hammer blev da Chef for »Diana«.

Vi var i disse Aar ikke tillige belempret med at være Stations-skib, selv om vi var tillagt Politimyndighed paa Søterritoriel og ogsaa fik Lejlighed til at overhale nogle enkelte Lovovertrædere, men Krydseren »Hekla« var udelukkende Stations-skib, og vi havde mange fornøjelige Timer sammen med Kammerater derfra, naar vi holdt Week-end paa samme Fjord.

Der gik Aar, inden Opmaalingsarbejderne blev færdige rundt Island, men da jeg paa anden Maade blev ved med at færdes heroppe, fik jeg Lejlighed til baade at følge dem og i høj Grad at nyde godt af dem.

Imellem disse mange forskellige Søture havde jeg været paa Skoler i mindre Torpedobaade og Fartøjer, men naar jeg mindedes, at jeg allerede ude i fransk Tjeneste, over en halv Snes Aar tilbage i Tiden, havde haft selvstændig Tjeneste under ganske anderledes store Forhold og nu gik paa 16' Aar som Løjtnant og ofte Vagtkchef i Smaaskibe, begyndte jeg at tabe Modet. Der var ikke sikker Udsigt til at blive Kaptajn, og jeg trængte til at blive min egen Mand.

Koffardifart.

Postdampskibet »Ceres« i Islandsfarten blev ledig i Foraaret 1900; jeg søgte Posten og fik den. Det var tre Aars Orlov og tre Aar paa egen Haand, og et lyst Punkt endnu! Det var tilbage til de islandske Omgivelser, som jeg følte mig hjemme i, og hvor jeg havde lært saa mange Mennesker at kende, som jeg satte Pris paa, og som i ethvert Tilfælde efter de næste tre Aars Fart paa Kysten deroppe blev mine Venner.

Det var først i April Maaned, at Kaptajnskiftet skulde finde Sted i »Ceres«, men efter Kommandoens Strygning i »Diana« ansøgte jeg om Orlov for at sætte mig ind i Forretningsgangen paa denne Fart, hvad jeg fik, men Farten blev en anden, og jeg satte ikke mine Ben i »Ceres«, før jeg i Maj 1900 selv slog paa Telegrafan, da den afsejlede til Island.

Ønskede man i de Dage at opnaa noget i Foretagender, der var indenfor Geheimeetatsraad Tietgens Omraade, maatte man direkte til Kilden.

Trods det var min Natur imod at stille som Sollicitant, ligegyldig hvor, maatte jeg aksle mit Skind og søge denne Handelsfyrste paa hans Kontor paa Børsen.

Scenen staar tydelig for mig endnu.

Jeg blev højtidelig meldt og efter en passende Ventetid indladt. Tietgen sad og læste i et Papir og fortsatte hermed en Stund. Endelig sænkede han det og sagde: »De ønsker!« Modtagelsen forekom mig noget kølig, og uden store Forventninger fremsatte jeg mit Ærinde, alt imedens han studerede min Fremtoning. »Søg Direktør Normann og sig, De har været hos mig!«

Dermed fortsatte han sin Læsning, næsten før jeg kunde aflevere mit Buk! Om et venligt Ord eller endsige et Haandtryk blev der ikke Tale! Tiderne har forandret sig.

Da det var Direktør Normann, der havde sendt mig til Tiet-

gen, efter jeg havde været hos ham, kom Sagen jo let i Orden.

Min Forgænger i Postskibet »Ceres« var Søofficeren Kaptajn Ryder, der senere blev Direktør for Meteorologisk Institut.

Forenede Dampskibsselskab vilde optage Forsøg med at lade et Skib gaa rundt Island i Efteraarsmaanederne for at indlaste Klipfisk til Middelhavshavnene fra de forskellige Smaabyer og Fiskepladser og havde udset Kaptajn Ryder hertil. En Lastdamper »Tejo«, en Del mindre end »Ceres«, blev udset til denne Tur og forsynedes med Mellemdæk af Hensyn til, at Klipfisken dels var Partsladning, dels indladet som Ordreladning, d. v. s. kunde sælges og maatte losses efter Skibets første Anløb af Ordrehavn, der blev Stornoway eller Liverpool. Saa langt kom vi nu aldrig, hvad vil fremgaa af det følgende:

Vi gik med Stykgods op til Havnene paa den norske Vestkyst og endte i Trondhjem, hvorfra vi stak ballastet over til skotsk Havn for at tage en Ladning Kul til Island, hvorfra Turens egentlige Øjemed skulde tage sin Begyndelse.

Naar man faar at vide, at Fisken for en stor Dels Vedkommende blev afmaattet og stuvet løs, Fisk paa Fisk, i Lastrummenene, kan det forstaas, at det tog Tid, men vi blev dog efter Ugers Forløb færdig med den islandske Vestkyst og stod en kold, men stjerneklar Nat, rundt Kap Nord med Kurs mod Ølfjord, hvor vi skulde indtage Restladningen ved denne lange Fjords talrige Fiskepladser.

Hen paa Morgenstunden begyndte det at fyge med Sne, men da vi skulde være endnu et godt Stykke fra Land, og Kaptajnen gerne vilde have Lodskud af Landgrunden ud for Siglufjord, holdt vi paa. Ved Femtiden løb vi paa et Undervandsskær og stod fast; var vi gledet over, vilde vi være sunket.

Jeg, der jo kun var med for at sætte mig ind i Kystfarten, havde Lukaf agter i Skibet og vaagnede ved det infernalske Spektakel det gjorde, da Klippen rev Bunden op midtskibt, og Skruen fra fuld Kraft frem stoppede. Paa bare Fødder høvlede jeg op paa Dækket, men da jeg traadte i de Par Tommer Sne, der laa der, og ikke vidste, hvad det næste Øjeblik kunde bringe af Overraskelser, gik jeg ned igen for at faa noget Tøj paa, thi

det var den 8' Novbr. og lige ved Polarkredsen, saa Pyjamas var en noget tynd Paaklædning i den halve Snegader, det frøs. Kaptajn Ryder kom løbende et Øjeblik efter og prægede ned ad Trappen, at vi var strandet, og at Vandet steg i Maskinrummet. Jeg kunde kun svare, at den Situation var jeg klar over, hvorefter han fortsatte: »Tag det varmeste Tøj paa og tag Bøsse og Patroner med, vi er ikke udfor beboet Sted, men hvor vi er, ved jeg ikke, vi kan kun se Uren lige ned til Vandet.«

Med Træskostøvler paa Benene og en gammel Officerskappe over tykt gammelt Tøj var jeg snart oppe paa Dækket, og andet fik jeg heller ikke bjerget af mit Klos fra det Skib, hvor jeg havde været udrustet med baade Smoking og Sommerfrakke ekstra for at gøre Indtryk, naar vi skulde optræde paa Rivieraens Hoteller og Kasinoer.

Da Skibets Pulmotor snart ikke kunde arbejde mere, idet Vandet steg til Fyrene, maatte vi gøre os klare til at gaa fra Borde. Det friskede op; Skibet kunde enten brække over eller glide af Skæret, og i begge Tilfælde var der Fare ved at blive om Bord. Om Hjælp udefra kunde der ikke blive Tale. Vi havde kun Fartøjerne og maatte i Gang med at faa dem sat ud.

Dette var nu lettere sagt end gjort. Tallierebene var stivfrosne og maatte Tomme for Tomme presses igennem Blokkene, og Skibet sitrede ofte ret haardt, medens Klippen fræsede i Skibsbunden. Men vi arbejdede støt sammen, og snart efter var de to Redningsbaade og Jollen langs Skibssiden.

Jeg beundrede Kaptajn Ryder baade nu under Arbejdet med at komme fra Skibet og senere under Opholdet paa Kysten og Transporten til beboede Steder. Der var Ro, Kommando og Klarhed over alle hans Dispositioner, og ikke et eneste Minut ophørte han med at være Lederen. Aanden fra tidligere Aars Grønlandsekspeditioner beherskede ham her!

Kaptajn Ryder gik selv i Jollen, langt det mindste og mindst sødygtige af Fartøjerne, Første Styrmand fik den ene Redningsbaad, og jeg med 2' Styrmand den anden. De blev lastede med Folkenes Tøj, og efter den Tids Skik var Køjetoget deres eget, hvilket samtidig var deres dyreste Eje om Bord, hvorfor vi fik

rigeligt med af dette, hvad senere kom os alle tilgode. Et stort Sejl var bl. a. stuvet i mit Fartøj, bestemt til Teltdug, om vi kom frelst i Land. Af Proviant tog vi Brød og Flæsk samt nogle Drikkevarer og Vand til Fartøjsturen. Dog blev de relativt smaa Fartøjer hurtigt fyldt, saa langt som de kunde taale, baade af Hensyn til Sødugtighed og til, at vi kunde frit betjene Aarene.

Kaptajnen havde givet os bestemt Ordre til, at Fartøjerne skulde holde sammen og ikke tabe hverandre af Sigte, selv om Snetykningen tog til. Aarsagen hertil var, at det et Aars Tid i Forvejen var hændt paa Østkysten af Island, at en Damper forliste, og Baadene blev sat i Søen. De to af Baadene kom efter en Del Omflakken og Lidelse frelst i Land, medens den tredje med Maskinmesteren som ledende blev borte. De havde hurtigt tabt hverandre af Sigte for hver at bjerge sig selv.

En Time eller halvanden var forløbet, fra vi løb paa Skæret, til vi satte af fra Skibet og styrede Øst paa, idet vi maatte gaa ud fra, at Strandingsstedet var et godt Stykke Vest for Siglufjord. Søen var moderat og Snefaldet let, men da Kl. kun var omkring syv Morgen, var det mørkt endnu. Alt som Dagen lyste ned, friskede Vinden, og Snefaldet ophørte. Det kneb for Jollen at følge med mod den rejsende Sø, og efter et Par Timers Roning besluttede Kaptajn Ryder at gøre Venderejse for Vejret, og ved 11-Tiden om Formiddagen passerede vi atter klos forbi »Tejo«, ridende paa sit Skær, men Søen slog allerede højt op om den.

Vi fulgte herfra Uren i rimelig Afstand, og lidt over Middag saa vi noget lavere Land med Forstrand i en Bugt, hvor vi holdt ind for om muligt at træffe saa meget Læ for Søerne, at vi turde sætte paa Land. Da vi kom nærmere ind, opdagede vi et Slags Hus eller Skur titte op af den nyfaldne Sne, og hvor der var Hus, maatte der ogsaa være Landingsmulighed for Fiskerbaade, hvad viste sig rigtigt.

Sandpletter mellem spredte udskydende Skær gav fristende Udsigter til en heldig Landing, der ogsaa lykkedes for alle tre Fartøjers Vedkommende, men vi maatte naturligvis jumpe udenbords for at holde Baadene paa ret Køl gennem Brændin-

gen og for at trække dem paa Land. Naar man skulde arbejde med baade Skuldre og Arme for at støtte Fartøjet, gik Vandet jo op til midt paa Livet, særlig da man, naar man slider i det, er i bøjede Knæ den meste Tid.

Koldt var Vandet, gennemblødt blev man, og Skiftetøj var der ingen lille Mutter til at sørge for, men Glæden over at være dog nogenlunde paa det Tørre igen, gav ikke Rum for at tænke paa Bagateller.

Efter at Fartøjerne var blevet sikrede, gik vor Vandring til det lidt bortliggende Hustag, som viste sig at være Hat paa et rektangulært nyt Fyrretræs Skur, der heldigvis havde baade færdige Vinduer og Døre, men ingen Oplysning om, hvor man kunde henvende sig for at leje det eller hente Nøglen.

Nød bryder alle Love, og vi brød ind.

Til vor Glæde var der lagt Gulv, og desuden laa der en solid Stabel Brædder i Stuen samt et Komfur, der endnu var emballeret fra sin Transport til Stedet. Ellers laa der kun nogle Tønder af forskellig Art stablet op i et Hjørne og tilsyneladende fyldte. Men Hovedsagen for os var for Øjeblikket kun Tag over Hovedet, thi Vinden tiltog i Styrke og udviklede sig efterhaanden til en tre Dages haard Snestorm af en Styrke, som man skal være nær Polarkredsen en Vinterdag for at opleve.

Maa jeg be'e om, naar jeg endelig skal forlise, at man saa kun er Søfolk og fri for Paahæng af Passagerer. Jeg indrømmer, at disse naturligvis er nødvendige, og endda i størst muligt Antal, i en Passagerbaad, men hyggelige maa de ikke være at have med at gøre under Forhold som disse. Vi var kun Søfolk og var derfor ikke mange Timer om at faa vore Baade tømte og Godset bragt op i Husets eneste Rum, der i Løbet af kort Tid blev forvandlet til et hyggeligt Folkelukaf, i hvilket de fleste af os tilbragte en rundelig Tid under relativt koselige Forhold.

Tømmermanden havde heldigvis været stærkt interesseret i at faa bjerget sin Værktøjskasse, — i de Tider maatte en sejlende Tømmermand selv medføre sit Værktøj, — hvorefter han straks gik i Gang med at slaa en fælles Sovebriks op til os alle 21

Mand, hvilken blev hævet c. 2 Fod fra Gulvet, idet vi jo var klare over, at Gulvet i Løbet af faa Timer maatte blive et vaadt pløret Underlag ganske uegnet til Soveplads. Folkenes bjergede Sovekluns strakte rigeligt til, naar vi blot lagde os klos op til hverandre som et Lag i en Sardindaase, og saa i Løbet af Natten lærte at vende os saa sjældent og saa hensynsfuldt som muligt overfor de to Naboer. Det medbragte Storsejl blev bredt ud over hele Briksen til Underlag, uden at jeg derfor vil paastaa, at man laa blødt. Men Varmen holdt man, og det var det vigtigste.

Maskinmesteren og hans Gutter opstillede Komfuret i en Svip, og i Mangel af Skorsten ledede han Røgen ud gennem et Vindue.

Kosten var og blev stegt eller kogt Flæsk med sparsomt Brød til. Senere fik vi nogle Kommenskringler fra de nævnte Tønder i Krogen, men i det lange Løb er det ensformigt at køre en haard Kommenskringle rundt i smeltet Svinefedt og drikke Smeltevand til tre Gange om Dagen.

Kaptajn Ryder fortsatte ganske stille Ordningen fra Skibslivet til Huset paa Kysten med de nødvendige Modifikationer, og alle gled vi ind i det Liv og betragtede os som Skibskammerater under Kommando.

Da Stormen stillede af paa fjerde Dag, saa vi en Skigænger fra Retningen af Bjergene, og snart naaede det første Bud ind til os. Det var Bonden fra en af Baierne oppe under Fjeldet, de hvem vor Bolig tilhørte. Vi var landet i Hagensvik Vest for Siglufjord, og vort Hus skulde være et fremtidigt lille Handelsudsted for Fiskere og Befolkning i den nære Omegn. Vi maatte med Glæde benytte Huset, og vor Kost blev forbedret ved de ovennævnte Kommenskringler samt enkelte andre Næringsmidler, der var oplagrede i den vordende Butik.

Det blev nu bestemt, at fire Fiskere fra Nabolaget skulde ro mig rundt til Siglufjord, en Afstand af c. et Par og tyve Sømil, hvor jeg da skulde se at faa Forbindelse med Akureyri, saafremt der ikke var Skibslejlighed at skaffe paa Siglufjord.

Næsten Morgen roede vi afsted, og da vi passerede Vraget af

»Tejo«, løb vi langs Siden, og jeg krøb op paa Dækket. Agterskibet var sunket noget, og Vandet stod i Kahytten helt op i Skylightet, hvor der flød enkelte af mine Ejendele. Jeg fiskede to Støvler, men de viste sig desværre at høre til samme Fod. Forskibet ragede nu langt op i Luften, og Folkelukafet var tørt. Maskinrummet fuldt af Vand. Altsaa konstateret Totalforlis, og vi roede videre.

Jeg skal ikke trætte med en Beretning af vore forskellige Besværligheder, før vi naaede København efter fem Ugers Forløb. Kaptajn Ryder, Førstestyrmand og to Mand blev deroppe for Bjergning af mulig Ladning og for Søforklaring, medens jeg fik Resten med ned.

Der er knyttet en lille sandfærdig Oplevelse til denne Stranding.

Min Hustrus endnu levende Søster vaagnede ved Syvtiden om Morgen den d. 8' Novbr., og syntes hun havde drømt noget om »Tejo«s, alias mit Forlis paa Island, og kunde ikke blive den Tanke kvit. Ved 10-Tiden ringede hun ned til Selskabets Kontor og spurgte, om de havde hørt noget fra »Tejo« og om, hvor den var. Naa! den var paa Island endnu og i bedste Velgaaende, saa vidt de vidste.

Og saa strandede vi netop omkring den Tid, hvor hun vaagnede.

Ligeledes hændte følgende:

Medens vi laa vejrfast i Hytten paa Hagensvik sagde Kaptajn Ryder en Dag til mig i Samtalens Løb: »Det var godt, jeg fik assureret.« Hertil bemærkede jeg: »Assurerer man da altid, naar man er Skibsfører?« Og saa kom Historien!

Paa vor Vej mellem Norge og Leith havde Ryder drømt, at han mistede alt sit Tøj og kun havde det, han gik og stod i. Dette bragte ham til at tænke paa, at han ikke havde assureret, hvorfor han satte sig ned og skrev fra Leith til sin Hustru om straks at assurere hans personlige Effekter om Bord for Kr. 2000. Denne Forsikring var bragt i Orden, da vi forliste.

»Det kunde De gerne have raadet mig til ogsaa at gøre,« sagde

jeg, og først da gik det op for ham, at det vel nok havde ligget nær, at nævne Assurance for mig.

Jeg mistede Rub og Stub paa den Rejse! Men til Gengæld naaede jeg at fejre Julen i Hjemmet.

I Forsomren 1900 fik jeg Postdampskibet »Ceres« at føre.

Paa dette Tidspunkt var Hovedfarten paa Island i Hænderne paa Det Forenede Dampskibsselskab og bestredes med tre velindrettede Dampskibe: »Laura«, »Ceres« og »Vesta« af nærlig samme Drægtighed og Passagerantal paa Ruten fra København via Leith til Færøerne og Reykjavik samt to Kystdampere »Skavlholt« og »Holar«, der gik Landet rundt 8 å 9 Maaneder af Aaret. Desuden gik »Vesta« og »Ceres« paa hver Rejse Nordlandet og Østlandet enten en eller to Gange rundt, medens »Laura« som Regel nøjedes med at løbe Vestkysten op og ned hver Rejse.

Sommerrejserne var jo Herredage deroppe med de lyse Nætter og Dækket fuldt af Passagerer. Juli og August var altid booked up fra Leith med Englændere, der paa de smaa fire Ugers Rejse mellem vort Anløb af Leith for op- og nedgaaende for en billig Penge fik en prægtig Søtur, god Kost og venlig Behandling. I »Ceres« havde jeg i flere Tilfælde de samme Passagerer med op et Par Aar i Træk, ja for Enkeltes Vedkommende blev vi endda saa gode Venner, saa de blev ombord i Leith og tog sig en Ekstratur med til København, hvor vi jo dengang kun havde en god Ugestid hjemme mellem hver Rejse.

Jeg mindes nogle Gange, hvor vi kom til Nordre Toldbod ved Ni- til Ti-Tiden om Aftenen og ikke kunde gaa op til Islands Plads, før det blev Dag, at jeg overtalte de engelske Venner til, at vi tog Vogn ud til Tivoli lige fra Toldboden. Deres Forbavelse over at komme lige fra en Søtur af flere Ugers Længde ind i Tivolis Feerige paa en Sommeraften var ukunstlet og overvældende. Og det var en Regn af Spørgsmaal, der susede ned over En om alt muligt, der vakte deres Forundring. Ikke mindst, at man med den billige Adgangspris og den Lethed ved at faa Spiritus til en billig Pris, og oven i Købet god, saa at sige ikke saa

hverken Bøller eller Drukkenskab og kun glade Mennesker af alle Afskygninger og Klasser.

Det var en ren Fest for mig at være deres Fører!

Som tidligere nævnt blev Forsøget med at opsamle Klipfisk direkte fra Virkepladserne rundt Islands Kyst afbrudt i 1899 ved Tejo's Forlis. Direktør Brandt besluttede, at det skulde optages paany, og jeg blev derfor i August Maaned taget fra »Ceres« og ansat som Fører af en mindre, søgaaende Baad S/S »Vensysse«, der blev indrettet til denne specielle Fart.

Turen gik ligeledes til Vestnorge og til skotsk Kulhavn for at tage en Ladning Kul til Selskabets Depot i Reykjavik, og saa gik det atter løs deroppe i et Par Maaneder i Tejo's Spor.

Hen i Oktober var vi fuldt lastede med Fisk til Ordrehavn Liverpool og saa videre til Bilbao, Barcelona og Genua.

Efter at have losset en Del Partier Fisk i Bilbao, stod vi en Novemberdag ud fra denne Havn for at gaa til Gibraltar som Kulfyldningssted. Vejret var haardt langs den biskayiske Kyst, og allerede om Eftermiddagen fik vi en Damper i Sigte med Nødflag til. Vi holdt ned til denne, der senere viste sig at være en spansk kullastet Baad, der var kommet ud fra Gijon; den havde hugget igennem paa Barren for Udgaende og knækket Rorstammen, men kunde nok bruge Skruen.

Vi baksede meget i den svære Sø for at faa en Slæber over i den, men to Gange sprang det lettere Tovværk, som det lykkedes os at faa over ved drivende Bjergemærs og lettere Trærundholter, men da Mørket faldt paa, maatte vi opgive videre Forsøg, til Dagslyset faldt ind. Det blev en af de sureste Nætter, jeg har tilbragt, idet vi, for at holde os i Nærheden af Havaristen, idelig maatte vende i den høje Søgang. Heldigvis var »Vensysse« en ren Knop i Sø og havde Flush-Dæk fra Stævn til Stævn, saa den rystede Vandet af sig ligesaa rask, som den tog det over. Vi gik nok over Stag mindst en halv Snes Gange den Nat. Hver Gang vi under Manøvrerne vendte Halen til Havaristen, og Lanterneerne svandt, hylede Spanierne med Dampføjten som rase af Frygt for, at vi vilde forlade dem.

Ved Daggry begyndte vi atter at manøvrere for at faa For-

bindelse mellem Skibene etableret, og endelig lykkedes det at faa Slæber fast i Spanien, trods det var umuligt for Sø at sætte Fartøjer ud.

Det var et stolt Øjeblik, da Spanien hang paa i vort Køl-vand, men da han ikke havde Ror, skar han væmmeligt ud til hvilken Side hveranden Gang. Jeg signalerede, at han skulde sætte nogle Stumper Skraasejl, hvad der støttede noget, og min Besætning og jeg selv syntes at føle Bjergelønnen rasle i vore Lommer, naar vi stak Næverne i dem.

Ved 11 Tiden signalerede de fra Havaristen: »Er læk, Vandet stiger i Maskinrummet.« Endnu en lille halv Time, saa kom de igen: »Vi er synkefærdige.«

Naa, der røg den Bjergeløn, og vi fik nok at gøre med at kappe Slæberen og manøvrere ned til Havaristen i en saadan Stilling, at vi om muligt kunde faa Mandskabet fra Baadene, som de var i Gang med at gøre klare.

Ombord hos os var der af alt løst Tougværk lavet Knude-touge, som vort Mandskab stod klart med langs Rælingen. Vi fik hele Besætningen 23 Mand bjerget, men Baadene sønder-sloges langs Siden og drev af.

Umiddelbart efter kom der en svær Byge med Regn, og da den trak væk, var Skibet gaaet ned.

Kaptajnen var en yngre Mand, og da han kom op paa Broen til mig, trak han en Revolver af fint Kaliber, og da ogsaa fint udstyret, op af Lommen og overrakte mig den med følgende Ord: »Tag den som en Tak! Alt andet har jeg mistet; 1500 Pesetas gik ned med Skibet. Det var hvad jeg ejede.«

Senere fortalte han mig, at han i Løbet af Natten flere Gange havde maattet true Folkene med Revolveren, naar de vilde til Baadene for at bjerge sig med dem, hvad jo vilde have været oplagt Galmandsværk.

Det var alle flinke Folk, der ikke vidste, hvad Godt de skulde gøre os af Taknemlighed. De skrabede og malede i »VensysseL under deres fem Dages Ophold hos os paa Turen til Gibraltar, saa vi skinnede som Yacht, da vi kom i Havn.

Da jeg med den danske Konsul kom op i det spanske General-

konsulat for at afgive Rapport om Bjergningen, rakte General-konsulen mig en ny spansk Avis, i hvilken der stod beskrevet det Tedeum, der var blevet afholdt i Gijon for de Ulykkelige, der var gaaet bort med Skibet.

Damperens Nødfalg havde været observeret fra Fyrene ved Kysten, men Vejret var saa haardt, at Hjælp ikke kunde sendes ud. Da man senere fandt Stiger, Rundholter og Bjergemærs fra vore Forsøg paa at skaffe Forbindelse mellem Skibene, nærede man ingen Tvivl om, at Besætningen var gaaet ned med Skibet.

Der blev almindelig Glæde. Jeg har som en Erindring om Begivenheden ikke mere Revolveren, der senere blev stjålet i mit Hjem af en Indbrudstyv, men den spanske Regering begavede mig med Redningsmedaillen og det røde, sømilitære Fortjenstkors, som jeg desværre jo ikke saa mig i Stand til, at dele med mine Skibskammerater, der saa trofast havde ydet deres uvurderlige Hjælp under den lange Vinternat i spanske Sø.

Spækket med saavel Glæder som Besværligheder anløb vi den Vinter Middelhavspladser som Barcelona, Genua, Livorno og Neapel for endelig at gaa til Licata paa Siciliens Sydkyst og indtage en Ladning Svovlkis i Underlasterne, hvorpaa Skibet senere fik Restladning af Appelsiner, dels i Messina og dels i Valencia i Spanien.

Fra min franske Tjeneste var der blevet hængende lidt fængslende fra den katolske Kirketjeneste ved mig, og særlig Midnats Gudtjenesten Julenat havde et Par Gange været en Oplevelse for mig.

Vi var netop blevet klare med at indlade vore Sydfrugter i Messina Juleaftens Dag, og jeg kunde godt være stukket til Sø, men dels undte jeg Besætningen en rolig Juleaften, og dels trak den tidligere Lyst til at bivaane Kirketjenesten Julenat i mig.

Gudstjenesten og Optøget i Kirken var malerisk og stemningsfuld, men vi stod stuvede som Sild i en Tønne og indaandede en Luft, der var saa mættet af Røgelse og Hvidløgsdunster, saa den halvt kvalte os, før vi atter slap ud.

Det blev en hel Fryd at gaa ombord og kaste los med det

samme for at komme i rum Sø snarest, selv om Trippet kun gjaldt den spanske Østkyst.

I Midten af Januar var vi hjemme, og jeg fik atter »Ceres« at føre paa Islandsruten, indtil Fiskeforsøget med »Vensyssel« genoptoges i 1901, atter med mig som Fører og med saa godt som samme Fartplan for Middelhavet som Aaret forud.

Det pekuniære Resultat af disse to Forsøg fristede ikke til at fortsætte, hvorfor jeg forblev i »Ceres«, der i 1902 begyndte Islandsfarten tidligere end forhen, hvad der resulterede i et Par hvasse Isrejser for mig.

Den Vinter var »Ceres« i Februar Maaned afgaaet med fuld Stykgodslast til Islands Vest- og Østkyst, hvor det lykkedes at naa op inden om Drivisen til Isafjordsdybets Havnepladser under meget vanskelige Forhold, men da vi derpaa fra Reykjavik stod sønden om Landet, traf jeg allerede usædvanlige Isforhold efter at have passeret Ingolfshøfde. Udfor Skrudir paa Østlandet, hvor Skibet var ankret op paa c. halvhundrede Favne Vand for at afvente en Aabning af Drivisen, der var pakket sammen i Munden af Eskefjord, kom Isen udefra op saa hurtig, at vi blev indesluttet, idet Kabelarkæden mellem Ankerspil og Forspil sprang under Indhivningen af Ankeret. Inden en ny Kabelarkæde blev manet, og Ankeret hevet hjem, var Isen begyndt at skrue op ad Siderne paa os, og det blev en haard Dyst i Bælgmørke at faa Skibet bakset ud i aabent Vand, hvorved vi tillige slog et betydeligt Stykke af alle fire Skrueblade.

Jeg maatte opgive ethvert Anløb af Østfjordene og gaa ned til Klaksvig paa Færøerne og lægge Lasten i Land, hvorpaa jeg fik Ordre til at afgaa til Liverpool for at laste Sukker i Sække til København.

Senere paa Aaret blev Lasten ført op til Island, da Østfjordene blev isfrie igen.

Selv om min Modtagelse i sin Tid hos Tietgen havde haft en noget kølig Form, saa var Forholdene inde i Selskabet præget af Velvilje i Forbindelse med den Fasthed i Organisation og Tjenestegang, som blev indført af Direktør Brandt, baade over-

for Kontorerne i Land og overfor Tjenestens Udførelse i Skibene netop i de Aar.

Jeg personlig er kun Det Forenede Dampskibsselskab yderst taknemlig, for den Lejlighed det gav mig til en treaarig Tjeneste under dens Malteserkors. Til Forskel fra tidligere Tidens Sædvane knyttede Direktør Brandt mig ikke fast til det ene islandske Postdampskib, men anvendte mig i Flæng med de øvrige Skibsførere, idet han paa en Indvending fra Skibsinspektør Tiedemann i Anledning af, at jeg i nogen Tid blev sendt ud som Fører af S/S »C. P. A. Koch« paa Ruten Stettin—Oslo udtalte, at han kendte kun Skibsførere og ikke Begrebet Søofficerer i sit Selskab.

Naturligvis undgik jeg ikke enkelte Sammenstød med Direktør Brandt, men altid paa saglig Basis, og jeg fandt bagved den barske og selvbevidste Karakter et retlinet og trofast Menneske, hvis Gæst jeg har været flere Gange ude paa hans herlige Landsted senere.

Min Tilknytning til Island og Befolkningen deroppe blev naturligvis i høj Grad underbygget i min dobbelte Stilling som deres Chauffør og Hotelvært paa den lidt bølgeformede Vej mellem deres Hjemland og gamle Danmark. Graad og Smil, Alvor og Spøg har afvekslende hersket ved de forskellige Lejligheder, hvor Spørgsmaal os imellem har været fremme, men jeg mindes aldrig senere at have truffet Nag fra mine gamle Passagerers Side, ligesom jeg kun har de bedste Minder og mange gode og trofaste Venner fra den Tid og de tidligere Aar deroppe ved Sagaøen.

Tilbage til Orlogstjeneste.

Efter 18 Aars Tjeneste i Løjtnantsgraden blev jeg udnævnt til Kaptajn og var Chef for Kanonbaaden »Øresund« i Eskadre under Kontreadmiral Wandel, hvorefter jeg blev Næstkommanderende ved Kadetskolen for en fireaarig Periode.

Virksomheden med Kadetternes Uddannelse og Livet blandt dem tog mig hurtig fangen, og jeg var lykkelig ved denne stabile Gerning til Forskel fra det ret omflakkende Liv, som jeg havde ført gennem Aaringer, ligesom den Lærergerning, der fulgte med Stillingen, interesserede mig.

I 1904 blev jeg Chef for Kadetskibet Briggen »Ørnen«, hvor min Vimpel blev det sidste Kommandotegn, der har vajet i et Sejl-Orlogsskib.

Skønt ringe af Deplacement var Briggen et herligt Øvelsesapparat for de unge Mennesker, der tidligere paa Sommeren havde faaet deres artilleristiske Uddannelse, Torpedoskydninger og Dampmanøvrer i Krydseren »Hejmdal«.

Desværre blev denne Uddannelse kun gennemført dette Aar, idet Briggen »Ørnen« ikke mere blev udrustet, og hele Kadetuddannelsen blev henlagt til Krydserne.

Det var en Fornøjelse at manøvrere »Ørnen« i nogenlunde smult Farvand med frisk Kuling, medens den var en værre Gyngehest, naar den skulde presses i krap Sø.

Paa dette Togt var Deres Kgl. Højheder Prins Aage og Prins Axel Aspiranter ombord, hvad der gav Anledning til et muntert lille Anløb af Marstrand, hvor den svenske Majestæt, Kong Oscar, hvert Aar tilbragte nogen Tid ombord i det svenske Kongeskib »Drott«, og hvor Prinserne skulde ind og hilse paa ham.

Vi krydsede den smalle Opgang til Fæstningen »Marstrand« ind med frisk Kuling, og Tankerne kunde ikke undgaa her-

under at beskæftige sig med Tordenskiolds Skibe, naar de delvis sejlede og delvis varpede sig ind under en Regn af Projektiler fra Fæstningen og de spredte Kystbatterier. Vi havde det trods Lighed i Fremdrivningskraft dog ulige behageligere, og Sceneriet kunde ikke lade være med at tage os fangen.

Da jeg efter Ankringen meldte mig ombord hos Majestæten i »Drott«, hvorfra han som gammel Sømand havde fulgt vor Sejlads med Interesse, sagde han: »Velkommen til Marstrand! Hvad kan Du nu vise mig?« Som Admiral i den danske Flaade sagde han du til mig, ligesom til sine egne Officerer. »Ja, jeg vil nok se, hvad Pojkerne kan.« Hermed mente Kongen de to Prinser. Vi blev da enige om, at Briggen skulde stryge hele Rejsningen til Undergodset, og da Skuespillet foregik var de lange Kikkerter fra »Drott« rettede paa os, men Briggens Næstkommanderende, nuværende Admiral F. Cold, paastod, at Kikkerterne hyppigere, i ethvert Fald for Kavalerernes Vedkommende, var rettede paa de talrige Nymfer, der dels plaskede ved Skærene og dels tog Solbad paa disse.

Kadetterne havde her nogle herlige Dage, naar Øvelserne om Dagen var slut. Der var hver Aften Dans paa »Societeen«, og sjældent eller aldrig har jeg set skønnere kvindelig Ungdom samlet end her.

Der blev blandt andet afholdt en større Karnevalsfest, hvor Majestæten præsiderede med de to Prinser, en paa hver Side af sig, og man maa lade, at der var Majestæt over Kong Oscar i al hans Optræden.

Vi morede os alle kongeligt ved Festen, der varede til langt ud paa Natten. Min øjeblikkelige Stilling som fremmed Skibschef lod mig tilfalde en Borddame af langt højere social Position end min, men jeg kunde nok have ønsket mig hende en Snes Aar yngre. Dog tog jeg Revanche senere paa Aftenen.

Som et Bevis paa, at Briggen »Ørnen« kunde sejle, skal jeg anføre, at vi laa tilankers udfor Faaborg, da vi fik Telegram fra Ministeriet om straks at afgaa til Sundet for at være nærværende ved det svenske Kadetskib »Freja«s Besøg i København. Vi lettede lidt over Middag og stod sønden om Fyen gennem

Femerbelt, og ankrede næste Formiddag ved 11 Tiden udfor Taarbæk Havn. Der var stiv vestlig Kuling, men der blev ogsaa presset Sejl særlig paa Næstkommanderendes Dagvagt.

Baade Kadetterne fra de Dage og vi Officerer mindes vistnok alle med Glæde Dagene i den danske Flaades sidste Sejl-Orlogsskib.

I 1905 blev der Chefskifte paa Kadetskolen, idet Kommandør Bræstrup fratraadte og Kommandør Evers tiltraadte denne Tjeneste.

Dette Aars Kadetskib blev Krydseren »Hejmdal« og jeg blev udkommanderet som Næstkommanderende. Vi var en kort Tid ved Færøerne og Island med Anløb af enkelte engelske Havne.

De Aar, hvor Chefen for Kadetskolen ikke tillige var Chef for Kadetskibet, blev Skolens Næstkommanderende som Regel Meddommer i Øvelsesskibet, hvad der faldt i min Lod i 1906. Skibschef blev Kaptajn T. V. Garde, senere Kontreadmiral, hvem jeg havde været paa Kadetskolen med. Meddommeren bespistes ved Chefens Bord, hvad der gav Anledning til et dagligt Samvær gennem fire Maaneder, og for to tidligere Kadetkammerater en Lejlighed til at lære hinanden at kende.

Det morede mig kosteligt i Begyndelsen at spore min Chefs Tendens til at holde mig foreløbig under Observation for at kunne tage sine Precautioner, om disse blev nødvendige. Han var intelligent, hurtig og impulsiv, men vagtsom til det utrolige over for Kritik, om han blot sporede Anelse af Tilløb til saadan; brav, retsindig og havde i Bunden et varmt og følsomt Hjertelag. Han kunde være haanende eller sarkastisk, naar han red sine Kæpheste, som man ikke var længe om at faa Tal paa. Det varede ikke saa længe, før hans Ængstelser over for mig fortog sig, og vort Samliv i »Hejmdal« blev et Tidsrum, som jeg altid med Glæde har tænkt tilbage paa, idet det efterhaanden formede sig til det frieste og bedste Kammeratskab.

Paa dette Togt kom vi sydover og anløb bl. a. Madeira, hvor der blev et for Kadetterne fornøjeligt Ophold, som stærkt mindede om Gardes og min gamle Kadetchef Admiral Carstensens Kadettogter til Lande med solbelyste Strande.

Min Tid paa Kadetskolen løb ud Foraaret 1907, hvorefter jeg blev udkommanderet med Dampskibet »Birma« som Næstkommanderende, en Udkommando, der laa lidt udenfor det sædvanlige.

Hs. Majestæt Kong Frederik d. VIII' havde bestemt at aflægge et Besøg paa Island under større Former, hvor foruden Rigsdagens Medlemmer og forskellige af Regeringens Medlemmer tillige Repræsentanter fra Erhvervslivet skulde medfølge.

Fra Det Østasiatiske Kompagni lejedes de to store Dampskibe »Birma« og »Atalanta«, hvor Kongeflaget vajede fra »Birma«s Stortop, medens Rigsdagens Medlemmer var indlogerede paa »Atalanta«. Krydserne »Gejser« og »Hejmdal« eskorterede, og hele Styrken var underlagt Kongens Yachtkaptajn Kommandør Andreas Hovgaards Kommando.

»Birma«s Besætning var Flaadens Mandskab med Undtagelse af Maskinens overordnede Personale og Restaurationspersonalet, som tilhørte Ø. K.

»Atalanta«s Besætning var alle fra Ø. K., idet dets Kaptajn var den tidligere Søofficer Kaptajn K. J. C. Prahl, nu fast ansat i dette Selskab.

Baade Kommandør Hovgaard, Chefen for »Birma« Kommandør A. Garde og jeg var gamle Førere af de islandske Postdampskibe, hvad vi havde megen Fornøjelse af at mindes paa dette Togt, hvor vi alle tre var ombord i samme Skib.

Det var ikke noget neimt Job at være Næstkommanderende i et Skib, hvor man paa kort Varsel skulde sammenarbejde en Besætning af saa forskellige Elementer som værnepligtige Søfolk og Fyrbødere med Kompagniets Folk, kgl. Kokke og Lakajer med Restaurationspersonalet og desuden et stort Militær-orkester, men alt løb heldigt af, og det blev helt igennem et fornøjeligt Togt.

Hs. Majestæt Kongen var fra Naturens Haand ikke en Mand med udpræget Kærlighed til Sølivet, men tog dets Gener med beundringsværdig Taalmodighed og Sindsro, selv om han ikke skjulte, at han foretrak smult Vande i Fjordene for Havets skumklædte Sø.

I »Birma« deltes den c. 300 Mand store Befolkning efter dens Boligforhold i flere adskilte Grupper.

Midtskibs paa Promenade- og Hoveddæk laa Salonerne, dels Hs. Majestæts egen Suite Kahytter og dels Spisesalon og Rygesalon for Følge og Gæster, der hver havde egen Sovekahyt.

Hs. Kgl. Højhed Prins Harald ledsagede Kongen paa Rejsen og havde sin egen Suite Kahytter.

Til dette Følge og Gæster hørte Conseilpræsidenten I. C. Christensen, Hofmarskallen, Kongens Adjutant, Ordenshistoriograf Troels Lund, Yachtkaptajnen, Skibets Chef, Ø. K.'s Direktør, Etatsraad H. N. Andersen, H. M. Kongens Livlæge, Professor Bloch, Skibsræder J. Lauritzen og efter Ankomsten til Island dette Lands Førsteminister Hannes Hafstein m. fl.

Agter ude boede Skibets Officersbesætning, der bestod af Premierløjtnanterne Bastrup, Krebs, Nørregaard og Jonquières Hansen samt af Gæster Maleren Locher, Redaktør Sven Poulsen, Frederiksen, Ritzaus Bureau og fl. a.

Endelig var der en stor Underofficersmesse forude, medens en Messe til c. en Snes Musici og en Messe for de kgl. Lakajer, Sølvkammerfolk etc. var beliggende agter paa Mellemdækket.

Der var nok at holde rent og nok at passe paa i det store Skib, og jeg mindes endnu, hvor dødtræt jeg ofte var ved at løbe fra tidlig Morgen til sen Aften paa de lange Dæk og mange Trapper.

Men med den megen Ulejlighed fulgte mange Glæder, naar det hele klappede, og man baade fra oven og fra neden blev hjulpet med godt Humør og Velvilje ved alle Lejligheder.

Hertil kom yderligere det interessante ved at leve denne Tid sammen med saa forskelligartede og betydelige Mennesker, med hvem man vekslede Tanker og Opfattelse.

Uforglemmelige for mig er mine daglige Morgenture paa Dækket med I. C. Christensen, der var frivillig Morgenmand, og hvis Talegaver altid var saa morgenfriske. Vi talte om alt muligt baade Politik og Virkeligheder, og han var, hvad jeg forstaar ved en vaagen Mand.

Senere i Livet, naar vi mødtes, baade før og efter hans poli-

tiske Løbebane, mindedes vi begge ofte Dagene paa »Birma«s Togt.

Jeg kan ikke bare mig for at trætte med en lille Solstraale-historie, der rinder mig i Hu fra dengang.

En Morgenstund kom en ung, blond Værnepligtig hen til mig paa Dækket og bad, om han maatte faa Marineministeren i Tale. I. C. Christensen var dengang tillige Indehaver af denne Portefeuille.

Naa, unge Mand, hvad Ærinde kan De have til ham? Jeg kan jo ikke saadan ulejlige en Minister, naar jeg ikke kan sige ham omtrent, hvad det drejer sig om. Nølene kom følgende ud af ham.

Han havde været Fisker ovre paa Vestkysten, om end ikke lige oppe ved Hee. Han fik Lyst til Bogen, og opnaaede at faa et Semester ved et Seminarium, forinden han blev indkaldt til Tjeneste. Uddannet til Artillerist var han bound for, at skulle i et af de egentlige Krigsskibe, men ved paa rette Sted at fremstille de gunstigere Forhold for sine private Interesser, om han fik Lov til at blive udtaget til Tjeneste i »Birma«, lykkedes det ham at komme ombord hos os.

Efterhaanden sivede det ud, at det dog ikke var alle vore Folk, der skulde hjemsendes straks efter Togtets Slutning, men en Del af dem skulde benyttes i Efteraarseskadren.

Nu gjaldt det altsaa for ham at klare dette nye Skær, og dreven, som han var, vilde han forsøge at brænde lige paa Ministeren.

Jeg foreholdt ham, at han jo ikke saadan kunde fortsætte med at hyppe sine egne Kartoffler, og at smaa Gunstbevisninger burde fordeles med en vis Rimelighed mellem forskellige Personer, og nu havde han jo allerede en Gang opnaaet en saadan Hjælp, hvor en eller anden ham ubekendt Kammerat maatte være blevet stukket ud til den længere Tjeneste, da han tiggede sig sin Plads i »Birma«. Denne Betragtning kunde han dog ikke tiltræde og fastholdt sin Anmodning om Foretræde hos Ministeren.

Jeg ser endnu for mig Ministeren, der stod indenfor Ryge-

salonens aabne Dør og sugede frisk Luft, da Vandet fra Morgenspulingen susede over Dækket.

Med faa Ord forklarede jeg ham Situationen og Mandens Grunde til at søge ham, hvorpaa jeg tilføjede smilende: »Han er en dreven Rad, Deres Ekscellence, og veltalende som en Demosthenes.« »Naa! Naa! Kiær, saa farlig er han vel ikke.«

Lidt efter stod han med Huen i Haanden i Salonens Dør, og hans gule Haartop stod op i en Hanekam, hvorved han mindede paafaldende om selve den høje Foresatte kun i en yngre Ud-gave.

Han kom, saa og sejrede!

Op ad Dagen kom Chefen, Kommandør Garde, til mig og spurgte, om jeg vilde anbefale en Mand til at blive hjemsendt straks efter Togtets Slutning, hvilket var et Ønske, som Ministeren havde forebragt Eskadrechefen. Jeg sagde, at det kunde jeg ikke, da det stred mod min Overbevisning at skulle anbefale en saadan Undtagelse paa et saa spinkelt Grundlag o. s. v. Summa summarum! Han blev hjemsendt alligevel, men Ministeren berørte aldrig den Sag senere overfor mig. Og i Grunden kunde jeg jo tage mig Sagen let.

En anden Gang, hvor Ministeren og jeg var inde paa at tale om Marinens Forhold, og jeg tillod mig at bemærke, at den almindelige Dansker ude i Landet ikke havde nogen national Følelse af Forsvarsvilje i Lighed med, hvad jeg f. Eks. havde oplevet under min Tjeneste i Frankrig under Boulanger Perioden 1888, svarede Ministeren: »Naar man i henad en Snæs Aar har bearbejdet Befolkningen til at modsætte sig militaristiske Anskuelser, maa man ogsaa give den Tid til at ændre Opfattelse igen og kan ikke forlange Umuligheder. Den enkelte Mand i Danmark nærer saamænd ligesaa ægte Kærlighed til sit Land som Franskmændene til deres, og vil aldrig vise sig bange for at vove Pelsen for gamle Danmark.«

Etatsraad H. N. Andersen, den tavse Mand, som vi benævnte ham, havde sit Lukaf i Ruffet agter paa Promenadedækket. Som Ø. K.'s kraftige Leder, og altsaa Skibets Reder, i Forbindelse med hans Indsigt som gammel Skibsfører, var jeg ikke længe

om at opdage, at han var en stille Kritiker, der havde et vaa-
gent Øje for alt, hvad der foretoges i Skibet. Vi havde en Styr-
mand fra Ø. K. med som en Slags Materialforvalter, hvis Tje-
neste jo uundgaaeligt blev knyttet nær til min som Skibets
Næstkommanderende. Han var i Messe sammen med Ø. K.'s
Maskinofficerer. En herlig, støt Mand, der passede sine Sager
fortrinligt og med Takt, og jeg var heller ikke længe om at op-
dage, at han var nøje knyttet til Etatsraaden og dennes Tale-
rør overfor Medlemmerne af Ø. K.'s Besætning inden Borde.

Etatsraadens stille Indflydelse ad den Vej, var altid i Favør
af mig og min Tjeneste.

Et lille Eksempel paa, at Etatsraaden fulgte med, skal jeg
fremføre.

Vort Ophold paa Reykiavik Red sluttede med et Bal om Bord.
Der var c. 300 Indbudte og alene Ordningen med Garderobe,
Tøj og Adgange hertil var et større Arbejde.

Over hele Skibet var spændt Tropesejl og Gardiner op til et
Antal af c. 60 forskellige Stykker, der jo var i god Orden fra
Skibets Farter paa Østens varme Lande og magasinerede med
Numre og Karakter klare til Brug.

Vi skulde afgaa fra Reykiavik Kl. 12 Nat, og i det Skib over-
holdtes Afgang, ja ogsaa alt andet, paa Minut, hvad der var
Kommandør Hovgaards Kæphest, og vi var alle glade over, at
han red den som en glimrende Skolerytter.

Da vi havde faaet vore Gæster i Land, kaldte jeg vor udmær-
kede og utrættelige Overbaadsmand Th. Møller op og gav Or-
dre til, at alle Solsejlene skulde bjerges straks og forsynes med
Nr. og Karakter samt stuves paa Plads, da vi ellers ikke kunde
finde ud af dem senere.

Til min Forbavselse tog han til Genmæle, hvad aldrig var
hændt før. Folkene var dødtrette, da det havde været Alle-
mandstørn fra den tidlige Morgen, og det var jo halvmørkt de
første Par Timer endnu. Vejret var stille og fint, saa der var
jo ingen Risiko ved at vente dermed til Dagning. Han vilde
bede mig herom, da mange af Underofficererne ogsaa var ud-

asede, da de tillige havde blæst Horn under hele Festen, og ikke kunde undværes.

Mit Svar blev, at var han træt, skulde jeg nok selv tage Affaire, men Sejlene skulde bjerges, da man aldrig vidste, hvad Vejret var ude til Søs.

Det blev gjort, og da vi henad Firetiden om Morgenens rundede Snefjellsjøkul, blæste det der en pibende N.V. med hul Sø, under hvilke Forhold de fleste af Sejlene vilde være blæst fra os.

Da jeg mødte Etatsraaden paa Dækket om Morgenens, standsede han mig og sagde stille: »Jeg tænker, at Overbaadsmanden nu er mere enig med Kaptajnen, end han var i Nat.«

Uden at jeg havde tænkt derover, var vor Samtale om Natten blevet ført paa Dækket ud for hans Kahyt, saa han havde faaet den paa første Haand.

Et andet Træk som jeg erindrer om Etatsraaden.

Da Kongen og mer end det halve Reykiavik var paa en tredages Ridetur til Thingvalla og Geysir, blev Etatsraaden ombord og bad da, om han maatte spise i Messen hos os, idet Kongens Bord saa ophørte saalænge.

Fra Ministeriet var det beordret, at vi fik Maden frit i Stedet for Messepenge og yderligere nogle faa Kroner daglig til Betaling af vor Vinbø, hvortil ogsaa hørte Forbrug af Øl og Snaps samt Gæster.

Da Etatsraaden blev vor Bordfælle, beordrede han Vin overalt for sin Regning, og da han havde faaet at vide, at vi selv ellers maatte betale af det lille Tillæg baade vor egen og vore Gæsters Vin og anden Drikke, bestemte han, at hvad Vin, vi nød i Messen under Rejsen, hørte med til Kuverten ogsaa for den Tid, der var forløben af Togtet. Vi takkede vore Guder for den Gæst.

Skibsreder J. Lauritzen fra Esbjerg havde paa det Tidspunkt med stor Interesse og betydelig Bekostning startet et Forsøg med at ophjælpe dansk Havfiskeri ved at lade bygge et større Antal Motorkuttere med sødygtige Egenskaber for Nordsøfiskeri ved Vintertid og Islandsfiskeri i Sommertiden.

Det var et stolt Syn, da et betydeligt Antal af disse grøn-malede og ensartede Fartøjer stod i Kølvandslinie ud under Dannebrog fra en eller anden af de islandske Fjorde for at hilse paa Kongeeskadren. Desværre lykkedes ejheller denne storstiledede Plan, idet Fartøjerne efterhaanden overgik for en billig Penge til Fiskernes private Eje, da Skibsreder Lauritzen med sit bekendte kloge Fremsyn havde indset, at Tanken om en samlet Fiskeribedrift i større Stil ikke var farbar Vej for danske Fiskere i ethvert Fald endnu, og ham havde Forsøget sikkert kostet et meget betydeligt Beløb.

Jeg ser ham endnu med lidt af Skaberens Glans i Øjet, da Fartøjerne rundede os.

Selv tænkte jeg mit, thi en lille Snes Aar tidligere var jeg selv som ung Entusiast gaaet med til at forsøge paa at skabe danske Fiskeri Lejlighed til at deltage i Storfiskeri under Island i Lighed med Franskmænd og Englændere. Der blev dannet et Selskab under Navn af »Damptrawlings Selskabet Dan«, hvis Bestyrelse bestod af afdøde Skibsreder Carl, Kommandør Drechsel, Kaptajn Udbye og Ego, der sled igennem elleve Aar med talrige Forsøg med Fiskekuttere fra Frederikshavn og Esbjerg, der benyttede Snurrevod paa Fjordene og et Par Damptrawlere i Søen, samt en Carrier der bragte Fisken til engelsk Marked. Ogsaa vi maatte give op med et Resultat af faa Procents Udbytte det første Aar og ti Aars Nul derefter. Mig blev det relativt en lidt dyr Patriotisme.

Men paa Tidspunktet for Kongerejsen var Interessen ombord for Lauritzens Indsats betydelig, og Ønskerne for et heldigt Udfald varme.

Et andet Spørgsmaal var ligeledes Genstand for Drøftelser blandt Deltagerne paa Kongefærden, hvad enten det gjaldt »Birma«s eller »Atalanta«s Gæster, nemlig Skovplantningen paa Island, der var under Udvikling ledet af Hedeselskabets nuværende Direktør Flensborg.

Etatsraad H. N. Andersen var naturligvis paa sin stille Maade Deltager i disse Drøftelser, hvor man gerne vilde Støtte til Fiskeriet særlig fra denne dygtige Mand, der jo tidligere havde

vist stor Evne til at stampe Penge frem. Men han var varsom med sin Tilslutning.

Ved en eller anden Lejlighed, hvor Etatsraaden og jeg spadserede op og ned ad Dækket, faldt følgende Ytring omtrent med disse Ord fra ham:

»Ja! naar Danskerne skal være med til at starte et Selskab, maa man altid forøge den stipulerede Anlægskapital med ikke saa ringe en Sum, thi de vil altid have Udbytte straks og er uforstaaende overfor Startens Børnesygdomme eller de uforudsete Hændelser. Saaledes vil det ogsaa blive Tilfældet ved Oprettelsen af et større Fiskeriforetagende.

Hvad angaar Skovdrift paa Island, da betaler det sig ulig bedre at anvende sine Penge paa Skovhugst i Siam, hvor der alt findes nok af Gavntræ, end at koste Penge paa at plante Træer paa Island, som ikke bliver til Nyttedrift indenfor flere Menneskealdr.

Det var den fødte Forretningsmand, der talte!

Alt imens fortsattes Kongerejsen rundt Landet, hvor der i Akureyri atter var større Udflugt og Festlighed. Den store Digter Mathias Jokumsen residerede paa Mødrevellir, hvor Hs. Majestæt besøgte ham.

Da vi oppe ved Melrakkasletten stak Næsen ud i Polarkredsen, var Kongen den første danske Monark, der, siden Kong Christian d. IV' var paa sit Nordlandstogt, havde passeret denne Vendekreds, hvorfor Krydserne kom op og afgav Salut.

Vor nuværende Konge og Dronning har nu forlængst sat ganske anderledes Rekord paa det arktiske Omraade i Davisstrædet.

Efter korte Besøg paa enkelte af Østkystens Fjorde afgik Skibene til Gudvangen i Norge og hjem.

Turen var helt igennem vellykket, og Samlivet i Messen fornøjeligt. Redaktør Sven Poulsen og Frederiksen, Ritzaus Bureau, havde vi megen Fornøjelse af, da de jo kappedes om, hvem der ved Eskadrens Anløb af Pladser med Telegrafforbindelse kunde komme først til Mølle og lægge Beslag paa Linien.

En tidlig Morgen var vi undervejs til Seydisfjord ankret paa den lige nordfor liggende Lodmundarfjord klos under Fjeldet,

der skiller de to nævnte Fjorde, for der at afvente et passende Tidspunkt til at løbe Seydisfjord ind med Brask og Bram. Nogle faa Timer efter Ankringen kom Stationsskibet »Islands Falk« op til Eskadren med den sidst ankomne Post og for at modtage Ordre.

Redaktør Poulsen var Friluftsmænd og Morgenmand og havde derfor bedt om en Baad maatte sætte ham ind paa Kysten, saa vilde han gaa over Fjældet, der jo aldrig tager sig saa stejlt og besværligt ud fra Søen, som det senere viser sig at være. Han fik Baaden, og snart efter saa vi ham ase op ad Rygningen, men dukkende frem snart hist snart her under Vandringen, der for en ukendt Person var alt andet end den slagne Landevej.

Lidt efter, han var kommet afsted, ankrede »Islands Falk«, og jeg lod Ritzaus Bureau purre ud og faa meddelt, at nu var Redaktøren paa Vejen til Telegrafstationen. Havde han ikke faaet sin Post lige da, vilde han sikkert ikke være blevet let at stille tilfreds, men da denne saa var løbet igennem, trak det alligevel op til Uvej, og der regnede Bebrejdelser ned over mig, fordi jeg ikke havde ladet ham purre til Poulsens Baad.

Kort efter fik »Islands Falk« Ordre til at løbe hurtigst muligt ind til Seydisfjord med et officielt Telegram, og jeg sagde da til dens Chef, Kaptajn Ammundsen, om han ikke vilde tage Ritzau med ind, hvad han med Glæde vilde.

Vi kunde endnu skimte Fodgængerer nær oppe ved Fjeldkammen, da Ritzau med Smil over hele Ansigtet sad trøstet i Chefsgiggen og blev roet over til Stationsskibet, der faa Minutter efter stod Fjorden ud.

Seydisfjord er lang, naar den skal tages tilfods, og jeg tror, at jeg mindes ret, naar jeg siger, at Ritzau kom først til Telegrafstationen.

Jeg begynder at nære lidt Tvivl, om det nu virkelig var Poulsen, der var Fodgængerer, eller det omvendt var Ritzau, og at altsaa min Hukommelse slaar Klik, men i Realiteten er det jo det samme, da Historien hverken giver større eller mindre

Billede af d'Herrers intensive Konkurrence, om man bytter Navnene om.

Da den ene nød Gæstfriheden i »Islands Falk«, travede den anden sveddryppende og ømfodet paa den dengang gyselige Ristedsti langs Fjordens Bred.

Det er første og eneste Gang, jeg i mit Liv har været Messekammerat med en principfast Vegetarianer, hvad Redaktør Poulsen var, og jeg beundrede virkelig, at hans Humør og Habitus kunde holde dertil paa den Tur, medens Maleren Locher kunde spise meget og var altædende af de talrige luksuøse Maaltider, som Ø. K. lod servere for os fra lyse Morgen og Dagen igennem. Men til Gengæld skortede det sidstnævnte noget paa Humør og Hensynsfuldhed overfor sine Omgivelser. Under alle Omstændigheder var han en Plage for en Næstkommanderende, da han var forfærdelig uordentlig i de mange Lukafer, som han efterhaanden beslaglagde, og hans Kunstnernatur tillod ham kun at være venlig og smilende, naar det gik efter hans Hoved.

Jeg var ikke glad, da han i 1911 fik udvirket, at han maatte sejle med Krydseren »Heimdal«, hvis Chef jeg var, og som skulde til Rouen for at repræsentere ved Millenairen der og videre til Middelhavet. Alene for hans Skyld fik vi Ordre til at løbe ind til Skagen og hente ham i hans Bolig der, men da jeg kom høfligt derop for at hilse paa ham, havde han bestemt sig om og vilde alligevel ikke med. Man skulde tro, at han telegrafisk kunde have underrettet enten Ministeriet eller mig herom, saa dette Anløb kunde være undgaaet. Dog tilgav jeg ham, da Rejsen næppe vilde være forløbet uden Ærgrelser med ham inden Borde.

Et ganske andet oplivende Element var Kongens Livlæge Professor Bloch! Naar han kom og hankede op i En, og indledede med sin sædvanlige Frase: »Hør, sig mig hvorfor o.s.v.«, da vidste man, der fulgte en af disse lune Observationer, som han havde gjort vedrørende et eller andet ved Personer eller Handler, og som han havde en Evne til at fremstille med ubetalelig Komik.

Naar Flaget var hejst om Morgenens under Udfoldelse af Ce-

remoniel ledsaget af Musik, spilledes der i en Sned Minutter forskellige Musikstykker af let og fornøjelig Art. Livlægens Lukaf laa i Agterkant af Midtskibs Overbygning, og Musiken var opstillet under denne Morgenkoncert lige uden for hans Køje.

Da han i nogen Tid havde været ombord, kom han en Dag hen til mig og sagde: »Hør, Næstkommanderende, troer De egentlig, at det er en Nydelse at faa serveret Dansemusik paa Morgenkvisten, naar man har ligget den halve Nat og regeret med sin dansende Natpotte paa en blank Skrivebordsplade.«

Sagen var kort sagt den, at »Birma«, der var et ældre Skib, havde i de fine Enkeltmandslukafer Køjen opstillet ovenpaa en Slags Kommode med dybe Skuffer, og tværskibs op mod Køjens Hovedgærde var Skrivebordet anbragt. For ikke at skulle krybe op og ned fra Køjen i Nattens Løb, havde Professoren anbragt Nødvendighedsgenstanden indenfor sin Rækkevidde, hvad altsaa i lidt Søgang forlangte en vis Paapasselighed, der holdt ham vaagen.

Den Maade, hvorpaa han kunde drøfte og udmale en saadan lille Begivenhed, var bedaarende, og hans lune Smil glemmer man aldrig.

Da vi anløb Færøerne for Hjemgaaende, fik vi Ministeriets Kundgørelser om den Tjeneste, der ventede os efter Eskadren havde strøget Kommando, og det faldt i min Lod atter at skulle nordover til Færøerne efter Hjemkomsten som Chef for Fiskerinspektionsskibet »Beskytteren« for et Tidsrum af 7 Maaneder.

Da jeg passerede Majestæten paa Dækket lidt senere, sagde han til mig: »God Fornøjelse, Kaptajn Kiær, Gud ske Lov det ikke er mig.«

Helt rask var jeg ikke, da jeg kom ombord i »Birma«, idet jeg havde ligget i nogen Tid med en Bronchit. Paa Slutningen af Turen mistede jeg pludselig Stemmen og blev hæs som en Ravn. Da nu denne nye Udkommando kom, sagde Professor Bloch uopfordret fra min Side til Ekcellencen Christensen: »Ministeren maa ikke sende Kaptajn Kiær op igen, før han har haft sig en Kur for den Hals,« hvad der resulterede i, at jeg fik Tid til at

tage tre Uger til Ems og blev repareret, inden vi gik ud med »Beskytteren«.

Gammelkendt var jeg jo baade med den færøiske Befolkning og med Farvandene deroppe, da jeg dels under Kaptajn Wandel og dels under Kaptajnerne Gustav Holm og Hammer havde maalt disse Farvande op og som Postskibsfører besejlet næsten alle Øernes Handelspladser gennem tre Aar. For mig var denne Udkommando ingen Sorg!

Det blev en Vinter med meget urolige Vejrforhold, hvad atter medførte, at Fiskebankerne omkring Øgruppen var stærkt besøgt særlig af engelske Trawl- og Line-Dampfartøjer, der under særlig haardt Vejr maatte ind og ankre paa Fjordene, eller ogsaa fiskede i Læ af Øerne saa klods inde, at de overskred Territorialgrænsen.

Naar det erindres, at der er forløbet henad tredive Aar, siden dette Togt foregik, altsaa paa et Tidspunkt, hvor Øerne baade følte sig og var ret isolerede, saa var der knyttet til Stationsskibets Tjeneste flere forskellige Opgaver, som nu dels ikke er saa paakrævede og dels kan udføres ved Øernes egen maskin- eller motordrevne Fiskerflaade, dels afhjælpes gennem et vel etableret Telefonnet overalt. Vi var næsten altid paa Farten, selv om Fiskeritilsynet var Hovedopgaven.

Som alt anført laa den fremmede Fiskerflaade den Vinter saa klos til Territorialgrænsen som blot gørligt, hvad medførte hyppige Overtrædelser. Regntykning og Taage besværliggjorde Pladsbestemmelser saavel for Overtræderne som for Vagtskibet, hvorfor Skipperens evige Udtalelse »vi troede« og »vi var sikre paa,« at vi var udenfor Territoriet, ikke altid var Usandhed, men det kunde ikke hjælpe at tage Hensyn hertil, thi da vilde enhver Inspektion blive hen i Vejret. Vi tog dem, naar vi lovformeligt havde godtgjort, at de var eller havde været inde paa Territoriet, og Bevisbyrden herfor var vor.

Af min Journal ser jeg, at vi anholdt over en Snes Stykker, og af disse fik 15 større eller mindre Bøder ved Dom i Land, medens de øvrige slap med Advarsler.

Naar Maanen var fremme, holdt vi altid gaaende i Søen langs

Øerne om Natten, thi da kunde vi pladsbestemme os; uden Maane var det umuligt. Der var dengang ikke andre Kystfyr end paa Naalsø mod Øst og ved Munken paa Suderøens Sydpynt, og saa de mindre Indsejlingsfyr ved enkelte Havne.

»Beskytteren« havde dog dette Aar faaet en særlig Opgave, som var meget magtpaaliggende for Ministeriet at faa udført, og som havde været forsøgt nogle Gange før men forgæves, nemlig Opmaalningen af Færøbanke Vest for Suderø, beliggende i en Afstand fra Land paa 40 Sømil, og som har en Udstrækning indenfor 200 Meter Kurven i NV og SO paa 30 Sømil, i SV og NO paa 50 Sømil. Den er meget fiskerig, og vi fandt det lægeste Vand ved en Dybde paa 94 Meter.

Dette Arbejde udførtes i Begyndelsen af Marts Maaned, en Aarstid der jo ikke er den heldigste for et Opmaalingsarbejde bygget udelukkende paa astronomiske Observationer, og i et haardt Strømfarvand. Naar Loddet var sat i Gang, maatte det holdes gaaende Nat som Dag, da Dybderne var saa store, at almindelig Ankring var udelukket, og udsatte Bøjer var vanskelige at sikre. Kort sagt, Arbejdet var vanskeligt, men et nogenlunde Resultat opnaaedes. Søen er urolig med hurtig skiftende Karakter, og »Beskytteren« et lille og ustadigt Underlag. Folkene stod surrede ved deres Arbejder paa Agterdækket, og et Par ret beklagelige Uheld hændte, hvor nogle Fingre røg i Transmissionerne for Loddemaskinernes Drift.

Banken er langt tilbage i Tiden opmaalt fra fransk Side med Sejlfartøjer og ligger langt udenfor færøisk Territorium, til hvilket den altsaa kun er knyttet gennem Navnet. Paa det Tidspunkt, hvor »Beskytteren« reviderede den oprindelige Opmaalning, befrygtedes den Ordning hævdet fra engelsk Side, at Tilsynet med isolerede Fiskebanker udenfor Territorialgrænser skulde være Fiskeriinspektion underkastet fra den Nations Side, der havde opmaalt Banken.

Ordningen er aldrig blevet til noget, men da Færøbanke saa aabenlyst ligger nærmest ved dansk Land, betragtede Ministeriet det som et klogt Præcedens for Inspektionsret, at der var

foretaget en nyere Opmaaling af Banken fra dansk Side, hvorfor denne Opgave blev fremskyndet.

Med Hensyn til vort Forhold til den færøiske Befolkning og til de danske Embedsmænd deroppe, da havde det Karakter af fuld Forstaaelse, og vi var alle Steder, hvor vi kom paa Øerne, Genstand for største Gæstfrihed og Hjertelighed.

Det var et udmærket Togt i alle Maader; for mig i hvert Fald!

Kort før vi ved Togtets Slutning forlod Øerne, fik jeg Telegram fra Ministeriet saalydende: »Ministeriet agter at ansætte Dem som Vagerinspektør. Svar om indforstaaet hermed. Svaret blev: »Ja! med Tak!«

Den 15. April blev Kommandoen strøget i »Beskytteren«, og den 1. Maj overtog jeg »Løvenørn«, d. v. s. det gamle og vel-tjente Vagerinspektionsskib, medens dets Navne, et nyt Inspektionsskib, blev bygget og indsat under min Inspektørtid.

Hvor var det en herlig Virksomhed, der her som en Aladdins Appelsin faldt i min Turban. De Opgaver, der var at løse, laa næsten alle paa Søen, og det var Søs Folk, man arbejdede med overalt, snart klædt i islandsk Uldtrøje snart i forskellig Uniform. Der var ikke den Bugt eller det Indløb i Danmark, som man ikke lærte personlig at kende, ikke det Sømærke eller den Kost eller Vager, som man ikke fik halet op, skiftet og frisket flere Gange samt kontrolleret. Kontorarbejde og Friluftsarbejde gik i Haand i Haand, og Ekstraforanstaltninger saasom Ødelæggelse af Vrag, Opfiskeri af Hindringer for Sejladsen, Eftersyn af Jylandskystens Baaker og Besejlingsmærker rundt paa Øerne, skabte Variation i Arbejderne.

Det var i den lykkelige Tid, da Vagerskibet endnu ikke havde faaet traadløs Station, og hvor de forud opgivne Poststationer var Forbindelsesled mellem Ministeriet og Vagerskibet. Den sidste Halvdel af min Tid i Vagerinspektionen faldt i den nye »Løvenørn«, som jeg selv havde staaet Fadder til, saa jeg skal ikke kritisere den, men de større og behageligere Arbejds- og Opholdsforhold i det nye Skib, og da særlig dens kraftige Radio-station, kappede svært af paa Vagerinspektørens Bevægelsesfrihed og Suverænitæt og indskrænkede i høj Grad de Yachtfor-

nemmelser, hvormed de gamle Grandseigneurer blandt Vagerinspektørerne, saasom Bardenfleth, Middelboe og Kofoed-Hansen, skridtede Løvenørns Dæk af.

Efter Sigende sidder Vagerinspektøren nu i Land paa sit Kontor, medens Vagerskibet føres af den tidligere Vagerløjtnant. Havde Udsigterne været disse, da Ministeriet sendte mig Telegrammet til Færøerne om Posten, havde jeg sikkert sagt Nej! Dengang havde Vagerinspektøren sin selvstændige Stilling og sit eget Budget, nu er han vistnok kun en Slags Kontorchef under Fyrdirektoratet.

Andre Tider! Andre Skikke! Men Gud ske Lov ogsaa en tilsvarende Ændring til andre Mennesker med anden Indstilling! Ellers gik det heller ikke!

Hvor er det dog urimeligt, at Menneskets Levealder forøges, samtidig med at Udviklingen i en saa rasende Fart løber fra os gamle Væsener!

Man siger nok, at der er noget, der kaldes et velfortjent Oti-um, men der gives ikke samtidig Anvisning paa, hvor og hvorledes det kan nydes i Ro og Stilhed. I gamle Dage var der sporadiske Pletter, paa hvilke der herskede Fred, naar man da ikke selv nærede ufredelige Ambitioner, men nu kan der ikke peges paa saadanne Steder, thi ogsaa disse har Radio, Motorcykler, Jazz og almindelig Adgang for Uvedkommende.

Var det ikke en ny Opgave for Fredningsnævnet, der altid har Snuden i Jorden for at spore nye Opgaver, at finde saadanne sporadiske fredelige Pletter, hvor den ældre Generation kunde faa en Chance til at nyde et fredet Otium?

Med »Løvenørn«s Anløb af samtlige Byer i Danmark, undtagen Sorø, Slagelse, Hillerød, Aakirkeby og Viborg og maaske enkelte forglemte, fulgte Anledning til et udstrakt Personalbekendtskab og i mange Tilfælde Venskab.

Jeg kan nævne, at vi næsten følte os ligesaa godt hjemme i Aarhus som i København bortset fra vore egne Husstande. Gæstfri Døre stod os altid aabne der, og var vor Ankomst blevet meddelt eller opsporet, kom det da næsten altid til at falde sam-

men med en lille Fest. Her var jo tillige et godt Teater og storstadsmæssig Restaurationsliv.

Frederikshavn var fra gammel Tid næsten et Hjemsted for Vagerskibet, da man under Isvintre havde fast Station her for ikke at blive indefrosset nede i Sunde og Bælter paa et Tidspunkt, hvor vi paa kort Varsel maatte ud og drage Fyrskibene ind for Is.

Vi laa saaledes i den strenge Vinter 1910 c. syv Uger i Frederikshavn, og det var da mange Aar siden, at Skagens Fyrskib havde været inddraget for Is. Alle Fyrskibene i Kattegat kom ind det Aar, men mærkeligt nok var Frederikshavns store Statshavn, der netop er bygget saa solid og stor af Hensyn til Isvintre, og som i de første Aar af sin Eksistens kunde være fyldt med Skib klos i Skib, meget lidt søgt den Vinter.

De gamle Familier, som i sin Tid var knyttede til Korn- og Kulhandel efter Datidens Forhold af betydelige Dimensioner, var i mine første Ungdomsaar som Officer Samlingssteder for os, og af disse var Traditionerne endnu vedligeholdt for Familierne Cloos', Torsø's og Kall's Vedkommende og stod stadig ved Magt, og deres Gæstfrihed over for os uforandret.

Tiden gik derfor let og uden Fortrydelse over Indespærringen.

Fra Tiden omkring min Tjeneste som Vagerinspektør falder en Tildragelse, der gjorde et vist Indtryk paa mig, da den hændte, hvorfor jeg synes, den skal nævnes sammen med de ellers saa lyse Erindringer fra Marinens Tjeneste.

I Foraaret 1910 blev jeg valgt til Bestyrelsesmedlem i A/S Svitzers Bjergningsentreprise.

Engang hen paa Efteraaret kaldte Direktøren for Marineministeriet, Kommandør T. V. Garde, mig op og sagde, at Ministeriet ønskede, at jeg udtraadte af nævnte Aktieselskabs Bestyrelse, da det ansaas for uheldigt, at jeg samtidig var Vagerinspektør og knyttet til et Bjergningsselskab.

Med min bedste Vilje saa jeg mig ude af Stand til at kunde finde mindste Grund til at nære Betænkeligheder ved at være Indehaver samtidig af disse to Hverv, og udbad mig derfor nærmere Oplysninger.

Kommandør Garde og jeg var Kadetkammerater og Venner, saa Samtalen faldt i al Fredelighed, men da han som Aarsag angav, at der i Yderverdenen var fremført som en Tanke, at en Vagerinspektør uden Kontrol kunde anbringe Sømærker vildledende og saaledes fremme Bjergningsentreprisens Interesser gennem Strandinger, blev jeg ilde berørt og sagde: »Herpaa er der vel blot blevet svaret, at jeg er Søofficer i den danske Flaade?«

Hertil svarede Garde, at Ministeriet maatte holde paa, at jeg udtraadte af Bestyrelsen, saalænge jeg var i min treaarige Tjeneste som Vagerinspektør.

Jeg forlangte at faa en skriftlig Ordre herom fra Marineministeren for at kunne forelægge den for Bestyrelsen og senere for Generalforsamlingen.

Denne fik jeg omgaaende!

Svitseres Bestyrelse følte sig meget stødt paa sit Selskabs Vegne og traf den Beslutning, at min Plads skulde staa ubesat til næste Generalforsamling, og forinden denne fratraadte jeg som Vagerinspektør i Marts 1911 og indtog atter min gamle Plads, uden at Sagen bekendtgjordes for Generalforsamlingen. Mig kostede det altsaa kun et halvt Aars Tantieme, men samtidig følte jeg stor Bitterhed overfor Ministeriet, der roligt stikker en saadan for Søofficersstanden kompromitterende Mistanke i Lommen og endog reagerer for den.

Havde Garde været Vagerinspektør, havde han sikkert maattet lade sig koppesætte paa Hjemvejen fra Ministeriet.

Som Bestyrelsesmedlem sad jeg i Svitzer gennem 24 Aar, hvoraf det sidste som Formand. Ikke mindst Krigsaarene var af stor Interesse, men foruden gav dette Selskabs store Virkefelt og stærkt varierende Foretagender i skarp Konkurrence med andre Nationer Anledning til alvorlige og interessante Drøftelser.

Kaptajn Otto Hecksher var gennem 20 Aar af min Tid i Selskabet en absolut Dygtighed som Direktør og en Mand, hvis Indsigt man bøjede sig for. Indadtil styrede han Skibsmateriel og Personel med Fasthed og Overblik, og udadtil var han hurtig og skarp i sine Beslutninger. Hans virksomme Natur og temperamentsfulde Karakter gjorde ham til en haard Modstander,

og paa en Maade elskede han Forhindringer, thi for ham, som den fødte Sportsmand, var det en kærkommen Opgave at maale og træne sine Kræfter, saa Forhindringen kunde tages.

I det lange Løb lykkedes det ham ikke altid at passere Forhindringerne glat og usaaret.

Entreprisen kan i det store og hele prise sig lykkelig ved at have haft Otto Hecksher ved Styret gennem de mange Aar, men ogsaa næsten samtlige europæiske Bjergningsselskaber forenedes under Hecksher som Formand og efter hans Forslag i en Koncern, der ved aarlige Kongresser mødes og drøfter Bjergningsselskabernes internationale Linier og Standpunkter.

Ved Direktør Heckshers Bortgang valgtes Entreprisens nuværende Direktør, Kaptajn Silfverberg, til Formand for Koncernen.

Nogle faa Maaneder før min treaarige Vagertjeneste udløb, fik jeg Ordre til at være Næstkommanderende i Kystforsvarsskibet »Olfert Fischer«, der forsøgsvis skulde foretage et Togt som Skoleskib for baade Artilleri- og Torpedoskolerne saavel for Officerer som for Underofficerer.

Det vilde ikke være at tale Sandhed, om jeg sagde, at jeg blev glad ved dette Job. Jeg var næsten 49 Aar gammel og havde jo dog set nogen Tjeneste paa Søen, saa jeg følte mig lovlig gammel til nu at skulle begynde med en saa trættende subaltern Tjeneste, som det er at være Næstkommanderende i et Skoleskib med mange forskelligartede Opgaver. Men en Ordre er en Ordre! og min gamle Chef for S/S »Birma«, Kommandør A. Garde, skulde være Skibets Chef.

»Olfert Fischer«s Skoletogt var bestemt til at vare i 5 Uger, hvorpaa Skibet skulde i Eskadre med Kommandør Evers som Chef. Bestemmelsen var, at jeg skulde forblive i Skibet som Næstkommanderende ogsaa paa dette Togt, hvad dog kun blev til Alvor for et Tidsrum af 14 Dage. Aarsagen hertil var følgende:

Krydseren »Hejmdal« var udset til Kadetskib dette Aar med min Klassekammerat Kaptajn E. Andersen som Chef. Denne havde, som Fører af den firmastede Bark »Viking« som Skole-

skib paa et Togt til Australien, paadraget sig Malaria og fik et Eftersmæk af denne Sygdom, der forhindrede ham i at tiltræde Tjenesten som Chef i »Hejmdal«, hvorfor jeg fik Ordre til at overtage denne Tjeneste.

Selvom jeg fuldt havde forsonet mig med Tanken om at skulle gaa endnu fire Maaneder som Næstkommanderende i et Kystforsvarsskib og det oven i Købet i Eskadre, saa frydede det mig at vende tilbage til Livet med Kadetterne, en Stilling og Gerning jeg havde lært at holde af gennem de fire Aar, hvor jeg tidligere havde været knyttet til Kadetskolen.

Togtet med Kadetskibet, der alt var planlagt, da jeg traadte til, var det Aar i høj Grad tiltalende.

Efter en god Maanedes indledende Øvelser i danske Farvande var Krydseren bestemt til at afgaa til Rouen for at repræsentere den danske Marine ved Festlighederne i Anledning af Milenairen, d. v. s. Tusindaarstiden for Normandiets Befrielse fra Vikingernes Herredømme.

Under straalende Former havde Frankrig iscenesat disse Festligheder, hvor foruden os svenske og norske Orlogsskibe var sat Stævne.

Det var bestemt her hjemmefra, at Krydseren skulde afgaa til Le Havre, for der at stille sig til Disposition for en Deputation fra Danmark, som over Paris vilde ankomme til denne By og paa »Hejmdal« sejle op ad Seinen til Rouen.

Deputationen bestod af Landstingets Formand, Professor Goos med Ledsager, Folketingets Formand, Københavns Bystyre med Borgmester Jensen og Overretssagfører Becker som Repræsentanter, samt Professor Pierre Østerby som Deputationens Rejseleder og Sekretær.

En smuk Julidag dampede vi op ad den smilende snoede Flod som en Indledning til en Række festlige Dage.

Hvad Anledningen var til, at vi tre nordiske Orlogsskibe ikke samtidig aflagde Besøget, erindrer jeg ikke mere, men jeg husker, at det først planlagte Tidspunkt for vort Besøg blev ændret saaledes, at den svenske Krydser »Fylgia« og det norske Kadetskib »Frithjof Nansen« havde været til Festligheder, før

vi kom, og førstnævnte Skib var ikke tilstede i Rouen sammen med os. Det norske Kadetskib kom derimod igen Dagen efter, at vi var forløjet i Rouen.

Byen var pragtfuldt smykket og overfyldt med Tilrejsende. Et fyldigt Program var fastlagt og blev udført efter en Snor.

Dagen efter vor Ankomst var Skibenes Besætninger indbudt til en Reception paa Raadhuset, hvor de to Nationers Kadetkorps paraderede, og Taler blev holdt af Mairen. De respektive Skibschefer svarede paa Talerne, og jeg maa indrømme, at jeg var taknemlig for mine tidligere tre Aar i fransk Tjeneste, der jo betydelig lettede Situationen for mig, hvad Sproget angik, medens den norske Chef maatte holde sig til Papiret.

Da vi mødtes ved Receptionen, spurgte jeg venligt den norske Chef, om han ønskede at tale først, til hvilket han svarede: »Ja, det vil jeg!« Da han havde læst sin Tale op, forstod jeg, hvorfor han vilde tale først! Mairen nævnte iøvrigt Danmark før Norge i sin Tale.

Iøvrigt blev Kadetterne fra de to Korps hurtig Venner og havde mange fornøjelige Møder sammen i Land. Vi bad en Del af de norske Kadetter til en Sammenkomst i Kadetmessen, hvor de med Glæde mødte, men der blev ikke returneret fra det norske Skib.

Festernes Clou blev Præsidentens Besøg i Byen med en Sejl-tur paa Seinen forbi de paraderende Orlogsmænd, og senere gav Præsidenten en Festmiddag i Præfecturet, hvor de fremmede Repræsentanter var tilstede tilligemed Skibscheferne og enkelte af Officererne. Vi blev præsenteret for Præsidenten enkeltvis, og da jeg kom for, sagde han til mig: »Vous êtes chevalier de la Legion d'Honneur?« »Oui Monsieur le Président!« »Depuis quand?« »Depuis quatre — vingt-neuf! Même avant moi!« Og dette blev Anledning til en kort Ordveksling angaaende min Tjeneste i Frankrig.

Ved denne Lejlighed fik jeg Officerskorset!

Den civile danske Delegation boede under Festlighederne paa Hotel i Byen, og Dagen efter vor Ankomst kom den danske Gesandt Grev Reventlow til Rouen, hos hvem jeg da meldte mig.

De andre Landes Diplomater, i det mindste Nordens, var ogsaa tilstede, men jeg tror, at Grev Reventlow paa det Tidspunkt var Doyen.

Der havde været en lille Kurre paa Traaden mellem vor udsendte Delegation og Gesandten i Paris, men af forbigaaende Art. Den var imidlertid i frisk Minde, da vi stod Seinen op, og af faldne Ytringer, og maaske ved en enkelts Fortalelse, var jeg bekendt med den.

Da jeg meldte mig til Gesandten, og vi senere talte om almindelige Ting, faldt lidt spørgende Ord fra ham, om der fra Delegationen var faldet Bemærkninger angaaende, at han ikke havde kunnet være paa Stationen i Paris ved dens Ankomst.

Jeg erklærede, at saadant var ikke omtalt til mig, og Spørgsmaalet droppede.

Delegationen skulde hjem over Paris, og Gesandten vilde give en Middag i sit Hjem der, hvorefter Selskabet samlet vilde tage hen i den danske Forening, der vistnok herunder skulde søge Lejlighed til at interessere Lands- og Folketing for et beskedent, men haardt tiltrængt, pekuniært Tilskud hjemmefra.

Før sin Afrejse fra Rouen bad Grev Reventlow mig om at deltage i denne Middag, men da jeg hver Dag var indbudt til en eller anden officiel Festlighed i Rouen, bad jeg mig undskyldt. Overordentlig elskværdigt udtalte Gesandten derpaa, at jeg personlig vilde gøre ham en Tjeneste ved at komme tilstede, da et fremmed Element vilde være gavnligt ved den Lejlighed, og han fortalte mig Kurrens Aarsag, hvorpaa jeg lovede at komme.

Der er nogle Timers Rejse mellem de to Byer, og jeg naaede akkurat til mit Hotel i Paris saa betids, at jeg kunde blive omklædt før Middagen, der forløb under de behageligste Former, ligesom Tilfældet var ved det senere Ophold i den lille danske Forening, hvor der blev slaaet stærkt paa de nationale Stemninger.

Hvem der slog Tonen an, ved jeg ikke, men henimod Midnat var det lykkedes nogle Stykker af os relativt yngre at faa Pierre Østerbye til at friste de ældre af Deputationen til at sige God-

nat og Tak for i Aften, saaledes at vi kunde faa lidt ud af en Nat i Paris endnu.

Borgmester Jensen, Overretssagfører Becker, vistnok nuværende Minister Oldenburg og en Sekretær fra Legationen samt jeg tog op til Montmartre, hvor vi morede os ganske overordentlig godt. Helt ubekendt med Stedet og dets Fornøjelser var jeg jo ikke fra min franske Tjeneste, men trods jeg var blevet over en Snøs Aar ældre end dengang, kunde jeg endnu mere mig over Sceneriet, og jeg naaede netop at faa mit Tøj med fra Hotellet, inden jeg Kl. fire Morgen atter dampede afsted for at gaa til en Rideopvisning med efterfølgende Frokost i Rouen.

Borgmester Jensen var baade morsom og hyggelig og erklærede, at det var længe siden, han havde nydt en Aften eller Nat som denne.

Ved Nytaar fik jeg et Brev fra ham, hvori han udtalte, at det gamle Aar skulde ikke løbe ud, før han havde bragt mig en Tak for god Behandling og muntert Samvær baade paa »Heimdal« og paa Montmartre, og hans Frue og han vilde til Paris til Foråret, for at hun kunde se det alt sammen.

Senere paa Sommeren var der en større Kongres med Modtagelse paa vort Raadhus, hvortil jeg havde faaet Indbydelse, og hvor Borgmester Jensen præsenterede mig for sin Frue, der udtalte sig i høje Toner om Ægteparrets nylig aflagte Besøg i Paris. Spøgende bemærkede jeg, at nu da Borgmesteren jo sikkert havde vist hende alle de Steder, hvor vi færdedes hin mindeværdige Nat, følte hun sig vel overbevist om, at Mændene endnu kunde mere sig i al Uskyldighed, selv paa udskregne Steder, hvortil hun smilede og truede!

Dagen efter min Tilbagekomst til Rouen stod vi atter ned ad Seinen, og Generallæge Arni Bornemann havde sluttet sig til »Heimdal«s Besætning i Rouen for at deltage i Krydserens videre Togt, der gjaldt Algier, idet Kadetterne havde godt af en Ugestid i Søen ovenpaa alle disse Festligheder. For mig var det en hel Fryd, at min Ungdomsven skulde tilbringe nogle Uger i Skibet som min Bordfælle, og det var jo langtfra første Gang, at vi var Skibskammerater. Bornemann er en stille Person og i

Besiddelse af et ubetaleligt Lune, der gør sig i høj Grad gældende, naar han beretter om egne eller andres Oplevelser selv i det daglige Liv. Naar han i Dagens Løb havde bivaanet Kadetternes forskelligartede Øvelser, var jeg sikker paa ved vort fælles Maaltid altid at faa fornøjelige og ofte værdifulde Beretninger om, hvad han havde observeret angaaende vor Ungdoms Liv og Færden i Skibet.

I Algier var det meget varmt, og mig fik han ikke lokket i Land der om Dagen med min gode Vilje, medens han elskede at gaa i Butikker, selv naar Solen stod højt paa Himlen.

For at give Kadetterne Lejlighed til at se lidt af Algier ud over Havn og By, var der planlagt en større Udflugt for Officerer og Kadetter til Blidah, en Jernbanetur paa c. 4 Timer ind til en Egn, hvor der var Abekatte i Frihed i Bjergene og et bekendt Udflugtssted for Turister i al sin Enkelthed.

Da Bornemann og jeg skiltes Aftenen før, hvor vi som sædvanlig havde nydt den friske Aftenluft i Easy-chair paa Dækket, sagde jeg: »Ja, saa god Fornøjelse i Morgen!« Toget gik Kl. 6 til Blidah. »Hvad for noget, tager du ikke med?« »Nej, du, Fornøjelsestur om Sommeren i Algier paa Jernbane, det er jeg vokset fra, men jeg skal komme over paa Stationen og haaber at kunne ønske dig velkommen hjem. Altsaa god Fornøjelse, gamle Svend!«

Præcis Kl. 8 næste Aften rullede Toget ind paa Stationen, men medens Kadetterne myldrede ud, var der ingen ungdommelig Generallæge, der sprang af, men en tam og elendig ældre Mand stavrede ud, hanket op ved en af Officererne.

Allerede om Formiddagen var Generallægen bleven daarlig i Toget, og ved Ankomsten til Blidah kom han i Seng og viste sig ikke udenfor sit Værelse paa Hotellet, før Toget gik hjemad.

Ligesom Folk altid bliver syge ombord i et Skib, fordi de har spist noget, som de ikke har kunnet taale, saaledes var det nu gaaet den søstærke Generallæge i Toget, men han vidste ikke, hvad det kunde være, men at det skulde skyldes Varmen, Støvet, Lummeren og Snavset i Toget, var der ikke Tale om.

Jeg var saa hensynsfuld ikke at spørge, om han havde moret sig.

Efter Hjemkomsten var Krydseren kort Tid knyttet til Eskadren.

Kun en Gang i de sidste fem Aar havde jeg været sammen med min Familie Juleaften, saa der var noget at glæde sig til, ligesom jeg nu i flere Aar havde været borte fra Hjemmet langt den overvejende Del af Vintertiden.

I de Tider kom Udkommandoerne for de Chefer, der skulde have kongelig Udnævnelse, tidligt paa Foraaret, og min lød paa Kongeskibet »Dannebrog«, der skulde hejse Kommando henimod Midten af Maj Maaned.

Den 15. Maj Kl. 7 om Morgen blev jeg ringet op pr. Telefon fra Direktøren for Marineministeriet, Kommandør Jøhnke, der meddelte, at Hs. Majestæt Kongen var død pludselig i Hamborg, og gav Besked om at hejse Kommandoen i »Dannebrog« straks, lægge ud og rette Kompasser og om muligt være langs Bolværket ved Nordre Toldbod ved Middagstid for at overtage Godset fra den kgl. Intendantur, hvorpaa Skibet efter nærmere præciseret Ordre vilde have at afgaa til Travemünde for at overføre Hs. Majestæts afsjælede Legeme til København.

»Dannebrog« var fra Værftets Side sejlklar, og Mandskabet udtaget paa Kasernen, men det havde ikke været til Tjeneste i Skibet endnu.

Naa, der var jo ikke andet at gøre end at klemme paa, og jeg fik daarligt nok Tid til at tænke paa, at vel havde jeg manøvreret adskillige Dampskibe i min lange Tjeneste, men altid Skrueskibe. Hvordan mon det saa vilde gaa i Begyndelsen med et Hjulskib? For megen Afbrænding under denne sikkert parade-mæssig set lidt storstilede Sejlads vilde næppe være heldig, men at gruble herover var unyttigt, nu var man den jo!

En større Eskadre af vore Kystforsvarsskibe var udrustet det Aar under Kommando af Kontreadmiral Kofoed-Hansen, og jeg fik Ordre til at underlægge mig denne under Sejladsen til Travemünde, da Eskadren skulde paradere paa Lübeck-Bugt og derpaa eskortere »Dannebrog« til København.

Travemünde er kun en lille Plads, der er Endepunkt for en Jernbanelinie, saaledes at den kongelige Kiste kunde blive ført direkte ombord ved det Brohoved, som »Dannebrog« fortøjede ved.

Som en udsøgt Gestus fra tysk Side blev det tilladt at landsætte Eskadrens Landgangskompagni til Paradering langs hele Vejen mellem Stationen og Skibet, og Kisten blev baaret af Officerer fra Skibene.

Efter at Kisten var bragt om Bord, blev den opstillet paa en Slags castrum doloris i den kongelige Spisesal, og ved Kisten paraderede Officerer fra Hs. Majestæt Kongens Adjutantstab. Der var en bedøvende Blomsterduft i Salonen, der var fyldt med en overdaadig Blomsterpragt, og da det blæste ikke saa lidt paa Hjemreisen, var Paraderingen en streng Tjeneste for usøvnante. Vi maatte derfor lade Søofficerer træde til i Stedet, i hvilken Anledning der blev afgivet Officerer fra Eskadrens Skibe, da vi kom op i smult Farvand, hvor der ankredes for Natten.

Det var et større Følge, der havde ledsaget Deres Majestæter paa Rejsen til Syden det Aar, og som nu ledsagede Hendes Majestæt Enkedronningen paa Rejsens sørgelige Slutning.

Med dyb Beundring var vi Vidner til den Beherskelse, hvormed Hendes Majestæt bar Sorgen over det store Tab, som hun og hele Landet saa pludselig var blevet ramt af.

Vi forblev med Eskadren tilankers i det sydlige Opløb til Sundet, indtil Hs. Majestæt Kong Christian d. X' sammen med Kong Haakon af Norge og flere af de fyrstelige Personer, der var knyttede til Kongehuset, var gaaet om Bord i »Dannebrog«, hvorefter Kongeskibet under Eskorte stod ind og fortøjede ved Nordre Toldbod under Dødstilhed fra den store Forsamling, der var mødt frem paa ethvert Omraade, hvorfra Skibet kunde ses, og som med dyb Sorg saa sin Konges Kiste blive ført i Land.

Her er ikke Stedet for at berette om den Travlhed, der ved Hoffet maatte udvises i de nærmeste Dage, inden Bisættelsen fandt Sted. For mit Vedkommende blev jeg attacheret den hollandske Deputation, der repræsenterede Hendes Majestæt Dron-

ningen af Holland og overværede derfor som Tjenstgørende hele Ceremonien, og hvad dermed fulgte.

Da der blev nogenlunde Ro, efter de uopsættelige Handlinger vedrørende Tronskiftet var udførte, gik Deres Majestæter Kongen og Dronningen ombord i Kongeskibet for at hvile ud under Sejlads i vore Farvande under Junis herlige Sommervej, der paa alle Maader begunstigede os paa Togtet.

En ny Æra oprandt for Kongeskibet ved Tronskiftet. Begge de forudgaaende Majestæter tør man vel nok sige nærmest betragtede »Dannebrog« som et uundgaaeligt Onde som Transportmiddel, hvorfor der hidtil kun var faa lange Ture at anføre for dette Skib. Jeg erindrer da kun følgende tre, forinden denne Konges Regeringstiltrædelse nemlig:

1893 Kong Christian d. IX' og Dronning Louises Rejse til London fra Esbjerg i Anledning af Hertugen af Yorks Formæling.

1905 til Oslo med Kong Haakon og Dronning Maud ved disses Tronbestigelse i Norge og

1906 til Trondhjem i Anledning af Kong Haakon d. VII's Krøning.

Iøvrigt var det kun korte Overfarter nu og da i indenrigs Farvande, foruden Kong Christian d. IX's aarlige Rejse til Badestad i Udlandet, der i Almindelighed gik over Travemünde eller Lübeck. Disse sidste Rejser og det snevre Farvand paa Traven fik lovlig megen Indflydelse paa Valg af Dimensioner for »Dannebrog«, da dette Skib blev bygget.

Piben fik som sagt en anden Lyd efter 1912.

Jeg husker vistnok ikke meget fejlt, om Deres Majestæter ikke i Dage tilbragte over et halv Hundrede i »Dannebrog« det første Aar, og de færreste af disse stilleliggende. Naturligvis var de forudgaaende Sorgens Dage en vis Sordine paa Livet om Bord i den første Tid, men den overstrømmende Begejstring hos Bybefolkningen paa Pladser, hvor Kongeskibets Besøg tidligere var ukendt, maatte smitte og live op, saa ogsaa denne Sommer indbar mange lyse og smukke Minder.

Der blev ogsaa dette Aar indført den Skik, at »Dannebrog« forblev stationeret i Aarhus den meste Tid af Majestæternes Op-

hold paa Marselisborg og regelmæssig benyttedes til at føre Kongen frem og tilbage til København under Audiensdagene i Hovedstaden; Rejsen paabegyndtes da efter Taflets Slutning paa Marselisborg, og Ankomsten fandt Sted ved 8 Tiden om Morgen i København, saaledes at vi havde den pragtfulde Morgen-sejlads i Sundet.

I Juni Maaned blev jeg udnævnt til Kommandør og samtidig udnævnt til Chef for Kadetskolen fra 1' Oktober 1912, hvor jeg afløste min gamle Chef, Kommandør Evers, der havde været Chef fra 1905, og hvis Næstkommanderende jeg havde været i to Aar.

Med stor Glæde modtog jeg denne sidste Chefspost, der igen knyttede mig til, som der udtrykkes i en gammel Legatfundats over et af Kadetskolens større Pengelegater, »Uddannelsen af de unge Sø-Kriegere«, hvilket for mig altid har betydet en smuk Opgave, der ikke kunde undgaa at tage sin Mand fangen.

For Læreren og Opdrageren gælder det kun at have en fast Overbevisning om, at der altid er noget godt i ethvert Menneske, selv om de mindre gode Egenskaber skinner stærkest igennem. Hans Opgave bliver da at fremkalde og udvikle de gode Egenskaber, uden at hjælpe med til at skjule de daarlige, men med fast Haand søge at kvæle disse.

Jo ældre det unge Menneske er, desto vanskeligere er ofte Opgaven, men hvor er det saa ikke en Tilfredsstillelse ved Afskeden at kunne se en god og karakterfast ung Mand lige i Øjnene.

Fra de fire Aar, i hvilke jeg havde gjort Tjeneste ved Kadetskolen, var jeg jo godt inde i Tjenestegangen set med subalterne Øjne, men nu, som Leder, vilde jeg jo sikkert se paa flere Ting under en noget ændret Form, selv om jeg i mangt og meget stemte overens med Kommandør Evers, og jeg paa Forhaand vidste, at Kadetskolen i hans Hænder var gennemdisciplineret og fast og korrekt ledet til det yderste.

Min første Vinter derinde var vel nok Genstand for enkelte nye Forsøg af beskeden Karakter, men blev af mig mest betragtet som en Forskole til min egentlige Gerning, indtil jeg

gennem Selvstudie havde erhvervet mig Evne til at skære igen-
nem, hvor eventuel Ændring vilde være at foretrække.

Som en Regel var den Gang Ansættelse af Kadetchef gældende for en Periode af seks Aar. Jeg formenter derfor at have god Tid for Reformer, men her viste det sig jo senere, at jeg forregnede mig.

Jeg blev atter Chef for »Dannebrog« i 1913, og Majestæternes Ophold om Bord blev ikke kortere end det foregaaende Aar. Hendes Majestæt Enkedronningen og flere af Kongehusets andre Medlemmer deltog i Sejlture, hvorfor der herskede Liv og Munterhed inden Borde. Særlig de unge Prinser, Kronprins Frederik og Prins Knud, nød det frie Liv, og dette har sikkert været medvirkende Aarsag til, at de begge senere valgte Søofficersvejen.

Blandt mange andre fornøjelige Minder fra dette Togt erindrer jeg Majestæternes Besøg i Gelbensande, hvorunder »Dannebrog« forøjedes i Rostock Havn, medens Majestæterne var Gæster paa Sommerslottet, hvor Storhertuginde Anastasia, Dronningens Moder, og den regerende Storhertug af Mecklenburg-Schwerin, Dronningens Broder, residerede.

Jeg blev flere Gange tilsagt og fik derved et Indblik i Dagliglivet, der udfoldedes i snæver Familierekreds.

Om det var paa dette Togt eller i 1912, der afholdtes større samlede Øvelser paa Bornholm med overførte Tropper fra Sjælland, erindrer jeg ikke, men da Øvelserne foregik, skete det under Hs. Majestæt Kongens Deltagelse, og baade Troppeoverførelsen og de krigsmæssige Øvelser udførtes tilfredsstillende og vakte stor Interesse hos Øens Befolkning.

De to Somre i »Dannebrog« staar for mig i Erindringen som en Række Festdage!

I de første Aar af min Chefstid foregik der en stor Forandring ved Kadetskolen, idet Maskinist og Skibsbygningsskolens Elever blev udnævnt til Ingeniørkadetter, og som saadanne indlemmet i Kadetkorpset, ligesom deres Undervisning underlagdes Kadetskolens Chef. De deltog saavel i Øvelserne i Land som i Kadetskibet, medens deres udmærkede Lokaler ude i deres tidligere

Skole paa Orlogsværftet bibeholdtes til Undervisning i de tekniske Fag for saavel Sø- som Ingeniørkadetter.

Enkelte Gnidninger opstod nu og da i Begyndelsen, forinden de to Retninger blev sammensvejsede, men dette kan kun betragtes som Børnesygdomme, og efterhaanden gled Fællesundervisningen ind i rolige Spor.

I 1914 blev Krydseren »Hejmdal« Kadetskib og jeg dennes Chef.

Efter at de sædvanlige indledende Øvelser, baade hvad angik Artilleri- og Torpedoskydning samt Manøvre og andre Øvelser for Kadetterne, var afholdt i hjemlige Farvande, stod Krydseren ud paa sit Besejlingstogt, der gik til Middelhavet med Anløb af en engelsk Kanalhavn for udgaaende og Malaga paa Spaniens Sydkyst som Bestemmelsessted.

Fra gammel Tid gjaldt der i Marinen Bestemmelser om, at der førtes særlig Officersmesse og Kadetmesse, hvis eventuelle Overskud efter Togtet fordeltes mellem hver af disse Messers Medlemmer. Hver Messe havde sit eget Regnskab. Det blev aldrig store Summer, det kunde dreje sig om, da Messepengene var højst beskedne, men Kadetantallet var ikke ringe paa det Tidspunkt, og med passende Økonomi, baade med Kadetmessen gaaende i Land om Vinteren og i Skibet om Sommeren, kunde der dog spares en lille Sum, der anvendt paa rette Maade kunde samtidig glæde og gavne de unge Mennesker, naar den ikke blev udstykket ved at blive udbetalt til hver Kadet personlig, men anvendt i et Fællesforetagende. Ministeriet havde paa de senere Tider sanktioneret en saadan Fremgangsmaade.

Undervejs var vi blevet enige om, at vort Anløb af Malaga maatte give en enestaaende Lejlighed til at foranstalte en Udflugt til Granada, Hovedstaden i det gamle Kongerige af samme Navn, for at Kadetterne kunde besøge Alhambra med sin berømte Løvegaard. Ved et mindre Tilskud pr. Kadet af deres egen Lomme paa en halv Snes Kroner, og ved at de deltagende Officerer naturligvis afholdt deres egne Udgifter, vilde vor Økononikasse kunne overkomme at iscenesætte et saadant Fællestogt paa Landjorden.

Byen Malaga er smukt beliggende ved en god Havn og har baade arkitektonisk skønne Kirker og offentlige Bygninger, men vore Tanker var jo rettede paa den paatænkte Udflugt.

Vor derværende Konsul, C. Scholtz, en større Forretningsmand, var en præsentabel Skikkelse, som jeg desværre fik lidt galt i Halsen ved vort første Møde, idet han, da han traadte ind ad Falderebet ved sit officielle første Besøg ombord, sagde: »Sie sprechen wohl Deutsch Herrn Capitain?« Da jeg ikke saa nogen som helst Grund til at tale Tysk med en dansk Konsul i et dansk Skib i en spansk Havn, svarede jeg ham paa Fransk, hvad han iøvrigt ikke tog fortrydeligt op, og var os til umaadelig stor Hjælp med at faa arrangeret vor Udflugt.

Saavidt jeg erindrer, fik vi Rabat paa det Tog, der bragte os, c. halvhundrede Mand, op til Granada, en Rejse paa 4 à 5 Timer, men noget Iltog var det nu heller ikke.

Saisonen var for varm til, at de store paa Englændere og Amerikanere særlig indrettede, veludsfyrede Hoteller i Granada var aabne, men det lykkedes Konsulen at faa aabnet et til os under vort to Dages Ophold deroppe. Under Jernbanefarten led vi meget af Varme og Støv, saa vi var inderlig taknemlige for ved Ankomsten til Granada at faa Bad og Bolig under komfortable Forhold. Da den ældste Skoleofficer og jeg gjorde Aftenronde paa Soveværelserne, var det et uforglemmeligt Syn at se Kadetternes barkbrune Ansigter paa Kniplings-Hovedpuder og Springmadrasser.

Jeg skal ikke trætte med en Beskrivelse af, hvad vi saa i Alhambra af maurisk Kunst saavel i de resterende Paladser som i Ruiner af Taarne, gamle Fæstningsværker og Mindesmærker. Og hertil kommer den pragtfulde Natur, der er ubeskrivelig indtagende.

Egnen er jo Sædet for de betydeligste Zigeunerstammer, hvis tarvelige Boliger eller Huler er anbragte baade ind i og ovenpaa Højderne rundt i Byens nære Omkreds, og baade dette Folkeslags Typer og Levevis var en Seværdighed af Rang.

At holde al vor Ungdom helt samlet under Besøget, eller rettere under fuld Opsigt, vilde jo berøve den en stor Del af For-

nøjelsen ved Udflugten, men vi sparede ikke paa Advarsler i alle Retninger, og jeg tror heller ikke, at nogle af de unge Fyre led Men ved Turen. Ved 10 Tiden om Aftenen blev de mønstrede paa Hotellet, og Officererne holdt de yngste under Opsigt.

Efter Tilbagekomsten til Skibet var der en Reception med Dans om Bord, og Kadetterne har sikkert her gjort Bekendtskaber, der blev fulgt af Besøg i flere Familiehjem i Byen. Selv traf jeg et Par ganske unge Damer ved Receptionen, der var Børnebørn af den uheldige kommanderende Admiral i Slaget ved Santiago de Cuba d. 3' Juli 1898, Admiral Cervera, som de bad mig om at komme hjem og hilse paa ved en The den næste Dag. Jeg fulgte Indbydelsen og traf en fin Personlighed med spansk Grandessa, og Admiralen hilste paa mig i »Hejmdal« før vor Afsejling.

Man ler ofte herhjemme af fremmede Ordener, men ved enhver officiel Optræden hernede mærkede jeg, at det spanske Fortjenstkors og Redningsmedaillen vakte Opmærksomhed, ligesom jeg alt Aaringer tilbage under en Retssag, som jeg havde gaaende i Barcelona, ikke skulde være ked af at være pyntet med disse Prydelser. Saadan er nu Verden engang!

Alt faar en Ende ogsaa Hviledagene i Spanien, og vi dampede snart igen afsted.

Det var Meningen, at vi skulde fylde op med Kul i Malaga, men da Kulforretningerne der fik Notion om, at vi havde næsten tomme Kulkasser, skruede de for det første Priserne op, og for det andet vilde de paaotroiere os nogle gamle solbrændte Kulbunker. Vi kunde ingen Vegne komme med dem, hvorfor jeg besluttede at telegrafere til Ministeriet om at anmelde et Anløb for os for Kulfyldning fra Hulk i Gibraltar og afgik derpaa til bemeldte Havn.

Fra min Fart som Skipper i D.F.D.S. i Middelhavsfart var jeg vant til at kulle der, hvad kun tog os en 5 à 6 Timer uden Forbindelse med Land undtagen den officielle Notificering ved en Officer.

Under vor Sejlds op langs Portugals Kyst blev i de stille

Nattimer opfanget Nyheder gennem de forskellige Radiostationer i Land, og samlede laa disse paa mit Morgenbord som en Slags Avis.

Det bragte Røre i Skibet, da vi en Julidag ad denne Vej fik Efterretning om, at Mordet paa den østrigske Tronfølger og hans Hustru i Sarajevo den 21' Juni havde faaet Østrig til at tilstille Serbien et Ultimatum, hvis Følger for den nære Fremtid maatte anses for uberegnelige.

Vor Ordre lød paa at gaa Vesten om England og anløbe Glasgow for nogle Dages Ophold, forinden vi tog midlertidig Station ved Færøerne for en kortere Fiskeriinspektion i disse Farvande.

De første ængstende Tanker om mulige krigeriske Forviklinger vakttes hos os i Glasgow og udvikledes efterhaanden under Opholdet der, da England med sit System af kun hvervede Tropper saa smaat var begyndt med, baade at trække disse over fra Irland og at samle Militæret fra de spredte Garnisoner rundt i Landet til de større permanente Lejre.

At England skulde komme med i en eventuel Landkrig paa Fastlandet var der dog neppe nogen ude i Befolkningen, der tænkte paa paa dette Tidspunkt.

Som sædvanlig mødte vi stor Gæstfrihed ogsaa her, hvor der blev afholdt en Reception hos Mairen, og Kadetterne fik Lejlighed til at se forskellige af denne store Industribys Virksomheder. De skolske Søers berømte Natur gav Anledning til Udflugter af forskellig Art, og alt dette tjente til at berolige Sindet overfor den voksende Uro i de europæiske Lande.

Under usædvanlige haarde Vejrforhold under Sejladsen til Færøerne ankom vi til Vestmannhavn den 24' Juli om Aftenen, og efter at have pudset Skibet lidt op gik vi rundt til Thorshavn d. 26' Juli for at hilse paa Amtmanden, der paa dette Tidspunkt var den senere Justitsminister Rytter.

Efter Udvekslingen af de officielle Visitter blev Amtmanden til Middag hos mig, og medens vi sad hyggeligt der, indløb der Kodetelegram fra Marineministeriet til mig om at afgaa snarest til København, da der var udbrudt Krig mellem Østrig og Ser-

bien. To Timer efter var »Hejmdal« undervejs hjem og fortøjede ved Orlogsværftet Torsdag d. 30' Juli Kl. 6 F.M.

Paa Nedreisen observerede vi i Nordsøen et af den grønlandske Handels Skibe under Damp vestover. Stemningen ombord hos os var i høj Grad præget af Nationalfølelse parret med Usikkerheden, om vi naaede uantastede hjem, da Danmark jo godt i de forløbne Dage, som Nedreisen tog, kunde være blevet indviklet paa en eller anden Maade i Urolighederne. Vi stod derfor ned mod Skibet, der havde hejst sit Flag, da den saa det danske Flag vaje under vor Gaffel. Med Musikken paa Dækket stod vi med fuld Fart agten om vor Landsmand og fulgte den lidt paa dens læ Side, medens vi gav den et Par Nationalmelodier og den os nogle Hurraraab.

Aar efter har jeg vekslet Ord med Direktør Daugaard-Jensen, der udtalte, at den Hilsen, som de her modtog, varmede Hjerterne op hos dem, der var paa den lange Rejse bort fra Fædrelandet paa et Tidspunkt, hvor de med Ængstelse tænkte paa, hvad der vilde ske med gamle Danmark, før de atter gensaa det.

Alvorlige Rygter om, at Krigen neppe lokaliseredes til de sydlige Lande, svirrede i Luften ved vor Hjemkomst, og Krydseren fyldte derfor straks Kul, overtog sin Krigsammunition m. m., men beholdt endnu Kadetterne om Bord. Først d. 31' Juli Nat kom der Ordre fra Overkommandoen om næste Morgen Kl. 6 at skifte Kadetterne med Mandskab fra Sikringsstyrken og at gøre Krydseren krigsberedt.

Disse Arbejder blev udført i Løbet af Dagen, og allerede Kl. 8½ E.M. Lørdag d. 1' Aug. forlod vi Orlogsværftet sammen med Kystforsvarsskibene »Peder Skram« og »Herluf Trolle« samt Mineskibet »Hjælperen«. Delingen stod ned til c. 1200 M. Nord for Nordre Røse og tog Ankerplads der som Artilleribasis for den fremskudte Patrouillelinie af Torpedobaade mod Syd. Allerede næste Morgen lattede de andre Skibe, medens »Hejmdal« forblev paa Ankerpladsen som Støtte for sydlige Patrouille indtil Tirsdag d. 4' Aug. Morgen, da vi gik op for at forene os med Farvandseskadrens øvrige Skibe.

Under alt dette var »Hejmdal«s Officersmesse blevet svært ryddet op. Premierløjtnant V. Laub var gaaet til vort uendelig lille Flyverkorps og forblev ved Lufttjenesten under hele Krigsperioden. Premierløjtnant Grandjean overgik til Krydseren »Gejser«, og i Stedet for disse kom to iøvrigt særdeles flinke Reserveløjtnanter ombord. Ældste Kadetklasse overgik til de større Torpedobaade og udnævntes kort efter til Sekondløjtnanter, medens en Del af næstældste Klasse fordeltes i Farvandseskadrens Skibe og forrettede subaltern Tjeneste, men som Medlemmer af Officersmesserne. De yngre Kadetter afgik samlede til Kadetskolen, men fordeltes senere til Tjeneste i Patrouillemateriellet.

Saalænge Krigen varede har jeg ført ret nøjagtig Dagbog over alle Begivenheder indenfor mit Omraade, — plus engang imellem ogsaa udover dette, — men i Erindringer skal kun medtages de lyse og interessante, og ikke alt det man kan opfatte surt og kedeligt, kritisk og ensidigt under dræbende Ensformighed paa Forpost og Vagttjeneste som Gruppefører Dag ud og Dag ind under aarelange Perioder.

Under Krigsaarene.

Intet oplyser vel bedre om de svage Ben, som vi stod paa herhjemme med Hensyn til Flaademateriel ved Sikringsstyrkens Etablering, end blot at følge i den aller første Tid et krigsmæssigt set saa svagt Skib som Krydseren »Hejmdal«s Bevægelser.

Den 5' August laa Eskadren til Ankers paa »Lous Flak«, medens »Hejmdal« havde fri Manøvre for at afholde Øvelser med det nye Mandskab. Den blev imidlertid om Eftermiddagen kaldet til Eskadren og fik derfra Signal til at gaa ind paa Værftet og fylde op med Kul og Vand. Efterhaanden myldrede de andre Skibe og Fartøjer ind, og der blev et Liv uden Lige derinde. Tyskland havde erklæret Rusland og dermed tillige Frankrig Krig. I Løbet af Natten kom desuden Meddelelse om, at nu var Krigen tillige erklæret mellem Tyskland og England, og det blev bestemt, at Minespærringer i Store- og Lillebælt skulde udlægges.

Materiellet blev delt i 2 Eskadrer, nemlig I' Eskadre: Kystforsvarsskibene »Peder Skram« og »Herluf Trolle«, Krydseren »Gejser« og 1', 2' og 4' Torpedobaadsdivision. Eskadrechef Kommandør Nyholm. II' Eskadre: Kystforsvarsskibene »Olfert Fischer« og »Skjold«, Krydseren »Hejmdal« og 3' og 5' Torpedobaadsdivision samt Mineskibene »Lossen« og »Hjælperen«. Eskadrechef Kommandør T. V. Garde.

Først Kl. 3 F.M. var »Hejmdal« klar med sin Kulfyldning og beordredes til at lægge ud paa Stubben og forblive ved I' Eskadre indtil »Gejser« blev klargjort.

Allerede Kl. 1 E.M. blev vi beordret til at gaa ind paa Yderhavnen og sætte os i Forbindelse med Overkommandoen og indlade Telefonkabler og Materiel til II' Eskadre. Derpaa fik vi Ordre til at forblive liggende paa Yderhavnen, men klar til Afgang.

Noget maatte der være i Gære. Ud paa Eftermiddagen passerede Undervandsbaadene »Nymfen« og »Najaden« os og stod Nord paa med Station Helsingør. Samtidig stod »Havmanden« og »2. April« ned til Dragør. Altsaa Undervandsbaadene fremme foran Minespærringerne klare til at angribe eventuelle fjendtlige Skibe.

Kl. 6½ E.M. blev jeg atter kaldt til Overkommandoens Telefon og beordret til I' Eskadre med det samme.

Kl. 9 E.M. blev jeg kaldt om Bord i Eskadreskibet og fik Ordre til straks at lette, tage Torpedobaaden »Flyvefisken« med mig nordpaa fra dens Forpostplads sønden for Taarbæk Rev, beordre Torpedobaaden »Søridderen«, der laa paa Taarbæk Rev, til at sætte Krigspistoler paa Torpedoerne og være klar til at stikke Anker fra sig. Selv skulde jeg indtage Post tværs af Lappens Fyrskib som artilleristisk Støtte for den nordlige Patrouille, der holdt gaaende mellem Gilleleje og svenske Kyst. »Flyvefisken« skulde forstærke denne Patrouille.

»Hejmdal« blev opankret indenfor Lappen, med Blokhustøsten fri Østen om Kronborg, saaledes at Retraiten kunde ske indenom Lappegrund. Kæden var udsjækket ved 40 Meter, og Skibet laa for 35 Meter i Blaken.

En Patrouille blev nu gaaet paa Linien tværs Odinshøj til Kunnargunarstorp, og en anden vifteformig fra Lappen mod Gilleleje Lystønde og c. 2 Kml Vesten om Svinbåderne af to andre Torpedobaade.

Ved opsnappede Telegrammer oplystes det, at en Eskadre med blændede Lanterner stod c. 8 Sml. Vesten om Anholt sydpaa Kl. 10½ E.M.

Det var altsaa Aarsagen til Alarmeringen.

Ved Daggry blev Patrouillen trukket ind, og »Hejmdal« afgik til I' Eskadre ved Stubben.

Kl. 3 E.M. fik »Hejmdal« Ordre til at gaa ind og Chefen sætte sig i Forbindelse med Overkommandoen. Herfra beordredes »Hejmdal« til straks at afgaa til II' Eskadre ved Korsør.

Hvad Vej skulde jeg vælge Nord eller Syd om Sjælland? Sønden om kom man hurtigere i de indre Farvande og fik løbet

Fyrlinierne i Smaalandsfarvandet igennem. Jeg valgte dette og stod Sønder over med 13 Knob.

Vi mødte af Fartøjer en dansk Undervandsbaad ved Dragør og en dansk Torpedobaad lidt udenfor Dragør Fyrskib.

Kl. 7 E.M. da vi var tværs af Stevns i c. 7 Sml. Afstand, saas to Torpedobaade i SO omtrent 3 Str. paa B.B.Boug. Jeg lod slaa »Klart Skib« og alle Mand var hurtig paa Post. Torpedobaadene stod videre ned mod os, og først da de i forreste Barr & Stroud maalttes c. 7000 Meter, drejede de bagbord over og videre Øst paa. I Barr & Stroud kunde deres tyske Flag paa Toppen skælnes, og Typerne gjordes ud til at være en D.10.Baad og en G.67. Baad.

Kl. 6 ankredes ved II' Eskadre Syd for Halskov Rev.

Der var Travlhed hernede og havde været det fra første Øjeblik, Eskadren var naaet frem. De nordre Spærringer var næsten færdige, og disses Artilleriforsvar blev henholdsvis »Olfert Fischer« og »Skjold«, medens Søndre Minespærring, der skulde have »Hejmdal« som Artilleribasis, ikke nær var færdig.

I Løbet af Dagen fik jeg mine Instruktioner i Flagskibet, og Kl. 3 om Eftermiddagen hejste jeg Signal om Tilladelse til at afgaa til Søndre Spærring, hvilken gaves. Men aldrig saa snart var Skibet let, før der kom Signal om at møde hos den Kommanderende. Hvad var der nu? Ja! det var følgende Telegram fra Overkommandoen: »»Hejmdal« afgaar straks Assens og søger Telefonsamtale der med Overkommandoen. Fyrene slukkede Tvinsbjerg og Assens. Hold dansk Territorium af Hensyn til Miner.« Naa! rørende Farvel til Eskadrechefen og nordpaa med 13 Knob. Fredericia passeredes ved 9-Tiden, og henad Midnat fik vi os rodet ind til Assens uden Fyrene, men ikke uden lidt Bekendtskab til Bundgarnspæle.

Den tyske Natpatrouilles Lys og andre Lys saas paa Strækningen fra Syd for Brandsø til over mod Hejls.

Paa Assens Brohoveder stod mange Mennesker trods den sene Nattetime. »Hejmdal«s Projektør, som vi maatte bruge fra vor Ankerplads for at lyse Bundgarnene op, havde alarmeret dem. Da de ved Havnelygtens Skin saa Dampbarkassens Dannebrog-

flag, kom Huerne af. De havde været bange for, at det var en fremmed Orlogsmand, der var ankret, thi tyske Torpedobaade laa ved Thorø Rev og afviste Dampere og Sejlere, da der var udlagt tyske Miner der. En norsk Damper kommende nordfra bestemt for Faaborg var blevet afvist af Tyskerne og laa nu i Assens Havn, ligesom den danske Damper »Falken« var blevet stoppet ved Thorø og kom ikke ind til Assens paa sin Vej sønderfra.

Paa Telefonstationen fik jeg straks Forbindelse med Overkommandoen, og Ordren lød paa, at det danske Farvand mellem Baagø og Fyen spærredes med Miner mellem Tvingsbjergs Fyrs Breddeparallel og Wedellsborgspyntens Meridian. Al Sejlads her er forbudt, og dette vil være at udføre effektivt. Alt Fiskeri fra dansk Side i Lillebælt er forbudt undtagen med staaende Redskab.

Saa gik det om Bord igen, men jeg foretrak da at blive liggende ved Assens til Dagens Komme for at afvise mulige Fartøjer paa Morgenvagten.

Da det var lyst, og saavel Borgmesteren som Havnefogeden var blevet gjort bekendt med Forbudet og Afspærringen, ledtede vi og stod nordpaa til Wedellsborgpynten for at afvise nordfra kommende Skibe, medens Dampbarkassen blev beordret til at anløbe alle Fiskepladserne paa det afspærrede Stykke af Lillebæltskysten og meddele Forbudet mod Fiskeri til Beboerne.

Da Dampbarkassen hen paa Eftermiddagen kom langs Siden, steg Greven af Wedellsborg med Datter, Svigerdatter og en engelsk Dame med Vanskelighed op ad den Lejder, der under Krigsudrustning havde afløst den mageligere Faldrebstrappe. Anledningen til Besøget var, at Greven ønskede Besked, om Forbudet ogsaa gjaldt Aalegaardsfiskeri paa det spærrede Omraade, medens Damerne gerne vilde have et Kig af et krigsudhalet Skib.

Besøget blev kort men hjerteligt og resulterede i en Sending dejlig Frugt og smukke Blomster, der var højst kærkommen til vor Søndagsmiddag inde hos mig.

Den næste Dag saas en Skonnert kommende op sydfra inde

paa Feltet. Dampbarkassen blev sendt ud for at beordre den til at vende om og gaa op gennem Fyrrenden. Den gjorde det nødigt. C: $\frac{1}{2}$ Time senere, da Skonnerten mente, Dampbarkassen var langt nok borte, vendte den atter nordover, hvorpaa »Hejmdal« lettede og stoppede den inde ved Ægholm. Skibet hed »Emilie«, var fra Kolding og Skipperen hed Mortensen. Han erklærede, at den tyske Torpedobaad, der havde overhalet ham ved Thorø Rev, havde sagt, at han godt kunde sejle overalt paa dansk Territorium, naar han først var kommet Revet rundt. Paa tysk Territorium laa der derimod Miner helt ud til Grænse-linien.

Jeg besluttede nu at staa med Krydseren gennem Fyrrenden og ned mod Thorø Rev for at se paa Forholdene, men da vi var kommet lidt ned i Fyrrenden, saa vi »Beskytteren« komme op nordfra med Signal »Jeg medbringer hemmelig Ordre« vajende, hvorpaa vi stod op mod den og ankrede.

»Beskytteren«, Chef Kaptajn Prom, skulde løse »Hejmdal« af, og vi afgaa snarest til Store Bælt og indgaa i II' Eskadre. Undervejs dertil fik vi Telegram om at ligge om Natten Nord for Sprogø og ved Daggrø at indgaa i Korsør Havn for Kul- og Vandfyldning. Da dette var besørget, afgik vi til Station udfor Kirkehavn paa Omø, hvor vor Post var som Stationschef for den sydlige Del af Store Bælt.

Vi skrev nu d. 12' August, og man kan ikke sige, at Krydseren, siden den kom ud 1' August, havde ligget paa den lade Side, hvorfor vi nød at ligge lidt i Ro og faa Klarhed over Situationen hernede i sin Helhed.

Det er ganske uden Interesse i disse Optegnelser at berøre Tjenestegangen ved de forskellige Stationer, der laa under II' Eskadres Bevogtningsomraade, hvorfor jeg i det følgende skal indskrænke mig til at nævne enkelte Episoder, der kan falde ind under Begrebet »lyse Minder«, samt enkelte Opgaver, der paa dette Togt stilledes »Hejmdal« at løse.

En enkelt Begivenhed fra den første Tids Stationsliv ved Omø synes jeg dog er værd at anføre ordret efter min Dagbog, da den fast maa synes utrolig.

Den 2' Septbr. skulde det hovedløse Lig af en ilanddrevet tysk Befalingsmand begraves paa Omø. Efter Aftale med Eskadrechefen afsendtes fra »Hejmdal« en Deputation bestaaende af en Officer, en Underofficer og to Mand til at bivaane Jordfæstelsen.

Ceremonien gik stilfuldt dog uden Klokkeringen. Præstens Tale var ikke godt forberedt og efter den tilstedeværende Officers Udtalelse mærkelig paa et Par Punkter, af hvilke særlig følgende faldt ham for Brystet: »Det er meget vanskeligt at fatte, hvorledes Opstandelsen vil blive for denne Mand, da han ikke har faaet sit Hoved med i Kisten.« Præsten kom flere Gange i sin Tale ind paa denne Betragtning.

Den Afdøde formodedes at være en Underofficer fra en forlist tysk Torpedobaad i Femerbælt.

Da »Hejmdal« havde været tre Maaneder paa Omø Station og i den Tid kun fyldt Kul tre Gange i Korsør Havn med 24 Timers Ophold hver Gang, slog Afløsningens Time. Overkommandoen beordrede Krydseren til at afgaa d. 14' November fra II' Eskadre og underlægge sig I' Eskadre i Sundet, medens Krydseren »Gejser« underlagdes II' Eskadre.

Anledningen var, at der skulde oprettes en Reserveløjtnantskole i »Hejmdal« til Uddannelse af c. 30 Reserveofficerer.

Den 16' Novbr. mødte 28 Reservekadetter om Bord hos os, medens vi laa til Eftersyn paa Værftet, hvilket Antal i de nærmest paafølgende Dage steg til 32. Skolen begyndte straks at arbejde.

Det var en forunderlig Overgang fra Livet i Store Bælt til Tjenesten her i Sundet. Her herskede ganske anden Afveksling paa alle Omraader, og det lette Samkvem med Land samt Bestræbelserne for at tildele de Værnepligtige Orlov i Lighed med Sikringsstyrken i Land var jo ukendt endnu paa II' Eskadre, hvor alt gik for sig under skarpe krigeriske Former. Naar her til kom, at der blev givet »Hejmdal« al den Frihed, der blot var forenelig med Eskadrens Hovedopgave af Hensyn til Reservekadetternes Uddannelse, er det forstaaeligt, at vi befandt os godt ved vor nye Virksomhed.

For den faste Kadetskole i Land var der atter begyndt normal Virksomhed, idet Kommandør Maegaard midlertidig var udnævnt til Chef under min Udkommando, og de yngre Kadetklasser var efterhaanden vendt hjem fra de udrustede Skibe, da der kun var sket Indkaldelse af Sikringsstyrker men ikke mobiliseret i Flaaden.

Uddannelsen af Reservekadetterne gik støt fremad, og jeg var glad over at have med disse unge Mænd at gøre, der med virkelig Nationalfølelse og Ansvarsfølelse forberedte sig til at give en Haandsrækning til gamle Danmark, om det blev nødvendigt.

Den 15' December blev jeg kaldt over i Standerskibet, og fik Ordre til at være klar til d. 18' December at overføre Hs. Majestæt Kongen fra København til Malmø i Anledning af Kongemødet der mellem de tre nordiske Konger.

Vinterdage var det, og køn saa Skuden ikke ud, da den som Skoleskib Dag ud og Dag ind fik sine Sider skrabede af Trosser, Skydeskiver og Torpedomateriel, der idelig var i Gang under Øvelserne. Vi lagde straks ind paa Værftet for at fylde Kul og pudse os selv op samtidig, og da vi to Dage efter fortøjede ved Toldboden for at tage Kongegods ombord, var vi vel nok »beuten blank« om end lidt »binnen krank«.

Den 18' Decbr. Kl. 7,30 F.M. kom Hs. Majestæt Kongen til Toldboden ledsaget af sin Adjudant af Flaaden, Kaptajn F. Cold, medens Hs. Ekscellence Udenrigsminister E. Scavenius alt var kommet om Bord. »Hejmdal« afgik Kl. 7,45 F.M.

I' Eskadre laa paa Stubben og paraderede, medens vi passerede med 15—16 Knobs Fart. Ved Saltholm N.Ø. passeredes vi af 2' Torpedobaadsdivision under Kontrekurs og Paradering. Ud for Malmø Indløb gik vi en Gang rundt, da vi var fem Minutter for tidlig, og Hs. Majestæt vilde komme præcis ind. Kl. 9,40 F.M. løb vi langs Kajen ved Kongstenen, og Hs. Majestæt Kong Gustaf kom ombord. Majestæterne kørte straks bort.

Kl. 10,40 F.M. kom Hs. Majestæt Kong Haakon med Toget fra Kristiania. Tilstede paa Banegaarden var Kong Gustaf og kun svenske Herrer samt den danske Generalkonsul, som ledsagede mig, der som Chef paa dansk Orlogsskib i Havnen maatte være

til Stede i den norske Konges Egenskab af Admiral i den danske Flaade.

Vi blev alle enkeltvis præsenteret for Kong Haakon ved denne Lejlighed inde i Ventesalen, medens kun Kong Gustaf og D'Her-rer, der skulde attacheres Kong Haakon, modtog denne sidste ude paa Perronen.

Naturligvis hvilede der en vis Spænding over dette første Møde mellem disse to Monarker efter Unionsbruddet, men hele Stilen var beundringsværdig.

Baade d. 18' og d. 19' December fandt der Forhandlinger Sted. Medens Hs. Majestæt Kong Gustaf boede paa Länsresidenset, var de fremmede Majestæter Gæster hver paa sit Sted hos prominente svenske Familier i Malmø.

Paa Ankomstdagen var der Gallataffel paa Länsresidenset, hvor kun Majestæterne og dissers Følge samt Udenrigsministrene og de ved Forhandlingerne medvirkende Herrer var tilstede.

Min Indbydelse har jeg endnu indsat i Dagbogen, og den var saalydende:

H. M. Konungens t.j.f. Første Hofmarskalk får härmed på nådigste Befallning äran inbjuda

Herr Kommendören H. F. Kiær

till middag å Länsresidenset i Malmö Fredagen den 18' December 1914 kl. 7 e. m.

Klädsel: civil högtidsdrakt.

Taffelet var paa 24 Kuverter.

Der var ingen Taler og Stemningen højtidelig og diplomatisk ubunden.

Senere gik Kongerne sammen, fulgte af os øvrige Gæster, over til den saakaldte Laugssal, hvor der fandt en pragtfuld Koncert Sted med Forsell og Studenterkor som Hovedoptrædende. Paa Torvet var Tusinder af Mennesker paa Benene, Husene var illuminerede, og Spejdere af begge Køn paraderede med Fakler. Efter Koncerten var der tvangfri Sammenkomst i Laugssalen, hvor Majestæterne bevægede sig rundt og underholdt sig livligt med de tilstedeværende Honoratiores.

Ved Bortkørslen om Aftenen tog Kongerne afsted hver for sig.

Medens der under hele Aftenen havde været Liv, Ro og Feststemning over Folkemassen, der som sagt var betydelig, kunde det ikke skjules, at man mærkede noget til Udslag af Folkestemningen ved Bortkørslen, men alt indenfor urbane Former.

Da den norske Konge kørte over Torvet, var der dødstille. Ved den danske Konges Passage faldt der meget spredte Hurraaaba, men da den svenske Konge gik tilbage til Länsresidenset for at spille en Bridge med de tre Udenrigsministre, lød der Jubel over Torvet.

Her vil jeg indskyde, at det bør erindres, at paa dette tidlige Tidspunkt af Krigen var Følelserne paa begge Sider af Øresund i høj Grad forskellige overfor de krigsførende Magter. Jeg kan forsikre, at jeg troede ikke mine egne Øjne, naar jeg læste i de svenske Aviser om de daglige Slag eller mindre Fægtninger, der forefaldt paa Krigsskuepladserne og samtidig saa disse omtalte i vore danske Aviser. Referaterne var paa begge Sider af de dygtige Journalister i Landene blevne afstemte efter de respektive Nationers Følelser og Mentalitet, men vistnok i betydelig Grad afvigende fra Virkeligheden begge Steder.

Naar jeg nu tyve Aar efter vil sammenligne Varmen af de Følelser, der slaar En imøde, saasnart man færdes i Sverige den Dag i Dag, med den, der herskede i Malmø i 1914, saa glædes jeg inderligt. Dermed skal absolut ikke være udtalt noget nedsettende om Karakteren af den officielle Modtagelse og udviste Gæstfrihed, thi den var i alle Maader elskværdig, men fra den jævne Befolknings Side holdt Sympatien næppe højere Varmegrader end de, der var Landene imellem for Aarhundreder tilbage.

Næste Dag var der Gudstjeneste for de tre Konger, medens vi Officerer fra »Hejmdal« var den danske Generalkonsuls Gæster ved en Frokost paa Hotel Savoy. Om Eftermiddagen var der en Reception i »Hejmdal« for Danske bosiddende i Malmø, der vilde hilse paa deres Landsmænd.

Hs. Majestæt Kongen havde bestemt vor Afgang til Kl. 9,45

E.M. præcis og var ledsaget af de to andre Monarker med Følge til Skibet.

Ligesom vi havde kastet los, saas en Færge komme ind gennem Malmøløbet, hvorfor vi atter maatte klappe til, hvad der havde til Følge, at de to Konger maatte opholde sig en halv Snes Minutter paa Kajen, og koldt var det. Færgen var blevet forsinket og vilde ikke vente ude ved Lysbøjen. Vi gik, saasnart det var muligt at knibe agten om Færgen.

En Snes Minutter efter vor Afgang kom Næstkommanderende op paa Kommandobroen og meldte mig, at der var Ild i forreste styrbords Kulkasse og Banjerne stærkt røgfyldte. Det gjaldt da om ikke at alarmere Hs. Majestæt unødigt med dette, før vi var klar over Udstrækningen af Branden. Der blev ført Vandslanger ned paa forreste Fyrplads, og den tørre Skydebomuld blev udtaget af Skydebomuldsmagasinet derude, medens Reserve-løjtnant Balle blev sat ind i Magasinet for at kontrollere Temperaturen derinde. Jeg vilde nødig sætte Magasinerne under Vand. Vi fik en Maskinassistent ind gennem Kullemmen fra Fyrpladsen til den antændte Kulkasse, hvor han da fik en Vandslange til at virke paa de antændte Kul og det tilstødende glødende Skodt. Ilden blev slukket.

Det viste sig, at Ilden var opkommet i en Bunke Aske og Slagger, der var henlagt paa Fyrpladsen under Opholdet i Malmø, da der her ikke maatte kastes Aske ud. Under Blæsernes kraftige Gang med vor høje Fart kom der Liv i nogle Gløder, og Bunken blev antændt. Det Skodt, Bunken var opkastet mod, blev rødglødende, og Varmen herfra antændte Kullene i Styrbords Kasse. Vi slap med Skrækken og uden væsentligt Havari paa Materiellet. Næstkommanderende, Kaptajn Ewald, behandlede hele Sagen med stor Ro og Koldblodighed, trods den betydelige Røgdudvikling, og Affairen løb af, uden at det kom til Majestætens eller Følgets Kundskab.

Udenfor svensk Territorium fulgtes vi af en dansk Torpedobaadsdeling, som vi kaldte lidt nærmere op til os, medens Situationen stod paa.

Kl. 11½ E.M. passerede vi Kronløbet. Majestæten gik fra

Borde ved Toldboden ved Midnatstid, og næste Morgen gik vi ind paa Værftet til Kulfyldning og et mindre Eftersyn.

Den 24' December Morgen stod Eskadrens øvrige Skibe ind paa Inderhavnen og efterlod os ene paa Stubben, og Julefreden begyndte. Vejret var daarligt og Søen krap, hvorfor det bestemtes, at Præsten ikke skulde ud til os under de Forhold.

Om Eftermiddagen holdt vi Gudstjeneste efter Flaadens gamle Bønnebog, hvorpaa jeg talte til Mandskabet, og saa gik de til deres Festmaaltid, medens Officererne spiste inde hos mig. Bagefter overværede vi Lodtrækning om Gaverne til Folkene. Gavernes Antal var blevet forøget betydeligt ved en Pengegave fra Hs. Majestæt Kongen, hvorpaa Punchen blev nydt under fortrinlig Stemning.

Kl. 8 F.M. 1' Juledag stod vi ind og mødte vor Afløser »Herluf Trolle« i Havnehullet. Derefter Julelandlov og Frihed saa meget som gørligt i alle tre Juledage.

Henimod Midten af Januar var Reservekadetterne færdige med den første Periode af deres Uddannelse, der sluttedes med en Eksamen, hvorefter de udnævntes til Reservekadetter af 1' Klasse.

Den 22' Januar fik vi Ordre til at afgaa til Store Bælt og indgaa i II' Eskadre og var her til Medio Februar, hvorefter vi atter overgik til I' Eskadre i Sundet. Dette blev dog denne Gang ejheller af lang Varighed, idet Krydseren den 26' Februar atter fik Ordre til at vende tilbage til II' Eskadre.

I min Dagbog staar anført, at jeg d. 24' Febr. var til Middag hos Kommandør Jöhnke i hans Hjem sammen med den svenske Kommandør Ankarcrona og den norske Kommandørkaptajn Petersén, der var Medlemmer af den nordiske Konference angaaende eventuel Konvojering af skandinaviske Koffardiskibe over Nordsøen. For vort Vedkommende skulde det da have været med Krydseren »Valkyrien«, og dette Job skulde nok være mit. Et nederdrægtigt Job vilde det være blevet, særlig om Konvojen skulde være sammensat af de tre Nationers Koffardiskibe under skiftevis Ledsagelse af et af de tre Nationers Orlogsskibe.

Uanede Komplikationer kunde ventes at ville indtræffe. Heldigvis blev det aldrig til noget.

For mig var det morsomt igen at træffe Ankarcrona, hvem jeg havde været tjenstgørende Officer sammen med i det franske Panserskib »Amiral Dupèrré« i 1886.

Naa, jeg kom altsaa atter til II' Eskadre, som ovenfor nævnt, og Tjenestegangen der var ganske uforandret. Til Afveksling blev »Hejmdal« nu benyttet til at instruere de forskellige Hold Lodser, der skiftevis rundt fra Landets øvrige Lodsstationer fik Job i Store Bælt ved Lodsning gennem Minespærringerne, idet denne Tjeneste var godt betalt. De egentlige Bætlodser fra Nyborg og Korsør havde fra Begyndelsen ene haft denne Beskæftigelse, men dette var faldet deres Kolleger for Brystet, da der jo i disse Krigstider kun var ringe Sejlads paa mange af Landets andre Søkøbsteder. Lodsinspektør Kaptajn Nielsen deltog i disse Sejladser.

Henimod Midten af Marts begyndte Eksamen for Reservekadetterne, hvilken gav til Resultat, at 20 af de 33 Kadetter indstilledes til Udnævnelse til Reserveløjtnanter.

Blandt disse var en ung Islænder Jóhann Pjetur Jónsson, hvem jeg senere i Livet har truffet nogle Gange oppe paa Island, hvor han er Chef for det islandske Inspektionsskib »Odinn«, og er fremdeles den eneste Islænder med militær Rang. Han forrettede Tjeneste hernede i vor Flaade, indtil Island blev en selvstændig Stat.

Han har altid vist mig stor personlig Trofasthed.

Saasnart Eksamen var Slut, afgik vi til København for at faa et Eftersyn og nogen Reparation af Skibet, der nu tiltrængte Dokning, samt for at aflevere vore unge Officerer.

Efter endt Eftersyn stod vi Syd paa d. 9' April for at gennemsejle det nye gravede Løb over Tolken saavel ved Dag som ved Nat; overtog Stationen ved Omø næste Dag fra »Gejser«, og det gamle Liv begyndte igen.

En halv Snes Dage senere kom der Meddelelse fra Overkommandoen om, at jeg skulde fratræde Kommandoen i »Hejmdal«

d. 9' Maj og afløses af Kaptajn Schou. Min Vimpel havde da vajet et Aar der ombord.

Den sidste Maaned fik ogsaa Slut, særlig da der i denne skete Ombytning af flere af Officererne og nye skulde sættes i Trit, men den 9' Maj afrejste jeg pr. Bane til København, hvor min Kommando blev hejst Dagen efter i Krydseren »Valkyrien« som Øvelsesskib for saavel Kadetskolen som for Konstabelevskolen.

Det var nu efterhaanden blevet indlysende, at vi vistnok stod overfor en Krigssituation af uanet Varighed, hvorfor vi maatte sætte vore militære Undervisningsanstalter i Virksomhed i den Udstrækning, som Afgivelse af Materiel og Personel maatte tillade. Ved at udruste vor største Krydser »Valkyrien« som fælles Skoleskib for Kadet- og Konstabelevskolen og lade den ene af disse Skolers Chefer midlertidig være Chef for begge Skoler reduceredes det til Skolerne anvendte Officerspersonel betydeligt, ligesom Krydserens Underofficerer og menige Besætning kunde indskrænkes.

Kommandør Maegaard fratraadte, og jeg tiltraadte min gamle Stilling som Chef for Kadetskolen.

Om Langtogt med Kadetskibet kunde der naturligvis ikke blive tale, og vor Tumbleplads blev fortrinsvis i Køge Bugt og ved Jyllands Østkyst indtil Fæmø, dog med et enkelt Besøg i Store Bælt for at vise Ungdommen vort Neutralitetsforsvar i dette vigtige Gennemsejlingsfarvand. De østjyske Søkøbstæder blev afvekslende Genstand for vore week-end Besøg, og vi nød et storslaaet Gæstevenskab overalt.

En enkelt og sørgelig Begivenhed fra dette Togt vil jeg dog berøre.

Den 16' August stod vi ned i Køge Bugt for der at afholde Skydeøvelser i nogle Dage, til Hjælp ved hvilke Torpedobaaden »Spækhuggeren« var stillet til vor Raadighed.

Medens vi d. 19' Aug. var i Gang med Skydningerne, fik vi Kl. 11 F.M. Ordre til øjeblikkelig at afgaa til Drogden og indtage Ankerplads i dens sydlige Del. Vi forcerede op hurtigst muligt og stod op mellem den tyske Patrouille ved Opgangen til Sundet.

Aarsagen var, at en tysk Torpedobaad, paa Trods af al Konvention, havde skudt paa den engelske Undervandsbaad »E 13«, der var grundstødt paa dansk Territorium i Flinterenden, og ved hvilken Havarist den danske Torpedobaad »Søulven« havde overtaget Vagten. Den tyske Torpedobaads Overfald var saa pludseligt og saa uventet, at »Søulven« ikke fik udvekslet Skud med den, før Ugerningen var sket. Der blev dræbt 15 Mand af Undervandsbaadens Besætning.

Kl. 6 E.M. gjorde vi Honnør for Torpedobaaden »Søridderen«, der passerede »Valkyrien« paa klos Hold med de engelske Lig om Bord paa sin Vej til København.

Om Aftenen ved 10-Tiden fik vi Ordre til at afgaa til København. Krydseren »Gejser«, Kommandør Scheel, havde overtaget Vagten ved »E 13«s Vrag straks efter Katastrofen.

Da Togtet med »Valkyrien« var endt i Slutningen af September Maaned, begyndte de respektive Skoler deres Arbejde i Land ganske uafhængig af den særlige Situation ved Sikringsstyrkens Indkaldelse.

Næppe havde vi forladt »Valkyrien«, førend der atter blev Brug for dette Skib, der allerede i Oktober afgik til vore vestindiske Øer under Kommando af Kommandør Konow, i hvis Lod det faldt tillige at blive den sidste i den lange Række af Guvernører, der havde resideret paa vore skønne Vestindiske Besiddelser gennem et Par Aarhundreder. Med dyb Sorg gav han i 1917 Ordre til at stryge det danske Flag paa Batteriet i »Charlotte Amalie« paa St. Thomas.

Da Kadet- og Konstabelevskolen derfor i 1916 og 1917 skulde paa Øvelsestogt, blev der truffet en Ordning med at lade Krydseren »Hejmdal« og Skonnerten »Ingolf« danne en Skoledeling under Kommando af mig som Delingschef og tillige Chef for »Hejmdal«.

Togterne foregik under lignende Former som i 1915, da Krigene stadig var levende, og Sikringsstyrken indkaldt.

De respektive Chefer for »Ingolf« paa disse to Togter var de senere Kontreadmiraler Th. Topsøe-Jensen og Fr. Cold, der begge var Mænd med stor Interesse for den opvoksende Ungdom, og

af hvilke førstnævnte i sine yngre Aar havde været knyttet til Konstabelelevskolen, medens Fr. Cold i en Aarrække havde været til Tjeneste ved Kadetskolen.

Paa disse Togter var næstældste Kadetklasse indlogeret i »Ingolf« og forrettede Vagttjeneste i dette Skib, samt hørte til Sejlsregeringen. Deres Uddannelse i Artilleri- og Torpedoskydning foregik i »Hejmdal«.

I 1917 paabegyndte Hs. Kgl. Højhed Kronprins Frederik sin Uddannelse ved Kadetskolen. At Prinsens Lyst til Søen dikterede hans Valg af Faguddannelse, maatte glæde enhver Søofficer, og en mere trofast og varm Kammerat kunde hans jævnaldrende Kadetter ikke let have fundet. Kronprinsen markerede selv gennem hele sin Optræden, at han ønskede sig behandlet absolut paa lige Fod med sin Klasse, hvad angik saavel Arbejde som Frihed, og han gennemførte dette gennem Skolens fire lange Aar.

Naturligvis glædede det Chefen for Kadetkorpset at skulde se Korpsets Rækker aabne sig for Tronfølgeren, og kun gode Minder har jeg tilbage om hans og mit Samarbejde for at naa det Maal, som han havde sat sig, og til hvilket jeg selv havde set den første Spire af Lyst til Sølivet udvikle sig ombord i »Dannebrog« i Aarene 1912 og 1913, da han som Dreng nød sine lange Sommerferier paa Togter i vore Farvande.

Hs. Kgl. Højheds Kærlighed til Søen og Flaaden er jeg sikker paa vil holde sig gennem Livet, selv om andre og større Byrder maa blive lagt paa hans Skuldre i en fjern Fremtid.

I disse Aaringer var Livet gaaet uforstyrret hen for II' Eskadre i Store Bælt, dog med en Del Omskiftning af saavel Besætninger som af Skibe, men Spærringer og Stationscentre laa urokkeligt, som de blev fæstnede hin Augustuge i 1914.

Jeg havde ikke ventet at komme til at optræde mere der, men i Maj 1918 blev jeg Chef for Panserskibet »Herluf Trolle«, der sammen med Panserskibene »Peder Skram« og »Skjold« dannede Hovedstyrken af II' Eskadre, hvis Chef nu var Kommandør Henri Konow. Med andre Ord var altsaa den stærkeste Eskadre nu blevet den, hvis Opgave var at sikre Forbindelsen mellem

Landsdelene, medens Farvandseskadren var blevet sammensat af lettere og hurtigere Materiel.

Oplivende var Tjenesten her ikke i højere Grad nu end i Maj 1915, da jeg forlod den, og en Ting var sikkert, nemlig at Sikringsstyrkens Menige var langt mindre oplivende at have at gøre med nu, end Tilfældet var straks ved Krigens Begyndelse, hvor hver Mand følte sig draget af Opgaven at ville forsvare sit Land.

Der var derimod absolut Fremskridt paa et Omraade som krigsmæssige Skydninger, ligesom Eskadrechefen afholdt samlede Evolutioner i den Udstrækning, som Bevogtningstjenesten maatte tillade.

Lidt hen paa Sommeren blev et større Hold frivillige Lærlinge udkommanderet med »Herluf Trolle«, blandt hvilke hørte Hs. Kgl. Højhed Prins Knud, der nu havde besluttet sig til at vælge Søofficersgerningen til Livsopgave. Som gammel Skolemand smagte det dog af Fugl at beskæftige sig lidt med disse unge Mænd, der bl. a. interesserede sig stærkt nede paa Stationen ved Omø som mine Medhjælpere ved en lille regulær lokal Opmaaling for at afsøge nogle generende Sten og Puller i Nærheden af vor Ankerplads.

Hvor bliver saadanne unge Fyre dog opmuntrede, naar de blot føler, at de gør Nytte og kan se Resultatet af deres Medvirken.

Ved Slutningen af September Maaned fratraadte jeg Kommandoen i »Herluf Trolle« for atter at overtage min Gerning ved Kadetskolen.

Allerede paa dette Tidspunkt begyndte man at fatte Haab om, at der snart kunde blive Slut paa denne frygtelig alt udmavende Krig, og der gik jo ogsaa kun 5 à 6 Uger, til Vaabenstilstanden indtraadte og med den efterhaanden Ophør af Sikringsstyrkens Virksomhed. Man aandede atter op, og i Løbet af Vinterhalvaaret var vor Nation herhjemme atter faldet til Ro i sin sorgløse Optimisme.

Da Beslutninger angaaende Kadetskolens Øvelsestogt i 1919 skulde tages henad Foraaret, var »Valkyrien« atter til Disposition efter sit lange Ophold ved de tidligere danske Besiddelser

i Vestindien. At Kadetterne i høj Grad tiltrængte et oversøisk Togt paa de store Have, efter kun at have haft Kattegat som Tumleplads gennem fire Aar, var naturligt, og Ministeriet bestemte da, at Kadetskolen og Konstabelevskolens unge Mænd atter skulde paa Togt i fælles Øvelsesskib, til hvilket Krydseren »Valkyrien« blev udset med mig som Chef.

Togtets Sejlordre fra Ministeriet lød paa, at Krydseren efter c. en Maanedes Øvelser i danske Farvande skulde aflægge Besøg i Oslo og Horten, hvorpaa der atter kunde planlægges Øvelser i hjemlige Farvande indtil medio Juli. Paa dette Tidspunkt skulde der paabegyndes et Kryds i Nordsøens nordlige Del med Anløb af Leith, hvorefter Krydseren i et Stræk skulde gaa ned langs den engelske Østkyst, langs hvilken endnu gjaldt Sejladsbestemmelserne fra Krigen, gennem den engelske Kanal og videre til Funchal paa Madeira. For hjemgaaende skulde Bordeaux og Dartmouth anløbes, hvorefter Togtet skulde afsluttes med Øvelser i danske Farvande.

Selv om »Armistice« endnu var Betegnelsen for Situationen i Europa og Amerika paa det daværende Tidspunkt, havde vore hjemlige Forhold dog allerede formet sig saaledes, at der kunde tilkommanderes »Valkyrien« en fortrinlig Stab af Officerer dels fra Kadetskolen og dels udenfor dennes faste Personel. Det samme gjaldt for Befalingsmændenes Vedkommende fra Konstabelevskolen, saaledes at vi havde en fortrinlig Underofficersbesætning i Krydseren, hvad der kom os i høj Grad til Nytte under den vanskelige Opgave, der senere faldt i vor Lod at løse.

Da der sikkert under min Omtale af Øvelsestogter under Krigens fire Aar er stillet saa store Krav til eventuelle Læseres Taalmodighed, saa denne ikke paany maa udsættes for Prøvelser, skal jeg i det følgende gaa meget let hen over det Tidsrum, hvor Krydseren denne Sommer gjorde Ophold i danske Farvande, og fortrinsvis beskæftige mig med Tildragelser fra Opholdet paa fremmede Havne og under Sejladsen mellem disse.

Kommandoen i »Valkyrien« blev hejst den 14' Maj, og den 17' Juni ankrede vi op udfor den norske Flaadestation Horten,

for næste Morgen at fortsætte opad Fjorden, saaledes at vi kunde veksle Salut med Oskarsborg efter Kl. 8 F.M.

Chefen for Flaadestationen var min gamle Ven fra fransk Tjeneste, Kommandør Gustav Gade, hvem jeg havde været i nøje Kontakt med de første tyve Aar efter vor franske Fællestjeneste, men som var droppet noget ikke mindst under Krigsaarene.

Overraskende kom jeg ind ad hans Dør, men Modtagelsen kunde ikke være varmere end den blev, og Middagen hos ham med en derpaa følgende sen Nattesludder om Bord hos mig blev en Nydelse af Rang.

Kommandør Gade var en fin Mand og en fast Karakter. Et Træk, der tyder derpaa, kan jeg ikke lade være med at anføre, nu da han har været død i over en halv Snes Aar.

Da der skulde finde Admiralsforfremmelse Sted i den norske Marine, der dengang kun havde en Admiral, ønskede Gustav Gade ikke at modtage denne Stilling, da han syntes, at den Vej man fulgte fra den daværende Regerings Side maatte føre til Flaadens Ruin. Hans nærmeste Eftermand blev Admiral, og Gade gjorde Tjeneste under ham i adskillige Aar. Denne var Admiral Berglund, der først traadte tilbage for 5 Aar siden, og som jeg tidligere har omtalt, da han var samtidig med Gade og mig i fransk Tjeneste, og hvem jeg ligeledes gennem Aarene endnu staar i Forbindelse med, idet han er Formand for Foreningen for skandinaviske Sjømannshjem i fremmede Havne, Den Norske Afdeling, medens jeg er Formand for Den Danske Afdeling og min Ven Admiral Ericsson for Den Svenske Afdeling af samme Forening.

Kommandør Gustav Gade var under hele Krigen Eskadrechef for den norske Kystflaade, hvis Opgave var knyttet til Farvandet fra Trondhjemsfjorden til Skagerak.

Kronprinsens og Prins Knuds Deltagelse i Togtet gjorde, at vi Officerer fik Lejlighed til at komme mere i Berøring med Kongehusets Medlemmer, end Tilfældet ellers vilde have været, og nød stor Gæstfrihed ude paa Bygdø, hvor Kongen residerede.

Hs. Majestæt Kong Haakon aflagde officielt Besøg om Bord

i Krydseren og tilbragte flere Timer med os under Genopfriskning af gamle Minder fra sin Officerstid i vor Flaade.

Der blev foretaget en Udflugt til Holmenkollen, hvor de norske Officerer var vore Værter ved en stor, fornøjelig men anstrengende Frokost. Dagen sluttede med Middag og Dans hos den danske Gesandt.

Opholdet varede fire Dage. Efter et vellykket Bal om Bord i »Valkyrien« forlod vi Oslo en sen Nattetime paa en uforglemmelig smuk og stille Lørdag, hvor Oslofjorden var dækket af en hundredtallig Flaade af store og smaa baade Sejl- og Motorbaade, der drev eller ilede ud til de smaa Sommerboliger mellem Fjordens Klipper og Skær, hvor week-end skulde tilbringes.

Vi gik tilbage til Kattegat og tog Station i Kaløvig og paa Aarhusbugten for der at afholde de større Artilleri- og Torpedoskydninger, som skulde udføres, førend vi tiltraadte den oversøiske Del af Togtet.

Medio Juli afgik vi til Leith, hvor der forestod os en større Kulfyldning.

Dagen før vi kom ind paa Firth of Forth, blev vi opskræmte ved, at der var udbrudt Selvantændelse af Kullene forude i Styrbords Overkasse, hvor det brændte ret livligt. Ilden blev dog slukket i Løbet af et Par Timer.

En halv Time efter at Køjerne var blevet udgivet samme Aften, maatte der purres ud overalt, da det atter brændte i ovennævnte Kulkasse, og igen gik der et Par Timer med at slukke. Samme Nat ankrede vi paa Firth of Forth indenfor Isle of May og gik ind i Edinburgh Dock næste Eftermiddag.

Vort Ophold her varede dog kun et Par Dage, i hvilke Kadetterne og Eleverne fik Lejlighed til at se den smukke By Edinburgh med de mange gamle historiske Minder, medens en Deputation fra Krydseren af Mairén var indbudt til en Reception i Town Hall.

Tankerne gik naturligt tilbage til Krydseren »Hejmdal«s Ophold i Glasgow paa omtrent samme Tidspunkt i Aaret 1914, da vi paa Oprejsen fra Middelhavet til Færøerne anløb denne By, ligesom Krigen stod for Udbrud. Der var forløbet fem frygtelige

Aar siden da, og vi var nu kun en Jernbanerejse paa en Times-tid skilt fra denne By og atter indbudt til en Reception af engelsk Myndighed under samme gæstfri Former som dengang i Glasgow.

Den 18' Juli forlod vi Leith for at begynde, hvad vi mente maatte blive vort længste Stræk paa dette Togt, og ad en trang Vej i det første Par Dage, hvor vi skulde besejle det Farvand, som med Angst og Bæven var blevet befaret af alle Skibe, der fra Skandinavien under Krigen skulde ud paa the seven seas, og som dog da ansaas for at være tryk i Forhold til Strækningen tværs over Nordsøen fra Lister til den skotske Kyst, hvor de tyske Undervandsbaade huserede.

Det var en interessant Tur for mine unge Mennesker, der langs hele Ruten saa Vragrester af strandede eller mineramte Skibe, der saa sørgeligt bekræftede de Farer, som de skandinaviske Søfolk havde været udsat for gennem Krigsaarene. Selv kom jeg til at tænke paa den Skæbne, der var ramt den Flaade af Det forenede Dampskibs-Selskabs Skibe, der paa de Tider, hvor jeg gjorde Tjeneste i Selskabet, sejlede paa Island. Kun et af dem strandede oppe paa Island, medens baade »Ceres«, »Vesta«, Skaulholt« og »Hôlar« blev Ofre for Undervandsbaade, og Besætningerne for de flestes Vedkommende overladt til deres Skæbne i rum Sø og i smaa Baade udsat for stor Fare og store Lidelser. Det En fra Barndommen indprentede Had til tysk Mentalitet og dennes Bærere mildnedes ikke paa denne Sejlads. Efter to Dages Forløb rundede vi South Foreland og aandede op igen. Ugedagen derefter ankrede vi paa Funchal Red.

Fra første Gang, jeg som fjortenaars Dreng var med til fra Fregatten Jylland i 1876 at se Anduvningen af Funchal Red, og ved alle senere Anløb, har Hjertet hoppet i Livet paa mig, og jeg har stedse set mig omgivet af lutter straalende glade Mennesker, fyldt med de samme Følelser. Hertil kom yderligere en Slags hjemmevant Fornemmelse frem ved Gensynet med de kendte Omgivelser. Den pragtfulde Natur og den særprægede Befolkning, hvis afspærrede Liv paa denne isolerede Atlanter-

havsp var forløbet ret uforandret gennem Sekler, maatte vække enhver Besøgendes Forundring og Behag.

Naar mit Sind følte sig saaledes indstillet overfor »Valkyrien«s Besøg denne Gang, er det forstaaeligt, at jeg gerne vilde forskaffe min Ungdom om Bord al den Glæde og Gavn ved at lære dette lille Paradis for Turister her ude i Atlanterhavet at kende, saa meget mere, som dens Uddannelsesaar paa Søen hidtil, paa Grund af Krigen, ganske havde afskaaret den fra at komme i Berøring med Udlandet og fremmede Landes Befolkning.

Paa Reden laa den portugisiske Torpedo-Jager »Tejo« som Vagtskib, hvad jo hidtil havde været en paakrævet Opgave, da vi først for faa Uger siden var overgaaet fra Vaabenhvile til Fredstilstand, og at Madeira ogsaa havde haft Føling med Krigsbegivenheder, var Vragresterne af et allieret Orlogsskib faa hundrede Meter mellem vor Ankerplads og Kysten et synligt Varsel om. En skønne Morgen var en tysk Undervandsbaad holdt ind neddykket og havde sænket Skibet, der troede sig sikker under Kystfortets Kanoner, hvorpaa U-Baaden atter forsvandt.

De gensidige officielle Besøg blev udvekslede, hvilke var af en Del større Udstrækning end under fredelige Forhold, da der nu var militær Guvernør paa Øen foruden den civile Myndighed af samme Rang. Vor danske Konsul, Mr. C. Cossart, aflagde straks Besøg og var os til stor Hjælp under Opholdet, ligesom han var utrættelig interesseret for at skaffe vor Besætning af alle Grader Lejlighed til at gøre billige, instruktive og fornøjelige Udflugter til Øens talrige smukke og ejendommelige Bjergformationer og Udsigter.

Noget af det usædvanlige oplever man, naar man paa Madeira tager Bjergbanen op til Hotellerne paa Toppen oven over al Vegetation. Paa denne korte Kørsel passerer Toget alle Bælter af Vegetation lige fra den varme Zones og op gennem den tempererede og kolde Zones, altsaa til bar Klippe. Villaer og Pensioner ligge spredt, fordelt efter Beboernes Smag i Lunde eller paa frit Land, i Skygge eller Solskin, men alt og alle forener sig om at fremtrylle Skønhed og Smil.

Men ak! Hotellerne paa Toppen var lukket paa denne Aarstid. Dog ogsaa denne Sag blev ordnet ved Mr. Cossarts Ihærdighed, og den 30^e Juli var tjenstefri Officerer, Kadetter, Regnskabsførere og de ved Skolerne beskæftigede Underofficerer bænkedes i Festsalen paa et Hotel deroppe, hvor vi skulde nyde et godt og fornøjelige Festmaal efter at hver efter sin Lyst havde foretaget nogle Timers Udflugtsture i Omegnen.

Alt som Velværet var paa sit højeste, kom en Ordonnans hen til mig ved Bordet og overrakte mig et Telegram fra Marineministeriet.

Da jeg læste det, kunde jeg mærke, at alle de Tilstedeværendes Øjne var fæstnede paa mig, men jeg brød ikke Tavsheden, selv om jeg blev noget tavs overfor mine nærmeste Bordfæller. Endelig rejste jeg mig, slog paa mit Glas og sagde:

»Naar vi letter herfra, gælder det ikke længer hjemad med Anløb af Bordeaux, men fremad paa en længere Tur. Det nu modtagne Telegram er en Ordre fra Marineministeriet om at afgaa til Alexandria, Malta og Azorerne for at afhente sønderjyske Krigsfanger og hjemføre dem til Afstemningen om denne Landsdel. Det bliver en lang Tur, og om dens Varighed kan jo ikke noget bestemt udtales, da Opgaven under disse Tider kan volde Vanskeligheder, men løses skal den, og vi er glade ved at skulle være med hertil. Ikke sandt?«

Et rungende Hurra var Svaret, og Stemningen led absolut intet ved denne Ændring af vor Sejlordre, og vor Udflugt gennemførtes efter Programmet.

Det modtagne Telegram var indholdsrigt, men kortfattet, og lød saaledes omtrent:

»Afgaa til Alexandria, Malta, Azorerne. Afhent stemmeberettigede sønderjyske Krigsfanger c. 100. Anløb Gibraltar. Confirm.«

Der blev nok at tænke paa. Kul var ikke til at opdrive paa Madeira. Frisk Proviant kunde nok skaffes i begrænset Mængde; men ingen Konserves. Selv var vi kun provianteret for den hjemmefra planlagte Rejse, hvad angik Øl og salte Provisioner samt Smør. Om Forholdene i Middelhavshavnene paa disse Omraader var det ikke muligt at faa Kendskab her paa Øen. Kul

i Gibraltar var beslaglagt af den engelske Regering. Af Søkort havde jeg ingen om Bord udover et Oversejlingskort over Atlanterhavet, hvori ikke engang Gibraltarstrædet var afsat i speciel Maalestok. Søkort maatte ikke sælges og var vistnok heller ikke tilstede paa Madeira. Jeg havde forsøgt i Edinburgh at faa købt nyere Søkort, men der var ligeledes endnu Forbud mod Salg af disse, og fra Arkivet hjemme havde jeg kun faaet udleveret Lokalkort inclusive Madeira og Biskajabugten.

Hvad Proviant angik, viste Guvernøren paa Madeira os den største Velvilje m. H. t. Udførselstilladelse men det var altsaa kun stærkt begrænset, hvad han ellers kunde hjælpe os med. Der var saaledes intet andet at gøre, end at sejle snarest mulig med hvad vi havde om Bord, og saa se at fægte os frem i Middelhavet.

Det rygtedes snart i Funchal, at vi skulde til Gibraltar, hvilket resulterede i et Besøg hos mig af den engelske Søofficer, som havde ledet en engelsk Militærstation i Funchal, der havde været oprettet her som de Allieredes Observationspost under Krigen, vel i høj Grad ogsaa for at varetage de sømilitære Forholdsregler vedrørende den store transatlantiske Overførelse af Tropper og Materiel fra Amerika.

Anledningen til Besøget var, at vedkommende Søofficer, med den portugisiske Militærguvernørs Sanktion, gerne vilde anmode, om Krydseren vilde medtage Materiellet fra den nu nedlagte engelske Observationsstation samt en Regnskabsfører til Gibraltar.

Efter nogen Forhandling vedrørende Arten og Størrelsen af det paagældende Materiel sagde jeg ja, men henstillede til ham, om han ikke til Gengæld kunde række os en hjælpende Haand ved at faa telegrafisk udvirket før min Afsejling, at vi mod Betaling kunde faa c. 300 Tons Kul fra det engelske Regeringsdepot ved vort Anløb af Gibraltar, samt om muligt et Sæt engelske Admiralitetskort over Middelhavet, ligeledes mod Refusion. Dette vilde han forsøge paa at opnaa.

Næste Dag fik jeg til min store Glæde de udtalte Ønsker op-

fyldt, hvad der lettede en Sten fra Hjertet, den første af de mange, der senere skulde lettes paa denne Rejse.

Den 1' August vinkede vi Farvel til den gæstfri Ø og tøfledede med smaa 9 Mils Fart over ad Afrikakysten til, da Kullene som nævnt var vanskelige at fremskaffe og knebel dyre.

Selv om jeg, baade som Chef for Orlogsskibe og Skibsfører af Koffardiskibe og som tjenstgørende Officer i den franske Flaade, havde passeret Gibraltarstrædet adskillige Gange, saa var det alligevel ikke morsomt denne Gang at skulle igennem uden Søkort. Desuden er Taagen jo i Maanederne Juli og August næsten en daglig Gæst i dette Farvand, selv om den undertiden kun ligger tæt i nogle Dagtimer, hvorfor vi skulde være ualmindelig heldige, om vi slap for den paa denne Rejse.

Jeg talte derfor med vore Navigationsofficerer, Premierløjtnant Jensen og Premierløjtnant A. Vedel, om det ikke vilde være en Fordel at forstørre Kortet fra det tyske Peterman Atlas, saa at man kunde aflægge Kystens Bjergtoppe med Længde og Breddegrad, hvorved en Pejling af disse, om de viste sig over Taagen, hvad hyppigt sker hernede, kunde give os en Vejledning, selv om det saaledes fremstillede Kort ganske manglede Lodskud. Dette blev udført.

Mandag Morgen d. 4' August var vi med klart Vejr tværs af Cap Spartel paa Afrikas Kyst i en Afstand af 3 Sømil, men en lille Time senere laa vi og hylede indhyllt i Taage. Sætter man Farten betydelig ned i dette Strømfarvand, ved man snart hverken ud eller ind, saa den Vej vilde kun være delvis farbar, nej, holde Ørene stive og Dødsstilhed i Skibet var det eneste man kunde gøre under disse Forhold, og saa holde Dybdeloddet gaaende nu og da med Udløb til et Par Hundrede Meter. Ellers stole paa, at Vorherre lod Taagen droppe fra en eller anden Fjeldtop, hvad ogsaa blev Tilfældet, saa vi fik en Pejling af Europakysten, der sammen med Taagens Overgang til Dis henad Middag gav os en Chance til at fortøje i Bøjen i Gibraltar Havn fire Etmaal efter vor Afgang fra Funchal.

Officer fra den engelske Krydser »Calypso« kom straks om

Bord for at complimentere, da vi havde afgivet Salut paa 21 Skud og faaet denne besvaret.

I Havnen laa bl. a. et Par Divisioner store amerikanske Destroyers, pragtfulde Fartøjer, men efter sigende med vanskelige Besætninger af Menige, der var alt andet end lette at omgaas for det engelske Mandskab paa Havnen, naar de nød deres udstrakte Landlov.

Seniorofficeren paa Stationen var den fra de engelske »Raid«s under Krigen saa bekendte Kontreadmiral Tyrwhitt, der residerede i en dejlig stor Villa beliggende paa Vejen op ad Bjerget til den gamle berømte i Klippen udhulede Gibraltarfæstning.

Jeg aflagde ham straks et Besøg dels det officielt skyldige, men dels ogsaa for at takke for hans udviste Imødekommenhed overfor os m. H. t. til Kul og Kort.

Admiralen boede her sammen med sin Familie bestaaende af hans endnu ungdommelige Frue, en purung Datter og en fjortenaarig Dreng. Disse tre og Admiralens Adjudant, en ung Søofficer, var netop hjemkommet fra en Ridetur, og det var nogle dejlige Heste, der havde baaret dem, og som nu blev trakteret med Sukker eller Bisquit efter Anstrengelserne. Vi Mennesker fik en hyggelig The, hvorefter Admiralen og jeg fik os en lang Samtale, under hvilken jeg fik Lejlighed til at røbe de Vanskeligheder, der allerede nu var rejste for en heldig Udførelse af mine Ordre.

Først og fremmest gjaldt det for mig at faa oplyst, i hvilken Grad der herskede Minefare paa de Ruter, som jeg maatte løbe paa for at naa frem. Admiral Tyrwhitt overraskede mig ved kort og godt at foreslaa, at hans Stab indtegnede de af denne kendte Grænser for Minefelter langs Nordafrikas Nord- og Sici-liens Sydkyst, idet jeg maatte love at behandle disse Kort som fortrolige. Iøvrigt stillede han Værftets Assistance til min Raadighed, hvad angik saadan Hjælp, der ikke kunde ydes Skibet fra civil Side under dets korte Ophold. Bl. a. blev der paa Værftet syet et ægyptisk Statsflag til os, da intet saadant fandtes i vor medgivne Flagforsyning.

Den danske Konsul i Gibraltar, Mr. John Mackintosh, var Fyr og Flamme for at hjælpe os. Han og Krydserens brave Intendant Krøyer sled haardt i det for at fremskaffe Proviant, særlig Konserver, til de mange Munde, ligesom vi gjorde Indkøb af Madrasser og en Del Klædningsstykker, da vi jo maatte gaa ud fra, at vore forventede nye Skibskammerater neppe efter de maaske aarelange Ophold i Fangelejre var særlig vel forsynet med Garderobe og trængte til et blødt Leje.

Vi klemte paa i alle Retninger og fik hurtig vore Kul ombord. Saavidt jeg erindrer, maatte vi betale lidt over 100 Kr. pr. Tons for de overtagne Kul, hvad jeg gøs lidt ved, men det blev en billig Pris mod den, jeg senere maatte yde længere østpaa i Middelhavet.

Vort Ophold i Gibraltar varede kun godt et Døgn, hvorpaa vi dampede af paa vor lange Tur gennem hele Middelhavet, en Rejse, der varede nøjagtig ni Etmaal.

For Skolerne var det en herlig regelmæssig Arbejdsplan, der nu kunde gennemføres, og hvad angik Navigationsundervisning, særlig den praktiske Astronomi og Kompassernes Kontrolering, gaves der Kadetterne paa alle Alderstrin en praktisk Forstaaelse af dette Fags store Betydning, et Indtryk, der desværre gennem de fire Krigsaar i indre danske Farvande havde været vanskeligt at fremkalde hos dem.

Vi andre havde den vigtige Opgave at løse, hvorledes vi skulde skaffe Plads til endnu ca. 100 Mand, udover vor allerede ret talrige Besætning paa over 300 Mand. Der maatte helt kalfatres om paa Rumfordelingen for os alle. Den Ordning, som vi naaede til at fastslaa, viste sig senere at passe fortrinlig, og tillod mig endda at forøge Antallet af hjembragte Fanger til i alt over halvandet Hundrede.

Det er ikke helt Spøg at sejle i August Maaned gennem Middelhavet. Trods Solsejl over hele Skibet føltes Varmen meget trykkende og var midt paa Dagen fra 26°—30° Cels. i Skyggen. Paa Fyrpladsen led Mandskabet meget, og da Kullene i »Valkyrien« ligger fordelt i mange smaa Kulkasser, idet disse tillige tjener som Beskyttelse for Skibets vitale Dele, er den daglige

Kullempning et strengt Arbejde. Hertil maatte vi paa hele denne Del af Rejsen afgive Dæksmandskab, hvad dette ikke følte sig tilfreds ved. Yderligere kom hertil en Selvantændelse af Kulene i de Kasser, der laa nærmest ved Optrækket, hvorfor Fyrbøderne her maatte grave sig ind til Ildens Nærhed, før den kunde stukkes.

Vi havde, som det erindres, allerede i Nordsøen haft Selvantændelse i Kulkasserne, og vor 1' Maskiningeniør konstaterede, at de forskellige Brande maatte skyldes, at det under Krigstiden fremstillede Surrogat for Asfaltmaling til Jernskodters Konservering antændtes ved langt lavere Varmegrad end den naturlige Asfalt, og derved antændtes ved den øgede Varme, som hele Skibsskroget stadig var udsat for i denne varme Sommertid paa disse Breddegrader.

Til Trods for, at enkelte Dele af den lange Sejlads maatte foregaa gennem Trakter, hvor løsrevne Miner kunde forventes, var Livet indenbords roligt og fornøjeligt, og Tiden faldt ikke lang. Den 14' August ankrede vi om Formiddagen paa Alexandria Red, afgav Salut paa 21 Skud for det ægyptiske Flag, og stod kort efter ind og fik Bøje paa Havnen.

Vicekonsul Hersom var fungerende Konsul under vort Ophold i Alexandria og ydede os udmærket Hjælp.

Kort efter vor Ankomst aflagde jeg Besøg hos den engelske Admiral, Kontreadmiral Pelly, der havde sine Stabskontorer i Land. Det var en elskværdig og livlig Mand, ikke saa lidt yngre end jeg og Sportsmand.

I den korte Tid, vi laa ved Alexandria, mødte vi ham ofte susende paa Motorcykel med sin Adjutant som Kører. Vi havde adskillige Samtaler angaaende Ordningen med Udvekslingen af Fangerne.

Iøvrigt var det en ejendommelig Tid at være paa Besøg i Alexandria. Der herskede nemlig en hidsig Kamp mellem det ægyptiske Nationalparti med Sultan Fuad, — den nuværende Konge —, i Spidsen, og det, om man tør sige, Fuad-fjendtlige ægyptiske Parti, der vistnok til Dels var repræsenteret af den daværende Civilguvernør i Alexandria, og endelig det af begge

Partier ret forhadte engelske Overhøjhedsregimente med General Allenby i Spidsen. Denne var ikke i Alexandria under Krydserens Ophold her, idet han i Anledning af nogle Uroligheder ved den tripolitanske Grænse var kaldt derhen, og det var den engelske Brigadegeneral Blake, der returnerede mit Besøg i det engelske Hovedkvarter.

Allerede samme Dag, som vor Ankomst fandt Sted, mødte en Pascha som Udsending fra Sultan Fuad for at overbringe hans Hilsen til Hs. kgl. Højhed Kronprinsen, hvem jeg da bad om at komme ind i min Kahyt og selv modtage denne Hilsen, idet jeg forud gjorde Paschaen opmærksom paa, at Hs. kgl. Højhed ikke havde nogen Art af officiel Mission at udføre her, men at det under vort Togt var tilfaldet Krydseren at udføre en Mission, idet den skulde hjemsføre Fanger fra de af England under Kri-gen oprettede Fangeleje i Ægypten. Hs. kgl. Højhed var under Uddannelse til Søofficer, og dette var Grunden til, at han deltog i Krydserens Togt.

Paschaen overbragte derpaa Prinserne en Indbydelse til at besøge Sultanens Residensslot, hvilket blev modtaget med Tak. Det aftaltes, at Besøget skulde finde Sted den paafølgende Dag Kl. 3. E.M.

Jeg var ked af hele denne Historie, da jeg ikke var rigtig klar over, hvad Myndighed en saadan Sultan under engelsk Overhøjhed egentlig var beegnet med, og besluttede derfor straks at gaa i Land og tale med Admiral Pelly om Sagen. Han havde samme Dags F.M. returneret mit Besøg hos ham og faaet sine 15 Skud. Som tænkt, saa gjort!

Venlig Modtagelse og grej Besked!

Der var efter Admiralens Opfattelse her benyttet en Lejlighed fra ægyptisk Side til at ville lave et større Nummer ud af dette Besøg med Udfoldelse af Opstilling af national Æresvagt etc., hvad helst maatte undgaas. Vi besluttede da, at jeg ved en Officer skulde faa meddelt yderligere, at Hs. kgl. Højhed Kronprinsen og hans Broder vilde, ledsaget af Skibschefen, aflægge Besøget, der iøvrigt udbades at maatte bevare sin private Karakter uden ydre Æresbevisninger.

Resultatet blev senere, at jeg bad vor Konsul om at meddele dette paa rette Sted i Stedet for at sende en Officer, samt at Konsulen ved Besøget sluttede sig til Prinsens Følge.

Vi kom næste Dag med vort eget Fartøj og lagde til ved Sultanens Slotsbro. Her modtoges vi af nogle opvartende Dignitærer og gik til Fods den korte Vej til Slottet.

I Forsalen til Sultan Fuads Tronsal var samlet en ret stor Skare Hoffolk og højerestillede Herrer, blandt hvilke Paschaen fra Besøget om Bord den foregaaende Dag. Prinsernes Følge bestod af Skibschefen med Adjudant, Kaptajn Ackermann, og Vicekonsul Hersom.

Da vor Ankomst var meldt, traadte Sultanen hen til Tronsalens Døraabning og hilste paa Prinserne, medens vi andre bukkede, efterhaanden som vore Navne blev nævnt. Derpaa trak Sultanen Prinserne med ind hos sig, og Dørene lukkedes.

Samtalen derinde varede vel et Kvarterstid, hvorefter de høje Herskaber atter viste sig, og Afmarchen fandt Sted.

Undervejs ned til Fartøjet sagde Kronprinsen til mig: »Det var en værre en, da jeg vendte mig om inde i Salen og saa, at Kommandøren ikke var med!«

»Naa! Deres kgl. Højhed blev det paa Fransk eller paa Engelsk?« »Paa Fransk, men det gik da nogenlunde.«

Vi var dog enige begge to om, at det havde været morsommere, om der havde været nogle af de ægyptiske Damer tilstede, og man maaske kunde have faaet et lille Indblik i de selskabelige Former, der var de herskende ved en lille privat Thepicnic hos en regerende Sultan.

Sultan Fuad havde under Samtalen stillet sin Loge ved den permanente Væddeløbsbane til Prinsernes Raadighed, hvad disse ogsaa benyttede sig af.

Af Danske herude fandtes en Gruppe i Kairo og en i Alexandria, men under vort Ophold flød disse sammen for os til En. Man maatte dog være blind som en Muldvarp, om man ikke opdagede, at ikke alt var, som det skulde være mellem Landsmænd i Udlandet. Lidt herom blev der jo ogsaa hvisket En i

Øret nu og da, men vi var besluttet paa at holde os ganske udenfor al Paavirkning i saa Henseende.

Der blev arrangeret et »Garden Party« under Konsul Hersoms og Chefingeniør Anton Jacobsen af Petroleumsfirmaet »The Asiatic«s Præsidium, under hvilken Fest en Del af Byens »upper ten« var indbudt, hvad igen skaffede Kadetter og Officerer Adgang til flere af de ovenud velhavende Grækerhjem, der danner et af Alexandrias smukkeste Villakvarterer. Om Aftenen gav Danske i Kairo og Alexandria sammen en stor Middag paa Alexandrias store Sommerhotel »St. Stefano«.

Dagen før vi forlod Ægyptens Kødgryder, var de »Danske« til Frokost hos mig. Der fortsattes med »picnic« hele Dagen paa Dækket under Solsejl, og »Festen« sluttede langt ud paa Natten efter en improviseret Middag i Officersmessen.

Der var meget Tale om at lade Kadetterne faa en samlet Tur til Kairo og Pyramiderne, men vor Mission var jo Alpha og Omega for Opholdet, og den lagde ikke lidt Beslag paa Skib, Mandskab og Officerer.

Vor brave Næstkommanderende, daværende Kaptajn, nu Kontreadmiral A. Topsøe-Jensen, havde her paa Pladsen gennemført sin paatænkte Plan for den nye Benyttelse af de forskellige Beboelsesrum i Krydseren, hvilken Plan jeg ikke skal gaa nærmere ind paa her. Hovedsagen er, at den klappede godt og bevirkede, at Ex-Fangerne, som vore Passagerer benævntes officielt om Bord, kom til at bo for sig selv, at vor Underofficersmesse blev afgivet til Besætningen, Halvdelen af Kadetmessen blev Underofficersmesse, og Chefens Spisestue blev benyttet om Natten til Soverum for en Del Kadetter. Officererne blandt Ex-Fangerne fik Lukafplads og spiste i Officersmessen.

Det paa Madeira modtagne Telegram var hidtil den eneste Ordre, jeg havde modtaget hjemme fra. Ved Ankomsten til Alexandria fik jeg gennem Konsulatet nogle Lister fra det midlertidige Ministerium for Sønderjylland, hvorpaa var anført et mindre Antal Sønderjyder, der forlods skulde hjemføres, medens det iøvrigt overlodes til mig at udtage paa Stederne de

Fanger, som opfyldte Betingelserne for at kunne stemme i det sønderjyske Nationalitetsspørgsmaal.

Et Stykke inde i Landet men forbundet med Alexandria ved Bane, laa de udstrakte Fangeleire »Sidy-Biaher«, der paa dette Tidspunkt rummede c: 40.000 Fanger, men havde været langt højere oppe. Egnen var Sand med enkelte Palmer ragende frem af Græstotter hist og her, men iøvrigt inddelt i talrige mindre Aflukker til op mod nogle faa hundrede Mand, og adskilt fra hverandre ved meget høje Staaltraadsnet med Pigtraads Overkant og en smal Vagtsgang for Cirkulation mellem Aflukkerne. Spredt rundt i hele Lejromraadet ragede høje Træstilladser op i Gangene, hvilke Døgnet rundt var besat med Skildvagter med ladet Gevær.

En tidlig pragtfuld Morgen lød vor Aftale med de engelske Myndigheder paa, at vi skulde møde i Lejren for at udtage de Fanger, som vi vilde hjemføre.

Saavidt jeg erindrer, bestod Udsendelsen fra Krydseren ved denne Lejlighed af Skibschefen, Næstkommanderende, Overskibslægen Dr. A. Riisager, Intendant Krøyer og Premierløjtnant A. Vedel. En engelsk Oberstløjtnant og et Par Fangevogtere ledsagede os.

Der var foretaget en foreløbig Udskillelse af de Fanger, der formente at have Ret til at stemme, og man havde samlet disse i et Aflukke.

Da vi naaede derhen, laa der spredt over Pladsen en hel Del Bylter paa det varme Sand, men da der lød en Kommandostemme, viklede Bylterne sig ud og blev til et Antal Mænd af meget forskelligt Udseende. Den Kommanderende var en ret rundformet Mand, og Sproget var Tysk. Men Raskhed og Disciplin var der over Bevægelserne hos dem alle, og snart stod de paa en snorlig Linie med den rundformede paa Fløjen.

Jeg passerede nu Fronten sammen med den engelske Lejrkommandant, hvorefter jeg i en lille Tale meddelte Folkene, at vor Opgave var at føre dem til København, hvorfra de saa frit kunde afrejse til deres respektive Hjem for senere, om de ønskede det, at møde til Afstemning vedrørende det nye Statsfor-

hold for visse Dele af Slesvig. Betingelsen for Stemmeret var, at de var født i de omhandlede Landsdele, hvilket vi nu vilde forvisse os om, forinden vi tog dem om Bord i den danske Krydser »Valkyrien«.

Først udskilte vi de Folk, der paa vore tilsendte Lister fra Hjemmet skulde forlods medtages, hvorefter de øvrige enkeltvis maatte træde hen til et Bord, hvor vi sad som Kommission.

Glæde og Fortvivlelse malede sig paa Ansigterne, alt efter Udfaldet af Prøvelsen, hvad jo i høj Grad var forstaaeligt, naar man tænker sig, at adskillige af dem havde tilbragt 2 a 3 Aar eller mere i det triste Fangenskab. Her var Fanger fra Felttoget i Øst-Afrika, fra Krydseren »Køningsberg«, der udkæmpede sin Dødskamp paa Rufijfloden, fra Kampene i Palæstina, ja, endog Folk fra Krydseren »Emden« o. s. f.

Resultatet blev, at vi herfra fik 5 Officerer, 2 Kadetter, 103 militære og 11 Civilfanger; altsaa allerede flere, end vi efter Ordren fra Hjemmet ialt maatte medtage, og saa havde vi endda tilbage at aflægge Besøg ved Fangelejre paa Malta og Azorerne.

Vi aftalte, at Fangerne skulde transporteres ved Lejrens Foranstaltning til Alexandria Havn, hvor vi Søndag Formiddag vilde tage dem om Bord i vore Fartøjer langs Kajen og indestaa for, at ingen af dem fik Forbindelse med Land, før vi var i danske Farvande.

Kaptajn Ackermann havde Kommandoen over vore Fartøjer den Dag, da Indskibningen fandt Sted, og jeg erindrer, at han endnu ved Ankomsten til Krydseren var betaget af Synet af disse Mænd, der som skræmte Væsener steg ud af store Vogne med burlignende Overdækning forsynet med aflaaede Døre.

Officererne blandt dem fortalte mig senere, at de, efter at være kommet i Fartøjerne og følte sig lettede under de vajende danske Fartøjsflag, havde talt indbyrdes, om de stadig var Fanger og skulde vedblive at være det under den ugelange Fart hjemover, eller om de skulde betragtes som Officerer. Gaaden, følte de, var løst, da de satte Foden paa »Valkyrien«s Dæk og blev modtaget med Falderebshonnør.

En engelsk Officer fra Lejren fulgte med om Bord, og jeg maatte underskrive for hver enkelt Fange en Kvittering for »Krigsfange N. N.« og en Erklæring om, at han ikke maatte gaa i Land undervejs.

Her i Alexandria havde vi haft de største Vanskeligheder med at faa Kul. Der var nok af dem, men der var Havnestrejke, og Udskibning var stoppet ogsaa for Bunkerkul. Efter store Anstrengelser lykkedes det at faa købt c: 50 Tons Kul, men vi maatte selv baade udtage dem i Land og tage dem om Bord samt udføre Arbejdet med Prammene.

Vi traf den Ordning med vore Folk, at frivilligt Mandskab til Arbejdet udenfor Skibet skulde faa et Gratiale paa £ 1 hver for at tage de 50 Tons ud, og der blev ikke Mangel paa Folk. Vi brugte c: 30 Mand.

Prisen paa Kullene blev c: 200 Kr. pr. Ton. Jeg haabede at kunne naa Malta, naar vi gik med økonomisk Fart, men meget blev der ikke at løbe paa.

Ved Telegram til Malta havde jeg sikret mig at kunne faa Regeringskul der til videre Rejse. Det viste sig senere, at Kullene kun her skulde betales med Kr. 150 pr. Ton, saa der blev da tjent noget ved, at der blev strejket i Alexandria.

Da vi endelig, efter den tidligere omtalte Fest om Bord for de Danske, havde faaet disse i Land, kastede vi los fra Bøjen Kl. 1 Nat og begyndte paa den lange Hjemtur.

I Alexandria havde Næstkommanderende ikke haft megen Frihed, og nu paa Togtets første Dage var der atter Travlhed for ham.

Der blev udarbejdet Ruller for Ex-Fangerne, der maatte ind sættes i Bjergningsrullen og fordeles i Fartøjerne. De maatte sættes i Bakker og have Køjepladser eller for adskillige af dem Madraspladser. Under Mønstringer, Parader etc. stod de i Gruppe sammen, men paa Front med det øvrigt Mandskab.

Man kan ikke sige, at Englænderne havde afleveret dem til os i snavset Tilstand eller i Laser, thi hver Mand var forsynet med godt Uniformstøj, men de hadede at gaa i den engelske Dragt. Der skete en gradvis Forandring i deres Udseende, og i

det varme Sommervejr elskede de at have saa lidt paa som muligt.

I Grunden var det dejlige Folk at have at gøre med, i det mindste for os. De var livlige, hurtige, lydige og diciplinære. Vi blev enige om, at mange af vore Værnepligtige var Drønnerter ved Siden af dem. Efter Næstkommanderendes Sigende holdt de deres Opholdsrum upaaklageligt og var villige til at hjælpe, hvor Hjælp tiltrængtes under Rengøringen.

Med Vilje havde jeg ikke villet etablere noget Kommandoforhold mellem Ex-Fangeofficererne og de menige Ex-Fanger, medens Næstkommanderende hyppigt raadførte sig med de fremmede Officerer til Tjenestens bedste.

Sprogspørgsmaalet blev løst paa den Maade, at vi talte Engelsk i Messen med de Officerer, der ikke forstod Dansk, medens vi overlod til Mandskabet at gøre sig forstaaelig indbyrdes paa Sømandsvis. Kommandosproget om Bord var Dansk, hvad enten det gjaldt Ex-Fanger eller ej.

Der blev aldrig mig bevidst Vanskeligheder i sproglig Retning.

Den rundformede Kommanderende fra Fangegaarden viste sig at være Næstkommanderende fra Krydseren »Køningsberg«, en ganske udmærket Mand, som jeg talte en Del med, men som aldrig i sin vildeste Fantasi kunde tænke sig at stemme for Danmark.

Da vi engang gik og talte sammen paa Dækket, og et Par fremmede Dampskibe passerede os, sagde han: Vi møder aldrig et tysk Skib, det er da mærkeligt? Hvortil jeg svarede, at dem var der næsten ingen af, og de, der var, havde vanskeligt ved at begaa sig efter den Maade, hvorpaa der var blevet optraadt under Krigen fra tysk Side overfor neutrale Skibe. Herved kom vi ind paa Spørgsmaalet Undervandsbaade, aaben Sø og neutral Skibsfart. Han, og iøvrigt alle de andre tyske Officerer, stod ganske uforstaaende overfor min Opfattelse og forfægtede, at i Krig var Maalet at sejre, og alt andet maatte vige for at naa dette. Mit Svar kunde ikke blive andet, end at saa maatte de ogsaa tage Konsekvenserne heraf.

Sejladsen til Malta blev ikke bemærkelsesværdig i andre Ret-

ninger, end at Overingeniør Jonsen og jeg havde permanente Kulsmarter, hvilket ikke var ganske ubegrundet, da vi kom ind til Malta Havn med kun godt en halv Snes Tons i Kasserne.

Vor Besætning og Ex-Fangerne faldt godt sammen, og disse sidste gik stille om og nød den friske Sørejse og den generhvervede Frihedsfølelse.

Den 22' August anduvede vi Malta ved Daggry og fik Lods ud, men da Havnen er en udpræget Krigshavn, maatte vi afvente Signal for Indgang, der først blev givet ved Ottetiden.

En Officer fra det engelske Panserskib »Marlborough« var den første, der hilste os velkommen her, hvor det laa som Flag-skib for Middelhavsstyrken. Skibets Dimensioner imponerede vore unge Mennesker, og man kunde ikke tænke sig det haardt-saaret og næsten synkefærdigt, som det var, da det som Flag-skib for Admiral Burney maatte trække sig ud af Slaget i Nord-søen 1916.

Guvernør paa Malta var den fra Krigen bekendte Feltmarskal Palmer, men desuden var der en Admiral i Land som Chef for Flaadestationen. De tjenstlige Besøg var derfor ret talrige og blev straks besørgede fra min Side.

Vor Konsul var en gammel Kending paa Pladsen og havde som Forretningsmand en Del Indflydelse, der lettede os Forholdene meget. Mr. Gollchers Bekendtskab med en stor Del af ældre danske Officerer fra vore Orlogsskibes Besøg gennem Aarene gjorde, at han mødte os med fuld Forstaaelse. Fra »Val-kyrien« blev der lagt Krans paa Admiral H. G. F. Gardes Grav her, hvor han døde som Chef for Fregatten »Fyen« i 1885.

Fangelejrene paa Malta adskilte sig i alle Retninger i høj Grad fra Fangelejrene i Ægypten. I Stedet for Sand var her Buskvækster og Blomster, idet hele Omraadet var indhegnet, medens Fangerne havde haft Lov til at dyrke smaa Havepletter rundt om, paa hvilke de efter fattig Evne havde bygget Lyst-hus eller maaske rettere Lyhus for den skarpe Sol, og saaledes kunde nyde en Fredspibe næsten paa egen Jord. Her var mange civile Fanger samlede, særlig mange Skibsbesætninger, der i Krigens første Dage var blevet taget sammen med deres Skibe i

Suezkanalen, Rødehavet og paa Trakterne ud ad Østen til, idet den udbrudte Krig aldeles ikke var kommet til deres Kundskab. For disse havde det altsaa drejet sig om en Indespærring paa fire Aar og derover.

Udtagelsen af Ex-Fanger foregik paa samme Maade som i Ægypten, men langt færre opfyldte Betingelserne for Stemmeret, da det overvejende gjaldt Søfolk.

Hvor var det haardt at sige Nej, naar saadan en gammel langskægget Skipper stod med Taarer i Øjnene og bad, om han blot maatte komme med, om han saa skulde gaa paa Dækket hele Rejsen. Der kom nogle af dem og fortalte om Slægtskab med Sønderjyder regnet ud med en Skæppe Ærter, og med mange andre Grunde, men det maatte blive Nej! Men jeg kunde ikke lade være med at lade Tankerne tumle med et Par Stykker, hvis hele Optræden og dumpe Sorg havde bragt ens Hjerte til at dikke, og som stadig holdt det i Gang.

Vi var næppe kommet om Bord fra Visitterne, før der blev ringet paa vor Telefon fra Fangelejren, at fire Krigsfanger var undvejet fra den, og det formodedes, at de havde til Hensigt at søge Ly under »Valkyrien«s Flag.

Der blev straks foretaget Generalmønstring hos os, og Skibet undersøgt paa det nøjeste, saavel som de langs Siden liggende Kulpramme, men uden Resultat. Næstkommanderende gjorde Besætningen og særlig Ex-Fangerne opmærksom paa, at om nogen af dem hjalp disse udbrudte Fanger til Flugt, vilde det kunde faa meget alvorlige Følger for saavel dem som for Skibet.

Om Eftermiddagen ved Femtiden ved en Mønstring blev engelsk Krigsfange Nr. 1990, Heinrich Meyer, 28 Aar gammel, f. 23' Febr. 1891 i Hannover, fundet ombord hos os blandt de øvrige Ex-Fanger og foreløbig taget under Forvaring. Han var kommet ombord allerede Kl. 9½ F.M. uden at blive observeret, sandsynligvis over Kulprammene og hjulpet senere af sine Landsmænd blandt Ex-Fangerne.

Da jeg senere kom ind til ham i Bestiklukafet, hvor han var interneret, sad han sammensunket, men foer op og stod ret. En smuk blond ung Mand var han, der straks vakte Medliden-

hed, men jeg forklarede ham, at han vilde blive udleveret med det samme, da vort Flag ikke kunde beskytte ham, og at Situationen ved at vende tilbage nu til Lejren vilde være langt bedre for ham, end Forholdene vilde være blevne, om vi senere i Søen havde fundet ham om Bord, og da maatte aflevere ham til de engelske Myndigheder enten i Gibraltar eller i Dørtmouth.

I Forvejen havde jeg ringet til Chefen for Fangelejren for at meddele, at Fyren var fundet, men tillige for at spørge, hvilken Straf en saadan en Undvegen vilde faa. Engelsk Mentalitet lyser ud af Svaret. »Fjorten Dages ensom Arrest! Hvad skal saadan en Fyr bestille andet end at spekulere paa at slippe ud. Det vilde jeg da gøre!«

Snart efter blev han afhentet af en Patrouille, og af de andre tre undvegne blev de to taget paa Kajen udfor »Valkyrien«, da de forsøgte paa ved Svømning at komme ud til os, medens Nr. 4 ikke var fundet endnu, da Krydseren afsejlede.

Imidlertid havde jeg ikke kunnet glemme de gamle tyske Skippere fra Krigens første Dage, hvorfor jeg besluttede mig til at lade mig melde hos Guvernøren.

Da jeg kom op til ham, modtog han mig i en ualmindelig smuk Sal i det gamle Palads fra Malteserriddernes Tid. Jeg fremførte min Bøn om at maatte medtage disse Sømænd, der ikke ganske faldt ind under Reglerne for Frigivelse, hvortil der blev givet mig følgende Svar.

»Naa, Kommandør, De ligger nok og er Fristed for undvegne Fanger?« Hvortil jeg svarede: »Deres Ekscellence, jeg opfatter det, som jeg snarere er Udleveringssted for undvegne engelske Krigsfanger«, hvortil han smilede og fortsatte: »Tag dem bare, og gid De kunde tage dem allesammen, saa vi kunde blive færdig med den Historie.«

Ialt tog vi fra Fangelejren her 2 Officerer, 5 Krigsfanger og 37 Civilfanger, hvorved vort samlede Antal Ex-Fanger steg til 154 Personer, altsaa godt en Trediedel mere, end den telegrafiske Ordre hjemmefra lød paa, men den rørende Taknemlighed, med hvilken de fire gamle Skipperes Øjne lyste, naar de mødte

mig under Rejsen paa Dækket, var mig Løn nok for Overskridelsen. Stemmeret havde de ikke!

Under Opholdet paa Malta blev Prinserne og jeg indbudte til en officiel Frokost hos Admiralen, og det glædede mig, her som altid, at konstatere den Evne som begge Prinserne udviste ved, paa den mest korrekte Maade at gaa over fra Kadet til kgl. Højhed for atter derfra igen at gaa tilbage til at blive mine underordnede.

Den 23^e August forlod vi Malta for at gaa til Gibraltar for Kulfyldning, men nu var der ingen Grund for Overingeniøren eller mig til at faa Kulsmerter.

Endnu staar mange af disse henrivende Aftener med deres Kølighed efter den brændende Soldag for min Erindring. Hele Dækket var tæt pakket med Grupper af alle Arter fra den store Besætning. Blandt Ex-Fangerne var der mange Sangere, og deres hjemlige, ofte sentimentale Sange, lød henrivende i Aftenens Stilhed. Desuden havde vi baade Kadetternes og Konstabelelevskolens Sangere, der afvekslende lod deres Stemmer høre. Det endte hyppigt med en Slags Vædekamp mellem de forskellige Grupper vekselvis, og efter min Mening var Ex-Fangerne ofte de mest velklingende.

Det interesserede mig stærkt at faa lidt Indblik i, hvilken Gavn nu denne bekostelige Tur kunde gøre Hovedmotivet til den, nemlig at bringe danske Stemmer hjem til Plebiscit for Genforeningen.

Vi havde udtaget en flink ung dansksindet Sønderjyde til en Slags Tillidsmand hos mig for denne Gruppe af Ex-Fangerne. Med ham havde jeg ofte lange Samtaler i min Kahyt, hvorved jeg ogsaa holdtes à jour, dels med det gensidige Forhold mellem denne Gruppe og den tysksindede Del af Ex-Fangerne, og dels med hans Opfattelse af, hvorledes Stemmegivningen fra de hjemvendende Krigsfanger vilde falde ud paa Afgørelsesdagen.

Han mente, at ingen Officerer og Kadetter vilde stemme for Danmark, og af de resterende c. 140 Mand vilde der neppe falde mere end 30—35 Stemmer paa dansk Side. Det lød mistrøstende men slog til.

Jeg ved jo intet bestemt vedrørende de Mænd, der hjemme fra var bestemt til forlods at skulle udtages, da disses Papirer ikke kunde kritiseres af mig, men mange af dem hørte ikke hjemme i Sønderjylland, og det er min Opfattelse, at disses Hjembringelse havde politisk Begrundelse eller var Resultatet af Ministerens tidligere Virksomhed som Medlem af den preussiske Rigsdag. De fleste andre tysksindede Ex-Fanger var fødte i Sønderjylland, men havde kun opholdt sig kortere Tid her, idet deres Forældre havde været Embeds- eller Bestillingsmænd ved offentlige Institutioner indenfor Hertugdømmerne, men ellers tilhørte Slægter fra forskellige Steder i det store tyske Rige. Mine forskellige Samtaler med de tyske Officerer bekræftede ogsaa dette.

Den 28' August gled vi op paa Siden af en af disse store i sin Tid pragtfulde Sejlskibe, hvis mishandlede gamle Skrog nu tjente som Kulhulk paa Gibraltar Red, for atter at fylde vore slunkne Kulkasser.

Opholdet varede kun et lille Etmaal, under hvilket Admiral Tyrwhitt gengældte mit officielle Besøg fra Udreisen. Vi fik herunder en lang og indholdsrig Samtale baade om Krigen, om Forholdene nu i Middelhavet efter mine Erfaringer fra Rejsen, og ikke mindst om vore Forventninger hjemme i Anledning af det Spørgsmaal, der havde været Aarsagen til vor Udsendelse. Admiralen saa med Interesse paa Ex-Fangerne og ytrede, at deres Udseende ikke kunde give Anledning til Klage over den Behandling, de havde været underkastet under den lange Indespærring.

Under saadanne officielle Besøg om Bord holdt de tyske Officerer sig næsten altid under Dæk, men de kunde saamænd trøstigt have været præsenteret for Admiral Tyrwhitt, thi da jeg nævnede Navnene paa de Skibe, fra hvilke de hidrørte, udbrød han: »Første Klasses Folk!«

Her paa Pladsen laa Besked hjemmefra om, at vi ikke skulde anløbe Azorerne, da den halve Snes stemmeberettigede Folk, der fandtes i Lejr der, vilde blive hjemsendt med den private Skibsfart.

Nu havde vi altsaa kun Dartmouth igen, for der at forsynes med Proviant og Kul, og saa lige hjem.

Efter at have ligget og rodet i Taage over Kanalen tog vi Bøjen paa denne Havn om Aftenen d. 3^e September.

Paa dette Tidspunkt var Kaptajn Dornonville de la Cour til Tjeneste ved vort Gesandskab i London og var rejst herved for at være til vor Assistance, men vi havde jo nogen Øvelse i at klare os selv efterhaanden, saa det var vel ogsaa nok gaaet uden ham, men det var som altid en Fornøjelse at være sammen med denne begavede og spillevende Mand, der var ladet med Nyheder fra alle Lejre.

Som tidligere anført var Kulfyldning i Krydserens talrige spredte Kulkasser et besværligt Job for Mandskabet, og det rørte mig derfor, da en Deputation fra Ex-Fangerne kom og spurgte, om de maatte faa Lov til at hjælpe ved denne vor sidste Kulfyldning, hvortil vi ikke havde kunnet opdrive Mandskab fra Land. Jeg tog med Tak mod Tilbudet, og det kan nok være, at der blev Gang i Arbejdet. Hvor kunde de arbejde de Mennesker! Om det nu var Følesen af, at Friheden stod for Døren, eller at det ligefrem var Glæden over Arbejdet selv uden Tvang, ved jeg ikke, men det gik som en Leg og endda under en rigtig silende engelsk Regn.

Her mærkede jeg egentlig ogsaa for første Gang, at de tyske Officerer følte sig trykkede ved denne Nægtelse af Landlov under alle Anløb af Havnene, selv om de kunde forstaa, at et saadant Forbud maatte overholdes, særlig da det hidtil havde været lutter engelske Havne, vi havde anløbet.

I Dartmouth fik jeg gennem Kaptajn la Cour at vide, at Rydning af Miner var begyndt i stor Udstrækning i Nordsøen, og at man netop i disse Dage havde afmærket et ryddet Sejlløb over Doggers Banke, hvorfor det formentlig nu kunde undgaas at gaa inden om Bankerne langs den engelske Kyst op til Farn Island, og derfra tværs over Nordsøen øst paa, saaledes som vi havde maattet for et Par Maaneder siden.

Denne nye Rute fik vi ved Velvilje fra Marineautoriteterne i Land afsat i vort Søkort, og jeg besluttede mig til at prøve denne Sejlads.

Vi forlod Dartmouth den 5^e September, og alt gik fint hjem-

over. Store Lysbøjer var udlagt i Nordsøen ved alle Knæk paa den ryddede Linie og der, hvor de ryddede Gennemsejlinger gik sydpaa til de tyske Havne.

Den 8' September Middag havde vi Hantsholm Fyr i c. 11 Sml. Afstand og fik smækket Farten noget op, da vi gerne vilde være inde ved Skagen ved Syvtiden, saaledes at Prinserne kunde overraske Majestæterne, der opholdt sig paa Klitgaarden, ved Middagsbordet. Men den gik ikke!

Kl. 2 E.M. prajedes fra Udkiggen tilvejs: »Mine fire Streger om B.B.« At den maatte sænkes, var der ingen Tvivl om, men dels var der ikke saa lidt Sø, og dels vidste man ikke, hvorledes den vilde skabe sig, naar den blev beskudt, saa vi skød paa c. 500 Meters Afstand, og der faldt ikke faa Skud, før den sank. Men det skulde ikke blive den alene. Kl. 2,25: »Mine ret for,« blev ogsaa sænket. Kl. 4,25 var den gal med en ny Mine; denne Gang paa Styrbords Boug, og atter en Kl. 5,00 for om B.B. Ned kom de alle sammen, og mere drevne blev vi og ligeledes mere dristige, saa vi skød de sidste ned med ret faa Skud og paa en Afstand af c. 300 Meter. Derefter fik vi Fred, og ankrede paa Skagens Red Kl. 10 E.M., saa Prinserne maatte nøjes med Aftensmad og Nattelandlov.

Det har jo sikkert været et løsrevet Minefelt, der var drevet sammen nede fra Rydningerne i Nordsøen, og som med den stive vestlige Kuling drev Skagerak ind.

Morsomt havde det ikke været at løbe paa disse ved Nattetid, selv om vi naturligvis under denne Sejlads over Nordsøen havde lukket vandtæt over alt om Natten og dobbelt Udkig overalt med skærpet Aarvaagenhed.

Vi lettede Kl. 8 næste Morgen for at tage det sidste Trip, hvorunder vi i Læsø Rende mødte Krydseren »Gejser«, der under Kapt. Gads Kommando udførte samme Mission, som vi, dog kun fra engelske Østkysthavne. Den var for udgaaende og holdt klos ned til os for at ønske »Velkommen hjem«!

De tyske Officerer havde aldrig været indbudt til mit Bord, men jeg havde bestemt at ville invitere dem sammen med Krydserens egne Officerer til Middag, den Dag vi stod Kattegat ned.

Ved Bordet rejste jeg mig; sagde nogle Ord til dem paa Tysk, meddelte dem, at de nu var frie Mænd og ikke Ex-Fanger mere og ønskede for dem, at naar de nu om kort Tid skulde mødes med deres Hjem, at de da maatte træffe alt vel der og i Fryd og Gammen søge at glemme disse mange Aars Strabadser og Lidelser.

Til Svar herpaa rejste næstkommanderende fra »Køningsberg« sig op og holdt en nydelig Tale paa Engelsk, hvori han rettede en varm Tak til alle om Bord paa »Valkyrien« for de gode Dage, de havde haft hos os. Han sluttede med at sige: »Vi har lidt saa meget, saa vi følte os overbeviste om, at gentlemen fandtes der ikke mere i Verden, men paa det Punkt har vi her om Bord lært, at vi tog fejl!«

Kl. 10 E.M. ankrede vi paa Lappen, hvor vi efter Telegram fra Marineministeriet skulde afvente en Modtagelseskomité for festlig Modtagelse af de sønderjyske Fanger, der vilde komme ud til os næste Morgen og sejle med til København, hvortil Ankomsten skulde finde Sted Kl. 10 F.M. ved Nordre Toldbod.

Da vi laa ved Toldboden, kom de tyske Officerer samlede hen til mig og bad mig om at raade sig.

De vilde saa nødig optræde paa en ufin Maade ved at undrage sig at modtage den venlige Indbydelse fra Modtagelseskomiteens Side, men de syntes ikke, at de rigtig hørte hjemme der, og vilde helst rejse hjem straks.

Efter at have tænkt mig lidt om, svarede jeg omtrent saaledes:

»Var det mig, vilde jeg i Deres Sted gribe den første Lejlighed til at rejse hjem, thi derhen gaar jo alle eders Tanker og Festmodtagelsen er jo paa ingen Punkter knyttet til eders nationale Følelser.«

De rejste, og vi saas aldrig mere, men jeg har et Par Gange haft Breve fra min Ven fra »Køningsberg«, ligesom enkelte af de andre sendte mig et Par Ord om, at de var kommet godt hjem og takkede for Tiden i »Valkyrien«.

Tiden efter Krigen.

For de unge Mennesker paa Skolerne havde dette lange Søtogt fyldt af nye Indtryk været baade til Gavn og Glæde. Undervisningen under de lange Ture mellem Anløbshavnene var foregaaet under rolige og regelmæssige Former, ligesom der planmæssigt var foretaget Øvelser af forskellig Art under Opholdet paa Havnene tidligt paa Dagen begrundet paa Varmen.

Kadetkorpset var ret talrigt paa det Tidspunkt, hvor Ordningen med de to Grupper Søkadetter og Ingeniørkadetter var gledet ind i vante Forhold. Tilgangen til Skolen var livlig, og Adgangsbestemmelserne med de to Retninger, henholdsvis Studenter og Realister, var kommet nogenlunde over Børnesygdommene. Vi havde mange flinke unge Mænd i Korpset paa dette Tidspunkt.

Da Udkommandoerne kom i Foraaret 1920, viste det sig, at Kaptajn Gad skulde være Chef for Krydseren »Hejmdal«, medens der skulde udrustes en Skoledeling under min Kommando bestaaende af Kystforsvarsskibet »Olfert Fischer«, Krydseren »Gejser«, Mineskibet »Lossen« og Minekran Nr. V, samt Torpedobaadene »Makrelen«, »Nordkaperen« og »Havkatten« og Patrouillebaad Nr. 8.

Standeren blev hejst d. 19' Maj og strøget d. 22' Juli.

Fra dette Togt bevarer jeg ogsaa mange lyse Minder, og vi havde fuldt op af Arbejder af alle Arter med de forskellige Skoler, der var etablerede i Delingens Skibe og Fartøjer.

I Chefen for »Olfert Fischer«, Kommandør Bastrup, havde jeg den bedste Støtte og nød i fuldt Maal den Tid, som vi arbejdede sammen. Vi gik straks ind paa Issefjord og havde her i en Maanedstid en ideel og beskyttet Arbejdsplads.

Men uforglemmelige Minder knyttes til Genforeningen, ved

hvilken Lejlighed vi var Eskorte for Kongeskibet »Dannebrog« med Hs. Majestæt Kongens Flag vajende der om Bord.

Selve Genforeningen har vistnok alle Danske, der var af nogenlunde Alder i 1920, saa present i alle dens Afskygninger, saa den skal jeg kun berøre paa de Punkter, hvor vi i Skoledelingen tog aktiv Del, medens min Dagbog fortæller om enkelte Tildragelser, der særlig træder frem under Opgaver, som vi fik at løse særskilt. Jeg synes, at det er saa meget mere berettiget at nævne dette, da det giver et Billede af Røret i de Dage ogsaa udenfor selve Dybbøls Skanser.

Efter at Skolernes Arbejder inde paa Issefjord var sluttede, havde vi været i København for Kulfyldning m. m., hvor vi samtidig fik Planerne over vor Deltagelse i Festlighederne i Sønderjylland.

»Olfert Fischer«, »Gejser« og P. 8 stod samlede over til Lillebælt, medens Torpedobaadsdelingen sammen med »Hejmdal« eskorterede »Dannebrog«.

Den 9' Juli laa vi opankret udfor Wedellsborg Pynt med Flagene hejst over Toppene og afgav 21 Skud i Anledning af Genforeningsdagen. Officererne spiste inde hos mig, og vi havde let ved at faa Humøret op.

Den 10' Juli om Morgenens lettede vi, og jeg havde bestemt, at vi vilde tage vort nye Farvand i Besiddelse fra sin nordligste og inderste Grænse, hvorfor vi stod over til Aarøsund og gik ned gennem dette tidligere tyske og saa militært udnyttede Farvand med sin Marinestation i Aarø Havn paa Fastlandet. Det var en helt underlig Følelse at sejle i dansk Farvand med tysk Afmærkning. Undervejs fik vi telegrafisk Ordre om at efterlade et Fartøj i Aarø Havn for der at kunne være til Raadighed for Marineministeren og Følge, saafremt disse kom den Vej over. P. 8 fik overdraget dette Hverv.

Enkelte danske Flag saas nu og da paa dette Stykke af Kysten, men der er næppe Tvivl om, at den derværende Befolkning var ret stærkt paavirket i tysk Retning, og at deres Eksistensinteresser særlig var saa nøje knyttede gennem den tidligere Marine-

station til dennes statsansatte Besætning, saa de i høj Grad befrygtede en Nedgang i deres Indtægter under det nye Flag.

Trods vi gik klos af Land med Skibene, var det kun meget tavse Hilsener, der naaede ud til os. Dog forandredes dette, da vi kom lidt længer sønder paa, og da vi ankrede ved Middagstid paa Aabenraafjord, smældede Dannebrog fra mange Gaarde og Huse langs Fjordens Kyst.

Kl. c. 7 E.M. kom »Dannebrog« med Kongeflaget paa Toppen og eskorteret af Krydseren »Hejmdal« og Torpedobaadsdelingen, medens Skoledelingens andre Skibe paraderede og afgav Salut paa 27 Skud.

»Dannebrog« gik i Havn, medens »Hejmdal« ankrede ved Standerskibet.

Modtagelsen af Kongeparret var pragtfuld, og Flagene beherskede Billedet, men hvad angik Folkefesten om Aftenen, da syntes den mig mat og præget af, at denne By i betydelig Grad var Mødested for to forskellige nationale Befolkningsslag eller maa-ske rettere Sindelag.

Næste Morgen lettede vi saa tidligt, at vi laa klare, da »Dannebrog« Kl. 7 stod ud af Havnen. Krydseren »Gejser« var Kl. 6 afgaaet til Sønderborg for at salutere Kongeflaget, naar »Dannebrog« drejede ind i Havnen, medens »Olfert Fischer«, »Hejmdal« og Torpedobaadsdelingen, foruden adskillige overfyldte Smaadampere med festklædte Land- og Byboere fra Kystens Fiskerlejer og Badesteder, eskorterede i det herligste Vejr ned gennem det pragtfulde Alssund. Kl. 9 præcis tog vi Drejet ved den tidligere tyske Marinekaserne, og Salutten rullede mellem de høje Skrænter, medens »Dannebrog« og Torpedobaadene gik til Kaj, og vi tre større Skibe fortøjede ved Bøjer midt i Sundet og lod Storflagningen gaa til Tops.

Afmarchen til Dybbølskaner, hvor Kadetkorpset fra »Hejmdal« og Skoledelingens Landgangskompagni paa noget over 100 Mand sammen med et Detachement fra Garden skulde paradere, skulde finde Sted Kl. 10½ hvorfor der blev Travlhed ombord.

Selve Festen skulde vare fra c. 12—3, og der var vel nok c. 50.000 Mennesker forsamlede i Skanserne og det dobbelte Antal

paa Benene ad alle de forskellige Veje, der førte dertil. Men som sagt, det Hele derude dengang er kendt af Hvermand herhjemme, og vi, der oplevede det, glemmer aldrig de Fornemmelser, der tog En fangen den Dag, da det blev fuldbragt, som man gennem halvhundrede Aar havde haabet paa, og som for mig, som den lille Dreng fra den sydfynske By lige overfor, havde staaet som en Nødvendighed for Danmarks Lykke at se opfyldt.

Blot Far og Mor kunde have oplevet den Dag!

Om Aftenen var der Illumination og Fyrværkeri fra Skibene og Fakkeltog i Byen.

Trods Hs. Majestæts Uheld med sin Hest ved Haderslev tog han dog med Ministre og Følge i et Kongetog til Tønder den næste Dag, hilst med Begejstring, hvor han kom frem.

Efter Hjemkomsten den Aften var der meget sent Taffel i »Dannebrog«, hvortil Ministrene og enkelte andre, blandt hvilke jeg, var indbudt.

I Standerskibet afholdtes samtidig en lille Dans med Byens unge Damer, hvis Slutning jeg med Glæde deltog i.

Den næste Dag blev jeg kaldt over til Forsvarsministeren og Admiral Jøhnke for at bestemme en Tur med »Olfert Fischer« og Torpedobaadene ind paa Flensborg Fjord med Anløb af Kollund og Egernsund eventuelt Graasten. Der blev givet mig ganske frie Hænder m. H. t. at løse den Opgave at vise Flaget og søge at faa Landboere og Bybefolkningen til at aflægge Besøg ombord hos os.

Først den 14^e Juli, da Hs. Majestæt vilde afrejse ledsaget af begge Krydserne, kunde vi afgaa til Flensborg Fjord.

Jeg havde bestemt, at vi vilde begynde indefra, for at der ikke skulde levnes Tid i Flensborg til at lægge Tryk af nogen Art paa de dansksindede, der ønskede at tilbringe nogle faa Timer hos os, og stod derfor Fjorden ind og ankrede udfor Kollund.

Min Adjutant, Premierløjtnant Heiberg, gik i Land og talte med Redaktør Christiansen fra Flensborg, Mr. Bruce fra den interallierede Kommission, Fru Jessen samt med Kaptajn Räder. Senere aflagde jeg Besøg de samme Steder.

Aftalen blev, at der næste Dag skulde være »aabent Hus« om Bord fra Kl. 7—10 E.M.

Da Morgenen kom, blev Torpedobaaden »Sælen« sendt til Egersund for om muligt at skaffe Kager og Wienerbrød samt Is og Proviant til Festen, da vi jo ikke godt kunde give os til at forsyne de danske Orlogsskibe hermed fra den tyske By Flensborg og forbigaa vore egne nye Landsmænd af Købmandsstanden ved denne Adgang til lidt Fortjeneste.

Tillige skulde den undersøge Forholdene m. H. t. Gæster fra Egersund og Graasten under et Besøg af os deroppe den næste Dag. Desværre kom »Sælen« tilbage uden Varer, da disse rimeligvis var blevet spist under de mange Festedage, medens det antoges, at ca. 100 Byboere foruden en Del Gæster fra Landet vilde besøge Skibene.

Samme Dag var der Frokost inde hos mig for den endnu arbejdende Rest af den interallierede Kommission. Den engelske Oberst Agar fra Grænsekommissionen stødte lidt ind i Frokosten til os, og Stemningen var fornøjelig.

Flere Spørgsmaal vedrørende Genforeningen og bl. a. Søgrænsen kom paa Tale. Her udtalte Obersten, at den dansk-tyske Søgrænse ikke skulde være Midtfarvandslinien, men Midtlinien i det dybe Farvand oppe ved Holnissee. Ligeledes skulde dansk Søterritorium kun ligge c. 400 Meter ud fra Kysten paa Stykket derfra og ned forbi Kollund. Vi laa i det Øjeblik c. 250 Meter *fra* Land, og dansk Territorium strækker sig da kun til 150 Meter udenfor os. Stikkes der lidt rigeligt paa Kæderne, kan vi risikere, at Skibet svinger ind paa tysk Territorium, og lægger vi os længere ind, svinger vi daarligt nok fri af Landgrunden. For Fiskeriet vil der stedse blive Aarsag til store Vanskeligheder, men her er det vel atter det lille Danmark, der giver sig.

Kl. 7 E.M. kom c. 120 Flensborgere ud, og der afholdtes en lille Aftenfest sammen med c. 80—100 fra Landet her omkring. Det tyske Dampskibsselskab, hvis Rutebaade opholdt en fast Fart paa Kystens Badesteder, nægtede at ville lade et af deres Skibe tage vore mange Gæster hjem til Flensborg som Ekstrafart, hvorfor vi maatte leje en Motorbaad fra Kollund, der havde

faaet udstedt Pas, og den fik vor store Travaille paa Slæb uden Besætning og med en Mand fra Sikkerhedspolitiet som Styriskmand, og paa en Rejse transporteredes alle Gæsterne hjem til Flensborg. Landsætningen foregik uden Ulemper i Flensborg, men under en øsende Tordenbyge.

At anvende danske Orlogsfartøjer til Transporten af vore Gæster ansaa jeg for en lidt upassende Udfordring paa dette Tidspunkt.

Sammenkomsten forløb under de smukkeste Former, og det var sikkert en rigtig Tanke at lade de danske Orlogsfartøjer gaa lige til Grænsen af vort ny erhvervede Landomraade, thi en Undladelse heraf, naar vi alligevel aflagde Besøg paa Flensborgfjord, vilde sikkert af Tyskerne kun være blevet tolket som et Udslag af dansk Frygtagtighed.

Om Morgen den 16. Juli lettede vi fra Kollund og stod op til Egersund, hvor vi maatte ankre udenfor Indløbet.

Da jeg syntes, det vilde være betimeligt at vise Flaget op i det store indre Nøhrvand, gik vi derop med et Par Torpedobaade, hvorefter vi senere ankrede c. 100 Meter udenfor Graasten Skibsbro og laa der et Par Timer for at besøge Byen.

Ved 7-Tiden kom Folk fra Land paa Besøg om Bord. Der var c. 600 Gæster, og dog naaede kun faa Folk ud fra Graasten og Broager, da Professor Vilhelm Andersen holdt Foredrag der samme Aften. Vor Fest gik muntert med Sang og Musik og sluttede ikke før ved Midnat.

Fiskerne fra Kysten her og fra Egersund længtes daglig efter at faa en Grænse afsat for Søterritoriet, samt efter, at der kunde komme en Fiskerikontrol herved, thi Fiskerne fra Holnis og Kysten derovre kom over og stjal deres Garn, paastod de. —

Naa! Gnidninger er jo ikke til at undgaa ved Ordningen af et saa vanskeligt Spørgsmaal som Omlægning af Territorium fra et Land til et andet, og der vil sikkert komme legio af saadanne i de første Aar.

Næste Dag bød vi den smukke Fjord Farvel, og Standeren blev strøget den 22. Juli 1920.

Min Vandring ad Danskens Vej til Ros og Magt sluttede hermed, thi jeg har aldrig senere været om Bord i nogen dansk Orlogsmand.

Naar jeg kalder mine Erindringer for lyse Minder, skal dermed ikke være sagt, at der ikke tillige nu og da har vist sig sorte Skyer under de mange Aar, men dem er der jo ingen Glæde ved at rode op i, og de har Gud ske Lov ej heller været talrige.

Dog har denne dybe Dukkert i Erindringerne nu og da igen stillet mig Ansigt til Ansigt med enkelte af disse dystre Begivenheder, hvad dog maaske kun er for det gode, da de ligesom er blevet udviskede i Konturerne og derfor bliver lettere for mig helt at glemme, hvad jeg altsaa i Grunden bør takke Berlingske Tidendes Opfordring for.

NORDISK BOGTRYKKERI • KØBENHAVN